നമോ തസ്സ ഭഗവതോ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ

ഖുദ്ദകനികായേ

സുത്തനിപാതപാളി

൧. ഉരഗവഗ്ഗോ

൧. ഉരഗസുത്തം

൧. യോ [യോ വേ (സ്യാ॰)] ഉപ്പതിതം വിനേതി കോധം, വിസടം സപ്പവിസംവ ഓസധേഹി [ഓസധേഭി (ക॰)];
സോ ഭിക്ഖു ജഹാതി ഓരപാരം, ഉരഗോ ജിണ്ണമിവത്തചം [ജിണ്ണമിവ തചം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰), ജിണ്ണമിവാ തചം (?)] പുരാണം.

൨. യോ രാഗമുദച്ഛിദാ അസേസം, ഭിസപുപ്ഫംവ സരോരുഹം [സരേരുഹം (ക॰)] വിഗയ്ഹ;
സോ ഭിക്ഖു ജഹാതി ഓരപാരം, ഉരഗോ ജിണ്ണമിവത്തചം, പുരാണം.

൩. യോ തണ്ഹമുദച്ഛിദാ അസേസം, സരിതം സീഘസരം വിസോസയിത്വാ;
സോ ഭിക്ഖു ജഹാതി ഓരപാരം, ഉരഗോ ജിണ്ണമിവത്തചം പുരാണം.

൪. യോ മാനമുദബ്ബധീ അസേസം, നളസേതുംവ സുദുബ്ബലം മഹോഘോ;
സോ ഭിക്ഖു ജഹാതി ഓരപാരം, ഉരഗോ ജിണ്ണമിവത്തചം പുരാണം.

൫. യോ നാജ്ഝഗമാ ഭവേസു സാരം, വിചിനം പുപ്ഫമിവ [പുപ്ഫമിവ (ബഹൂസു)] ഉദുമ്ബരേസു;
സോ ഭിക്ഖു ജഹാതി ഓരപാരം, ഉരഗോ ജിണ്ണമിവത്തചം പുരാണം.

൬. യസ്സന്തരതോ ന സന്തി കോപാ, ഇതിഭവാഭവതഞ്ച [ഇതിബ്ഭവാഭവതഞ്ച (ക॰)] വീതിവത്തോ;
സോ ഭിക്ഖു ജഹാതി ഓരപാരം, ഉരഗോ ജിണ്ണമിവത്തചം പുരാണം.

൭. യസ്സ വിതക്കാ വിധൂപിതാ, അജ്ഝത്തം സുവികപ്പിതാ അസേസാ;
സോ ഭിക്ഖു ജഹാതി ഓരപാരം, ഉരഗോ ജിണ്ണമിവത്തചം പുരാണം.

൮. യോ നാച്ചസാരീ ന പച്ചസാരീ, സബ്ബം അച്ചഗമാ ഇമം പപഞ്ചം;
സോ ഭിക്ഖു ജഹാതി ഓരപാരം, ഉരഗോ ജിണ്ണമിവത്തചം പുരാണം.

൯. യോ നാച്ചസാരീ ന പച്ചസാരീ, സബ്ബം വിതഥമിദന്തി ഞത്വാ [ഉത്വാ (സ്യാ॰ പീ॰ ക॰)] ലോകേ;
സോ ഭിക്ഖു ജഹാതി ഓരപാരം, ഉരഗോ ജിണ്ണമിവത്തചം പുരാണം.

൧൦. യോ നാച്ചസാരീ ന പച്ചസാരീ, സബ്ബം വിതഥമിദന്തി വീതലോഭോ;
സോ ഭിക്ഖു ജഹാതി ഓരപാരം, ഉരഗോ ജിണ്ണമിവത്തചം പുരാണം.

൧൧. യോ നാച്ചസാരീ ന പച്ചസാരീ, സബ്ബം വിതഥമിദന്തി വീതരാഗോ;

സോ ഭിക്ഖു ജഹാതി ഓരപാരം, ഉരഗോ ജിണ്ണമിവത്തചം പുരാണം.

൧൨.യോ നാച്ചസാരീ ന പച്ചസാരീ, സബ്ബം വിതഥമിദന്തി വീതദോസോ;
സോ ഭിക്ഖു ജഹാതി ഓരപാരം, ഉരഗോ ജിണ്ണമിവത്തചം പുരാണം.

൧൩.യോ നാച്ചസാരീ ന പച്ചസാരീ, സബ്ബം വിതഥമിദന്തി വീതമോഹോ;
സോ ഭിക്ഖു ജഹാതി ഓരപാരം, ഉരഗോ ജിണ്ണമിവത്തചം പുരാണം.

൧൪.യസ്സാനുസയാ ന സന്തി കേചി, മൂലാ ച അകുസലാ സമൂഹതാസേ;
സോ ഭിക്ഖു ജഹാതി ഓരപാരം, ഉരഗോ ജിണ്ണമിവത്തചം പുരാണം.

൧൫.യസ്സ ദരഥജാ ന സന്തി കേചി, ഓരം ആഗമനായ പച്ചയാസേ;
സോ ഭിക്ഖു ജഹാതി ഓരപാരം, ഉരഗോ ജിണ്ണമിവത്തചം പുരാണം.

൧൬.യസ്സ വനഥജാ ന സന്തി കേചി, വിനിബന്ധായ ഭവായ ഹേതുകപ്പാ;
സോ ഭിക്ഖു ജഹാതി ഓരപാരം, ഉരഗോ ജിണ്ണമിവത്തചം പുരാണം.

൧൭.യോ നീവരണേ പഹായ പഞ്ച, അനിഘോ തിണ്ണകഥംകഥോ വിസല്ലോ;
സോ ഭിക്ഖു ജഹാതി ഓരപാരം, ഉരഗോ ജിണ്ണമിവത്തചം പുരാണം.

ഉരഗസുത്തം പഠമം നിട്ഠിതം.

൨. ധനിയസുത്തം

൧൮.“പക്കോദനോ ദുദ്ധഖീരോഹമസ്മി, (ഇതി ധനിയോ ഗോപോ)
അനുതീരേ മഹിയാ സമാനവാസോ;
ഛന്നാ കുടി ആഹിതോ ഗിനി, അഥ ചേ പത്ഥയസീ പവസ്സ ദേവ”.

൧൯.“അക്കോധനോ വിഗതഖിലോഹമസ്മി [വിഗതഖീലോഹമസ്മി (സീ॰ പീ॰)], (ഇതി ഭഗവാ)
അനുതീരേ മഹിയേകരത്തിവാസോ;
വിവടാ കുടി നിബ്ബുതോ ഗിനി, അഥ ചേ പത്ഥയസീ പവസ്സ ദേവ”.

൨൦.“അന്ധകമകസാ ന വിജ്ജരേ, (ഇതി ധനിയോ ഗോപോ)
കച്ഛേ രൂള്ഹതിണേ ചരന്തി ഗാവോ;
വുട്ഠിമ്പി സഹേയ്യുമാഗതം, അഥ ചേ പത്ഥയസീ പവസ്സ ദേവ”.

൨൧.“ബദ്ധാസി ഭിസീ സുസങ്ഖതാ, (ഇതി ഭഗവാ)
തിണ്ണോ പാരഗതോ വിനേയ്യ ഓഘം;
അത്ഥോ ഭിസിയാ ന വിജ്ജതി, അഥ ചേ പത്ഥയസീ പവസ്സ ദേവ”.

൨൨.“ഗോപീ മമ അസ്സവാ അലോലാ, (ഇതി ധനിയോ ഗോപോ)
ദീഘരത്തം [ദീഘരത്ത (ക॰)] സംവാസിയാ മനാപാ;
തസ്സാ ന സുണാമി കിഞ്ചി പാപം, അഥ ചേ പത്ഥയസീ പവസ്സ ദേവ”.

൨൩.“ചിത്തം മമ അസ്സവം വിമുത്തം, (ഇതി ഭഗവാ)
ദീഘരത്തം പരിഭാവിതം സുദന്തം;
പാപം പന മേ ന വിജ്ജതി, അഥ ചേ പത്ഥയസീ പവസ്സ ദേവ”.

൨൪.“അത്തവേതനഭതോഹമസ്മി , (ഇതി ധനിയോ ഗോപോ)
പുത്താ ച മേ സമാനിയാ അരോഗാ;

തേസം ന സുണാമി കിഞ്ചി പാപം, അഥ ചേ പത്ഥയസീ പവസ്സ ദേവ”.

൨൫.“നാഹം ഭതകോസ്മി കസ്സചി, (ഇതി ഭഗവാ)
നിബ്ബിട്ഠേന ചരാമി സബ്ബലോകേ;
അത്ഥോ ഭതിയാ ന വിജ്ജതി, അഥ ചേ പത്ഥയസീ പവസ്സ ദേവ”.

൨൬.“അത്ഥി വസാ അത്ഥി ധേനുപാ, (ഇതി ധനിയോ ഗോപോ)
ഗോധരണിയോ പവേണിയോപി അത്ഥി;
ഉസഭോപി ഗവമ്പതീധ അത്ഥി, അഥ ചേ പത്ഥയസീ പവസ്സ ദേവ”.

൨൭.“നത്ഥി വസാ നത്ഥി ധേനുപാ, (ഇതി ഭഗവാ)
ഗോധരണിയോ പവേണിയോപി നത്ഥി;
ഉസഭോപി ഗവമ്പതീധ നത്ഥി, അഥ ചേ പത്ഥയസീ പവസ്സ ദേവ”.

൨൮.“ഖിലാ നിഖാതാ അസമ്പവേധീ, (ഇതി ധനിയോ ഗോപോ)
ദാമാ മുഞ്ജമയാ നവാ സുസണ്ഠാനാ;
ന ഹി സക്ഖിന്തി ധേനുപാപി ഛേത്തും [ഛേതും (ക॰)], അഥ ചേ പത്ഥയസീ പവസ്സ ദേവ”.

൨൯.“ഉസഭോരിവ ഛേത്വ [ഛേത്വാ (സ്യാ॰ ക॰)] ബന്ധനാനി, (ഇതി ഭഗവാ)
നാഗോ പൂതിലതംവ ദാലയിത്വാ [പൂതിലതം പദാലയിത്വാ (സ്യാ॰ ക॰)];
നാഹം പുനുപേസ്സം [പുന ഉപേസ്സം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰), പുനുപേയ്യ (ക॰)] ഗബ്ഭസേയ്യം, അഥ ചേ പത്ഥയസീ പവസ്സ ദേവ”.

൩൦.“നിന്നഞ്ച ഥലഞ്ച പൂരയന്തോ, മഹാമേഘോ പവസ്സി താവദേവ;
സുത്വാ ദേവസ്സ വസ്സതോ, ഇമമത്ഥം ധനിയോ അഭാസഥ.

൩൧.“ലാഭാ വത നോ അനപ്പകാ, യേ മയം ഭഗവന്തം അദ്ദസാമ;
സരണം തം ഉപേമ ചക്ഖുമ, സത്ഥാ നോ ഹോഹി തുവം മഹാമുനി.

൩൨.“ഗോപീ ച അഹഞ്ച അസ്സവാ, ബ്രഹ്മചരിയം [ബ്രഹ്മചരിയ (ക॰)] സുഗതേ ചരാമസേ;
ജാതിമരണസ്സ പാരഗൂ [പാരഗാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)], ദുക്ഖസ്സന്തകരാ ഭവാമസേ”.

൩൩.“നന്ദതി പുത്തേഹി പുത്തിമാ, (ഇതി മാരോ പാപിമാ)
ഗോമാ [ഗോമികോ (സീ॰ പീ॰), ഗോപികോ (സ്യാ॰ കം॰), ഗോപിയോ (ക॰)] ഗോഹി തഥേവ നന്ദതി;
ഉപധീ ഹി നരസ്സ നന്ദനാ, ന ഹി സോ നന്ദതി യോ നിരൂപധി”.

൩൪.“സോചതി പുത്തേഹി പുത്തിമാ, (ഇതി ഭഗവാ)
ഗോപിയോ ഗോഹി തഥേവ സോചതി;
ഉപധീ ഹി നരസ്സ സോചനാ, ന ഹി സോ സോചതി യോ നിരൂപധീ”തി.

ധനിയസുത്തം ദുതിയം നിട്ഠിതം.

൩. ഖഗ്ഗവിസാണസുത്തം

൩൫.സബ്ബേസു ഭൂതേസു നിധായ ദണ്ഡം, അവിഹേഠയം അഞ്ഞതരമ്പി തേസം;
ന പുത്തമിച്ഛേയ്യ കുതോ സഹായം, ഏകോ ചരേ ഖഗ്ഗവിസാണകപ്പോ.

൩൬.സംസഗ്ഗജാതസ്സ ഭവന്തി സ്നേഹാ, സ്നേഹന്വയം ദുക്ഖമിദം പഹോതി;
ആദീനവം സ്നേഹജം പേക്ഖമാനോ, ഏകോ ചരേ ഖഗ്ഗവിസാണകപ്പോ.

൩൭.മിത്തേ സുഹജ്ജേ അനുകമ്പമാനോ, ഹാപേതി അത്ഥം പടിബദ്ധചിത്തോ;
ഏതം ഭയം സന്ഥവേ [സന്ധവേ (ക॰)] പേക്ഖമാനോ, ഏകോ ചരേ ഖഗ്ഗവിസാണകപ്പോ.

൩൮.വംസോ വിസാലോവ യഥാ വിസത്തോ, പുത്തേസു ദാരേസു ച യാ അപേക്ഖാ;
വംസക്കളീരോവ [വംസകളീരോവ (സീ॰), വംസാകളീരോവ (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰), വംസേകളീരോവ (നിദ്ദേസ)] സജ്ജമാനോ, ഏകോ ചരേ ഖഗ്ഗവിസാണകപ്പോ.

൩൯.മിഗോ അരഞ്ഞമ്ഹി യഥാ അബദ്ധോ [അബന്ധോ (സ്യാ॰ കം॰)], യേനിച്ഛകം ഗച്ഛതി ഗോചരായ;
വിഞ്ഞൂ നരോ സേരിതം പേക്ഖമാനോ, ഏകോ ചരേ ഖഗ്ഗവിസാണകപ്പോ.

൪൦. ആമന്തനാ ഹോതി സഹായമജ്ഝേ, വാസേ ഠാനേ ഗമനേ ചാരികായ;
അനഭിജ്ഝിതം സേരിതം പേക്ഖമാനോ, ഏകോ ചരേ ഖഗ്ഗവിസാണകപ്പോ.

൪൧.ഖിഡ്ഡാ രതീ ഹോതി സഹായമജ്ഝേ, പുത്തേസു ച വിപുലം ഹോതി പേമം;
പിയവിപ്പയോഗം വിജിഗുച്ഛമാനോ, ഏകോ ചരേ ഖഗ്ഗവിസാണകപ്പോ.

൪൨.ചാതുദ്ദിസോ അപ്പടിഘോ ച ഹോതി, സന്തുസ്സമാനോ ഇതരീതരേന;
പരിസ്സയാനം സഹിതാ അഛമ്ഭീ, ഏകോ ചരേ ഖഗ്ഗവിസാണകപ്പോ.

൪൩.ദുസ്സങ്ഗഹാ പബ്ബജിതാപി ഏകേ, അഥോ ഗഹട്ഠാ ഘരമാവസന്താ;
അപ്പോസ്സുക്കോ പരപുത്തേസു ഹുത്വാ, ഏകോ ചരേ ഖഗ്ഗവിസാണകപ്പോ.

൪൪.ഓരോപയിത്വാ ഗിഹിബ്യഞ്ജനാനി [ഗിഹിവ്യഞ്ജനാനി (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)], സഞ്ഛിന്നപത്തോ [സംസീനപത്തോ (സീ॰)] യഥാ കോവിളാരോ;
ഛേത്വാന വീരോ ഗിഹിബന്ധനാനി, ഏകോ ചരേ ഖഗ്ഗവിസാണകപ്പോ.

൪൫.സചേ ലഭേഥ നിപകം സഹായം, സദ്ധിം ചരം സാധുവിഹാരിധീരം;
അഭിഭുയ്യ സബ്ബാനി പരിസ്സയാനി, ചരേയ്യ തേനത്തമനോ സതീമാ.

൪൬.നോ ചേ ലഭേഥ നിപകം സഹായം, സദ്ധിം ചരം സാധുവിഹാരിധീരം;
രാജാവ രട്ഠം വിജിതം പഹായ, ഏകോ ചരേ മാതങ്ഗരഞ്ഞേവ നാഗോ.

൪൭.അദ്ധാ പസംസാമ സഹായസമ്പദം, സേട്ഠാ സമാ സേവിതബ്ബാ സഹായാ;

ഏതേ അലദ്ധാ അനവജ്ജഭോജീ, ഏകോ ചരേ ഖഗ്ഗവിസാണകപ്പോ.

൪൮. ദിസ്വാ സുവണ്ണസ്സ പഭസ്സരാനി, കമ്മാരപുത്തേന സുനിട്ഠിതാനി;
സങ്ഘട്ടമാനാനി ദുവേ ഭുജസ്മിം, ഏകോ ചരേ ഖഗ്ഗവിസാണകപ്പോ.

൪൯. ഏവം ദുതിയേന [ദുതിയേന (സബ്ബത്ഥ)] സഹാ മമസ്സ, വാചാഭിലാപോ അഭിസജ്ജനാ വാ;
ഏതം ഭയം ആയതിം പേക്ഖമാനോ, ഏകോ ചരേ ഖഗ്ഗവിസാണകപ്പോ.

൫൦. കാമാ ഹി ചിത്രാ മധുരാ മനോരമാ, വിരൂപരൂപേന മഥേന്തി ചിത്തം;
ആദീനവം കാമഗുണേസു ദിസ്വാ, ഏകോ ചരേ ഖഗ്ഗവിസാണകപ്പോ.

൫൧. ഈതീ ച ഗണ്ഡോ ച ഉപദ്ദവോ ച, രോഗോ ച സല്ലഞ്ച ഭയഞ്ച മേതം;
ഏതം ഭയം കാമഗുണേസു ദിസ്വാ, ഏകോ ചരേ ഖഗ്ഗവിസാണകപ്പോ.

൫൨. സീതഞ്ച ഉണ്ഹഞ്ച ഖുദം പിപാസം, വാതാതപേ ഡംസസരീസപേ [ഡംസസിരിംസപേ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ച;
സബ്ബാനിപേതാനി അഭിസമ്ഭവിത്വാ, ഏകോ ചരേ ഖഗ്ഗവിസാണകപ്പോ.

൫൩. നാഗോവ യൂഥാനി വിവജ്ജയിത്വാ, സഞ്ജാതഖന്ധോ പദുമീ ഉളാരോ;
യഥാഭിരന്തം വിഹരം [വിഹരേ (സീ॰ പീ॰ നിദ്ദേസ)] അരഞ്ഞേ, ഏകോ ചരേ ഖഗ്ഗവിസാണകപ്പോ.

൫൪. അട്ഠാനതം സങ്ഗണികാരതസ്സ, യം ഫസ്സയേ [ഫുസ്സയേ (സ്യാ॰)] സാമയികം വിമുത്തിം;
ആദിച്ചബന്ധുസ്സ വചോ നിസമ്മ, ഏകോ ചരേ ഖഗ്ഗവിസാണകപ്പോ.

൫൫. ദിട്ഠീവിസൂകാനി ഉപാതിവത്തോ, പത്തോ നിയാമം പടിലദ്ധമഗ്ഗോ;
ഉപ്പന്നഞാണോമ്ഹി അനഞ്ഞനേയ്യോ, ഏകോ ചരേ ഖഗ്ഗവിസാണകപ്പോ.

൫൬. നില്ലോലുപോ നിക്കുഹോ നിപ്പിപാസോ, നിമ്മക്ഖോ നിദ്ധന്തകസാവമോഹോ;
നിരാസയോ [നിരാസാസോ (ക॰)] സബ്ബലോകേ ഭവിത്വാ, ഏകോ ചരേ ഖഗ്ഗവിസാണകപ്പോ.

൫൭. പാപം സഹായം പരിവജ്ജയേഥ, അനത്ഥദസ്സിം വിസമേ നിവിട്ഠം;
സയം ന സേവേ പസുതം പമത്തം, ഏകോ ചരേ ഖഗ്ഗവിസാണകപ്പോ.

൫൮. ബഹുസ്സുതം ധമ്മധരം ഭജേഥ, മിത്തം ഉളാരം പടിഭാനവന്തം;
അഞ്ഞായ അത്ഥാനി വിനേയ്യ കങ്ഖം, ഏകോ ചരേ ഖഗ്ഗവിസാണകപ്പോ.

൫൯. ഖിഡ്ഡം രതിം കാമസുഖഞ്ച ലോകേ, അനലങ്കരിത്വാ അനപേക്ഖമാനോ;
വിഭൂസനട്ഠാനാ വിരതോ സച്ചവാദീ, ഏകോ ചരേ ഖഗ്ഗവിസാണകപ്പോ.

൬൦. പുത്തഞ്ച ദാരം പിതരഞ്ച മാതരം, ധനാനി ധഞ്ഞാനി ച ബന്ധവാനി [ബന്ധവാനി ച (പീ॰)];
ഹിത്വാന കാമാനി യഥോധികാനി, ഏകോ ചരേ ഖഗ്ഗവിസാണകപ്പോ.

൬൧. സങ്ഗോ ഏസോ പരിത്തമേത്ഥ സോഖ്യം, അപ്പസ്സാദോ ദുക്ഖമേത്ഥ ഭിയ്യോ;

ഗള്ോ ഏ്സോ ഇതി ഞത്വാ മുതീമാ [മതീമാ (സ്യാ॰ ക॰)], ഏകോ ചരേ ഖഗ്ഗവിസാണകപ്പോ.

൨൨. സന്ദാലയിത്വാന [പദാലയിത്വാന (ക॰)] സംയോജനാനി, ജാലംവ ഭേത്വാ സലിലമ്ബുചാരീ;
അഗ്ഗീവ ദഡ്ഢം അനിവത്തമാനോ, ഏകോ ചരേ ഖഗ്ഗവിസാണകപ്പോ.

൨൩. ഓക്ഖിത്തചക്ഖൂ ന ച പാദലോലോ, ഗുത്തിന്ദ്രിയോ രക്ഖിതമാനസാനോ;
അനവസ്സുതോ അപരിഡയ്ഹമാനോ, ഏകോ ചരേ ഖഗ്ഗവിസാണകപ്പോ.

൨൪. ഓഹാരയിത്വാ ഗിഹിബ്യഞ്ജനാനി, സഞ്ഛന്നപത്തോ [സഞ്ഛിന്നപത്തോ (സ്യാ॰ പീ॰), പച്ഛിന്നപത്തോ (ക॰)] യഥാ പാരിഛത്തോ;
കാസായവത്ഥോ അഭിനിക്ഖമിത്വാ, ഏകോ ചരേ ഖഗ്ഗവിസാണകപ്പോ.

൨൫. രസേസു ഗേധം അകരം അലോലോ, അനഞ്ഞപോസീ സപദാനചാരീ;
കുലേ കുലേ അപ്പടിബദ്ധചിത്തോ [അപ്പടിബന്ധചിത്തോ (ക॰)], ഏകോ ചരേ ഖഗ്ഗവിസാണകപ്പോ.

൨൬. പഹായ പഞ്ചാവരണാനി ചേതസോ, ഉപക്കിലേസേ ബ്യപനുജ്ജ സബ്ബേ;
അനിസ്സിതോ ഛേത്വ [ഛേത്വാ (സ്യാ॰ പീ॰ ക॰)] സിനേഹദോസം [സ്നേഹദോസം (ക॰)], ഏകോ ചരേ ഖഗ്ഗവിസാണകപ്പോ.

൨൭. വിപിട്ഠികത്വാന സുഖം ദുഖഞ്ച, പുബ്ബേവ ച സോമനസ്സദോമനസ്സം;
ലദ്ധാനുപേക്ഖം സമഥം വിസുദ്ധം, ഏകോ ചരേ ഖഗ്ഗവിസാണകപ്പോ.

൨൮. ആരദ്ധവീരിയോ പരമത്ഥപത്തിയാ, അലീനചിത്തോ അകുസീതവുത്തി;
ദള്ഹനിക്കമോ ഥാമബലൂപപന്നോ, ഏകോ ചരേ ഖഗ്ഗവിസാണകപ്പോ.

൨൯. പടിസല്ലാനം ഝാനമരിഞ്ചമാനോ, ധമ്മേസു നിച്ചം അനുധമ്മചാരീ;
ആദീനവം സമ്മസിതാ ഭവേസു, ഏകോ ചരേ ഖഗ്ഗവിസാണകപ്പോ.

൩൦. തണ്ഹക്ഖയം പത്ഥയമപ്പമത്തോ, അനേളമൂഗോ [അനേലമൂഗോ (സ്യാ॰ പീ॰ ക॰)] സുതവാ സതീമാ;
സങ്ഖാതധമ്മോ നിയതോ പധാനവാ, ഏകോ ചരേ ഖഗ്ഗവിസാണകപ്പോ.

൩൧. സീഹോവ സദ്ദേസു അസന്തസന്തോ, വാതോവ ജാലമ്ഹി അസജ്ജമാനോ;
പദുമംവ തോയേന അലിപ്പമാനോ [അലിമ്പമാനോ (സീ॰ സ്യാ॰ ക॰)], ഏകോ ചരേ ഖഗ്ഗവിസാണകപ്പോ.

൩൨. സീഹോ യഥാ ദാഠബലീ പസയ്ഹ, രാജാ മിഗാനം അഭിഭുയ്യ ചാരീ;
സേവേഥ പന്താനി സേനാസനാനി, ഏകോ ചരേ ഖഗ്ഗവിസാണകപ്പോ.

൩൩. മേത്തം ഉപേക്ഖം കരുണം വിമുത്തിം, ആസേവമാനോ മുദിതഞ്ച കാലേ;
സബ്ബേന ലോകേന അവിരുജ്ഝമാനോ, ഏകോ ചരേ ഖഗ്ഗവിസാണകപ്പോ.

൩൮.രാഗഞ്ച ദോസഞ്ച പഹായ മോഹം, സന്ദാലയിത്വാന സംയോജനാനി;
അസന്തസം ജീവിതസങ്ഖയമ്ഹി, ഏകോ ചരേ ഖഗ്ഗവിസാണകപ്പോ.

൩൯.ഭജന്തി സേവന്തി ച കാരണത്ഥാ, നിക്കാരണാ ദുല്ലഭാ അജ്ജ മിത്താ;
അത്തട്ഠപഞ്ഞാ അസുചീ മനുസ്സാ, ഏകോ ചരേ ഖഗ്ഗവിസാണകപ്പോ.

ഖഗ്ഗവിസാണസുത്തം തതിയം നിട്ഠിതം.

൪. കസിഭാരദ്വാജസുത്തം

ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ മഗധേസു വിഹരതി ദക്ഖിണാഗിരിസ്മിം [ദക്ഖിണഗിരിസ്മിം (കം॰)] ഏകനാളായം ബ്രാഹ്മണഗാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന കസിഭാരദ്വാജസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ പഞ്ചമത്താനി നങ്ഗലസതാനി പയുത്താനി ഹോന്തി വപ്പകാലേ. അഥ ഖോ ഭഗവാ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ യേന കസിഭാരദ്വാജസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ കമ്മന്തോ തേനുപസങ്കമി. തേന ഖോ പന സമയേന കസിഭാരദ്വാജസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ പരിവേസനാ വത്തതി. അഥ ഖോ ഭഗവാ യേന പരിവേസനാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി.

അദ്ദസാ ഖോ കസിഭാരദ്വാജോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം പിണ്ഡായ ഠിതം. ദിസ്വാന ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''അഹം ഖോ, സമണ, കസാമി ച വപാമി ച; കസിത്വാ ച വപിത്വാ ച ഭുഞ്ജാമി. ത്വമ്പി, സമണ, കസസ്സു ച വപസ്സു ച; കസിത്വാ ച വപിത്വാ ച ഭുഞ്ജസ്സൂ''തി.

''അഹമ്പി ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, കസാമി ച വപാമി ച; കസിത്വാ ച വപിത്വാ ച ഭുഞ്ജാമീ''തി. ''ന ഖോ പന മയം [ന ഖോ പന സമണ (സ്യാ॰)] പസ്സാമ ഭോതോ ഗോതമസ്സ യുഗം വാ നങ്ഗലം വാ ഫാലം വാ പാചനം വാ ബലിബദ്ദേ [ബലിവദ്ദേ (സീ॰ പീ॰), ബലീബദ്ദേ (?)] വാ. അഥ ച പന ഭവം ഗോതമോ ഏവമാഹ - 'അഹമ്പി ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, കസാമി ച വപാമി ച; കസിത്വാ ച വപിത്വാ ച ഭുഞ്ജാമീ'''തി.

അഥ ഖോ കസിഭാരദ്വാജോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

൭൬.''കസ്സകോ പടിജാനാസി, ന ച പസ്സാമ തേ കസിം;
കസിം നോ പുച്ഛിതോ ബ്രൂഹി, യഥാ ജാനേമു തേ കസിം''.

൭൭.''സദ്ധാ ബീജം തപോ വുട്ഠി, പഞ്ഞാ മേ യുഗനങ്ഗലം;
ഹിരീ ഈസാ മനോ യോത്തം, സതി മേ ഫാലപാചനം.

൭൮.''കായഗുത്തോ വചീഗുത്തോ, ആഹാരേ ഉദരേ യതോ;
സച്ചം കരോമി നിദ്ദാനം, സോരച്ചം മേ പമോചനം.

൭൯.''വീരിയം മേ ധുരധോരയ്ഹം, യോഗക്ഖേമാധിവാഹനം;
ഗച്ഛതി അനിവത്തന്തം, യത്ഥ ഗന്ത്വാ ന സോചതി.

൮൦.''ഏവമേസാ കസീ കട്ഠാ, സാ ഹോതി അമതപ്ഫലാ;
ഏതം കസിം കസിത്വാന, സബ്ബദുക്ഖാ പമുച്ചതീ''തി.

അഥ ഖോ കസിഭാരദ്വാജോ ബ്രാഹ്മണോ മഹതിയാ കംസപാതിയാ പായസം [പായാസം (സബ്ബത്ഥ)] വഡ്ഢേത്വാ ഭഗവതോ ഉപനാമേസി - ‘‘ഭുഞ്ജതു ഭവം ഗോതമോ പായസം. കസ്സകോ ഭവം; യം ഹി ഭവം ഗോതമോ അമതപ്ഫലം [അമതപ്ഫലമ്പി (സം॰ നി॰ ൧.൧൯൭)] കസിം കസതീ’’തി.

൮൧. ‘‘ഗാഥാഭിഗീതം മേ അഭോജനേയ്യം, സമ്പസ്സതം ബ്രാഹ്മണ നേസ ധമ്മോ;
ഗാഥാഭിഗീതം പനുദന്തി ബുദ്ധാ, ധമ്മേ സതീ ബ്രാഹ്മണ വുത്തിരേസാ.

൮൨. ‘‘അഞ്ഞേന ച കേവലിനം മഹേസിം, ഖീണാസവം കുക്കുച്ചവൂപസന്തം;
അന്നേന പാനേന ഉപട്ഠഹസ്സു, ഖേത്തം ഹി തം പുഞ്ഞപേക്ഖസ്സ ഹോതീ’’തി.

‘‘അഥ കസ്സ ചാഹം, ഭോ ഗോതമ, ഇമം പായസം ദമ്മീ’’തി? ‘‘ന ഖ്വാഹം തം, ബ്രാഹ്മണ, പസ്സാമി സദേവകേ ലോകേ സമാരകേ സബ്രഹ്മകേ സസ്സമണബ്രാഹ്മണിയാ പജായ സദേവമനുസ്സായ, യസ്സ സോ പായസോ ഭുത്തോ സമ്മാ പരിണാമം ഗച്ഛേയ്യ, അഞ്ഞത്ര തഥാഗതസ്സ വാ തഥാഗതസാവകസ്സ വാ. തേന ഹി ത്വം, ബ്രാഹ്മണ, തം പായസം അപ്പഹരിതേ വാ ഛഡ്ഡേഹി അപ്പാണകേ വാ ഉദകേ ഓപിലാപേഹീ’’തി.

അഥ ഖോ കസിഭാരദ്വാജോ ബ്രാഹ്മണോ തം പായസം അപ്പാണകേ ഉദകേ ഓപിലാപേസി. അഥ ഖോ സോ പായസോ ഉദകേ പക്ഖിത്തോ ചിച്ചിടായതി ചിടിചിടായതി സന്ധൂപായതി സമ്പധൂപായതി [സന്ധൂമായതി സമ്പധൂമായതി (സ്യാ॰)]. സേയ്യഥാപി നാമ ഫാലോ ദിവസം സന്തത്തോ [ദിവസസന്തത്തോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ഉദകേ പക്ഖിത്തോ ചിച്ചിടായതി ചിടിചിടായതി സന്ധൂപായതി സമ്പധൂപായതി; ഏവമേവ സോ പായസോ ഉദകേ പക്ഖിത്തോ ചിച്ചിടായതി ചിടിചിടായതി സന്ധൂപായതി സമ്പധൂപായതി.

അഥ ഖോ കസിഭാരദ്വാജോ ബ്രാഹ്മണോ സംവിഗ്ഗോ ലോമഹട്ഠജാതോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതോ പാദേസു സിരസാ നിപതിത്വാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ‘‘അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ, അഭിക്കന്തം , ഭോ ഗോതമ! സേയ്യഥാപി, ഭോ ഗോതമ, നിക്കുജ്ജിതം വാ ഉക്കുജ്ജേയ്യ, പടിച്ഛന്നം വാ വിവരേയ്യ, മൂള്ഹസ്സ വാ മഗ്ഗം ആചിക്ഖേയ്യ, അന്ധകാരേ വാ തേലപജ്ജോതം ധാരേയ്യ, ചക്ഖുമന്തോ രൂപാനി ദക്ഖന്തീതി [ദക്ഖിന്തീതി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)]; ഏവമേവം ഭോതാ ഗോതമേന അനേകപരിയായേന ധമ്മോ പകാസിതോ. ഏസാഹം ഭവന്തം ഗോതമം സരണം ഗച്ഛാമി ധമ്മഞ്ച ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ച, ലഭേയ്യാഹം ഭോതോ ഗോതമസ്സ സന്തികേ പബ്ബജ്ജം, ലഭേയ്യം ഉപസമ്പദ’’ന്തി.

അലത്ഥ ഖോ കസിഭാരദ്വാജോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവതോ സന്തികേ പബ്ബജ്ജം, അലത്ഥ ഉപസമ്പദം. അചിരൂപസമ്പന്നോ ഖോ പനായസ്മാ ഭാരദ്വാജോ ഏകോ വൂപകട്ഠോ അപ്പമത്തോ ആതാപീ പഹിതത്തോ വിഹരന്തോ നചിരസ്സേവ - യസ്സത്ഥായ കുലപുത്താ സമ്മദേവ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജന്തി, തദനുത്തരം - ബ്രഹ്മചരിയപരിയോസാനം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹാസി. ‘‘ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ’’തി അബ്ഭഞ്ഞാസി. അഞ്ഞതരോ ച

[അഞ്ഞതരോ ച ഖോ (സീ॰ പീ॰), അഞ്ഞതരോ ഖോ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] പനായസ്മാ ഭാരദ്വാജോ അരഹതം അഹോസീതി.

കസിഭാരദ്വാജസുത്തം ചതുത്ഥം നിട്ഠിതം.

൫. ചുന്ദസുത്തം

൮൩. ‘‘പുച്ഛാമി മുനിം പഹൂതപഞ്ഞം, (ഇതി ചുന്ദോ കമ്മാരപുത്തോ)
ബുദ്ധം ധമ്മസ്സാമിം വീതതണ്ഹം;
ദ്വിപദുത്തമം [ദിപദുത്തമം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] സാരഥീനം പവരം,
കതി ലോകേ സമണാ തദിങ്ഘ ബ്രൂഹി’’.

൮൪. ‘‘ചതുരോ സമണാ ന പഞ്ചമത്ഥി, (ചുന്ദാതി ഭഗവാ)
തേ തേ ആവികരോമി സക്ഖിപുട്ഠോ;
മഗ്ഗജിനോ മഗ്ഗദേസകോ ച, മഗ്ഗേ ജീവതി യോ ച മഗ്ഗദൂസീ’’.

൮൫. ‘‘കം മഗ്ഗജിനം വദന്തി ബുദ്ധാ, (ഇതി ചുന്ദോ കമ്മാരപുത്തോ)
മഗ്ഗക്ഖായീ കഥം അതുല്യോ ഹോതി;
മഗ്ഗേ ജീവതി മേ ബ്രൂഹി പുട്ഠോ, അഥ മേ ആവികരോഹി മഗ്ഗദൂസിം’’ [മഗ്ഗദൂസീ (ക॰)].

൮൬. ‘‘യോ തിണ്ണകഥംകഥോ വിസല്ലോ, നിബ്ബാനാഭിരതോ അനാനുഗിദ്ധോ;
ലോകസ്സ സദേവകസ്സ നേതാ, താദിം മഗ്ഗജിനം വദന്തി ബുദ്ധാ.

൮൭. ‘‘പരമം പരമന്തി യോധ ഞത്വാ, അക്ഖാതി വിഭജതേ ഇധേവ ധമ്മം;
തം കങ്ഖഛിദം മുനിം അനേജം, ദുതിയം ഭിക്ഖുനമാഹു മഗ്ഗദേസിം.
൮൮. ‘‘യോ ധമ്മപദേ സുദേസിതേ, മഗ്ഗേ ജീവതി സഞ്ഞതോ സതീമാ;
അനവജ്ജപദാനി സേവമാനോ, തതിയം ഭിക്ഖുനമാഹു മഗ്ഗജീവിം.
൮൯. ‘‘ഛദനം കത്വാന സുബ്ബതാനം, പക്ഖന്ദീ കുലദൂസകോ പഗബ്ഭോ;
മായാവീ അസഞ്ഞതോ പലാപോ, പതിരൂപേന ചരം സ മഗ്ഗദൂസീ.

൯൦. ‘‘ഏതേ ച പടിവിജ്ഝി യോ ഗഹട്ഠോ, സുതവാ അരിയസാവകോ സപഞ്ഞോ;
സബ്ബേ നേതാദിസാതി [സബ്ബേ നേ താദിസാതി (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] ഞത്വാ,
ഇതി ദിസ്വാ ന ഹാപേതി തസ്സ സദ്ധാ;
കഥം ഹി ദുട്ഠേന അസമ്പദുട്ഠം, സുദ്ധം അസുദ്ധേന സമം കരേയ്യാ’’തി.

ചുന്ദസുത്തം പഞ്ചമം നിട്ഠിതം.

൬. പരാഭവസുത്തം

ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. അഥ ഖോ അഞ്ഞതരാ ദേവതാ അഭിക്കന്തായ രത്തിയാ അഭിക്കന്തവണ്ണാ കേവലകപ്പം ജേതവനം ഓഭാസേത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതാ ഖോ സാ ദേവതാ ഭഗവന്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

൯൧. ‘‘പരാഭവന്തം പുരിസം, മയം പുച്ഛാമ ഗോതമ [ഗോതമം (സീ॰ സ്യാ॰)];

ഭഗവന്തം [ഭവന്തം (സ്യാ॰ ക॰)] പുട്ഠുമാഗമ്മ, കിം പരാഭവതോ മുഖം''.

൯൨.''സുവിജാനോ ഭവം ഹോതി, സുവിജാനോ [ദുവിജാനോ (സ്യാ॰ ക॰)] പരാഭവോ;
ധമ്മകാമോ ഭവം ഹോതി, ധമ്മദേസ്സീ പരാഭവോ''.

൯൩.''ഇതി ഹേതം വിജാനാമ, പഠമോ സോ പരാഭവോ;
ദുതിയം ഭഗവാ ബ്രൂഹി, കിം പരാഭവതോ മുഖം''.

൯൪.''അസന്തസ്സ പിയാ ഹോന്തി, സന്തേ ന കുരുതേ പിയം;
അസതം ധമ്മം രോചേതി, തം പരാഭവതോ മുഖം''.

൯൫.''ഇതി ഹേതം വിജാനാമ, ദുതിയോ സോ പരാഭവോ;
തതിയം ഭഗവാ ബ്രൂഹി, കിം പരാഭവതോ മുഖം''.

൯൬.''നിദ്ദാസീലീ സഭാസീലീ, അനുട്ഠാതാ ച യോ നരോ;
അലസോ കോധപഞ്ഞാണോ, തം പരാഭവതോ മുഖം''.

൯൭.''ഇതി ഹേതം വിജാനാമ, തതിയോ സോ പരാഭവോ;
ചതുത്ഥം ഭഗവാ ബ്രൂഹി, കിം പരാഭവതോ മുഖം''.

൯൮.''യോ മാതരം [യോ മാതരം വാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] പിതരം വാ, ജിണ്ണകം ഗതയോബ്ബനം;
പഹു സന്തോ ന ഭരതി, തം പരാഭവതോ മുഖം''.

൯൯.''ഇതി ഹേതം വിജാനാമ, ചതുത്ഥോ സോ പരാഭവോ;
പഞ്ചമം ഭഗവാ ബ്രൂഹി, കിം പരാഭവതോ മുഖം''.

൧൦൦.''യോ ബ്രാഹ്മണം [യോ ബ്രാഹ്മണം വാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] സമണം വാ, അഞ്ഞം വാപി വനിബ്ബകം;
മുസാവാദേന വഞ്ചേതി, തം പരാഭവതോ മുഖം''.

൧൦൧.''ഇതി ഹേതം വിജാനാമ, പഞ്ചമോ സോ പരാഭവോ;
ഛട്ഠമം ഭഗവാ ബ്രൂഹി, കിം പരാഭവതോ മുഖം''.

൧൦൨.''പഹൂതവിത്തോ പുരിസോ, സഹിരഞ്ഞോ സഭോജനോ;
ഏകോ ഭുഞ്ജതി സാദൂനി, തം പരാഭവതോ മുഖം''.

൧൦൩.''ഇതി ഹേതം വിജാനാമ, ഛട്ഠമോ സോ പരാഭവോ;
സത്തമം ഭഗവാ ബ്രൂഹി, കിം പരാഭവതോ മുഖം''.

൧൦൪.''ജാതിത്ഥദ്ധോ ധനത്ഥദ്ധോ, ഗോത്തത്ഥദ്ധോ ച യോ നരോ;
സഞ്ഞാതിം അതിമഞ്ഞേതി, തം പരാഭവതോ മുഖം''.

൧൦൫.''ഇതി ഹേതം വിജാനാമ, സത്തമോ സോ പരാഭവോ;
അട്ഠമം ഭഗവാ ബ്രൂഹി, കിം പരാഭവതോ മുഖം''.

൧൦൬.''ഇത്ഥിധുത്തോ സുരാധുത്തോ, അക്ഖധുത്തോ ച യോ നരോ;
ലദ്ധം ലദ്ധം വിനാസേതി, തം പരാഭവതോ മുഖം''.

൧൦൭.''ഇതി ഹേതം വിജാനാമ, അട്ഠമോ സോ പരാഭവോ;

നവമം ഭഗവാ ബ്രൂഹി, കിം പരാഭവതോ മുഖം”.

൧൦൮. “സേഹി ദാരേഹി അസന്തുട്ഠോ [ദാരേഹ്യസന്തുട്ഠോ (ക॰)],
വേസിയാസു പദുസ്സതി [പദിസ്സതി (സീ॰)];
ദുസ്സതി [ദിസ്സതി (സീ॰ പീ॰)] പരദാരേസു, തം പരാഭവതോ മുഖം”.

൧൦൯. “ഇതി ഹേതം വിജാനാമ, നവമോ സോ പരാഭവോ;
ദസമം ഭഗവാ ബ്രൂഹി, കിം പരാഭവതോ മുഖം”.

൧൧൦. “അതീതയോബ്ബനോ പോസോ, ആനേതി തിമ്ബരുത്ഥനിം;
തസ്സാ ഇസ്സാ ന സുപതി, തം പരാഭവതോ മുഖം”.

൧൧൧. “ഇതി ഹേതം വിജാനാമ, ദസമോ സോ പരാഭവോ;
ഏകാദസമം ഭഗവാ ബ്രൂഹി, കിം പരാഭവതോ മുഖം”.

൧൧൨. “ഇത്ഥിം സോണ്ഡിം വികിരണിം, പുരിസം വാപി താദിസം;
ഇസ്സരിയസ്മിം ഠപേതി [ഠാപേതി (സീ॰ പീ॰), ഥപേതി (ക॰)], തം
പരാഭവതോ മുഖം”.

൧൧൩. “ഇതി ഹേതം വിജാനാമ, ഏകാദസമോ സോ പരാഭവോ;
ദ്വാദസമം ഭഗവാ ബ്രൂഹി, കിം പരാഭവതോ മുഖം”.

൧൧൪. “അപ്പഭോഗോ മഹാതണ്ഹോ, ഖത്തിയേ ജായതേ കുലേ;
സോ ച രജ്ജം പത്ഥയതി, തം പരാഭവതോ മുഖം”.

൧൧൫. “ഏതേ പരാഭവേ ലോകേ, പണ്ഡിതോ സമവേക്ഖിയ;
അരിയോ ദസ്സനസമ്പന്നോ, സ ലോകം ഭജതേ സിവ”ന്തി.

പരാഭവസുത്തം ഛട്ഠം നിട്ഠിതം.

൭. വസലസുത്തം

ഏവം മേ സുതം – ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. അഥ ഖോ ഭഗവാ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ സാവത്ഥിം പിണ്ഡായ പാവിസി. തേന ഖോ പന സമയേന അഗ്ഗികഭാരദ്വാജസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ നിവേസനേ അഗ്ഗി പജ്ജലിതോ ഹോതി ആഹുതി പഗ്ഗഹിതാ. അഥ ഖോ ഭഗവാ സാവത്ഥിയം സപദാനം പിണ്ഡായ ചരമാനോ യേന അഗ്ഗികഭാരദ്വാജസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ നിവേസനം തേനുപസങ്കമി.

അദ്ദസാ ഖോ അഗ്ഗികഭാരദ്വാജോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ദൂരതോവ ആഗച്ഛന്തം. ദിസ്വാന ഭഗവന്തം ഏതദവോച – “തത്രേവ [അത്രേവ (സ്യാ॰ ക॰)], മുണ്ഡക; തത്രേവ, സമണക; തത്രേവ, വസലക തിട്ഠാഹീ”തി.

ഏവം വുത്തേ, ഭഗവാ അഗ്ഗികഭാരദ്വാജം ബ്രാഹ്മണം ഏതദവോച – “ജാനാസി പന ത്വം, ബ്രാഹ്മണ, വസലം വാ വസലകരണേ വാ ധമ്മേ”തി? “ന ഖ്വാഹം, ഭോ ഗോതമ, ജാനാമി വസലം വാ വസലകരണേ വാ ധമ്മേ; സാധു മേ ഭവം ഗോതമോ തഥാ ധമ്മം ദേസേതു, യഥാഹം ജാനേയ്യം വസലം വാ വസലകരണേ വാ ധമ്മേ”തി. “തേന ഹി, ബ്രാഹ്മണ, സുണാഹി, സാധുകം

മനസി കരോഹി; ഭാസിസ്സാമീ”തി. “ഏവം, ഭോ”തി ഖോ അഗ്ഗികഭാരദ്വാജോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസി. ഭഗവാ ഏതദവോച -

൧൧൬. “കോധനോ ഉപനാഹീ ച, പാപമക്ഖീ ച യോ നരോ;
വിപന്നദിട്ഠി മായാവീ, തം ജഞ്ഞാ വസലോ ഇതി.

൧൧൭. “ഏകജം വാ ദ്വിജം [ദിജം (പീ॰)] വാപി, യോധ പാണം വിഹിംസതി;
യസ്സ പാണേ ദയാ നത്ഥി, തം ജഞ്ഞാ വസലോ ഇതി.

൧൧൮. “യോ ഹന്തി പരിരുന്ധതി [ഉപരുന്ധേതി (സ്യാ॰), ഉപരുന്ധതി (ക॰)], ഗാമാനി നിഗമാനി ച;
നിഗ്ഗാഹകോ [നിഗ്ഘാതകോ (?)] സമഞ്ഞാതോ, തം ജഞ്ഞാ വസലോ ഇതി.

൧൧൯. “ഗാമേ വാ യദി വാ രഞ്ഞേ, യം പരേസം മമായിതം;
ഥേയ്യാ അദിന്നമാദേതി [അദിന്നം ആദിയതി (സീ॰ പീ॰)], തം ജഞ്ഞാ വസലോ ഇതി.

൧൨൦. “യോ ഹവേ ഇണമാദായ, ചുജ്ജമാനോ [ഭുഞ്ജമാനോ (?)] പലായതി;
ന ഹി തേ ഇണമത്ഥീതി, തം ജഞ്ഞാ വസലോ ഇതി.

൧൨൧. “യോ വേ കിഞ്ചിക്ഖകമ്യതാ, പന്ഥസ്മിം വജന്തം ജനം;
ഹന്ത്വാ കിഞ്ചിക്ഖമാദേതി, തം ജഞ്ഞാ വസലോ ഇതി.

൧൨൨. “അത്തഹേതു പരഹേതു, ധനഹേതു ച [ധനഹേതു വ (ക॰)] യോ നരോ;
സക്ഖിപുട്ഠോ മുസാ ബ്രൂതി, തം ജഞ്ഞാ വസലോ ഇതി.

൧൨൩. “യോ ഞാതീനം സഖീനം വാ, ദാരേസു പടിദിസ്സതി;
സാഹസാ [സഹസാ (സീ॰ സ്യാ॰)] സമ്പിയേന വാ, തം ജഞ്ഞാ വസലോ ഇതി.

൧൨൪. “യോ മാതരം പിതരം വാ, ജിണ്ണകം ഗതയോബ്ബനം;
പഹു സന്തോ ന ഭരതി, തം ജഞ്ഞാ വസലോ ഇതി.

൧൨൫. “യോ മാതരം പിതരം വാ, ഭാതരം ഭഗിനിം സസും;
ഹന്തി രോസേതി വാചായ, തം ജഞ്ഞാ വസലോ ഇതി.

൧൨൬. “യോ അത്ഥം പുച്ഛിതോ സന്തോ, അനത്ഥമനുസാസതി;
പടിച്ഛന്നേന മന്തേതി, തം ജഞ്ഞാ വസലോ ഇതി.

൧൨൭. “യോ കത്വാ പാപകം കമ്മം, മാ മം ജഞ്ഞാതി ഇച്ഛതി [വിഭ॰ വ്യൻർ പസ്സിതബ്ബം];
യോ പടിച്ഛന്നകമ്മന്തോ, തം ജഞ്ഞാ വസലോ ഇതി.

൧൨൮. “യോ വേ പരകുലം ഗന്ത്വാ, ഭുത്വാന [സുത്വാ ച (സ്യാ॰ ക॰)] സുചിഭോജനം;
ആഗതം നപ്പടിപൂജേതി, തം ജഞ്ഞാ വസലോ ഇതി.

൧൨൯. “യോ ബ്രാഹ്മണം സമണം വാ, അഞ്ഞം വാപി വനിബ്ബകം;

മുസാവാദേന വഞ്ചേതി, തം ജഞ്ഞാ വസലോ ഇതി.

൧൩൦. “യോ ബ്രാഹ്മണം സമണം വാ, ഭത്തകാലേ ഉപട്ഠിതേ;
രോസേതി വാചാ ന ച ദേതി, തം ജഞ്ഞാ വസലോ ഇതി.

൧൩൧. “അസതം യോധ പബ്രൂതി, മോഹേന പലിഗുണ്ഠിതോ;
കിഞ്ചിക്ഖം നിജിഗീസാനോ [നിജിഗിംസാനോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)], തം ജഞ്ഞാ വസലോ ഇതി.

൧൩൨. “യോ ചത്താനം സമുക്കംസേ, പരേ ച മവജാനാതി [മവജാനതി (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)];
നിഹീനോ സേന മാനേന, തം ജഞ്ഞാ വസലോ ഇതി.

൧൩൩. “രോസകോ കദരിയോ ച, പാപിച്ഛോ മച്ഛരീ സഠോ;
അഹിരികോ അനോത്തപ്പീ, തം ജഞ്ഞാ വസലോ ഇതി.

൧൩൪. “യോ ബുദ്ധം പരിഭാസതി, അഥ വാ തസ്സ സാവകം;
പരിബ്ബാജം [പരിബ്ബജം (ക॰), പരിബ്ബാജകം (സ്യാ॰ കം॰)] ഗഹട്ഠം വാ, തം ജഞ്ഞാ വസലോ ഇതി.

൧൩൫. “യോ വേ അനരഹം [അനരഹാ (സീ॰ പീ॰)] സന്തോ, അരഹം പടിജാനാതി [പടിജാനതി (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)];
ചോരോ സബ്രഹ്മകേ ലോകേ, ഏസോ ഖോ വസലാധമോ.

൧൩൬. “ഏതേ ഖോ വസലാ വുത്താ, മയാ യേതേ പകാസിതാ;
ന ജച്ചാ വസലോ ഹോതി, ന ജച്ചാ ഹോതി ബ്രാഹ്മണോ;
കമ്മുനാ [കമ്മനാ (സീ॰ പീ॰)] വസലോ ഹോതി, കമ്മുനാ ഹോതി ബ്രാഹ്മണോ.

൧൩൭. “തദമിനാപി ജാനാഥ, യഥാമേദം [യഥാപേദം (ക॰)] നിദസ്സനം;
ചണ്ഡാലപുത്തോ സോപാകോ [സപാകോ (?)], മാതങ്ഗോ ഇതി വിസ്സുതോ.

൧൩൮. “സോ യസം പരമം പത്തോ [സോ യസപ്പരമപ്പത്തോ (സ്യാ॰ കം॰)], മാതങ്ഗോ യം സുദുല്ലഭം;
ആഗച്ഛും തസ്സുപട്ഠാനം, ഖത്തിയാ ബ്രാഹ്മണാ ബഹൂ.

൧൩൯. “ദേവയാനം അഭിരുയ്ഹ, വിരജം സോ മഹാപഥം;
കാമരാഗം വിരാജേത്വാ, ബ്രഹ്മലോകൂപഗോ അഹു;
ന നം ജാതി നിവാരേസി, ബ്രഹ്മലോകൂപപത്തിയാ.

൧൪൦. “അജ്ഝായകകുലേ ജാതാ, ബ്രാഹ്മണാ മന്തബന്ധവാ;
തേ ച പാപേസു കമ്മേസു, അഭിണ്ഹമുപദിസ്സരേ.

൧൪൧. “ദിട്ഠേവ ധമ്മേ ഗാരയ്ഹാ, സമ്പരായേ ച ദുഗ്ഗതി;
ന നേ ജാതി നിവാരേതി, ദുഗ്ഗത്യാ [ദുഗ്ഗച്ചാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ഗരഹായ വാ.

൧൪൨. “ന ജച്ചാ വസലോ ഹോതി, ന ജച്ചാ ഹോതി ബ്രാഹ്മണോ;
കമ്മുനാ വസലോ ഹോതി, കമ്മുനാ ഹോതി ബ്രാഹ്മണോ”തി.

ഏവം വുത്തേ, അഗ്ഗികഭാരദ്വാജോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ...പേ॰... ഉപാസകം മം ഭവം ഗോതമോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത”ന്തി.

വസലസുത്തം സത്തമം നിട്ഠിതം.

൮. മേത്തസുത്തം

൧൪൩. കരണീയമത്ഥകുസലേന, യന്ത സന്തം പദം അഭിസമേച്ച;
സക്കോ ഉജൂ ച സുഹുജൂ [സൂജൂ (സീ॰)] ച, സൂവചോ ചസ്സ മുദു അനതിമാനീ.

൧൪൪. സന്തുസ്സകോ ച സുഭരോ ച, അപ്പകിച്ചോ ച സല്ലഹുകവുത്തി;
സന്തിന്ദ്രിയോ ച നിപകോ ച, അപ്പഗബ്ഭോ കുലേസ്വനനുഗിദ്ധോ.

൧൪൫. ന ച ഖുദ്ദമാചരേ കിഞ്ചി, യേന വിഞ്ഞൂ പരേ ഉപവദേയ്യും;
സുഖിനോ വ ഖേമിനോ ഹോന്തു, സബ്ബസത്താ [സബ്ബേ സത്താ (സീ॰ സ്യാ॰)] ഭവന്തു സുഖിതത്താ.

൧൪൬. യേ കേചി പാണഭൂതത്ഥി, തസാ വാ ഥാവരാ വനവസേസാ;
ദീഘാ വാ യേ വ മഹന്താ [മഹന്ത (?)], മജ്ഝിമാ രസ്സകാ അണുകഥൂലാ.

൧൪൭. ദിട്ഠാ വാ യേ വ അദിട്ഠാ [അദിട്ഠ (?)], യേ വ [യേ ച (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ദൂരേ വസന്തി അവിദൂരേ;
ഭൂതാ വ സമ്ഭവേസീ വ [ഭൂതാ വാ സമ്ഭവേസീ വാ (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ ക॰)], സബ്ബസത്താ ഭവന്തു സുഖിതത്താ.

൧൪൮. ന പരോ പരം നികുബ്ബേഥ, നാതിമഞ്ഞേഥ കത്ഥചി ന കഞ്ചി [നം കഞ്ചി (സീ॰ പീ॰), നം കിഞ്ചി (സ്യാ॰), ന കിഞ്ചി (ക॰)];
ബ്യാരോസനാ പടിഘസഞ്ഞാ, നാഞ്ഞമഞ്ഞസ്സ ദുക്ഖമിച്ഛേയ്യ.

൧൪൯. മാതാ യഥാ നിയം പുത്തമായുസാ ഏകപുത്തമനുരക്ഖേ;
ഏവമ്പി സബ്ബഭൂതേസു, മാനസം ഭാവയേ അപരിമാണം.

൧൫൦. മേത്തഞ്ച സബ്ബലോകസ്മി, മാനസം ഭാവയേ അപരിമാണം;
ഉദ്ധം അധോ ച തിരിയഞ്ച, അസമ്ബാധം അവേരമസപത്തം.

൧൫൧. തിട്ഠം ചരം നിസിന്നോ വ [വാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)], സയാനോ യാവതാസ്സ വിതമിദ്ധോ [വിഗതമിദ്ധോ (ബഹൂസു)];
ഏതം സതിം അധിട്ഠേയ്യ, ബ്രഹ്മമേതം വിഹാരമിധമാഹു.

൧൫൨. ദിട്ഠിഞ്ച അനുപഗ്ഗമ്മ, സീലവാ ദസ്സനേന സമ്പന്നോ;
കാമേസു വിനയ [വിനേയ്യ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] ഗേധം, ന ഹി ജാതുഗ്ഗബ്ഭസേയ്യ പുനരേതീതി.

മേത്തസുത്തം അട്ഠമം നിട്ഠിതം.

൯. ഹേമവതസുത്തം

൧൫൩. “അജ്ജ പന്നരസോ ഉപോസഥോ, (ഇതി സാതാഗിരോ യക്ഖോ)
ദിബ്ബാ [ദിബ്യാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] രത്തി ഉപട്ഠിതാ;
അനോമനാമം സത്ഥാരം, ഹന്ദ പസ്സാമ ഗോതമം”.

൧൫൪. “കച്ചി മനോ സുപണിഹിതോ, (ഇതി ഹേമവതോ യക്ഖോ)
സബ്ബഭൂതേസു താദിനോ;
കച്ചി ഇട്ഠേ അനിട്ഠേ ച, സങ്കപ്പസ്സ വസീകതാ”.

൧൫൫. “മനോ ചസ്സ സുപണിഹിതോ, (ഇതി സാതാഗിരോ യക്ഖോ)
സബ്ബഭൂതേസു താദിനോ;
അഥോ ഇട്ഠേ അനിട്ഠേ ച, സങ്കപ്പസ്സ വസീകതാ”.

൧൫൬. “കച്ചി അദിന്നം നാദിയതി, (ഇതി ഹേമവതോ യക്ഖോ)
കച്ചി പാണേസു സഞ്ഞതോ;
കച്ചി ആരാ പമാദമ്ഹാ, കച്ചി ഝാനം ന രിഞ്ചതി”.

൧൫൭. “ന സോ അദിന്നം ആദിയതി, (ഇതി സാതാഗിരോ യക്ഖോ)
അഥോ പാണേസു സഞ്ഞതോ;
അഥോ ആരാ പമാദമ്ഹാ, ബുദ്ധോ ഝാനം ന രിഞ്ചതി”.

൧൫൮. “കച്ചി മുസാ ന ഭണതി, (ഇതി ഹേമവതോ യക്ഖോ)
കച്ചി ന ഖീണബ്യപ്പഥോ;
കച്ചി വേഭൂതിയം നാഹ, കച്ചി സമ്ഫം ന ഭാസതി”.

൧൫൯. “മുസാ ച സോ ന ഭണതി, (ഇതി സാതാഗിരോ യക്ഖോ)
അഥോ ന ഖീണബ്യപ്പഥോ;
അഥോ വേഭൂതിയം നാഹ, മന്താ അത്ഥം ച [അത്ഥം സോ (സീ॰ പീ॰ ക॰)] ഭാസതി”.

൧൬൦. “കച്ചി ന രജ്ജതി കാമേസു, (ഇതി ഹേമവതോ യക്ഖോ)
കച്ചി ചിത്തം അനാവിലം;
കച്ചി മോഹം അതിക്കന്തോ, കച്ചി ധമ്മേസു ചക്ഖുമാ”.

൧൬൧. “ന സോ രജ്ജതി കാമേസു, (ഇതി സാതാഗിരോ യക്ഖോ)
അഥോ ചിത്തം അനാവിലം;
സബ്ബമോഹം അതിക്കന്തോ, ബുദ്ധോ ധമ്മേസു ചക്ഖുമാ”.

൧൬൨. “കച്ചി വിജ്ജായ സമ്പന്നോ, (ഇതി ഹേമവതോ യക്ഖോ)
കച്ചി സംസുദ്ധചാരണോ;
കച്ചിസ്സ ആസവാ ഖീണാ, കച്ചി നത്ഥി പുനബ്ഭവോ”.

൧൬൩. “വിജ്ജായ ചേവ സമ്പന്നോ, (ഇതി സാതാഗിരോ യക്ഖോ)
അഥോ സംസുദ്ധചാരണോ;
സബ്ബസ്സ ആസവാ ഖീണാ, നത്ഥി തസ്സ പുനബ്ഭവോ”.

൧൬൪. “സമ്പന്നം മുനിനോ ചിത്തം, കമ്മുനാ ബ്യപ്പഥേന ച;
വിജ്ജാചരണസമ്പന്നം, ധമ്മതോ നം പസംസതി”.

൧൬൫. “സമ്പന്നം മുനിനോ ചിത്തം, കമ്മുനാ ബ്യപ്പഥേന ച;
വിജ്ജാചരണസമ്പന്നം, ധമ്മതോ അനുമോദസി”.

൧൬൬. “സമ്പന്നം മുനിനോ ചിത്തം, കമ്മുനാ ബ്യപ്പഥേന ച;
വിജ്ജാചരണസമ്പന്നം, ഹന്ദ പസ്സാമ ഗോതമം.

൧൬൭. “ഏണിജങ്ഘം കിസം വീരം [ധീരം (സ്യാ॰)], അപ്പാഹാരം അലോലുപം;
മുനിം വനസ്മിം ഝായന്തം, ഏഹി പസ്സാമ ഗോതമം.

൧൬൮. “സീഹംവേകചരം നാഗം, കാമേസു അനപേക്ഖിനം;
ഉപസങ്കമ്മ പുച്ഛാമ, മച്ചുപാസപ്പമോചനം.

൧൬൯. “അക്ഖാതാരം പവത്താരം, സബ്ബധമ്മാന പാരഗും;
ബുദ്ധം വേരഭയാതീതം, മയം പുച്ഛാമ ഗോതമം”.

൧൭൦. “കിസ്മിം ലോകോ സമുപ്പന്നോ, (ഇതി ഹേമവതോ യക്ഖോ)
കിസ്മിം കുബ്ബതി സന്ഥവം [സന്ധവം (ക॰)];
കിസ്സ ലോകോ ഉപാദായ, കിസ്മിം ലോകോ വിഹഞ്ഞതി”.

൧൭൧. “ഛസു [ഛസ്സു (സീ॰ പീ॰)] ലോകോ സമുപ്പന്നോ, (ഹേമവതാതി ഭഗവാ)
ഛസു കുബ്ബതി സന്ഥവം;
ഛന്നമേവ ഉപാദായ, ഛസു ലോകോ വിഹഞ്ഞതി”.

൧൭൨. “കതമം തം ഉപാദാനം, യത്ഥ ലോകോ വിഹഞ്ഞതി;
നിയ്യാനം പുച്ഛിതോ ബ്രൂഹി, കഥം ദുക്ഖാ പമുച്ചതി” [പമുഞ്ചതി (സ്യാ॰)].

൧൭൩. “പഞ്ച കാമഗുണാ ലോകേ, മനോഛട്ഠാ പവേദിതാ;
ഏത്ഥ ഛന്ദം വിരാജേത്വാ, ഏവം ദുക്ഖാ പമുച്ചതി.

൧൭൪. “ഏതം ലോകസ്സ നിയ്യാനം, അക്ഖാതം വോ യഥാതഥം;
ഏതം വോ അഹമക്ഖാമി, ഏവം ദുക്ഖാ പമുച്ചതി”.

൧൭൫. “കോ സൂധ തരതി ഓഘം, കോധ തരതി അണ്ണവം;
അപ്പതിട്ഠേ അനാലമ്ബേ, കോ ഗമ്ഭീരേ ന സീദതി”.

൧൭൬. “സബ്ബദാ സീലസമ്പന്നോ, പഞ്ഞവാ സുസമാഹിതോ;
അജ്ഝത്തചിന്തീ [അജ്ഝത്തസഞ്ഞീ (സ്യാ॰ ക॰ ക॰)] സതിമാ, ഓഘം തരതി ദുത്തരം.

൧൭൭. “വിരതോ കാമസഞ്ഞായ, സബ്ബസംയോജനാതിഗോ;
നന്ദീഭവപരിക്ഖീണോ, സോ ഗമ്ഭീരേ ന സീദതി”.

൧൭൮. “ഗബ്ഭീരപഞ്ഞം നിപുണത്ഥദസ്സിം, അകിഞ്ചനം കാമഭവേ അസത്തം;
തം പസ്സഥ സബ്ബധി വിപ്പമുത്തം, ദിബ്ബേ പഥേ കമമാനം മഹേസിം.

൧൭൯. “അനോമനാമം നിപുണത്ഥദസ്സിം, പഞ്ഞാദദം കാമാലയേ അസത്തം;
തം പസ്സഥ സബ്ബവിദും സുമേധം, അരിയേ പഥേ കമമാനം മഹേസിം.

൧൮൦. “സുദിട്ഠം വത നോ അജ്ജ, സുപ്പഭാതം സുഹുട്ഠിതം;
യം അദ്ദസാമ സമ്ബുദ്ധം, ഓഘതിണ്ണമനാസവം.

൧൮൧. “ഇമേ ദസസതാ യക്ഖാ, ഇദ്ധിമന്തോ യസസ്സിനോ;
സബ്ബേ തം സരണം യന്തി, ത്വം നോ സത്ഥാ അനുത്തരോ.

൧൮൦. തേ മയം വിചരിസ്സാമ, ഗാമാ ഗാമം നഗാ നഗം;
നമസ്സമാനാ സമ്ബുദ്ധം, ധമ്മസ്സ ച സുധമ്മത''ന്തി.

ഹേമവതസുത്തം നവമം നിട്ഠിതം.

൧൦. ആളവകസുത്തം

ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ ആളവിയം വിഹരതി ആളവകസ്സ യക്ഖസ്സ ഭവനേ. അഥ ഖോ ആളവകോ യക്ഖോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''നിക്ഖമ, സമണാ''തി. ''സാധാവുസോ''തി ഭഗവാ നിക്ഖമി. ''പവിസ, സമണാ''തി. ''സാധാവുസോ''തി ഭഗവാ പാവിസി.

ദുതിയമ്പി ഖോ...പേ॰... തതിയമ്പി ഖോ ആളവകോ യക്ഖോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''നിക്ഖമ, സമണാ''തി. ''സാധാവുസോ''തി ഭഗവാ നിക്ഖമി. ''പവിസ, സമണാ''തി. ''സാധാവുസോ''തി ഭഗവാ പാവിസി.

ചതുത്ഥമ്പി ഖോ ആളവകോ യക്ഖോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''നിക്ഖമ, സമണാ''തി. ''ന ഖ്വാഹം തം , ആവുസോ, നിക്ഖമിസ്സാമി. യം തേ കരണീയം, തം കരോഹീ''തി.

''പഞ്ഹം തം, സമണ, പുച്ഛിസ്സാമി. സചേ മേ ന ബ്യാകരിസ്സസി, ചിത്തം വാ തേ ഖിപിസ്സാമി, ഹദയം വാ തേ ഫാലേസ്സാമി, പാദേസു വാ ഗഹേത്വാ പാരഗങ്ഗായ ഖിപിസ്സാമീ''തി.

''ന ഖ്വാഹം തം, ആവുസോ, പസ്സാമി സദേവകേ ലോകേ സമാരകേ സബ്രഹ്മകേ സസ്സമണബ്രാഹ്മണിയാ പജായ സദേവമനുസ്സായ യോ മേ ചിത്തം വാ ഖിപേയ്യ ഹദയം വാ ഫാലേയ്യ പാദേസു വാ ഗഹേത്വാ പാരഗങ്ഗായ ഖിപേയ്യ. അപി ച ത്വം, ആവുസോ, പുച്ഛ യദാകങ്ഖസീ''തി. അഥ ഖോ ആളവകോ യക്ഖോ ഭഗവന്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

൧൮൧. ''കിം സൂധ വിത്തം പുരിസസ്സ സേട്ഠം, കിം സു സുചിണ്ണം സുഖമാവഹാതി;
കിം സു [കിം സൂ (സീ॰)] ഹവേ സാദുതരം രസാനം, കഥം ജീവിം ജീവിതമാഹു സേട്ഠം''.

൧൮൨. ''സദ്ധീധ വിത്തം പുരിസസ്സ സേട്ഠം, ധമ്മോ സുചിണ്ണോ സുഖമാവഹാതി;
സച്ചം ഹവേ സാദുതരം രസാനം, പഞ്ഞാജീവിം ജീവിതമാഹു സേട്ഠം''.

൧൮൩. ''കഥം സു തരതി ഓഘം, കഥം സു തരതി അണ്ണവം;
കഥം സു ദുക്ഖമച്ചേതി, കഥം സു പരിസുജ്ഝതി''.

൧൮൪. ''സദ്ധാ തരതി ഓഘം, അപ്പമാദേന അണ്ണവം;
വീരിയേന [വിരിയേന (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ദുക്ഖമച്ചേതി, പഞ്ഞായ പരിസുജ്ഝതി''.

൧൮൫. ''കഥം സു ലഭതേ പഞ്ഞം, കഥം സു വിന്ദതേ ധനം;

കഥം സു കിത്തിം പപ്പോതി, കഥം മിത്താനി ഗന്ഥതി;
അസ്മാ ലോകാ പരം ലോകം, കഥം പേച്ച ന സോചതി”.

൧൮൮. “സദ്ദഹാനോ അരഹതം, ധമ്മം നിബ്ബാനപത്തിയാ;
സുസ്സൂസം [സുസ്സൂസാ (സീ॰ പീ॰)] ലഭതേ പഞ്ഞം, അപ്പമത്തോ വിചക്ഖണോ.

൧൮൯. “പതിരൂപകാരീ ധുരവാ, ഉട്ഠാതാ വിന്ദതേ ധനം;
സച്ചേന കിത്തിം പപ്പോതി, ദദം മിത്താനി ഗന്ഥതി.

൧൯൦. “യസ്സേതേ ചതുരോ ധമ്മാ, സദ്ധസ്സ ഘരമേസിനോ;
സച്ചം ധമ്മോ [ദമോ (?)] ധിതി ചാഗോ, സ വേ പേച്ച ന സോചതി.

൧൯൧. “ഇങ്ഘ അഞ്ഞേപി പുച്ഛസ്സു, പുഥൂ സമണബ്രാഹ്മണേ;
യദി സച്ചാ ദമാ ചാഗാ, ഖന്ത്യാ ഭിയ്യോധ വിജ്ജതി”.

൧൯൨. “കഥം നു ദാനി പുച്ഛേയ്യം, പുഥൂ സമണബ്രാഹ്മണേ;
യോഹം [സോഹം (സീ॰ പീ॰)] അജ്ജ പജാനാമി, യോ അത്ഥോ സമ്പരായികോ.

൧൯൩. “അത്ഥായ വത മേ ബുദ്ധോ, വാസായാളവിമാഗമാ;
യോഹം [അട്ഠിന്ഹാരൂഹി സംയുത്തോ (സ്യാ॰ ക॰)] അജ്ജ പജാനാമി, യത്ഥ ദിന്നം മഹപ്ഫലം.

൧൯൪. “സോ അഹം വിചരിസ്സാമി, ഗാമാ ഗാമം പുരാ പുരം;
നമസ്സമാനോ സമ്ബുദ്ധം, ധമ്മസ്സ ച സുധമ്മത”ന്തി.

ആളവകസുത്തം ദസമം നിട്ഠിതം.

൧൧. വിജയസുത്തം

൧൯൫. ചരം വാ യദി വാ തിട്ഠം, നിസിന്നോ ഉദ വാ സയം;
സമിഞ്ജേതി പസാരേതി, ഏസാ കായസ്സ ഇഞ്ജനാ.

൧൯൬. അട്ഠിനഹാരുസംയുത്തോ, തചമംസാവലേപനോ;
ഛവിയാ കായോ പടിച്ഛന്നോ, യഥാഭൂതം ന ദിസ്സതി.

൧൯൭. അന്തപൂരോ ഉദരപൂരോ, യകനപേളസ്സ [യകപേളസ്സ (സീ॰ സ്യാ॰)] വത്ഥിനോ;
ഹദയസ്സ പപ്ഫാസസ്സ, വക്കസ്സ പിഹകസ്സ ച.

൧൯൮. സിങ്ഘാണികായ ഖേളസ്സ, സേദസ്സ ച മേദസ്സ ച;
ലോഹിതസ്സ ലസികായ, പിത്തസ്സ ച വസായ ച.

൧൯൯. അഥസ്സ നവഹി സോതേഹി, അസുചീ സവതി സബ്ബദാ;
അക്ഖിമ്ഹാ അക്ഖിഗൂഥകോ, കണ്ണമ്ഹാ കണ്ണഗൂഥകോ.

൨൦൦. സിങ്ഘാണികാ ച നാസതോ, മുഖേന വമതേകദാ;
പിത്തം സേമ്ഹഞ്ച വമതി, കായമ്ഹാ സേദജല്ലികാ.

൨൦൧. അഥസ്സ സുസിരം സീസം, മത്ഥലുങ്ഗസ്സ പൂരിതം;

സുഭതോ നം മഞ്ഞതി, ബാലോ അവിജ്ജായ പുരക്ഖതോ.

൨൦൦. യദാ ച സോ മതോ സേതി, ഉദ്ധുമാതോ വിനീലകോ;
അപവിദ്ധോ സുസാനസ്മിം, അനപേക്ഖാ ഹോന്തി ഞാതയോ.

൨൦൧. ഖാദന്തി നം സുവാനാ [സുപാണാ (പീ॰)] ച, സിങ്ഗാലാ [സിഗാലാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] വകാ കിമീ;
കാകാ ഗിജ്ഝാ ച ഖാദന്തി, യേ ചഞ്ഞേ സന്തി പാണിനോ.

൨൦൨. സുത്വാന ബുദ്ധവചനം, ഭിക്ഖു പഞ്ഞാണവാ ഇധ;
സോ ഖോ നം പരിജാനാതി, യഥാഭൂതഞ്ഹി പസ്സതി.

൨൦൩. യഥാ ഇദം തഥാ ഏതം, യഥാ ഏതം തഥാ ഇദം;
അജ്ഝത്തഞ്ച ബഹിദ്ധാ ച, കായേ ഛന്ദം വിരാജയേ.

൨൦൪. ഛന്ദരാഗവിരത്തോ സോ, ഭിക്ഖു പഞ്ഞാണവാ ഇധ;
അജ്ഝഗാ അമതം സന്തിം, നിബ്ബാനം പദമച്ചുതം.

൨൦൫. ദ്വിപാദകോയം [ദിപാദകോയം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] അസുചി, ദുഗ്ഗന്ധോ പരിഹാരതി [പരിഹീരതി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)];
നാനാകുണപപരിപൂരോ, വിസ്സവന്തോ തതോ തതോ.

൨൦൬. ഏതാദിസേന കായേന, യോ മഞ്ഞേ ഉണ്ണമേതവേ [ഉന്നമേതവേ (?)];
പരം വാ അവജാനേയ്യ, കിമഞ്ഞത്ര അദസ്സനാതി.

വിജയസുത്തം ഏകാദസമം നിട്ഠിതം.

൧൨. മുനിസുത്തം

൨൦൭. സന്ഥവാതോ [സന്ധവതോ (കം॰)] ഭയം ജാതം, നികേതാ ജായതേ രജോ;
അനികേതമസന്ഥവം, ഏതം വേ മുനിദസ്സനം.

൨൦൮. യോ ജാതമുച്ഛിജ്ജ ന രോപയേയ്യ, ജായന്തമസ്സ നാനുപ്പവേച്ഛേ;
തമാഹു ഏകം മുനിനം ചരന്തം, അദ്ദക്ഖി സോ സന്തിപദം മഹേസി.

൨൦൯. സങ്ഖായ വത്ഥൂനി പമായ [പഹായ (കം॰ സീ॰ കം॰), സമായ (കം॰) പ + മീ + ത്വാ = പമായ, യഥാ നിസ്സായാതിപദം] ബീജം, സിനേഹമസ്സ നാനുപ്പവേച്ഛേ;
സ വേ മുനീ ജാതിഖയന്തദസ്സീ, തക്കം പഹായ ന ഉപേതി സങ്ഖം.

൨൧൦. അഞ്ഞായ സബ്ബാനി നിവേസനാനി, അനികാമയം അഞ്ഞതരമ്പി തേസം;
സ വേ മുനീ വീതഗേധോ അഗിദ്ധോ, നായൂഹതീ പാരഗതോ ഹി ഹോതി.

൨൧൧. സബ്ബാഭിഭും സബ്ബവിദും സുമേധം, സബ്ബേസു ധമ്മേസു അനൂപലിത്തം;
സബ്ബഞ്ജഹം തണ്ഹക്ഖയേ വിമുത്തം, തം വാപി ധീരാ മുനി [മുനിം (സീ॰ പീ॰)] വേദയന്തി.

൨൧൨. പഞ്ഞാബലം സീലവതൂപപന്നം, സമാഹിതം ഝാനരതം സതീമം;

സങ്ഗാ പമുത്തം അഖിലം അനാസവം, തം വാപി ധീരാ മുനി വേദയന്തി.

൨൧൩. ഏകം ചരന്തം മുനിമപ്പമത്തം, നിന്ദാപസംസാസു അവേധമാനം;
സീഹംവ സദ്ദേസു അസന്തസന്തം, വാതംവ ജാലമ്ഹി അസജ്ജമാനം;
പദ്മംവ [പദുമംവ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] തോയേന അലിപ്പമാനം [അലിമ്പമാനം (സ്യാ॰ ക॰)], നേതാരമഞ്ഞേസമനഞ്ഞനേയ്യം;
തം വാപി ധീരാ മുനി വേദയന്തി.

൨൧൪. യോ ഓഗഹണേ ഥമ്ഭോരിവാഭിജായതി, യസ്മിം പരേ വാചാപരിയന്തം [വാചം പരിയന്തം (ക॰)] വദന്തി;
തം വീതരാഗം സുസമാഹിതിന്ദ്രിയം, തം വാപി ധീരാ മുനി വേദയന്തി.

൨൧൫. യോ വേ ഠിതത്തോ തസരംവ ഉജ്ജു, ജിഗുച്ഛതി കമ്മേഹി പാപകേഹി;
വീമംസമാനോ വിസമം സമഞ്ച, തം വാപി ധീരാ മുനി വേദയന്തി.

൨൧൬. യോ സഞ്ഞതത്തോ ന കരോതി പാപം, ദഹരോ മജ്ഝിമോ ച മുനി [ദഹരോ ച മജ്ഝോ ച മുനീ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] യതത്തോ;
അരോസനേയ്യോ ന സോ രോസേതി കഞ്ചി [ന രോസേതി (സ്യാ॰)], തം വാപി ധീരാ മുനി വേദയന്തി.

൨൧൭. യദഗ്ഗതോ മജ്ഝതോ സേസതോ വാ, പിണ്ഡം ലഭേഥ പരദത്തൂപജീവീ;
നാലം ഥുതും നോപി നിപച്ചവാദീ, തം വാപി ധീരാ മുനി വേദയന്തി.

൨൧൮. മുനിം ചരന്തം വിരതം മേഥുനസ്മാ, യോ യോബ്ബനേ നോപനിബജ്ഝതേ ക്വചി;
മദപ്പമാദാ വിരതം വിപ്പമുത്തം, തം വാപി ധീരാ മുനി വേദയന്തി.

൨൧൯. അഞ്ഞായ ലോകം പരമത്ഥദസ്സിം, ഓഘം സമുദ്ദം അതിതരിയ താദിം;
തം ഛിന്നഗന്ഥം അസിതം അനാസവം, തം വാപി ധീരാ മുനി വേദയന്തി.

൨൨൦. അസമാ ഉഭോ ദൂരവിഹാരവുത്തിനോ, ഗിഹീ [ഗിഹി (ക॰)] ദാരപോസീ അമമോ ച സുബ്ബതോ;
പരപാണരോധായ ഗിഹീ അസഞ്ഞതോ, നിച്ചം മുനീ രക്ഖതി പാണിനേ [പാണിനോ (സീ॰)] യതോ.

൨൨൧. സിഖീ യഥാ നീലഗീവോ [നീലഗിവോ (സ്യാ॰)] വിഹങ്ഗമോ, ഹംസസ്സ നോപേതി ജവം കുദാചനം;
ഏവം ഗിഹീ നാനുകരോതി ഭിക്ഖുനോ, മുനിനോ വിവിത്തസ്സ വനമ്ഹി ഝായതോതി.

മുനിസുത്തം ദ്വാദസമം നിട്ഠിതം.ഉരഗവഗ്ഗോ പഠമോ നിട്ഠിതോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ഉരഗോ ധനിയോ ചേവ, വിസാണഞ്ച തഥാ കസി;
ചുന്ദോ പരാഭവോ ചേവ, വസലോ മേത്തഭാവനാ.

സാതാഗിരോ ആളവകോ, വിജയോ ച തഥാ മുനി;
ദ്വാദസേതാനി സുത്താനി, ഉരഗവഗ്ഗോതി വുച്ചതീതി.

൨. ചൂളവഗ്ഗോ

൧. രതനസുത്തം

൨൨൨. യാനീധ ഭൂതാനി സമാഗതാനി, ഭുമ്മാനി [ഭൂമാനി (ക॰)] വാ യാനി വ അന്തലിക്ഖേ;
സബ്ബേവ ഭൂതാ സുമനാ ഭവന്തു, അഥോപി സക്കച്ച സുണന്തു ഭാസിതം.

൨൨൩. തസ്മാ ഹി ഭൂതാ നിസാമേഥ സബ്ബേ, മേത്തം കരോഥ മാനുസിയാ പജായ;
ദിവാ ച രത്തോ ച ഹരന്തി യേ ബലിം, തസ്മാ ഹി നേ രക്ഖഥ അപ്പമത്താ.

൨൨൪. യം കിഞ്ചി വിത്തം ഇധ വാ ഹുരം വാ, സഗ്ഗേസു വാ യം രതനം പണീതം;
ന നോ സമം അത്ഥി തഥാഗതേന, ഇദമ്പി ബുദ്ധേ രതനം പണീതം;
ഏതേന സച്ചേന സുവത്ഥി ഹോതു.

൨൨൫. ഖയം വിരാഗം അമതം പണീതം, യദജ്ഝഗാ സക്യമുനീ സമാഹിതോ;
ന തേന ധമ്മേന സമത്ഥി കിഞ്ചി, ഇദമ്പി ധമ്മേ രതനം പണീതം;
ഏതേന സച്ചേന സുവത്ഥി ഹോതു.

൨൨൬. യം ബുദ്ധസേട്ഠോ പരിവണ്ണയീ സുചിം, സമാധിമാനന്തരികഞ്ഞമാഹു;
സമാധിനാ തേന സമോ ന വിജ്ജതി, ഇദമ്പി ധമ്മേ രതനം പണീതം;
ഏതേന സച്ചേന സുവത്ഥി ഹോതു.

൨൨൭. യേ പുഗ്ഗലാ അട്ഠ സതം പസത്ഥാ, ചത്താരി ഏതാനി യുഗാനി ഹോന്തി;
തേ ദക്ഖിണേയ്യാ സുഗതസ്സ സാവകാ, ഏതേസു ദിന്നാനി മഹപ്ഫലാനി;
ഇദമ്പി സങ്ഘേ രതനം പണീതം, ഏതേന സച്ചേന സുവത്ഥി ഹോതു.

൨൨൮. യേ സുപ്പയുത്താ മനസാ ദള്ഹേന, നിക്കാമിനോ ഗോതമസാസനമ്ഹി;
തേ പത്തിപത്താ അമതം വിഗയ്ഹ, ലദ്ധാ മുധാ നിബ്ബുതിം [നിബ്ബുതി (ക॰)] ഭുഞ്ജമാനാ;
ഇദമ്പി സങ്ഘേ രതനം പണീതം, ഏതേന സച്ചേന സുവത്ഥി ഹോതു.

൨൨൯. യഥിന്ദഖീലോ പഥവിസ്സിതോ [പഠവിസ്സിതോ (ക॰ സീ॰), പഠവിം സിതോ (ക॰ സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] സിയാ, ചതുബ്ഭി വാതേഹി അസമ്പകമ്പിയോ;
തഥൂപമം സപ്പുരിസം വദാമി, യോ അരിയസച്ചാനി അവേച്ച പസ്സതി;
ഇദമ്പി സങ്ഘേ രതനം പണീതം, ഏതേന സച്ചേന സുവത്ഥി ഹോതു.

൨൩൦. യേ അരിയസച്ചാനി വിഭാവയന്തി, ഗമ്ഭീരപഞ്ഞേന സുദേസിതാനി;
കിഞ്ചാപി തേ ഹോന്തി ഭുസം പമത്താ, ന തേ ഭവം അട്ഠമമാദിയന്തി;
ഇദമ്പി സങ്ഘേ രതനം പണീതം, ഏതേന സച്ചേന സുവത്ഥി ഹോതു.

൨൩൧. സഹാവസ്സ ദസ്സനസമ്പദായ [സഹാവസദ്ദസ്സനസമ്പദായ (ക॰)], തയസ്സു ധമ്മാ ജഹിതാ ഭവന്തി;

സക്കായദിട്ഠി വിചികിച്ഛിതഞ്ച, സീലബ്ബതം വാപി യദത്ഥി കിഞ്ചി.

൨൩൪. ചതൂഹപായേഹി ച വിപ്പമുത്തോ, ഛച്ചാഭിഠാനാനി [ഛ ചാഭിഠാനാനി (സീ॰ സ്യാ॰)] ഭബ്ബ കാതും [അഭബ്ബോ കാതും (സീ॰)];
ഇദമ്പി സങ്ഘേ രതനം പണീതം, ഏതേന സച്ചേന സുവത്ഥി ഹോതു.

൨൩൫. കിഞ്ചാപി സോ കമ്മ [കമ്മം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] കരോതി പാപകം, കായേന വാചാ ഉദ ചേതസാ വാ;
അഭബ്ബ [അഭബ്ബോ (ബഹൂസു)] സോ തസ്സ പടിച്ഛദായ [പടിച്ഛാദായ (സീ॰)], അഭബ്ബതാ ദിട്ഠപദസ്സ വുത്താ;
ഇദമ്പി സങ്ഘേ രതനം പണീതം, ഏതേന സച്ചേന സുവത്ഥി ഹോതു.

൨൩൬. വനപ്പഗുമ്ബേ യഥ [യഥാ (സീ॰ സ്യാ॰)] ഫുസ്സിതഗ്ഗേ, ഗിമ്ഹാനമാസേ പഠമസ്മിം [പഠമസ്മി (?)] ഗിമ്ഹേ;
തഥൂപമം ധമ്മവരം അദേസയി [അദേസയീ (സീ॰)], നിബ്ബാനഗാമിം പരമം ഹിതായ;
ഇദമ്പി ബുദ്ധേ രതനം പണീതം, ഏതേന സച്ചേന സുവത്ഥി ഹോതു.

൨൩൭. വരോ വരഞ്ഞൂ വരദോ വരാഹരോ, അനുത്തരോ ധമ്മവരം അദേസയി;
ഇദമ്പി ബുദ്ധേ രതനം പണീതം, ഏതേന സച്ചേന സുവത്ഥി ഹോതു.

൨൩൮. ഖീണം പുരാണം നവ നത്ഥി സമ്ഭവം, വിരത്തചിത്തായതികേ ഭവസ്മിം;
തേ ഖീണബീജാ അവിരൂള്ഹിഛന്ദാ, നിബ്ബന്തി ധീരാ യഥായം [യഥയം (കം॰)] പദീപോ;
ഇദമ്പി സങ്ഘേ രതനം പണീതം, ഏതേന സച്ചേന സുവത്ഥി ഹോതു.

൨൩൯. യാനീധ ഭൂതാനി സമാഗതാനി, ഭുമ്മാനി വാ യാനി വ അന്തലിക്ഖേ;
തഥാഗതം ദേവമനുസ്സപൂജിതം, ബുദ്ധം നമസ്സാമ സുവത്ഥി ഹോതു.

൨൪൦. യാനീധ ഭൂതാനി സമാഗതാനി, ഭുമ്മാനി വാ യാനി വ അന്തലിക്ഖേ;
തഥാഗതം ദേവമനുസ്സപൂജിതം, ധമ്മം നമസ്സാമ സുവത്ഥി ഹോതു.

൨൪൧. യാനീധ ഭൂതാനി സമാഗതാനി, ഭുമ്മാനി വാ യാനി വ അന്തലിക്ഖേ;
തഥാഗതം ദേവമനുസ്സപൂജിതം, സങ്ഘം നമസ്സാമ സുവത്ഥി ഹോതൂതി.

രതനസുത്തം പഠമം നിട്ഠിതം.

൨. ആമഗന്ധസുത്തം

൨൪൨. ‘‘സാമാകചിങ്ഗൂലകചീനകാനി ച, പത്തപ്ഫലം മൂലഫലം ഗവിപ്ഫലം;
ധമ്മേന ലദ്ധം സതമസ്നമാനാ [സതമസമാനാ (സീ॰ പീ॰), സതമസ്സമാനാ (സ്യാ॰ കം॰)], ന കാമകാമാ അലികം ഭണന്തി.

൨൪൩. ‘‘യദസ്നമാനോ സുകതം സുനിട്ഠിതം, പരേഹി ദിന്നം പയതം പണീതം;
സാലീനമന്നം പരിഭുഞ്ജമാനോ, സോ ഭുഞ്ജസീ കസ്സപ ആമഗന്ധം.

൨൪൪. ‘‘ന ആമഗന്ധോ മമ കപ്പതീതി, ഇച്ചേവ ത്വം ഭാസസി ബ്രഹ്മബന്ധു;
സാലീനമന്നം പരിഭുഞ്ജമാനോ, സകുന്തമംസേഹി സുസങ്ഖതേഹി;

പുച്ഛാമി തം കസ്സപ ഏതമത്ഥം, കഥം പകാരോ തവ ആമഗന്ധോ”.

൨൪൨. “പാണാതിപാതോ വധഛേദബന്ധനം, ഥേയ്യം മുസാവാദോ നികതിവഞ്ചനാനി ച;
അജ്ഝേനകുത്തം [അജ്ഝേന കുജ്ജം (സീ॰ പീ॰)] പരദാരസേവനാ, ഏസാമഗന്ധോ ന ഹി മംസഭോജനം.

൨൪൩. “യേ ഇധ കാമേസു അസഞ്ഞതാ ജനാ, രസേസു ഗിദ്ധാ അസുചിഭാവമസ്സിതാ [അസുചീകമിസ്സിതാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)];
നത്ഥികദിട്ഠി വിസമാ ദുരന്നയാ, ഏസാമഗന്ധോ ന ഹി മംസഭോജനം.

൨൪൪. “യേ ലൂഖസാ ദാരുണാ പിട്ഠിമംസികാ [യേ ലൂഖരസാ ദാരുണാ പരപിട്ഠിമംസികാ (ക॰)], മിത്തദ്ദുനോ നിക്കരുണാതിമാനിനോ;
അദാനസീലാ ന ച ദേന്തി കസ്സചി, ഏസാമഗന്ധോ ന ഹി മംസഭോജനം.

൨൪൫. “കോധോ മദോ ഥമ്ഭോ പച്ചുപട്ഠാപനാ [പച്ചുട്ഠാപനാ ച (സീ॰ സ്യാ॰), പച്ചുട്ഠാപനാ (പീ॰)], മായാ ഉസൂയാ ഭസ്സസമുസ്സയോ ച;
മാനാതിമാനോ ച അസബ്ഭി സന്ഥവോ, ഏസാമഗന്ധോ ന ഹി മംസഭോജനം.

൨൪൬. “യേ പാപസീലാ ഇണഘാതസൂചകാ, വോഹാരകൂടാ ഇധ പാടിരൂപികാ [പാതിരൂപികാ (?)];
നരാധമാ യേധ കരോന്തി കിബ്ബിസം, ഏസാമഗന്ധോ ന ഹി മംസഭോജനം.

൨൪൭. “യേ ഇധ പാണേസു അസഞ്ഞതാ ജനാ, പരേസമാദായ വിഹേസമുയ്യുതാ;
ദുസ്സീലലുദ്ദാ ഫരുസാ അനാദരാ, ഏസാമഗന്ധോ ന ഹി മംസഭോജനം.

൨൪൮. “ഏതേസു ഗിദ്ധാ വിരുദ്ധാതിപാതിനോ, നിച്ചുയ്യുതാ പേച്ച തമം വജന്തി യേ;
പതന്തി സത്താ നിരയം അവംസിരാ, ഏസാമഗന്ധോ ന ഹി മംസഭോജനം.

൨൪൯. “ന മച്ഛമംസാനമനാസകത്തം [ന മച്ഛമംസം ന അനാസകത്തം (സീ॰ അട്ഠ മൂലപാഠോ), ന മംച്ഛമംസാനാനാസകത്തം (സ്യാ॰ ക॰)], ന നഗ്ഗിയം ന മുണ്ഡിയം ജടാജല്ലം;
ഖരാജിനാനി നാഗ്ഗിഹുത്തസ്സുപസേവനാ, യേ വാപി ലോകേ അമരാ ബഹൂ തപാ;
മന്താഹുതീ യഞ്ഞമുതൂപസേവനാ, സോധേന്തി മച്ചം അവിതിണ്ണകങ്ഖം.

൨൫൦. “യോ തേസു [സോതേസു (സീ॰ പീ॰)] ഗുത്തോ വിദിതിന്ദ്രിയോ ചരേ, ധമ്മേ ഠിതോ അജ്ജവമദ്ദവേ രതോ;
സങ്ഗാതിഗോ സബ്ബദുക്ഖപ്പഹീനോ, ന ലിപ്പതി [ന ലിമ്പതി (സ്യാ॰ കം ക॰)] ദിട്ഠസുതേസു ധീരോ”.

൨൫൧. ഇച്ചേതമത്ഥം ഭഗവാ പുനപ്പുനം, അക്ഖാസി നം [തം (സീ॰ പീ॰)] വേദയി മന്തപാരഗൂ;

ചിത്രാഹി ഗാഥാഹി മുനീ പകാസയി, നിരാമഗന്ധോ അസിതോ ദുരന്നയോ.

൨൫൨. സുത്വാന ബുദ്ധസ്സ സുഭാസിതം പദം, നിരാമഗന്ധം സബ്ബദുക്ഖപ്പനൂദനം;
നീചമനോ വന്ദി തഥാഗതസ്സ, തത്ഥേവ പബ്ബജ്ജമരോചയിത്ഥാതി.

ആമഗന്ധസുത്തം ദുതിയം നിട്ഠിതം.

൩. ഹിരിസുത്തം

൨൫൩. ഹിരിം തരന്തം വിജിഗുച്ഛമാനം, തവാഹമസ്മി [സഖാഹമസ്മി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ഇതി ഭാസമാനം;
സയ്ഹാനി കമ്മാനി അനാദിയന്തം, നേസോ മമന്തി ഇതി നം വിജഞ്ഞാ.

൨൫൪. അനന്വയം [അത്ഥനന്വയം (കം॰)] പിയം വാചം, യോ മിത്തേസു പകുബ്ബതി;
അകരോന്തം ഭാസമാനം, പരിജാനന്തി പണ്ഡിതാ.

൨൫൫. ന സോ മിത്തോ യോ സദാ അപ്പമത്തോ, ഭേദാസങ്കീ രന്ധമേവാനുപസ്സീ;
യസ്മിഞ്ച സേതി ഉരസീവ പുത്തോ, സ വേ മിത്തോ യോ പരേഹി അഭേജ്ജോ.

൨൫൬. പാമുജ്ജകരണം ഠാനം, പസംസാവഹനം സുഖം;
ഫലാനിസംസോ ഭാവേതി, വഹന്തോ പോരിസം ധുരം.

൨൫൭. പവിവേകരസം പിത്വാ, രസം ഉപസമസ്സ ച;
നിദ്ദരോ ഹോതി നിപ്പാപോ, ധമ്മപീതിരസം പിവന്തി.

ഹിരിസുത്തം തതിയം നിട്ഠിതം.

൪. മങ്ഗലസുത്തം

ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. അഥ ഖോ അഞ്ഞതരാ ദേവതാ അഭിക്കന്തായ രത്തിയാ അഭിക്കന്തവണ്ണാ കേവലകപ്പം ജേതവനം ഓഭാസേത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതാ ഖോ സാ ദേവതാ ഭഗവന്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

൨൫൮. ‘‘ബഹൂ ദേവാ മനുസ്സാ ച, മങ്ഗലാനി അചിന്തയും;
ആകങ്ഖമാനാ സോത്ഥാനം, ബ്രൂഹി മങ്ഗലമുത്തമം’’.

൨൫൯. ‘‘അസേവനാ ച ബാലാനം, പണ്ഡിതാനഞ്ച സേവനാ;
പൂജാ ച പൂജനേയ്യാനം [പൂജനീയാനം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)], ഏതം മങ്ഗലമുത്തമം.

൨൬൦. ‘‘പതിരൂപദേസവാസോ ച, പുബ്ബേ ച കതപുഞ്ഞതാ;
അത്തസമ്മാപണിധി [അത്തസമ്മാപണീധീ (കത്ഥചി)] ച, ഏതം മങ്ഗലമുത്തമം.

൨൬൧. ‘‘ബാഹുസച്ചഞ്ച സിപ്പഞ്ച, വിനയോ ച സുസിക്ഖിതോ;

സുഭാസിതാ ച യാ വാചാ, ഏതം മങ്ഗലമുത്തമം.

൨൬൪. “മാതാപിതു ഉപട്ഠാനം, പുത്തദാരസ്സ സങ്ഗഹോ;
അനാകുലാ ച കമ്മന്താ, ഏതം മങ്ഗലമുത്തമം.

൨൬൫. “ദാനഞ്ച ധമ്മചരിയാ ച, ഞാതകാനഞ്ച സങ്ഗഹോ;
അനവജ്ജാനി കമ്മാനി, ഏതം മങ്ഗലമുത്തമം.

൨൬൬. “ആരതീ വിരതീ പാപാ, മജ്ജപാനാ ച സംയമോ;
അപ്പമാദോ ച ധമ്മേസു, ഏതം മങ്ഗലമുത്തമം.

൨൬൭. “ഗാരവോ ച നിവാതോ ച, സന്തുട്ഠി ച കതഞ്ഞുതാ;
കാലേന ധമ്മസ്സവനം [ധമ്മസവണം (കത്ഥചി), ധമ്മസവനം (സീ॰ ക॰)],
ഏതം മങ്ഗലമുത്തമം.

൨൬൮. “ഖന്തീ ച സോവചസ്സതാ, സമണാനഞ്ച ദസ്സനം;
കാലേന ധമ്മസാകച്ഛാ, ഏതം മങ്ഗലമുത്തമം.

൨൬൯. “തപോ ച ബ്രഹ്മചരിയഞ്ച, അരിയസച്ചാന ദസ്സനം;
നിബ്ബാനസച്ഛികിരിയാ ച, ഏതം മങ്ഗലമുത്തമം.

൨൭൦. “ഫുട്ഠസ്സ ലോകധമ്മേഹി, ചിത്തം യസ്സ ന കമ്പതി;
അസോകം വിരജം ഖേമം, ഏതം മങ്ഗലമുത്തമം.

൨൭൧. “ഏതാദിസാനി കത്വാന, സബ്ബത്ഥമപരാജിതാ;
സബ്ബത്ഥ സോത്ഥിം ഗച്ഛന്തി, തം തേസം മങ്ഗലമുത്തമ”ന്തി.

മങ്ഗലസുത്തം ചതുത്ഥം നിട്ഠിതം.

൫. സൂചിലോമസുത്തം

ഏവം മേ സുതം – ഏകം സമയം ഭഗവാ ഗയായം വിഹരതി ടങ്കിതമഞ്ചേ സൂചിലോമസ്സ യക്ഖസ്സ ഭവനേ. തേന ഖോ പന സമയേന ഖരോ ച യക്ഖോ സൂചിലോമോ ച യക്ഖോ ഭഗവതോ അവിദൂരേ അതിക്കമന്തി. അഥ ഖോ ഖരോ യക്ഖോ സൂചിലോമം യക്ഖം ഏതദവോച – “ഏസോ സമണോ”തി. “നേസോ സമണോ, സമണകോ ഏസോ. യാവാഹം ജാനാമി [യാവ ജാനാമി (സീ॰ പീ॰)] യദി വാ സോ സമണോ [യദി വാ സമണോ (സ്യാ॰)], യദി വാ സോ സമണകോ”തി [യദി വാ സമണകോതി (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)].

അഥ ഖോ സൂചിലോമോ യക്ഖോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതോ കായം ഉപനാമേസി. അഥ ഖോ ഭഗവാ കായം അപനാമേസി. അഥ ഖോ സൂചിലോമോ യക്ഖോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച – “ഭായസി മം, സമണാ”തി? “ന ഖ്വാഹം തം, ആവുസോ, ഭായാമി; അപി ച തേ സമ്ഫസ്സോ പാപകോ”തി.

“പഞ്ഹം തം, സമണ, പുച്ഛിസ്സാമി. സചേ മേ ന ബ്യാകരിസ്സസി, ചിത്തം വാ തേ ഖിപിസ്സാമി, ഹദയം വാ തേ ഫാലേസ്സാമി, പാദേസു വാ ഗഹേത്വാ പാരഗങ്ഗായ ഖിപിസ്സാമീ”തി.

“ന ഖ്വാഹം തം, ആവുസോ, പസ്സാമി സദേവകേ ലോകേ സമാരകേ സബ്രഹ്മകേ സസ്സമണബ്രാഹ്മണിയാ പജായ സദേവമനുസ്സായ യോ മേ ചിത്തം വാ ഖിപേയ്യ ഹദയം വാ ഫാലേയ്യ പാദേസു വാ ഗഹേത്വാ പാരഗങ്ഗായ ഖിപേയ്യ. അപി ച ത്വം, ആവുസോ, പുച്ഛ യദാകങ്ഖസീ”തി. അഥ ഖോ സൂചിലോമോ യക്ഖോ ഭഗവന്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

൨൭൨. “രാഗോ ച ദോസോ ച കുതോനിദാനാ, അരതീ രതീ ലോമഹംസോ കുതോജാ;
കുതോ സമുട്ഠായ മനോവിതക്കാ, കുമാരകാ ധങ്കമിവോസ്സജന്തി”.

൨൭൩. “രാഗോ ച ദോസോ ച ഇതോനിദാനാ, അരതീ രതീ ലോമഹംസോ ഇതോജാ;
ഇതോ സമുട്ഠായ മനോവിതക്കാ, കുമാരകാ ധങ്കമിവോസ്സജന്തി.

൨൭൪. “സ്നേഹജാ അത്തസമ്ഭൂതാ, നിഗ്രോധസ്സേവ ഖന്ധജാ;
പുഥൂ വിസത്താ കാമേസു, മാലുവാവ വിതതാവനേ.

൨൭൫. “യേ നം പജാനന്തി യതോനിദാനം, തേ നം വിനോദേന്തി സുണോഹി യക്ഖ;
തേ ദുത്തരം ഓഘമിമം തരന്തി, അതിണ്ണപുബ്ബം അപുനബ്ഭവായാ”തി.

സൂചിലോമസുത്തം പഞ്ചമം നിട്ഠിതം.

൬. ധമ്മചരിയസുത്തം

൨൭൬. ധമ്മചരിയം ബ്രഹ്മചരിയം, ഏതദാഹു വസുത്തമം;
പബ്ബജിതോപി ചേ ഹോതി, അഗാരാ അനഗാരിയം.

൨൭൭. സോ ചേ മുഖരജാതികോ, വിഹേസാഭിരതോ മഗോ;
ജീവിതം തസ്സ പാപിയോ, രജം വഡ്ഢേതി അത്തനോ.

൨൭൮. കലഹാഭിരതോ ഭിക്ഖു, മോഹധമ്മേന ആവുതോ;
അക്ഖാതമ്പി ന ജാനാതി, ധമ്മം ബുദ്ധേന ദേസിതം.

൨൭൯. വിഹേസം ഭാവിതത്താനം, അവിജ്ജായ പുരക്ഖതോ;
സംകിലേസം ന ജാനാതി, മഗ്ഗം നിരയഗാമിനം.

൨൮൦. വിനിപാതം സമാപന്നോ, ഗബ്ഭാ ഗബ്ഭം തമാ തമം;
സ വേ താദിസകോ ഭിക്ഖു, പേച്ച ദുക്ഖം നിഗച്ഛതി.

൨൮൧. ഗൂഥകൂപോ യഥാ അസ്സ, സമ്പുണ്ണോ ഗണവസ്സികോ;
യോ ച ഏവരൂപോ അസ്സ, ദുബ്ബിസോധോ ഹി സാങ്ഗണോ.

൨൮൨. ഏവരൂപം ജാനാഥ, ഭിക്ഖവോ ഗേഹനിസ്സിതം;
പാപിച്ഛം പാപസങ്കപ്പം, പാപആചാരഗോചരം.

൨൮൩. സബ്ബേ സമഗ്ഗാ ഹുത്വാന, അഭിനിബ്ബജ്ജിയാഥ [അഭിനിബ്ബജ്ജയാഥ (സീ॰ പീ॰ അ॰ നി॰ വ്യ.൫൦)] നം;
കാരണ്ഡവം [കാരണ്ഡം വ (സ്യാ॰ ക॰) അ॰ നി॰ വ്യ.൫൦] നിദ്ധമഥ, കസമ്ബും അപകസ്സഥ [അവകസ്സഥ (സീ॰ സ്യാ॰ ക॰)].

൨൮൨. തതോ പലാപേ [പലാസേ (ക॰)] വാഹേഥ, അസ്സമണേ സമണമാനിനേ;
നിദ്ധമിത്വാന പാപിച്ഛേ, പാപആചാരഗോചരേ.

൨൮൩. സുദ്ധാ സുദ്ധേഹി സംവാസം, കപ്പയവ്ഹോ പതിസ്സതാ;
തതോ സമഗ്ഗാ നിപകാ, ദുക്ഖസ്സന്തം കരിസ്സഥാതി.

ധമ്മചരിയസുത്തം [കപിലസുത്തം (അട്ഠ॰)] ഛട്ഠം നിട്ഠിതം.

൭. ബ്രാഹ്മണധമ്മികസുത്തം

ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. അഥ ഖോ സമ്ബഹുലാ കോസലകാ ബ്രാഹ്മണമഹാസാലാ ജിണ്ണാ വുഡ്ഢാ മഹല്ലകാ അദ്ധഗതാ വയോഅനുപ്പത്താ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദിംസു. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ തേ ബ്രാഹ്മണമഹാസാലാ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും - ''സന്ദിസ്സന്തി നു ഖോ, ഭോ ഗോതമ, ഏതരഹി ബ്രാഹ്മണാ പോരാണാനം ബ്രാഹ്മണാനം ബ്രാഹ്മണധമ്മേ''തി? ''ന ഖോ, ബ്രാഹ്മണാ, സന്ദിസ്സന്തി ഏതരഹി ബ്രാഹ്മണാ പോരാണാനം ബ്രാഹ്മണാനം ബ്രാഹ്മണധമ്മേ''തി. ''സാധു നോ ഭവം ഗോതമോ പോരാണാനം ബ്രാഹ്മണാനം ബ്രാഹ്മണധമ്മം ഭാസതു, സചേ ഭോതോ ഗോതമസ്സ അഗരൂ''തി. ''തേന ഹി, ബ്രാഹ്മണാ, സുണാഥ, സാധുകം മനസി കരോഥ, ഭാസിസ്സാമീ''തി. ''ഏവം, ഭോ''തി ഖോ തേ ബ്രാഹ്മണമഹാസാലാ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

൨൮൪. ''ഇസയോ പുബ്ബകാ ആസും, സഞ്ഞതത്താ തപസ്സിനോ;
പഞ്ച കാമഗുണേ ഹിത്വാ, അത്തദത്ഥമചാരിസും.

൨൮൫. ''ന പസൂ ബ്രാഹ്മണാനാസും, ന ഹിരഞ്ഞം ന ധാനിയം;
സജ്ഝായധനധഞ്ഞാസും, ബ്രഹ്മം നിധിമപാലയും.

൨൮൬. ''യം നേസം പകതം ആസി, ദ്വാരഭത്തം ഉപട്ഠിതം;
സദ്ധാപകതമേസാനം, ദാതവേ തദമഞ്ഞിസും.

൨൮൭. ''നാനാരത്തേഹി വത്ഥേഹി, സയനേഹാവസഥേഹി ച;
ഫീതാ ജനപദാ രട്ഠാ, തേ നമസ്സിംസു ബ്രാഹ്മണേ.

൨൮൮. ''അവജ്ഝാ ബ്രാഹ്മണാ ആസും, അജേയ്യാ ധമ്മരക്ഖിതാ;
ന നേ കോചി നിവാരേസി, കുലദ്വാരേസു സബ്ബസോ.

൨൮൯. ''അട്ഠചത്താലീസം വസ്സാനി, (കോമാര) ബ്രഹ്മചരിയം ചരിംസു തേ;
വിജ്ജാചരണപരിയേട്ഠിം, അചരും ബ്രാഹ്മണാ പുരേ.

൨൯൦. ''ന ബ്രാഹ്മണാ അഞ്ഞമഗമും, നപി ഭരിയം കിണിംസു തേ;
സമ്പിയേനേവ സംവാസം, സങ്ഗന്ത്വാ സമരോചയും.

൨൯൧. ''അഞ്ഞത്ര തമ്ഹാ സമയാ, ഉതുവേരമണിം പതി;
അന്തരാ മേഥുനം ധമ്മം, നാസ്സു ഗച്ഛന്തി ബ്രാഹ്മണാ.

൨൯൨. ''ബ്രഹ്മചരിയഞ്ച സീലഞ്ച, അജ്ജവം മദ്ദവം തപം;
സോരച്ചം അവിഹിംസഞ്ച, ഖന്തിഞ്ചാപി അവണ്ണയും.

൨൯൫. “യോ നേസം പരമോ ആസി, ബ്രഹ്മാ ദള്ഹപരക്കമോ;
സ വാപി മേഥുനം ധമ്മം, സുപിനന്തേപി നാഗമാ.

൨൯൬. “ഇമസ്സ വത്തമനുസിക്ഖന്താ, ഇധേകേ വിഞ്ഞുജാതികാ;
ബ്രഹ്മചരിയഞ്ച സീലഞ്ച, ഖന്തിഞ്ചാപി അവണ്ണയും.

൨൯൭. “തണ്ഡുലം സയനം വത്ഥം, സപ്പിതേലഞ്ച യാചിയ;
ധമ്മേന സമോധാനേത്വാ, തതോ യഞ്ഞമകപ്പയും.

൨൯൮. “ഉപട്ഠിതസ്മിം യഞ്ഞസ്മിം, നാസ്സു ഗാവോ ഹനിംസു തേ;
യഥാ മാതാ പിതാ ഭാതാ, അഞ്ഞേ വാപി ച ഞാതകാ;
ഗാവോ നോ പരമാ മിത്താ, യാസു ജായന്തി ഓസധാ.

൨൯൯. “അന്നദാ ബലദാ ചേതാ, വണ്ണദാ സുഖദാ തഥാ [സുഖദാ ച താ (ക॰)];
ഏതമത്ഥവസം ഞത്വാ, നാസ്സു ഗാവോ ഹനിംസു തേ.

൩൦൦. “സുഖുമാലാ മഹാകായാ, വണ്ണവന്തോ യസസ്സിനോ;
ബ്രാഹ്മണാ സേഹി ധമ്മേഹി, കിച്ചാകിച്ചേസു ഉസ്സുകാ;
യാവ ലോകേ അവത്തിംസു, സുഖമേധിത്ഥയം പജാ.

൩൦൧. “തേസം ആസി വിപല്ലാസോ, ദിസ്വാന അണുതോ അണും;
രാജിനോ ച വിയാകാരം, നാരിയോ സമലങ്കതാ.

൩൦൨. “രഥേ ചാജഞ്ഞസംയുത്തേ, സുകതേ ചിത്തസിബ്ബനേ;
നിവേസനേ നിവേസേ ച, വിഭത്തേ ഭാഗസോ മിതേ.

൩൦൩. “ഗോമണ്ഡലപരിബ്ബൂള്ഹം, നാരീവരഗണായുതം;
ഉളാരം മാനുസം ഭോഗം, അഭിജ്ഝായിംസു ബ്രാഹ്മണാ.

൩൦൪. “തേ തത്ഥ മന്തേ ഗന്ഥേത്വാ, ഓക്കാകം തദുപാഗമും;
പഹൂതധനധഞ്ഞോസി , യജസ്സു ബഹു തേ വിത്തം;
യജസ്സു ബഹു തേ ധനം.

൩൦൫. “തതോ ച രാജാ സഞ്ഞത്തോ, ബ്രാഹ്മണേഹി രഥേസഭോ;
അസ്സമേധം പുരിസമേധം, സമ്മാപാസം വാജപേയ്യം നിരഗ്ഗളം;
ഏതേ യാഗേ യജിത്വാന, ബ്രാഹ്മണാനമദാ ധനം.

൩൦൬. “ഗാവോ സയനഞ്ച വത്ഥഞ്ച, നാരിയോ സമലങ്കതാ;
രഥേ ചാജഞ്ഞസംയുത്തേ, സുകതേ ചിത്തസിബ്ബനേ.

൩൦൭. “നിവേസനാനി രമ്മാനി, സുവിഭത്താനി ഭാഗസോ;
നാനാധഞ്ഞസ്സ പൂരേത്വാ, ബ്രാഹ്മണാനമദാ ധനം.

൩൦൮. “തേ ച തത്ഥ ധനം ലദ്ധാ, സന്നിധിം സമരോചയും;
തേസം ഇച്ഛാവതിണ്ണാനം, ഭിയ്യോ തണ്ഹാ പവഡ്ഢഥ;
തേ തത്ഥ മന്തേ ഗന്ഥേത്വാ, ഓക്കാകം പുനമുപാഗമും.

൩൦൯. “യഥാ ആപോ ച പഥവീ ച, ഹിരഞ്ഞം ധനധാനിയം;
ഏവം ഗാവോ മനുസ്സാനം, പരിക്ഖാരോ സോ ഹി പാണിനം;
യജസ്സു ബഹു തേ വിത്തം, യജസ്സു ബഹു തേ ധനം.

൩൧൦. “തതോ ച രാജാ സഞ്ഞത്തോ, ബ്രാഹ്മണേഹി രഥേസഭോ;
നേകാ സതസഹസ്സിയോ, ഗാവോ യഞ്ഞേ അഘാതയി.

൩൧൧. “ന പാദാ ന വിസാണേന, നാസ്സു ഹിംസന്തി കേനചി;
ഗാവോ ഏളകസമാനാ, സോരതാ കുമ്ഭദൂഹനാ;
താ വിസാണേ ഗഹേത്വാന, രാജാ സത്ഥേന ഘാതയി.

൩൧൨. “തതോ ദേവാ പിതരോ ച [തതോ ച ദേവാ പിതരോ (സീ॰ സ്യാ॰)], ഇന്ദോ അസുരരക്ഖസാ;
അധമ്മോ ഇതി പക്കന്ദും, യം സത്ഥം നിപതീ ഗവേ.

൩൧൩. “തയോ രോഗാ പുരേ ആസും, ഇച്ഛാ അനസനം ജരാ;
പസൂനഞ്ച സമാരമ്ഭാ, അട്ഠാനവുതിമാഗമും.

൩൧൪. “ഏസോ അധമ്മോ ദണ്ഡാനം, ഓക്കന്തോ പുരാണോ അഹു;
അദൂസികായോ ഹഞ്ഞന്തി, ധമ്മാ ധംസന്തി [ധംസേന്തി (സീ॰ പീ॰)] യാജകാ.

൩൧൫. “ഏവമേസോ അണുധമ്മോ, പോരാണോ വിഞ്ഞുഗരഹിതോ;
യത്ഥ ഏദിസകം പസ്സതി, യാജകം ഗരഹതീ [ഗരഹീ (ക॰)] ജനോ.

൩൧൬. “ഏവം ധമ്മേ വിയാപന്നേ, വിഭിന്നാ സുദ്ദവേസ്സികാ;
പുഥൂ വിഭിന്നാ ഖത്തിയാ, പതിം ഭരിയാവമഞ്ഞഥ.

൩൧൭. “ഖത്തിയാ ബ്രഹ്മബന്ധൂ ച, യേ ചഞ്ഞേ ഗോത്തരക്ഖിതാ;
ജാതിവാദം നിരംകത്വാ [നിരാകത്വാ (?) യഥാ അനിരാകതജ്ഝാനോതി], കാമാനം വസമന്വഗു”ന്തി.

ഏവം വുത്തേ, തേ ബ്രാഹ്മണമഹാസാലാ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും – “അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ...പേ॰ ... ഉപാസകേ നോ ഭവം ഗോതമോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതേ സരണം ഗതേ”തി.

ബ്രാഹ്മണധമ്മികസുത്തം സത്തമം നിട്ഠിതം.

൮. നാവാസുത്തം

൩൧൮. യസ്മാ ഹി ധമ്മം പുരിസോ വിജഞ്ഞാ, ഇന്ദംവ നം ദേവതാ പൂജയേയ്യ;
സോ പൂജിതോ തസ്മി പസന്നചിത്തോ, ബഹുസ്സുതോ പാതുകരോതി ധമ്മം.

൩൧൯. തദട്ഠികത്വാന നിസമ്മ ധീരോ, ധമ്മാനുധമ്മം പടിപജ്ജമാനോ;
വിഞ്ഞൂ വിഭാവീ നിപുണോ ച ഹോതി, യോ താദിസം ഭജതി അപ്പമത്തോ.

൩൨൦. ഖുദ്ദഞ്ച ബാലം ഉപസേവമാനോ, അനാഗതത്ഥഞ്ച ഉസൂയകഞ്ച;
ഇധേവ ധമ്മം അവിഭാവയിത്വാ, അവിതിണ്ണകങ്ഖോ മരണം ഉപേതി.

൩൨൧. യഥാ നരോ ആപഗമോതരിത്വാ, മഹോദകം സലിലം സീഘസോതം;

സോ വുയ്ഹമാനോ അനുസോതഗാമീ, കിം സോ പരേ സക്ഖതി താരയേതും.

൩൨൨. തഥേവ ധമ്മം അവിഭാവയിത്വാ, ബഹുസ്സുതാനം അനിസാമയത്ഥം;
സയം അജാനം അവിതിണ്ണകങ്ഖോ, കിം സോ പരേ സക്ഖതി നിജ്ഝപേതും.

൩൨൩. യഥാപി നാവം ദള്ഹമാരുഹിത്വാ, ഫിയേന [പിയേന (സീ॰ സ്യാ॰)] രിത്തേന സമങ്ഗിഭൂതോ;
സോ താരയേ തത്ഥ ബഹൂപി അഞ്ഞേ, തത്രൂപയഞ്ഞൂ കുസലോ മുതീമാ [മതീമാ (സ്യാ॰ ക॰)].

൩൨൪. ഏവമ്പി യോ വേദഗു ഭാവിതത്തോ, ബഹുസ്സുതോ ഹോതി അവേധധമ്മോ;
സോ ഖോ പരേ നിജ്ഝപയേ പജാനം, സോതാവധാനൂപനിസൂപപന്നേ.

൩൨൫. തസ്മാ ഹവേ സപ്പുരിസം ഭജേഥ, മേധാവിനഞ്ചേവ ബഹുസ്സുതഞ്ച;
അഞ്ഞായ അത്ഥം പടിപജ്ജമാനോ, വിഞ്ഞാതധമ്മോ സ സുഖം [സോ സുഖം (സീ॰)] ലഭേഥാതി.

നാവാസുത്തം അട്ഠമം നിട്ഠിതം.

൯. കിംസീലസുത്തം

൩൨൬. ''കിംസീലോ കിംസമാചാരോ, കാനി കമ്മാനി ബ്രൂഹയം;
നരോ സമ്മാ നിവിട്ഠസ്സ, ഉത്തമത്ഥഞ്ച പാപുണേ''.

൩൨൭. ''വുഡ്ഢാപചായീ അനുസൂയകോ സിയാ, കാലഞ്ഞൂ [കാലഞ്ഞു (സീ॰ സ്യാ॰)] ചസ്സ ഗരൂനം [ഗരൂനം (സീ॰)] ദസ്സനായ;
ധമ്മിം കഥം എരയിതം ഖണഞ്ഞൂ, സുണേയ്യ സക്കച്ച സുഭാസിതാനി.

൩൨൮. ''കാലേന ഗച്ഛേ ഗരൂനം സകാസം, ഥമ്ഭം നിരംകത്വാ [നിരാകത്വാ (?) നി + ആ + കര + ത്വാ] നിവാതവുത്തി;
അത്ഥം ധമ്മം സംയമം ബ്രഹ്മചരിയം, അനുസ്സരേ ചേവ സമാചരേ ച.

൩൨൯. ''ധമ്മാരാമോ ധമ്മരതോ, ധമ്മേ ഠിതോ ധമ്മവിനിച്ഛയഞ്ഞൂ;
നേവാചരേ ധമ്മസന്ദോസവാദം, തച്ഛേഹി നീയേഥ സുഭാസിതേഹി.

൩൩൦. ''ഹസ്സം ജപ്പം പരിദേവം പദോസം, മായാകതം കുഹനം ഗിദ്ധി മാനം;
സാരമ്ഭം കക്കസം കസാവഞ്ച മുച്ഛം [സാരമ്ഭ കക്കസ്സ കസാവ മുച്ഛം (സ്യാ॰ പീ॰)], ഹിത്വാ ചരേ വീതമദോ ഠിതത്തോ.

൩൩൧. ''വിഞ്ഞാതസാരാനി സുഭാസിതാനി, സുതഞ്ച വിഞ്ഞാതസമാധിസാരം;
ന തസ്സ പഞ്ഞാ ച സുതഞ്ച വഡ്ഢതി, യോ സാഹസോ ഹോതി നരോ പമത്തോ.

൩൩൨. ''ധമ്മേ ച യേ അരിയപവേദിതേ രതാ,
അനുത്തരാ തേ വചസാ മനസാ കമ്മുനാ ച;
തേ സന്തിസോരച്ചസമാധിസണ്ഠിതാ,
സുതസ്സ പഞ്ഞായ ച സാരമജ്ഝഗൂ''തി.

കിംസീലസുത്തം നവമം നിട്ഠിതം.

൧൦. ഉട്ഠാനസുത്തം

൩൩൩. ഉട്ഠഹഥ നിസീദഥ, കോ അത്ഥോ സുപിതേന വോ;
ആതുരാനഞ്ഹി കാ നിദ്ദാ, സല്ലവിദ്ധാന രുപ്പതം.

൩൩൪. ഉട്ഠഹഥ നിസീദഥ, ദള്ഹം സിക്ഖഥ സന്തിയാ;
മാ വോ പമത്തേ വിഞ്ഞായ, മച്ചുരാജാ അമോഹയിത്ഥ വസാനുഗേ.

൩൩൫. യായ ദേവാ മനുസ്സാ ച, സിതാ തിട്ഠന്തി അത്ഥികാ;
തരഥേതം വിസത്തികം, ഖണോ വോ [ഖണോ വേ (പീ॰ ക॰)] മാ ഉപച്ചഗാ;
ഖണാതീതാ ഹി സോചന്തി, നിരയമ്ഹി സമപ്പിതാ.

൩൩൬. പമാദോ രജോ പമാദോ, പമാദാനുപതിതോ രജോ;
അപ്പമാദേന വിജ്ജായ, അബ്ബഹേ [അബ്ബൂള്ഹേ (സ്യാ॰ പീ॰), അബ്ബുഹേ (ക॰ അട്ഠ॰)] സല്ലമത്തനോതി.

ഉട്ഠാനസുത്തം ദസമം നിട്ഠിതം.

൧൧. രാഹുലസുത്തം

൩൩൭. ‘‘കച്ചി അഭിണ്ഹസംവാസാ, നാവജാനാസി പണ്ഡിതം;
ഉക്കാധാരോ [ഓക്കാധാരോ (സ്യാ॰ ക॰)] മനുസ്സാനം, കച്ചി അപചിതോ തയാ’’ [തവ (സീ॰ അട്ഠ॰)].

൩൩൮. ‘‘നാഹം അഭിണ്ഹസംവാസാ, അവജാനാമി പണ്ഡിതം;
ഉക്കാധാരോ മനുസ്സാനം, നിച്ചം അപചിതോ മയാ’’.

൩൩൯. ‘‘പഞ്ച കാമഗുണേ ഹിത്വാ, പിയരൂപേ മനോരമേ;
സദ്ധായ ഘരാ നിക്ഖമ്മ, ദുക്ഖസ്സന്തകരോ ഭവ.

൩൪൦. ‘‘മിത്തേ ഭജസ്സു കല്യാണേ, പന്തഞ്ച സയനാസനം;
വിവിത്തം അപ്പനിഗ്ഘോസം, മത്തഞ്ഞൂ ഹോഹി ഭോജനേ.

൩൪൧. ‘‘ചീവരേ പിണ്ഡപാതേ ച, പച്ചയേ സയനാസനേ;
ഏതേസു തണ്ഹം മാകാസി, മാ ലോകം പുനരാഗമി.

൩൪൨. ‘‘സംവുതോ പാതിമോക്ഖസ്മിം, ഇന്ദ്രിയേസു ച പഞ്ചസു;
സതി കായഗതാത്യത്ഥു, നിബ്ബിദാബഹുലോ ഭവ.

൩൪൩. ‘‘നിമിത്തം പരിവജ്ജേഹി, സുഭം രാഗൂപസഞ്ഹിതം;
അസുഭായ ചിത്തം ഭാവേഹി, ഏകഗ്ഗം സുസമാഹിതം.

൩൪൪. ‘‘അനിമിത്തഞ്ച ഭാവേഹി, മാനാനുസയമുജ്ജഹ;
തതോ മാനാഭിസമയാ, ഉപസന്തോ ചരിസ്സതീ’’തി.

ഇത്ഥം സുദം ഭഗവാ ആയസ്മന്തം രാഹുലം ഇമാഹി ഗാഥാഹി അഭിണ്ഹം ഓവദതീതി.

രാഹുലസുത്തം ഏകാദസമം നിട്ഠിതം.

൧൨. നിഗ്രോധകപ്പസുത്തം

ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ ആളവിയം വിഹരതി അഗ്ഗാളവേ ചേതിയേ. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മതോ വങ്ഗീസസ്സ ഉപജ്ഝായോ നിഗ്രോധകപ്പോ നാമ ഥേരോ അഗ്ഗാളവേ ചേതിയേ അചിരപരിനിബ്ബുതോ ഹോതി. അഥ ഖോ ആയസ്മതോ വങ്ഗീസസ്സ രഹോഗതസ്സ പടിസല്ലീനസ്സ ഏവം ചേതസോ പരിവിതക്കോ ഉദപാദി - “പരിനിബ്ബുതോ നു ഖോ മേ ഉപജ്ഝായോ ഉദാഹു നോ പരിനിബ്ബുതോ”തി? അഥ ഖോ ആയസ്മാ വങ്ഗീസോ സായന്ഹസമയം പടിസല്ലാനാ വുട്ഠിതോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ വങ്ഗീസോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “ഇധ മയ്ഹം, ഭന്തേ, രഹോഗതസ്സ പടിസല്ലീനസ്സ ഏവം ചേതസോ പരിവിതക്കോ ഉദപാദി - ‘പരിനിബ്ബുതോ നു ഖോ മേ ഉപജ്ഝായോ, ഉദാഹു നോ പരിനബ്ബുതോ’”തി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ വങ്ഗീസോ ഉട്ഠായാസനാ ഏകംസം ചീവരം കത്വാ യേന ഭഗവാ തേനഞ്ജലിം പണാമേത്വാ ഭഗവന്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

൩൪൩. “പുച്ഛാമ [പുച്ഛാമി (ക॰)] സത്ഥാരമനോമപഞ്ഞം, ദിട്ഠേവ ധമ്മേ യോ വിചികിച്ഛാനം ഛേത്താ;
അഗ്ഗാളവേ കാലമകാസി ഭിക്ഖു, ഞാതോ യസസ്സീ അഭിനിബ്ബുതത്തോ.

൩൪൪. “നിഗ്രോധകപ്പോ ഇതി തസ്സ നാമം, തയാ കതം ഭഗവാ ബ്രാഹ്മണസ്സ;
സോ തം നമസ്സം അചരി മുത്യപേക്ഖോ, ആരദ്ധവീരിയോ ദള്ഹധമ്മദസ്സീ.

൩൪൫. “തം സാവകം സക്യ [സക്ക (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] മയമ്പി സബ്ബേ, അഞ്ഞാതുമിച്ഛാമ സമന്തചക്ഖു;
സമവട്ഠിതാ നോ സവനായ സോതാ, തുവം നോ സത്ഥാ ത്വമനുത്തരോസി.

൩൪൬. “ഛിന്ദേവ നോ വിചികിച്ഛം ബ്രൂഹി മേതം, പരിനിബ്ബുതം വേദയ ഭൂരിപഞ്ഞ;
മജ്ഝേവ [മജ്ഝേ ച (സ്യാ॰ ക॰)] നോ ഭാസ സമന്തചക്ഖു, സക്കോവ ദേവാന സഹസ്സനേത്തോ.

൩൪൭. “യേ കേചി ഗന്ഥാ ഇധ മോഹമഗ്ഗാ, അഞ്ഞാണപക്ഖാ വിചികിച്ഛഠാനാ;
തഥാഗതം പത്വാ ന തേ ഭവന്തി, ചക്ഖുഞ്ഹി ഏതം പരമം നരാനം.

൩൪൮. “നോ ചേ ഹി ജാതു പുരിസോ കിലേസേ, വാതോ യഥാ അബ്ഭധനം വിഹാനേ;
തമോവസ്സ നിവുതോ സബ്ബലോകോ, ന ജോതിമന്തോപി നരാ തപേയ്യും.

൩൪൯. “ധീരാ ച പജ്ജോതകരാ ഭവന്തി, തം തം അഹം വീര [ധീര (സീ॰ സ്യാ॰)] തഥേവ മഞ്ഞേ;

വിപസ്സിനം ഞാനമുപാഗമുമ്ഹാ [ഞാനമുപഗമമ്ഹാ (സീ॰ സ്യാ॰)],
പരിസാസു നോ ആവികരോഹി കപ്പം.

൩൫൦. “ഖിപ്പം ഗിരം ഏരയ വഗ്ഗു വഗ്ഗും, ഹംസോവ പഗ്ഗയ്ഹ സണികം [സണിം (സ്യാ॰ പീ॰)] നികൂജ;
ബിന്ദുസ്സരേന സുവികപ്പിതേന, സബ്ബേവ തേ ഉജ്ജുഗതാ സുണോമ.

൩൫൧. “പഹീനജാതിമരണം അസേസം, നിഗ്ഗയ്ഹ ധോനം [ധോതം (സീ॰)] വദേസ്സാമി ധമ്മം;
ന കാമകാരോ ഹി പുഥുജ്ജനാനം, സങ്ഖേയ്യകാരോ ച [സങ്ഖയ്യകാരോവ (ക॰)] തഥാഗതാനം.

൩൫൨. “സമ്പന്നവേയ്യാകരണം തവേദം, സമുജ്ജുപഞ്ഞസ്സ [സമുജ്ജപഞ്ഞസ്സ (സ്യാ॰ ക॰)] സമുഗ്ഗഹീതം;
അയമഞ്ജലീ പച്ഛിമോ സുപ്പണാമിതോ, മാ മോഹയീ ജാനമനോമപഞ്ഞ.

൩൫൩. “പരോവരം [വരാവരം (കത്ഥചി)] അരിയധമ്മം വിദിത്വാ, മാ മോഹയീ ജാനമനോമവീര;
വാരിം യഥാ ഘമ്മനി ഘമ്മതത്തോ, വാചാഭികങ്ഖാമി സുതം പവസ്സ [സുതസ്സ വസ്സ (സ്യാ॰)].

൩൫൪. “യദത്ഥികം [യദത്ഥിയം (പീ॰), യദത്ഥിതം (ക॰)] ബ്രഹ്മചരിയം അചരീ, കപ്പായനോ കച്ചിസ്സ തം അമോഘം;
നിബ്ബായി സോ ആദു സഉപാദിസേസോ, യഥാ വിമുത്തോ അഹു തം സുണോമ”.

൩൫൫. “അച്ഛേച്ഛി [അഛേജ്ജി (ക॰)] തണ്ഹം ഇധ നാമരൂപേ, (ഇതി ഭഗവാ)
കണ്ഹസ്സ [തണ്ഹായ (ക॰)] സോതം ദീഘരത്താനുസയിതം;
അതാരി ജാതിം മരണം അസേസം,”
ഇച്ചബ്രവീ ഭഗവാ പഞ്ചസേട്ഠോ.

൩൫൬. “ഏസ സുത്വാ പസീദാമി, വചോ തേ ഇസിസത്തമ;
അമോഘം കിര മേ പുട്ഠം, ന മം വഞ്ചേസി ബ്രാഹ്മണോ.

൩൫൭. “യഥാവാദീ തഥാകാരീ, അഹു ബുദ്ധസ്സ സാവകോ;
അച്ഛിദാ മച്ചുനോ ജാലം, തതം മായാവിനോ ദള്ഹം.

൩൫൮. “അദ്ദസാ ഭഗവാ ആദിം, ഉപാദാനസ്സ കപ്പിയോ;
അച്ചഗാ വത കപ്പായനോ, മച്ചുധേയ്യം സുദുത്തര”ന്തി.

നിഗ്രോധകപ്പസുത്തം ദ്വാദസമം നിട്ഠിതം.

൧൩. സമ്മാപരിബ്ബാജനീയസുത്തം

൩൫൯. “പുച്ഛാമി മുനിം പഹൂതപഞ്ഞം,
തിണ്ണം പാരങ്ഗതം പരിനിബ്ബുതം ഠിതത്തം;
നിക്ഖമ്മ ഘരാ പനുജ്ജ കാമേ, കഥം ഭിക്ഖു
സമ്മാ സോ ലോകേ പരിബ്ബജേയ്യ”.

൩൬൨. “യസ്സ മങ്ഗലാ സമൂഹതാ, (ഇതി ഭഗവാ)
ഉപ്പാതാ സുപിനാ ച ലക്ഖണാ ച;
സോ മങ്ഗലദോസവിപ്പഹീനോ,
സമ്മാ സോ ലോകേ പരിബ്ബജേയ്യ.

൩൬൩. “രാഗം വിനയേഥ മാനുസേസു, ദിബ്ബേസു കാമേസു ചാപി ഭിക്ഖു;
അതിക്കമ്മ ഭവം സമേച്ച ധമ്മം, സമ്മാ സോ ലോകേ പരിബ്ബജേയ്യ.

൩൬൪. “വിപിട്ഠികത്വാന പേസുണാനി, കോധം കദരിയം ജഹേയ്യ ഭിക്ഖു;
അനുരോധവിരോധവിപ്പഹീനോ, സമ്മാ സോ ലോകേ പരിബ്ബജേയ്യ.

൩൬൫. “ഹിത്വാന പിയഞ്ച അപ്പിയഞ്ച, അനുപാദായ അനിസ്സിതോ കുഹിഞ്ചി;
സംയോജനിയേഹി വിപ്പമുത്തോ, സമ്മാ സോ ലോകേ പരിബ്ബജേയ്യ.

൩൬൬. “ന സോ ഉപധീസു സാരമേതി, ആദാനേസു വിനേയ്യ ഛന്ദരാഗം;
സോ അനിസ്സിതോ അനഞ്ഞനേയ്യോ, സമ്മാ സോ ലോകേ പരിബ്ബജേയ്യ.

൩൬൭. “വചസാ മനസാ ച കമ്മുനാ ച, അവിരുദ്ധോ സമ്മാ വിദിത്വാ ധമ്മം;
നിബ്ബാനപദാഭിപത്ഥയാനോ, സമ്മാ സോ ലോകേ പരിബ്ബജേയ്യ.

൩൬൮. “യോ വന്ദതി മന്തി നുണ്ണമേയ്യ [നുന്നമേയ്യ (?)], അക്കുട്ഠോപി ന സന്ധിയേഥ ഭിക്ഖു;
ലദ്ധാ പരഭോജനം ന മജ്ജേ, സമ്മാ സോ ലോകേ പരിബ്ബജേയ്യ.

൩൬൯. “ലോഭഞ്ച ഭവഞ്ച വിപ്പഹായ, വിരതോ ഛേദനബന്ധനാ ച [ഛേദനബന്ധനതോ (സീ॰ സ്യാ॰)] ഭിക്ഖു;
സോ തിണ്ണകഥംകഥോ വിസല്ലോ, സമ്മാ സോ ലോകേ പരിബ്ബജേയ്യ.

൩൭൦. “സാരുപ്പം അത്തനോ വിദിത്വാ, നോ ച ഭിക്ഖു ഹിംസേയ്യ കഞ്ചി ലോകേ;
യഥാ തഥിയം വിദിത്വാ ധമ്മം, സമ്മാ സോ ലോകേ പരിബ്ബജേയ്യ.

൩൭൧. “യസ്സാനുസയാ ന സന്തി കേചി, മൂലാ ച [മൂലാ (സീ॰ സ്യാ॰)] അകുസലാ സമൂഹതാസേ;
സോ നിരാസോ [നിരാസയോ (സീ॰), നിരാസസോ (സ്യാ॰)] അനാസിസാനോ [അനാസയാനോ (സീ॰ പീ॰), അനാസസാനോ (സ്യാ॰)],
സമ്മാ സോ ലോകേ പരിബ്ബജേയ്യ.

൩൭൨. “ആസവഖീണോ പഹീനമാനോ, സബ്ബം രാഗപഥം ഉപാതിവത്തോ;
ദന്തോ പരിനിബ്ബുതോ ഠിതത്തോ, സമ്മാ സോ ലോകേ പരിബ്ബജേയ്യ.

൩൭൩. “സദ്ധോ സുതവാ നിയാമദസ്സീ, വഗ്ഗഗതേസു ന വഗ്ഗസാരി ധീരോ;
ലോഭം ദോസം വിനേയ്യ പടിഘം, സമ്മാ സോ ലോകേ പരിബ്ബജേയ്യ.

൩൭൪. “സംസുദ്ധജിനോ വിവട്ടച്ഛദോ, ധമ്മേസു വസീ പാരഗൂ അനേജോ;
സങ്ഖാരനിരോധഞാണകുസലോ , സമ്മാ സോ ലോകേ പരിബ്ബജേയ്യ.

൩൭൫. “അതീതേസു അനാഗതേസു ചാപി, കപ്പാതീതോ അതിച്ചസുദ്ധിപഞ്ഞോ;
സബ്ബായതനേഹി വിപ്പമുത്തോ, സമ്മാ സോ ലോകേ പരിബ്ബജേയ്യ.

൩൭൬. “അഞ്ഞായ പദം സമേച്ച ധമ്മം, വിവടം ദിസ്വാന പഹാനമാസവാനം;
സബ്ബൂപധീനം പരിക്ഖയാനോ [പരിക്ഖയാ (പീ॰)], സമ്മാ സോ ലോകേ പരിബ്ബജേയ്യ”.

൩൭൭. “അദ്ധാ ഹി ഭഗവാ തഥേവ ഏതം, യോ സോ ഏവംവിഹാരീ ദന്തോ ഭിക്ഖു;
സബ്ബസംയോജനയോഗവീതിവത്തോ [സബ്ബസംയോജനിയേ ച വീതിവത്തോ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)], സമ്മാ സോ ലോകേ പരിബ്ബജേയ്യാ”തി.

സമ്മാപരിബ്ബാജനീയസുത്തം തേരസമം നിട്ഠിതം.

൧൪. ധമ്മികസുത്തം

ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. അഥ ഖോ ധമ്മികോ ഉപാസകോ പഞ്ചഹി ഉപാസകസതേഹി സദ്ധിം യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ധമ്മികോ ഉപാസകോ ഭഗവന്തം ഗാഥാഹി അജ്ഝഭാസി -

൩൭൮. “പുച്ഛാമി തം ഗോതമ ഭൂരിപഞ്ഞ, കഥംകരോ സാവകോ സാധു ഹോതി;
യോ വാ അഗാരാ അനഗാരമേതി, അഗാരിനോ വാ പനുപാസകാസേ.

൩൭൯. “തുവഞ്ഹി ലോകസ്സ സദേവകസ്സ, ഗതിം പജാനാസി പരായണഞ്ച;
ന ചത്ഥി തുല്യോ നിപുണത്ഥദസ്സീ, തുവഞ്ഹി ബുദ്ധം പവരം വദന്തി.

൩൮൦. “സബ്ബം തുവം ഞാണമവേച്ച ധമ്മം, പകാസേസി സത്തേ അനുകമ്പമാനോ;
വിവട്ടച്ഛദോസി സമന്തചക്ഖു, വിരോചസി വിമലോ സബ്ബലോകേ.

൩൮൧. “ആഗഞ്ഛി തേ സന്തികേ നാഗരാജാ, ഏരാവണോ നാമ ജിനോതി സുത്വാ;
സോപി തയാ മന്തയിത്വാജ്ഝഗമാ, സാധൂതി സുത്വാന പതീതരൂപോ.

൩൮൨. “രാജാപി തം വേസ്സവണോ കുവേരോ, ഉപേതി ധമ്മം പരിപുച്ഛമാനോ;
തസ്സാപി ത്വം പുച്ഛിതോ ബ്രൂസി ധീര, സോ ചാപി സുത്വാന പതീതരൂപോ.

൩൮൩. “യേ കേചിമേ തിത്ഥിയാ വാദസീലാ, ആജീവകാ വാ യദി വാ നിഗണ്ഠാ;
പഞ്ഞായ തം നാതിതരന്തി സബ്ബേ, ഠിതോ വജന്തം വിയ സീഘഗാമിം.

൩൮൪. “യേ കേചിമേ ബ്രാഹ്മണാ വാദസീലാ, വുദ്ധാ ചാപി ബ്രാഹ്മണാ സന്തി കേചി;
സബ്ബേ തയി അത്ഥബദ്ധാ ഭവന്തി, യേ ചാപി അഞ്ഞേ വാദിനോ മഞ്ഞമാനാ.

൩൮൫. “അയഞ്ഹി ധമ്മോ നിപുണോ സുഖോ ച, യോയം തയാ ഭഗവാ സുപ്പവുത്തോ;

തമേവ സബ്ബേപി [സബ്ബേ മയം (സ്യാ॰)] സുസ്സൂസമാനാ, തം നോ വദ പുച്ഛിതോ ബുദ്ധസേട്ഠ.

൩൮൬. “സബ്ബേപി മേ ഭിക്ഖവോ സന്നിസിന്നാ, ഉപാസകാ ചാപി തഥേവ സോതും;
സുണന്തു ധമ്മം വിമലേനാനുബുദ്ധം, സുഭാസിതം വാസവസ്സേവ ദേവാ”.

൩൮൭. “സുണാഥ മേ ഭിക്ഖവോ സാവയാമി വോ, ധമ്മം ധുതം തഞ്ച ചരാഥ സബ്ബേ;
ഇരിയാപഥം പബ്ബജിതാനുലോമികം, സേവേഥ നം അത്ഥദസോ മുതീമാ.

൩൮൮. “നോ വേ വികാലേ വിചരേയ്യ ഭിക്ഖു, ഗാമേ ച പിണ്ഡായ ചരേയ്യ കാലേ;
അകാലചാരിഞ്ഹി സജന്തി സങ്ഗാ, തസ്മാ വികാലേ ന ചരന്തി ബുദ്ധാ.

൩൮൯. “രൂപാ ച സദ്ദാ ച രസാ ച ഗന്ധാ, ഫസ്സാ ച യേ സമ്മദയന്തി സത്തേ;
ഏതേസു ധമ്മേസു വിനേയ്യ ഛന്ദം, കാലേന സോ പവിസേ പാതരാസം.

൩൯൦. “പിണ്ഡഞ്ച ഭിക്ഖു സമയേന ലദ്ധാ, ഏകോ പടിക്കമ്മ രഹോ നിസീദേ;
അജ്ഝത്തചിന്തീ ന മനോ ബഹിദ്ധാ, നിച്ഛാരയേ സങ്ഗഹിതത്തഭാവോ.

൩൯൧. “സചേപി സോ സല്ലപേ സാവകേന, അഞ്ഞേന വാ കേനചി ഭിക്ഖുനാ വാ;
ധമ്മം പണീതം തമുദാഹരേയ്യ, ന പേസുണം നോപി പരൂപവാദം.

൩൯൨. “വാദഞ്ഹി ഏകേ പടിസേനിയന്തി, ന തേ പസംസാമ പരിത്തപഞ്ഞേ;
തതോ തതോ നേ പസജന്തി സങ്ഗാ, ചിത്തഞ്ഹി തേ തത്ഥ ഗമേന്തി ദൂരേ.

൩൯൩. “പിണ്ഡം വിഹാരം സയനാസനഞ്ച, ആപഞ്ച സങ്ഘാടിരജൂപവാഹനം;
സുത്വാന ധമ്മം സുഗതേന ദേസിതം, സങ്ഖായ സേവേ വരപഞ്ഞസാവകോ.

൩൯൪. “തസ്മാ ഹി പിണ്ഡേ സയനാസനേ ച, ആപേ ച സങ്ഘാടിരജൂപവാഹനേ;
ഏതേസു ധമ്മേസു അനൂപലിത്തോ, ഭിക്ഖു യഥാ പോക്ഖരേ വാരിബിന്ദു.

൩൯൫. “ഗഹട്ഠവത്തം പന വോ വദാമി, യഥാകരോ സാവകോ സാധു ഹോതി;
ന ഹേസ [ന ഹേസോ (സീ॰)] ലബ്ഭാ സപരിഗ്ഗഹേന, ഫസ്സേതും യോ കേവലോ ഭിക്ഖുധമ്മോ.

൩൯൬. “പാണം ന ഹനേ [ന ഹാനേ (സീ॰)] ന ച ഘാതയേയ്യ, ന ചാനുജഞ്ഞാ ഹനതം പരേസം;
സബ്ബേസു ഭൂതേസു നിധായ ദണ്ഡം, യേ ഥാവരാ യേ ച തസാ സന്തി [തസന്തി (സീ॰ പീ॰)] ലോകേ.

൩൯൭.

“തതോ അദിന്നം പരിവജ്ജയേയ്യ, കിഞ്ചി ക്വചി സാവകോ ബുജ്ഝമാനോ;
ന ഹാരയേ ഹരതം നാനുജഞ്ഞാ, സബ്ബം അദിന്നം പരിവജ്ജയേയ്യ.

൩൯൮. “അബ്രഹ്മചരിയം പരിവജ്ജയേയ്യ, അങ്ഗാരകാസും ജലിതംവ വിഞ്ഞൂ;
അസമ്ഭുണന്തോ പന ബ്രഹ്മചരിയം, പരസ്സ ദാരം ന അതിക്കമേയ്യ.

൩൯൯. “സഭഗ്ഗതോ വാ പരിസഗ്ഗതോ വാ, ഏകസ്സ വേകോ [ചേതോ (സീ॰ സ്യാ॰)] ന മുസാ ഭണേയ്യ;
ന ഭാണയേ ഭണതം നാനുജഞ്ഞാ, സബ്ബം അഭൂതം പരിവജ്ജയേയ്യ.

൪൦൦. “മജ്ജഞ്ച പാനം ന സമാചരേയ്യ, ധമ്മം ഇമം രോചയേ യോ ഗഹട്ഠോ;
ന പായയേ പിവതം നാനുജഞ്ഞാ, ഉമ്മാദനന്തം ഇതി നം വിദിത്വാ.

൪൦൧. “മദാ ഹി പാപാനി കരോന്തി ബാലാ, കാരേന്തി ചഞ്ഞേപി ജനേ പമത്തേ;
ഏതം അപുഞ്ഞായതനം വിവജ്ജയേ, ഉമ്മാദനം മോഹനം ബാലകന്തം.

൪൦൨. “പാണം ന ഹനേ ന ചാദിന്നമാദിയേ, മുസാ ന ഭാസേ ന ച മജ്ജപോ സിയാ;
അബ്രഹ്മചരിയാ വിരമേയ്യ മേഥുനാ, രത്തിം ന ഭുഞ്ജേയ്യ വികാലഭോജനം.

൪൦൩. “മാലം ന ധാരേ ന ച ഗന്ധമാചരേ, മഞ്ചേ ഛമായം വ സയേഥ സന്ഥതേ;
ഏതഞ്ഹി അട്ഠങ്ഗികമാഹുപോസഥം, ബുദ്ധേന ദുക്ഖന്തഗുനാ പകാസിതം.

൪൦൪. “തതോ ച പക്ഖസ്സുപവസ്സുപോസഥം, ചാതുദ്ദസിം പഞ്ചദസിഞ്ച അട്ഠമിം;
പാടിഹാരിയപക്ഖഞ്ച പസന്നമാനസോ, അട്ഠങ്ഗുപേതം സുസമത്തരൂപം.

൪൦൫. “തതോ ച പാതോ ഉപവുത്ഥുപോസഥോ, അന്നേന പാനേന ച ഭിക്ഖുസങ്ഘം;
പസന്നചിത്തോ അനുമോദമാനോ, യഥാരഹം സംവിഭജേഥ വിഞ്ഞൂ.

൪൦൬. “ധമ്മേന മാതാപിതരോ ഭരേയ്യ, പയോജയേ ധമ്മികം സോ വണിജ്ജം;
ഏതം ഗിഹീ വത്തയമപ്പമത്തോ, സയമ്പഭേ നാമ ഉപേതി ദേവേ”തി.

ധമ്മികസുത്തം ചുദ്ദസമം നിട്ഠിതം.

ചൂളവഗ്ഗോ ദുതിയോ നിട്ഠിതോ.

തസ്സുദ്ദാനം –

രതനാമഗന്ധോ ഹിരി ച, മങ്ഗലം സൂചിലോമേന;
ധമ്മചരിയഞ്ച ബ്രാഹ്മണോ [കപിലോ ബ്രാഹ്മണോപി ച (സ്യാ॰ ക॰)], നാവാ കിംസീലമുട്ഠാനം.

രാഹുലോ പുന കപ്പോ ച, പരിബ്ബാജനിയം തഥാ;
ധമ്മികഞ്ച വിദുനോ ആഹു, ചൂളവഗ്ഗന്തി ചുദ്ദസാതി.

൩. മഹാവഗ്ഗോ

൧. പബ്ബജ്ജാസുത്തം

൪൦൭. പബ്ബജ്ജം കിത്തയിസ്സാമി, യഥാ പബ്ബജി ചക്ഖുമാ;
യഥാ വീമംസമാനോ സോ, പബ്ബജ്ജം സമരോചയി.

൪൦൮. സമ്ബാധോയം ഘരാവാസോ, രജസ്സായതനം ഇതി;
അബ്ഭോകാസോവ പബ്ബജ്ജാ, ഇതി ദിസ്വാന പബ്ബജി.

൪൦൯. പബ്ബജിത്വാന കായേന, പാപകമ്മം വിവജ്ജയി;
വചീദുച്ചരിതം ഹിത്വാ, ആജീവം പരിസോധയി.

൪൧൦. അഗമാ രാജഗഹം ബുദ്ധോ, മഗധാനം ഗിരിബ്ബജം;
പിണ്ഡായ അഭിഹാരേസി, ആകിണ്ണവരലക്ഖണോ.

൪൧൧. തമദ്ദസാ ബിമ്ബിസാരോ, പാസാദസ്മിം പതിട്ഠിതോ;
ദിസ്വാ ലക്ഖണസമ്പന്നം, ഇമമത്ഥം അഭാസഥ.

൪൧൨. “ഇമം ഭോന്തോ നിസാമേഥ, അഭിരൂപോ ബ്രഹാ സുചി;
ചരണേന ച സമ്പന്നോ, യുഗമത്തഞ്ച പേക്ഖതി.

൪൧൩. “ഓക്ഖിത്തചക്ഖു സതിമാ, നായം നീചകുലാമിവ;
രാജദൂതാഭിധാവന്തു, കുഹിം ഭിക്ഖു ഗമിസ്സതി”.

൪൧൪. തേ പേസിതാ രാജദൂതാ, പിട്ഠിതോ അനുബന്ധിസും;
കുഹിം ഗമിസ്സതി ഭിക്ഖു, കത്ഥ വാസോ ഭവിസ്സതി.

൪൧൫. സപദാനം ചരമാനോ, ഗുത്തദ്വാരോ സുസംവുതോ;
ഖിപ്പം പത്തം അപൂരേസി, സമ്പജാനോ പടിസ്സതോ.

൪൧൬. പിണ്ഡചാരം ചരിത്വാന, നിക്ഖമ്മ നഗരാ മുനി;
പണ്ഡവം അഭിഹാരേസി, ഏത്ഥ വാസോ ഭവിസ്സതി.

൪൧൭. ദിസ്വാന വാസൂപഗതം, തയോ [തതോ (സീ॰ പീ॰)] ദൂതാ ഉപാവിസും;
തേസു ഏകോവ [ഏകോ ച ദൂതോ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] ആഗന്ത്വാ,
രാജിനോ പടിവേദയി.

൪൧൮. “ഏസ ഭിക്ഖു മഹാരാജ, പണ്ഡവസ്സ പുരത്ഥതോ [പുരക്ഖതോ (സ്യാ॰ ക॰)];
നിസിന്നോ ബ്യഗ്ഘുസഭോവ, സീഹോവ ഗിരിഗബ്ഭരേ”.

൪൧൯. സുത്വാന ദൂതവചനം, ഭദ്ദയാനേന ഖത്തിയോ;
തരമാനരൂപോ നിയ്യാസി, യേന പണ്ഡവപബ്ബതോ.

൪൨൦. സ യാനഭൂമിം യായിത്വാ, യാനാ ഓരുയ്ഹ ഖത്തിയോ;
പത്തികോ ഉപസങ്കമ്മ, ആസജ്ജ നം ഉപാവിസി.

൪൨൧. നിസജ്ജ രാജാ സമ്മോദി, കഥം സാരണീയം തതോ;
കഥം സോ വീതിസാരേത്വാ, ഇമമത്ഥം അഭാസഥ.

൪൨൦. ‘‘യുവാ ച ദഹരോ ചാസി, പഠമുപ്പത്തികോ [പഠമുപ്പത്തിയാ (സീ॰), പഠമുപ്പത്തിതോ (സ്യാ॰)] സുസു;
വണ്ണാരോഹേന സമ്പന്നോ, ജാതിമാ വിയ ഖത്തിയോ.

൪൨൧. ‘‘സോഭയന്തോ അനീകഗ്ഗം, നാഗസങ്ഘപുരക്ഖതോ;
ദദാമി ഭോഗേ ഭുഞ്ജസ്സു, ജാതിം അക്ഖാഹി പുച്ഛിതോ’’.

൪൨൨. ‘‘ഉജും ജനപദോ രാജ, ഹിമവന്തസ്സ പസ്സതോ;
ധനവീരിയേന സമ്പന്നോ, കോസലേസു [കോസലസ്സ (സ്യാ॰ ക॰)] നികേതിനോ.

൪൨൩. ‘‘ആദിച്ചാ [ആദിച്ചോ (ക॰)] നാമ ഗോത്തേന, സാകിയാ [സാകിയോ (ക॰)] നാമ ജാതിയാ;
തമ്ഹാ കുലാ പബ്ബജിതോമ്ഹി, ന കാമേ അഭിപത്ഥയം.

൪൨൪. ‘‘കാമേസ്വാദീനവം ദിസ്വാ, നേക്ഖമ്മം ദട്ഠു ഖേമതോ;
പധാനായ ഗമിസ്സാമി, എത്ഥ മേ രഞ്ജതീ മനോ’’തി.

പബ്ബജ്ജാസുത്തം പഠമം നിട്ഠിതം.

൨. പധാനസുത്തം

൪൨൫. ‘‘തം മം പധാനപഹിതത്തം, നദിം നേരഞ്ജരം പതി;
വിപരക്കമ്മ ഝായന്തം, യോഗക്ഖേമസ്സ പത്തിയാ.

൪൨൬. ‘‘നമുചീ കരുണം വാചം, ഭാസമാനോ ഉപാഗമി;
‘കിസോ ത്വമസി ദുബ്ബണ്ണോ, സന്തികേ മരണം തവ.

൪൨൭. ‘‘‘സഹസ്സഭാഗോ മരണസ്സ, എകംസോ തവ ജീവിതം;
ജീവ ഭോ ജീവിതം സേയ്യോ, ജീവം പുഞ്ഞാനി കാഹസി.

൪൨൮. ‘‘‘ചരതോ ച തേ ബ്രഹ്മചരിയം, അഗ്ഗിഹുത്തഞ്ച ജൂഹതോ;
പഹൂതം ചീയതേ പുഞ്ഞം, കിം പധാനേന കാഹസി.

൪൨൯. ‘‘‘ദുഗ്ഗോ മഗ്ഗോ പധാനായ, ദുക്കരോ ദുരഭിസമ്ഭവോ’’’;
ഇമാ ഗാഥാ ഭണം മാരോ, അട്ഠാ ബുദ്ധസ്സ സന്തികേ.

൪൩൦. തം തഥാവാദിനം മാരം, ഭഗവാ എതദബ്രവി;
‘‘പമത്തബന്ധു പാപിമ, യേനത്ഥേന [സേനത്ഥേന (?), അത്തനോ അത്ഥേന (അട്ഠ॰ സംവണ്ണനാ)] ഇധാഗതോ.

൪൩൧. ‘‘അണുമത്തോപി [അണുമത്തേനപി (സീ॰ സ്യാ॰)] പുഞ്ഞേന, അത്ഥോ മയ്ഹം ന വിജ്ജതി;
യേസഞ്ച അത്ഥോ പുഞ്ഞേന, തേ മാരോ വത്തുമരഹതി.

൪൩൨. ‘‘അത്ഥി സദ്ധാ തഥാ [തതോ (സീ॰ പീ॰), തപോ (സ്യാ॰ ക॰)] വീരിയം, പഞ്ഞാ ച മമ വിജ്ജതി;
എവം മം പഹിതത്തമ്പി, കിം ജീവമനുപുച്ഛസി.

൪൩൩. ‘‘നദീനമപി സോതാനി, അയം വാതോ വിസോസയേ;

കിഞ്ച മേ പഹിതത്തസ്സ, ലോഹിതം നുപസുസ്സയേ.

൪൩൬. “ലോഹിതേ സുസ്സമാനമ്ഹി, പിത്തം സേമ്ഹഞ്ച സുസ്സതി;
മംസേസു ഖീയമാനേസു, ഭിയ്യോ ചിത്തം പസീദതി;
ഭിയ്യോ സതി ച പഞ്ഞാ ച, സമാധി മമ തിട്ഠതി.

൪൩൭. “തസ്സ മേവം വിഹരതോ, പത്തസ്സുത്തമവേദനം;
കാമേസു [കാമേ (സീ॰ സ്യാ॰)] നാപേക്ഖതേ ചിത്തം, പസ്സ സത്തസ്സ സുദ്ധതം.

൪൩൮. “കാമാ തേ പഠമാ സേനാ, ദുതിയാ അരതി വുച്ചതി;
തതിയാ ഖുപ്പിപാസാ തേ, ചതുത്ഥീ തണ്ഹാ പവുച്ചതി.

൪൩൯. “പഞ്ചമം [പഞ്ചമീ (സീ॰ പീ॰)] ഥിനമിദ്ധം തേ, ഛട്ഠാ ഭീരൂ പവുച്ചതി;
സത്തമീ വിചികിച്ഛാ തേ, മക്ഖോ ഥമ്ഭോ തേ അട്ഠമോ.

൪൪൦. “ലാഭോ സിലോകോ സക്കാരോ, മിച്ഛാലദ്ധോ ച യോ യസോ;
യോ ചത്താനം സമുക്കംസേ, പരേ ച അവജാനതി.

൪൪൧. “ഏസാ നമുചി തേ സേനാ, കണ്ഹസ്സാഭിപ്പഹാരിനീ;
ന നം അസൂരോ ജിനാതി, ജേത്വാ ച ലഭതേ സുഖം.

൪൪൨. “ഏസ മുഞ്ജം പരിഹരേ, ധിരത്ഥു മമ [ഇധ (ക॰)] ജീവിതം;
സങ്ഗാമേ മേ മതം സേയ്യോ, യം ചേ ജീവേ പരാജിതോ.

൪൪൩. “പഗാള്ഹേത്ഥ ന ദിസ്സന്തി, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ;
തഞ്ച മഗ്ഗം ന ജാനന്തി, യേന ഗച്ഛന്തി സുബ്ബതാ.

൪൪൪. “സമന്താ ധജിനിം ദിസ്വാ, യുത്തം മാരം സവാഹനം;
യുദ്ധായ പച്ചുഗ്ഗച്ഛാമി, മാ മം ഠാനാ അചാവയി.

൪൪൫. “യം തേ തം നപ്പസഹതി, സേനം ലോകോ സദേവകോ;
തം തേ പഞ്ഞായ ഭേച്ഛാമി [ഗച്ഛാമി (സീ॰), വേച്ഛാമി (സ്യാ॰), വജ്ഝാമി (ക॰)], ആമം പത്തംവ അസ്മനാ [പക്കംവ അമുനാ (ക॰)].

൪൪൬. “വസീകരിത്വാ [വസിം കരിത്വാ (ബഹൂസു)] സങ്കപ്പം, സതിഞ്ച സൂപതിട്ഠിതം;
രട്ഠാ രട്ഠം വിചരിസ്സം, സാവകേ വിനയം പുഥൂ.

൪൪൭. “തേ അപ്പമത്താ പഹിതത്താ, മമ സാസനകാരകാ;
അകാമസ്സ [അകാമാ (ക॰)] തേ ഗമിസ്സന്തി, യത്ഥ ഗന്ത്വാ ന സോചരേ”.

൪൪൮. “സത്ത വസ്സാനി ഭഗവന്തം, അനുബന്ധിം പദാപദം;
ഓതാരം നാധിഗച്ഛിസ്സം, സമ്ബുദ്ധസ്സ സതീമതോ.

൪൪൯. “മേദവണ്ണംവ പാസാണം, വായസോ അനുപരിയഗാ;
അപേത്ഥ മുദും [മുദു (സീ॰)] വിന്ദേമ, അപി അസ്സാദനാ സിയാ.

൪൫൦. “അലദ്ധാ തത്ഥ അസ്സാദം, വായസേത്തോ അപക്കമി;
കാകോവ സേലമാസജ്ജ, നിബ്ബിജ്ജാപേമ ഗോതമം”.

ർദ്ര തസ്സ സോകപരേതസ്സ, വീണാ കച്ഛാ അഭസ്സഥ;
തതോ സോ ദുമ്മനോ യക്ഖോ, തത്ഥേവന്തരധായഥാതി.

പധാനസുത്തം ദുതിയം നിട്ഠിതം.

൩. സുഭാസിതസുത്തം

ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - "ഭിക്ഖവോ"തി. "ഭദന്തേ"തി തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

"ചതൂഹി, ഭിക്ഖവേ, അങ്ഗേഹി സമന്നാഗതാ വാചാ സുഭാസിതാ ഹോതി, ന ദുബ്ഭാസിതാ, അനവജ്ജാ ച അനനുവജ്ജാ ച വിഞ്ഞൂനം. കതമേഹി ചതൂഹി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സുഭാസിതംയേവ ഭാസതി നോ ദുബ്ഭാസിതം, ധമ്മംയേവ ഭാസതി നോ അധമ്മം, പിയംയേവ ഭാസതി നോ അപ്പിയം, സച്ചംയേവ ഭാസതി നോ അലികം. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി അങ്ഗേഹി സമന്നാഗതാ വാചാ സുഭാസിതാ ഹോതി, നോ ദുബ്ഭാസിതാ, അനവജ്ജാ ച അനനുവജ്ജാ ച വിഞ്ഞൂന"ന്തി. ഇദമവോച ഭഗവാ. ഇദം വത്വാന സുഗതോ അഥാപരം ഏതദവോച സത്ഥാ -

ർദറ്. "സുഭാസിതം ഉത്തമമാഹു സന്തോ, ധമ്മം ഭണേ നാധമ്മം തം ദുതിയം;
പിയം ഭണേ നാപ്പിയം തം തതിയം, സച്ചം ഭണേ നാലികം തം ചതുത്ഥ"ന്തി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ വങ്ഗീസോ ഉട്ഠായാസനാ ഏകംസം ചീവരം കത്വാ യേന ഭഗവാ തേനഞ്ജലിം പണാമേത്വാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "പടിഭാതി മം ഭഗവാ, പടിഭാതി മം സുഗതാ"തി. "പടിഭാതു തം വങ്ഗീസാ"തി ഭഗവാ അവോച. അഥ ഖോ ആയസ്മാ വങ്ഗീസോ ഭഗവന്തം സമ്മുഖാ സാരുപ്പാഹി ഗാഥാഹി അഭിത്ഥവി -

ർദന്. "തമേവ വാചം ഭാസേയ്യ, യായത്താനം ന താപയേ;
പരേ ച ന വിഹിംസേയ്യ, സാ വേ വാചാ സുഭാസിതാ.

ർദർ. "പിയവാചമേവ ഭാസേയ്യ, യാ വാചാ പടിനന്ദിതാ;
യം അനാദായ പാപാനി, പരേസം ഭാസതേ പിയം.

ർദദ്. "സച്ചം വേ അമതാ വാചാ, ഏസ ധമ്മോ സനന്തനോ;
സച്ചേ അത്ഥേ ച ധമ്മേ ച, ആഹു സന്തോ പതിട്ഠിതാ.

ർദന്ത്. "യം ബുദ്ധോ ഭാസതി വാചം, ഖേമം നിബ്ബാനപത്തിയാ;
ദുക്ഖസ്സന്തകിരിയായ, സാ വേ വാചാനമുത്തമാ"തി.

സുഭാസിതസുത്തം തതിയം നിട്ഠിതം.

ർ. സുന്ദരികഭാരദ്വാജസുത്തം

ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ കോസലേസു വിഹരതി സുന്ദരികായ നദിയാ തീരേ. തേന ഖോ പന സമയേന സുന്ദരികഭാരദ്വാജോ ബ്രാഹ്മണോ സുന്ദരികായ നദിയാ തീരേ അഗ്ഗിം ജുഹതി, അഗ്ഗിഹുത്തം പരിചരതി. അഥ ഖോ സുന്ദരികഭാരദ്വാജോ ബ്രാഹ്മണോ അഗ്ഗിം ജുഹിത്വാ അഗ്ഗിഹുത്തം പരിചരിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ സമന്താ ചതുദ്ദിസാ അനുവിലോകേസി - "കോ നു ഖോ ഇമം ഹബ്യസേസം ഭുഞ്ജേയ്യാ"തി? അദ്ദസാ ഖോ സുന്ദരികഭാരദ്വാജോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം അവിദൂരേ അഞ്ഞതരസ്മിം രുക്ഖമൂലേ സസീസം പാരുതം നിസിന്നം; ദിസ്വാന വാമേന ഹത്ഥേന ഹബ്യസേസം ഗഹേത്വാ ദക്ഖിണേന ഹത്ഥേന കമണ്ഡലും ഗഹേത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ സുന്ദരികഭാരദ്വാജസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ പദസദ്ദേന സീസം വിവരി. അഥ ഖോ സുന്ദരികഭാരദ്വാജോ ബ്രാഹ്മണോ - "മുണ്ഡോ അയം ഭവം, മുണ്ഡകോ അയം ഭവ"ന്തി തതോവ പുന നിവത്തിതുകാമോ അഹോസി. അഥ ഖോ സുന്ദരികഭാരദ്വാജസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ ഏതദഹോസി - "മുണ്ഡാപി ഹി ഇധേകച്ചേ ബ്രാഹ്മണാ ഭവന്തി, യംനൂനാഹം ഉപസങ്കമിത്വാ ജാതിം പുച്ഛേയ്യ"ന്തി. അഥ ഖോ സുന്ദരികഭാരദ്വാജോ ബ്രാഹ്മണോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "കിംജച്ചോ ഭവ"ന്തി?

അഥ ഖോ ഭഗവാ സുന്ദരികഭാരദ്വാജം ബ്രാഹ്മണം ഗാഥാഹി അജ്ഝഭാസി -

ർദ്ര. "ന ബ്രാഹ്മണോ നോമ്ഹി ന രാജപുത്തോ, ന വേസ്സായനോ ഉദ കോചി നോമ്ഹി;
ഗോത്തം പരിഞ്ഞായ പുഥുജ്ജനാനം, അകിഞ്ചനോ മന്ത ചരാമി ലോകേ.

ർദ്വ. "സങ്ഘാടിവാസീ അഗഹോ ചരാമി [അഗിഹോ (കം സീ പീ) അഗേഹോ (കത്ഥചി)], നിവുത്തകേസോ അഭിനിബ്ബുതത്തോ;
അലിപ്പമാനോ ഇധ മാണവേഹി, അകല്ലം മം ബ്രാഹ്മണ പുച്ഛസി ഗോത്തപഞ്ഹം".

ർദൻ. "പുച്ഛന്തി വേ ഭോ ബ്രാഹ്മണാ, ബ്രാഹ്മണേഭി സഹ ബ്രാഹ്മണോ നോ ഭവ"ന്തി.
ർന്നു. "ബ്രാഹ്മണോ ഹി ചേ ത്വം ബ്രൂസി, മഞ്ച ബ്രൂസി അബ്രാഹ്മണം;
തം തം സാവിത്തിം പുച്ഛാമി, തിപദം ചതുവീസതക്ഖരം.

ർന്നു. "കിം നിസ്സിതാ ഇസയോ മനുജാ, ഖത്തിയാ ബ്രാഹ്മണാ [പഠമപാദന്തോ] ദേവതാനം;
യഞ്ഞമകപ്പയിംസു പുഥൂ ഇധ ലോകേ [ദുതിയപാദന്തോ (സീ)].

ർന്നു. "യദന്തഗൂ വേദഗൂ യഞ്ഞകാലേ, യസ്സാഹുതിം ലഭേ തസ്സിജ്ഝേതി ബ്രൂമി".
ർന്നു. "അദ്ധാ ഹി തസ്സ ഹുതമിജ്ഝേ, (ഇതി ബ്രാഹ്മണോ)
യം താദിസം വേദഗുമദ്ദസാമ;
തുമ്ഹാദിസാനഞ്ഹി അദസ്സനേന, അഞ്ഞോ ജനോ ഭുഞ്ജതി പൂരളാസം".

ർന്നു. "തസ്മാതിഹ ത്വം ബ്രാഹ്മണ അത്ഥേന, അത്ഥികോ ഉപസങ്കമ്മ പുച്ഛ;
സന്തം വിധൂമം അനീഘം നിരാസം, അപ്പേവിധ അഭിവിന്ദേ സുമേധം".

ർന്ന. ‘‘അഞ്ഞേത്ത രതോഹം ഭോ ഗോതമ, യഞ്ഞം യിട്ഠുകാമോ നാഹം പജാനാമി;
അനുസാസതു മം ഭവം, യത്ഥ ഹുതം ഇജ്ഝതേ ബ്രൂഹി മേ തം’’.

‘‘തേന ഹി ത്വം, ബ്രാഹ്മണ, ഓദഹസ്സു സോതം; ധമ്മം തേ ദേസേസ്സാമി -

ർന്ന. ‘‘മാ ജാതിം പുച്ഛീ ചരണഞ്ച പുച്ഛ, കട്ഠാ ഹവേ ജായതി ജാതവേദോ;
നീചാകുലീനോപി മുനീ ധിതീമാ, ആജാനിയോ ഹോതി ഹിരീനിസേധോ.

ർന്ന. ‘‘സച്ചേന ദന്തോ ദമസാ ഉപേതോ, വേദന്തഗൂ വൂസിതബ്രഹ്മചരിയോ;
കാലേന തമ്ഹി ഹബ്യം പവേച്ഛേ, യോ ബ്രാഹ്മണോ പുഞ്ഞപേക്ഖോ
[പുഞ്ഞപേഖോ (സീ॰ പീ॰)] യജേഥ.

ർന്ന. ‘‘യേ കാമേ ഹിത്വാ അഗഹാ ചരന്തി, സുസഞ്ഞതത്താ തസരംവ ഉജ്ജും;
കാലേന തേസു ഹബ്യം പവേച്ഛേ, യോ ബ്രാഹ്മണോ പുഞ്ഞപേക്ഖോ
യജേഥ.

ർന്ന. ‘‘യേ വീതരാഗാ സുസമാഹിതിന്ദ്രിയാ, ചന്ദോവ രാഹുഗ്ഗഹണാ
പമുത്താ;
കാലേന തേസു ഹബ്യം പവേച്ഛേ, യോ ബ്രാഹ്മണോ പുഞ്ഞപേക്ഖോ
യജേഥ.

ർ൩൦. ‘‘അസജ്ജമാനാ വിചരന്തി ലോകേ, സദാ സതാ ഹിത്വാ മമായിതാനി;
കാലേന തേസു ഹബ്യം പവേച്ഛേ, യോ ബ്രാഹ്മണോ പുഞ്ഞപേക്ഖോ
യജേഥ.

ർ൩൧. ‘‘യോ കാമേ ഹിത്വാ അഭിഭുയ്യചാരീ, യോ വേദി ജാതീമരണസ്സ അന്തം;
പരിനിബ്ബുതോ ഉദകരഹദോവ സീതോ, തഥാഗതോ അരഹതി
പൂരളാസം.

ർ൩൨. ‘‘സമോ സമേഹി വിസമേഹി ദൂരേ, തഥാഗതോ ഹോതി
അനന്തപഞ്ഞോ;
അനൂപലിത്തോ ഇധ വാ ഹുരം വാ, തഥാഗതോ അരഹതി പൂരളാസം.

ർ൩൩. ‘‘യമ്ഹി ന മായാ വസതി ന മാനോ, യോ വീതലോഭോ അമമോ
നിരാസോ;
പനുണ്ണകോധോ അഭിനിബ്ബുതത്തോ, യോ ബ്രാഹ്മണോ സോകമലം
അഹാസി;
തഥാഗതോ അരഹതി പൂരളാസം.

ർ൩ർ .

‘‘നിവേസനം യോ മനസോ അഹാസി, പരിഗ്ഗഹാ യസ്സ ന സന്തി കേചി;
അനുപാദിയാനോ ഇധ വാ ഹുരം വാ, തഥാഗതോ അരഹതി
പൂരളാസം.

ർ൩൫. ‘‘സമാഹിതോ യോ ഉദതാരി ഓഘം, ധമ്മം ചഞ്ഞാസി പരമായ
ദിട്ഠിയാ;
ഖീണാസവോ അന്തിമദേഹധാരീ, തഥാഗതോ അരഹതി പൂരളാസം.

ർ൩ന്ദ. “ഭവാസവാ യസ്സ വചീ ഖരാ ച, വിധൂപിതാ അത്ഥഗതാ ന സന്തി;
സ വേദഗൂ സബ്ബധി വിപ്പമുത്തോ, തഥാഗതോ അരഹതി പൂരളാസം.

ർ൩ത്. “സങ്ഗാതിഗോ യസ്സ ന സന്തി സങ്ഗാ, യോ മാനസത്തേസു അമാനസത്തോ;
ദുക്ഖം പരിഞ്ഞായ സഖേത്തവത്ഥും, തഥാഗതോ അരഹതി പൂരളാസം.

ർ൩ൺ. “ആസം അനിസ്സായ വിവേകദസ്സീ, പരവേദിയം ദിട്ഠിമുപാതിവത്തോ;
ആരമ്മണാ യസ്സ ന സന്തി കേചി, തഥാഗതോ അരഹതി പൂരളാസം.

ർ൩ൻ. “പരോപരാ [പരോവരാ (സീ॰ പീ॰)] യസ്സ സമേച്ച ധമ്മാ, വിധൂപിതാ അത്ഥഗതാ ന സന്തി;
സന്തോ ഉപാദാനഖയേ വിമുത്തോ, തഥാഗതോ അരഹതി പൂരളാസം.

ർവ്വം. “സംയോജനം ജാതിഖയന്തദസ്സീ, യോപാനുദി രാഗപഥം അസേസം;
സുദ്ധോ നിദ്ദോസോ വിമലോ അകാചോ [അകാമോ (സീ॰ സ്യാ॰)], തഥാഗതോ അരഹതി പൂരളാസം.

ർവ്വ. “യോ അത്തനോ അത്താനം [അത്തനാത്താനം (സീ॰ സ്യാ॰)] നാനുപസ്സതി, സമാഹിതോ ഉജ്ജുഗതോ ഠിതത്തോ;
സ വേ അനേജോ അഖിലോ അകങ്ഖോ, തഥാഗതോ അരഹതി പൂരളാസം.

ർവ്വ. “മോഹന്തരാ യസ്സ ന സന്തി കേചി, സബ്ബേസു ധമ്മേസു ച ഞാണദസ്സീ;
സരീരഞ്ച അന്തിമം ധാരേതി, പത്തോ ച സമ്ബോധിമനുത്തരം സിവം;
ഏത്താവതാ യക്ഖസ്സ സുദ്ധി, തഥാഗതോ അരഹതി പൂരളാസം”.

ർവ്വ. “ഹുതഞ്ച [ഹുത്തഞ്ച (സീ॰ ക॰)] മയ്ഹം ഹുതമത്ഥു സച്ചം, യം താദിസം വേദഗുനം അലത്ഥം;
ബ്രഹ്മാ ഹി സക്ഖി പടിഗണ്ഹാതു മേ ഭഗവാ, ഭുഞ്ജതു മേ ഭഗവാ പൂരളാസം”.

ർവ്വ. “ഗാഥാഭിഗീതം മേ അഭോജനേയ്യം, സമ്പസ്സതം ബ്രാഹ്മണ നേസ ധമ്മോ;
ഗാഥാഭിഗീതം പനുദന്തി ബുദ്ധാ, ധമ്മേ സതീ ബ്രാഹ്മണ വുത്തിരേസാ.

ർവ്വ. “അഞ്ഞേന ച കേവലിനം മഹേസിം, ഖീണാസവം കുക്കുച്ചവൂപസന്തം;
അന്നേന പാനേന ഉപട്ഠഹസ്സു, ഖേത്തഞ്ഹി തം പുഞ്ഞപേക്ഖസ്സ ഹോതി”.

ർവ്വ. “സാധാഹം ഭഗവാ തഥാ വിജഞ്ഞം, യോ ദക്ഖിണം ഭുഞ്ജേയ്യ മാദിസസ്സ;
യം യഞ്ഞകാലേ പരിയേസമാനോ, പപ്പുയ്യ തവ സാസനം”.

ർവ്വ. “സാരമ്ഭാ യസ്സ വിഗതാ, ചിത്തം യസ്സ അനാവിലം;
വിപ്പമുത്തോ ച കാമേഹി, ഥിനം യസ്സ പനൂദിതം.

ർവ്വ. “സീമന്താനം വിനേതാരം, ജാതിമരണകോവിദം;
മുനിം മോനേയ്യസമ്പന്നം, താദിസം യഞ്ഞമാഗതം.

ർവ്വൻ.

“ഭകുടിം [ഭൂകുടിം (കം സീം), ഭാകുടിം (കം സീം, മം നിം ഫ.വ-വന്ന)]
വിനയിത്വാന, പഞ്ജലികാ നമസ്സഥ;
പൂജേഥ അന്നപാനേന, ഏവം ഇജ്ഝന്തി ദക്ഖിണാ.

ർൻ൦. “ബുദ്ധോ ഭവം അരഹതി പൂരളാസം, പുഞ്ഞഖേത്തമനുത്തരം;
ആയാഗോ സബ്ബലോകസ്സ, ഭോതോ ദിന്നം മഹപ്ഫല”ന്തി.

അഥ ഖോ സുന്ദരികഭാരദ്വാജോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ, അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ! സേയ്യഥാപി, ഭോ ഗോതമ, നിക്കുജ്ജിതം വാ ഉക്കുജ്ജേയ്യ, പടിച്ഛന്നം വാ വിവരേയ്യ, മൂള്ഹസ്സ വാ മഗ്ഗം ആചിക്ഖേയ്യ, അന്ധകാരേ വാ തേലപജ്ജോതം ധാരേയ്യ - ചക്ഖുമന്തോ രൂപാനി ദക്ഖന്തീതി; ഏവമേവം ഭോതാ ഗോതമേന അനേകപരിയായേന ധമ്മോ പകാസിതോ. ഏസാഹം ഭവന്തം ഗോതമം സരണം ഗച്ഛാമി ധമ്മഞ്ച ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ച. ലഭേയ്യാഹം ഭോതോ ഗോതമസ്സ സന്തികേ പബ്ബജ്ജം, ലഭേയ്യം ഉപസമ്പദ”ന്തി. അലത്ഥ ഖോ സുന്ദരികഭാരദ്വാജോ ബ്രാഹ്മണോ...പേ... അരഹതം അഹോസീതി.

സുന്ദരികഭാരദ്വാജസുത്തം ചതുത്ഥം നിട്ഠിതം.

൫. മാഘസുത്തം

ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി ഗിജ്ഝകൂടേ പബ്ബതേ. അഥ ഖോ മാഘോ മാണവോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ മാഘോ മാണവോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

“അഹഞ്ഹി, ഭോ ഗോതമ, ദായകോ ദാനപതി വദഞ്ഞൂ യാചയോഗോ; ധമ്മേന ഭോഗേ പരിയേസാമി; ധമ്മേന ഭോഗേ പരിയേസിത്വാ ധമ്മലദ്ധേഹി ഭോഗേഹി ധമ്മാധിഗതേഹി ഏകസ്സപി ദദാമി ദ്വിന്നമ്പി തിണ്ണമ്പി ചതുന്നമ്പി പഞ്ചന്നമ്പി ഛന്നമ്പി സത്തന്നമ്പി അട്ഠന്നമ്പി നവന്നമ്പി ദസന്നമ്പി ദദാമി, വീസായപി തിംസായപി ചത്താലീസായപി പഞ്ഞാസായപി ദദാമി, സതസ്സപി ദദാമി, ഭിയ്യോപി ദദാമി. കച്ചാഹം, ഭോ ഗോതമ, ഏവം ദദന്തോ ഏവം യജന്തോ ബഹും പുഞ്ഞം പസവാമീ”തി ?

“തഗ്ഘ ത്വം, മാണവ, ഏവം ദദന്തോ ഏവം യജന്തോ ബഹും പുഞ്ഞം പസവസി. യോ ഖോ, മാണവ, ദായകോ ദാനപതി വദഞ്ഞൂ യാചയോഗോ; ധമ്മേന ഭോഗേ പരിയേസതി; ധമ്മേന ഭോഗേ പരിയേസിത്വാ ധമ്മലദ്ധേഹി ഭോഗേഹി ധമ്മാധിഗതേഹി ഏകസ്സപി ദദാതി...പേ... സതസ്സപി ദദാതി, ഭിയ്യോപി ദദാതി, ബഹും സോ പുഞ്ഞം പസവതീ”തി. അഥ ഖോ മാഘോ മാണവോ ഭഗവന്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

ർൻ൧. “പുച്ഛാമഹം ഗോതമം വദഞ്ഞും, (ഇതി മാഘോ മാണവോ)
കാസായവാസിം അഗഹം [അഗിഹം (സീം), അഗേഹം (പീം)] ചരന്തം;
യോ യാചയോഗോ ദാനപതി [ദാനപതീ (സീം സ്യാം പീം)] ഗഹട്ഠോ,
പുഞ്ഞത്ഥികോ [പുഞ്ഞപേഖോ (സീം പീം കം)] യജതി പുഞ്ഞപേക്ഖോ;
ദദം പരേസം ഇധ അന്നപാനം, കഥം ഹുതം യജമാനസ്സ സുജ്ഝേ”.

൪൯൧. “യോ യാചയോഗോ ദാനപതി ഗഹട്ഠോ, (മാഘാതി ഭഗവാ)
പുഞ്ഞത്ഥികോ യജതി പുഞ്ഞപേക്ഖോ;
ദദം പരേസം ഇധ അന്നപാനം, ആരാധയേ ദക്ഖിണേയ്യേഭി താദി”.

൪൯൨. “യോ യാചയോഗോ ദാനപതി ഗഹട്ഠോ, (ഇതി മാഘോ മാണവോ)
പുഞ്ഞത്ഥികോ യജതി പുഞ്ഞപേക്ഖോ;
ദദം പരേസം ഇധ അന്നപാനം, അക്ഖാഹി മേ ഭഗവാ ദക്ഖിണേയ്യേ”.

൪൯൩. “യേ വേ അസത്താ [അലഗ്ഗാ (സ്യാ॰)] വിചരന്തി ലോകേ, അകിഞ്ചനാ കേവലിനോ യതത്താ;
കാലേന തേസു ഹബ്യം പവേച്ഛേ, യോ ബ്രാഹ്മണോ പുഞ്ഞപേക്ഖോ യജേഥ.

൪൯൪. “യേ സബ്ബസംയോജനബന്ധനച്ഛിദാ, ദന്താ വിമുത്താ അനീഘാ നിരാസാ;
കാലേന തേസു ഹബ്യം പവേച്ഛേ, യോ ബ്രാഹ്മണോ പുഞ്ഞപേക്ഖോ യജേഥ.

൪൯൫. “യേ സബ്ബസംയോജനവിപ്പമുത്താ, ദന്താ വിമുത്താ അനീഘാ നിരാസാ;
കാലേന തേസു ഹബ്യം പവേച്ഛേ, യോ ബ്രാഹ്മണോ പുഞ്ഞപേക്ഖോ യജേഥ.

൪൯൬. “രാഗഞ്ച ദോസഞ്ച പഹായ മോഹം, ഖീണാസവാ വൂസിതബ്രഹ്മചരിയാ;
കാലേന തേസു ഹബ്യം പവേച്ഛേ, യോ ബ്രാഹ്മണോ പുഞ്ഞപേക്ഖോ യജേഥ.

൪൯൭. “യേസു ന മായാ വസതി ന മാനോ, ഖീണാസവാ വൂസിതബ്രഹ്മചരിയാ;
കാലേന തേസു ഹബ്യം പവേച്ഛേ, യോ ബ്രാഹ്മണോ പുഞ്ഞപേക്ഖോ യജേഥ.

൪൯൮. “യേ വീതലോഭാ അമമാ നിരാസാ, ഖീണാസവാ വൂസിതബ്രഹ്മചരിയാ;
കാലേന തേസു ഹബ്യം പവേച്ഛേ, യോ ബ്രാഹ്മണോ പുഞ്ഞപേക്ഖോ യജേഥ.

൫൦൦. “യേ വേ ന തണ്ഹാസു ഉപാതിപന്നാ, വിതരേയ്യ ഓഘം അമമാ ചരന്തി;
കാലേന തേസു ഹബ്യം പവേച്ഛേ, യോ ബ്രാഹ്മണോ പുഞ്ഞപേക്ഖോ യജേഥ.

൫൦൧. “യേസം തണ്ഹാ നത്ഥി കുഹിഞ്ചി ലോകേ, ഭവാഭവായ ഇധ വാ ഹുരം വാ;
കാലേന തേസു ഹബ്യം പവേച്ഛേ, യോ ബ്രാഹ്മണോ പുഞ്ഞപേക്ഖോ യജേഥ.

൫൦൨. “യേ കാമേ ഹിത്വാ അഗഹാ ചരന്തി, സുസഞ്ഞതത്താ തസരംവ ഉജ്ജും;
കാലേന തേസു ഹബ്യം പവേച്ഛേ, യോ ബ്രാഹ്മണോ പുഞ്ഞപേക്ഖോ യജേഥ.

ഒംന്‌"യേ വീതരാഗാ സുസമാഹിതിന്ദ്രിയാ, ചന്ദോവ രാഹുഗ്ഗഹണാ പമുത്താ;
കാലേന തേസു ഹബ്യം പവേച്ഛേ, യോ ബ്രാഹ്മണോ പുഞ്ഞപേക്ഖോ യജേഥ.

ഒംർ."സമിതാവിനോ വീതരാഗാ അകോപാ, യേസം ഗതീ നത്ഥിധ വിപ്പഹായ;
കാലേന തേസു ഹബ്യം പവേച്ഛേ, യോ ബ്രാഹ്മണോ പുഞ്ഞപേക്ഖോ യജേഥ.

ഒംഒ."ജഹിത്വാ ജാതിമരണം അസേസം, കഥംകഥിം സബ്ബമുപാതിവത്താ;
കാലേന തേസു ഹബ്യം പവേച്ഛേ, യോ ബ്രാഹ്മണോ പുഞ്ഞപേക്ഖോ യജേഥ.

ഒംന്ന്."യേ അത്തദീപാ വിചരന്തി ലോകേ, അകിഞ്ചനാ സബ്ബധി വിപ്പമുത്താ;
കാലേന തേസു ഹബ്യം പവേച്ഛേ, യോ ബ്രാഹ്മണോ പുഞ്ഞപേക്ഖോ യജേഥ.

ഒംൗ."യേ ഹേത്ഥ ജാനന്തി യഥാ തഥാ ഇദം, അയമന്തിമാ നത്ഥി പുനബ്ഭവോതി;
കാലേന തേസു ഹബ്യം പവേച്ഛേ, യോ ബ്രാഹ്മണോ പുഞ്ഞപേക്ഖോ യജേഥ.

ഒംവ്വ്."യോ വേദഗൂ ഝാനരതോ സതീമാ, സമ്ബോധിപത്തോ സരണം ബഹൂനം;
കാലേന തമ്ഹി ഹബ്യം പവേച്ഛേ, യോ ബ്രാഹ്മണോ പുഞ്ഞപേക്ഖോ യജേഥ".

ഒംൻ."അദ്ധാ അമോഘാ മമ പുച്ഛനാ അഹു, അക്ഖാസി മേ ഭഗവാ ദക്ഖിണേയ്യേ;
ത്വഞ്ഹേത്ഥ ജാനാസി യഥാ തഥാ ഇദം, തഥാ ഹി തേ വിദിതോ ഏസ ധമ്മോ.

ഒഫം."യോ യാചയോഗോ ദാനപതി ഗഹട്ഠോ, (ഇതി മാഘോ മാണവോ)
പുഞ്ഞത്ഥികോ യജതി പുഞ്ഞപേക്ഖോ;
ദദം പരേസം ഇധ അന്നപാനം,
അക്ഖാഹി മേ ഭഗവാ യഞ്ഞസമ്പദം".

ഒഫഫ്."യജസ്സു യജമാനോ മാഘാതി ഭഗവാ, സബ്ബത്ഥ ച വിപ്പസാദേഹി ചിത്തം;
ആരമ്മണം യജമാനസ്സ യഞ്ഞോ, ഏത്ഥപ്പതിട്ഠായ ജഹാതി ദോസം.

ഒഫറ്."സോ വീതരാഗോ പവിനേയ്യ ദോസം, മേത്തം ചിത്തം ഭാവയമപ്പമാണം;
രത്തിന്ദിവം സതതമപ്പമത്തോ, സബ്ബാ ദിസാ ഫരതി അപ്പമഞ്ഞം".

ഒഫന്‌."കോ സുജ്ഝതി മുച്ചതി ബജ്ഝതീ ച, കേനത്തനാ ഗച്ഛതി [കേനത്ഥേനാ ഗച്ഛതി (ക॰)] ബ്രഹ്മലോകം;

അജാനതോ മേ മുനി ബ്രൂഹി പുട്ഠോ, ഭഗവാ ഹി മേ സക്ഖി ബ്രഹ്മജ്ജദിട്ഠോ;
തുവഞ്ഹി നോ ബ്രഹ്മസമോസി സച്ചം, കഥം ഉപപജ്ജതി ബ്രഹ്മലോകം ജുതിമ''.

൫൦൯. ''യോ യജതി തിവിധം യഞ്ഞസമ്പദം, (മാഘാതി ഭഗവാ)
ആരാധയേ ദക്ഖിണേയ്യേഭി താദി;
ഏവം യജിത്വാ സമ്മാ യാചയോഗോ,
ഉപപജ്ജതി ബ്രഹ്മലോകന്തി ബ്രൂമീ''തി.

ഏവം വുത്തേ, മാഘോ മാണവോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ...പേ॰... അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത''ന്തി.

മാഘസുത്തം പഞ്ചമം നിട്ഠിതം.

൬. സഭിയസുത്തം

ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി വേളുവനേ കലന്ദകനിവാപേ. തേന ഖോ പന സമയേന സഭിയസ്സ പരിബ്ബാജകസ്സ പുരാണസാലോഹിതായ ദേവതായ പഞ്ഹാ ഉദ്ദിട്ഠാ ഹോന്തി - ''യോ തേ, സഭിയ, സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ ഇമേ പഞ്ഹേ പുട്ഠോ ബ്യാകരോതി തസ്സ സന്തികേ ബ്രഹ്മചരിയം ചരേയ്യാസീ''തി.

അഥ ഖോ സഭിയോ പരിബ്ബാജകോ തസ്സാ ദേവതായ സന്തികേ തേ പഞ്ഹേ ഉഗ്ഗഹേത്വാ യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ സങ്ഘിനോ ഗണിനോ ഗണാചരിയാ ഞാതാ യസസ്സിനോ തിത്ഥകരാ സാധുസമ്മതാ ബഹുജനസ്സ, സേയ്യഥിദം - പൂരണോ കസ്സപോ മക്ഖലിഗോസാലോ അജിതോ കേസകമ്ബലോ പകുധോ [കകുധോ (സീ॰) പകുദ്ധോ (സ്യാ॰ കം॰)] കച്ചാനോ സഞ്ചയോ [സഞ്ജയോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ബേലട്ഠപുത്തോ [ബേല്ലട്ഠിപുത്തോ (സീ॰ പീ॰), വേളട്ഠപുത്തോ (സ്യാ॰)] നിഗണ്ഠോ നാടപുത്തോ [നാതപുത്തോ (സീ॰ പീ॰)], തേ ഉപസങ്കമിത്വാ തേ പഞ്ഹേ പുച്ഛതി. തേ സഭിയേന പരിബ്ബാജകേന പഞ്ഹേ പുട്ഠാ ന സമ്പായന്തി; അസമ്പായന്താ കോപഞ്ച ദോസഞ്ച അപ്പച്ചയഞ്ച പാതുകരോന്തി. അപി ച സഭിയം യേവ പരിബ്ബാജകം പടിപുച്ഛന്തി.

അഥ ഖോ സഭിയസ്സ പരിബ്ബാജകസ്സ ഏതദഹോസി - ''യേ ഖോ തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ സങ്ഘിനോ ഗണിനോ ഗണാചരിയാ ഞാതാ യസസ്സിനോ തിത്ഥകരാ സാധുസമ്മതാ ബഹുജനസ്സ, സേയ്യഥിദം - പൂരണോ കസ്സപോ...പേ॰... നിഗണ്ഠോ നാടപുത്തോ, തേ മയാ പഞ്ഹേ പുട്ഠാ ന സമ്പായന്തി, അസമ്പായന്താ കോപഞ്ച ദോസഞ്ച അപ്പച്ചയഞ്ച പാതുകരോന്തി; അപി ച മഞ്ഞേവേത്ഥ പടിപുച്ഛന്തി. യന്നൂനാഹം ഹീനായാവത്തിത്വാ കാമേ പരിഭുഞ്ജേയ്യ''ന്തി.

അഥ ഖോ സഭിയസ്സ പരിബ്ബാജകസ്സ ഏതദഹോസി - ''അയമ്പി ഖോ സമണോ ഗോതമോ സങ്ഘീ ചേവ ഗണീ ച ഗണാചരിയോ ച ഞാതോ

യസസ്സീ തിത്ഥകരോ സാധുസമ്മതോ ബഹുജനസ്സ; യംനൂനാഹം സമണം ഗോതമം ഉപസങ്കമിത്വാ ഇമേ പഞ്ഹേ പുച്ഛേയ്യ''ന്തി.

അഥ ഖോ സഭിയസ്സ പരിബ്ബാജകസ്സ ഏതദഹോസി - ''യേപി ഖോ തേ [യേ ഖോ തേ (സ്യാ॰), യം ഖോ തേ (ക॰)] ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ ജിണ്ണാ വുഡ്ഢാ മഹല്ലകാ അദ്ധഗതാ വയോഅനുപ്പത്താ ഥേരാ രത്തഞ്ഞൂ ചിരപബ്ബജിതാ സങ്ഘിനോ ഗണിനോ ഗണാചരിയാ ഞാതാ യസസ്സിനോ തിത്ഥകരാ സാധുസമ്മതാ ബഹുജനസ്സ, സേയ്യഥിദം - പൂരണോ കസ്സപോ...പേ॰ ... നിഗണ്ഠോ നാടപുത്തോ, തേപി മയാ പഞ്ഹേ പുട്ഠാ ന സമ്പായന്തി, അസമ്പായന്താ കോപഞ്ച ദോസഞ്ച അപ്പച്ചയഞ്ച പാതുകരോന്തി, അപി ച മഞ്ഞേവേത്ഥ പടിപുച്ഛന്തി; കിം പന മേ സമണോ ഗോതമോ ഇമേ പഞ്ഹേ പുട്ഠോ ബ്യാകരിസ്സതി! സമണോ ഹി ഗോതമോ ദഹരോ ചേവ ജാതിയാ, നവോ ച പബ്ബജ്ജായാ''തി.

അഥ ഖോ സഭിയസ്സ പരിബ്ബാജകസ്സ ഏതദഹോസി - ''സമണോ ഖോ [സമണോ ഖോ ഗോതമോ (സ്യാ॰ ക॰)] ദഹരോതി ന ഉഞ്ഞാതബ്ബോ ന പരിഭോതബ്ബോ. ദഹരോപി ചേസ സമണോ ഗോതമോ മഹിദ്ധികോ ഹോതി മഹാനുഭാവോ, യംനൂനാഹം സമണം ഗോതമം ഉപസങ്കമിത്വാ ഇമേ പഞ്ഹേ പുച്ഛേയ്യ''ന്തി.

അഥ ഖോ സഭിയോ പരിബ്ബാജകോ യേന രാജഗഹം തേന ചാരികം പക്കാമി. അനുപുബ്ബേന ചാരികം ചരമാനോ യേന രാജഗഹം വേളുവനം കലന്ദകനിവാപോ, യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ സഭിയോ പരിബ്ബാജകോ ഭഗവന്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

൫൧൦. ''കങ്ഖീ വേചികിച്ഛീ ആഗമം, (ഇതി സഭിയോ)
പഞ്ഹേ പുച്ഛിതും അഭികങ്ഖമാനോ;
തേസന്തകരോ ഭവാഹി [ഭവാഹി മേ (പീ॰ ക॰)] പഞ്ഹേ മേ പുട്ഠോ,
അനുപുബ്ബം അനുധമ്മം ബ്യാകരോഹി മേ''.

൫൧൧. ''ദൂരതോ ആഗതോസി സഭിയ, (ഇതി ഭഗവാ)
പഞ്ഹേ പുച്ഛിതും അഭികങ്ഖമാനോ;
തേസന്തകരോ ഭവാമി [തേസമന്തകരോമി തേ (ക॰)] പഞ്ഹേ തേ
പുട്ഠോ,
അനുപുബ്ബം അനുധമ്മം ബ്യാകരോമി തേ.

൫൧൨. ''പുച്ഛ മം സഭിയ പഞ്ഹം, യം കിഞ്ചി മനസിച്ഛസി;
തസ്സ തസ്സേവ പഞ്ഹസ്സ, അഹം അന്തം കരോമി തേ''തി.

അഥ ഖോ സഭിയസ്സ പരിബ്ബാജകസ്സ ഏതദഹോസി - ''അച്ഛരിയം വത, ഭോ, അബ്ഭുതം വത, ഭോ! യം വതാഹം അഞ്ഞേസു സമണബ്രാഹ്മണേസു ഓകാസകമ്മമത്തമ്പി [ഓകാസമത്തമ്പി (സീ॰ പീ॰)] നാലത്ഥം തം മേ ഇദം സമണേന ഗോതമേന ഓകാസകമ്മം കത''ന്തി. അത്തമനോ പമുദിതോ ഉദഗ്ഗോ പീതിസോമനസ്സജാതോ ഭഗവന്തം പഞ്ഹം അപുച്ഛി -

൫൮. “കിം പത്തിനമാഹു ഭിക്ഖുനം, (ഇതി സഭിയോ)
സോരതം കേന കഥഞ്ച ദന്തമാഹു;
ബുദ്ധോതി കഥം പവുച്ചതി,
പുട്ഠോ മേ ഭഗവാ ബ്യാകരോഹി”.

൫൯. “പജ്ജേന കതേന അത്തനാ, (സഭിയാതി ഭഗവാ)
പരിനിബ്ബാനഗതോ വിതിണ്ണകങ്ഖോ;
വിഭവഞ്ച ഭവഞ്ച വിപ്പഹായ,
വുസിതവാ ഖീണപുനബ്ഭവോ സ ഭിക്ഖു.

൬൦. “സബ്ബത്ഥ ഉപേക്ഖകോ സതിമാ, ന സോ ഹിംസതി കഞ്ചി സബ്ബലോകേ;
തിണ്ണോ സമണോ അനാവിലോ, ഉസ്സദാ യസ്സ ന സന്തി സോരതോ സോ.

൬൧. “യസ്സിന്ദ്രിയാനി ഭാവിതാനി, അജ്ഝത്തം ബഹിദ്ധാ ച സബ്ബലോകേ;
നിബ്ബിജ്ഝ ഇമം പരഞ്ച ലോകം, കാലം കങ്ഖതി ഭാവിതോ സ ദന്തോ.

൬൨. “കപ്പാനി വിചേയ്യ കേവലാനി, സംസാരം ദുഭയം ചുതൂപപാതം;
വിഗതരജമനങ്ഗണം വിസുദ്ധം, പത്തം ജാതിഖയം തമാഹു ബുദ്ധ”ന്തി.

അഥ ഖോ സഭിയോ പരിബ്ബാജകോ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദിത്വാ അനുമോദിത്വാ അത്തമനോ പമുദിതോ ഉദഗ്ഗോ പീതിസോമനസ്സജാതോ ഭഗവന്തം ഉത്തരിം [ഉത്തരി (കം॰)] പഞ്ഹം അപുച്ഛി -

൬൩. “കിം പത്തിനമാഹു ബ്രാഹ്മണം, (ഇതി സഭിയോ)
സമണം കേന കഥഞ്ച ന്ഹാതകോതി;
നാഗോതി കഥം പവുച്ചതി,
പുട്ഠോ മേ ഭഗവാ ബ്യാകരോഹി”.

൬൪. “ബാഹിത്വാ സബ്ബപാപകാനി, (സഭിയാതി ഭഗവാ)
വിമലോ സാധുസമാഹിതോ ഠിതത്തോ;
സംസാരമതിച്ച കേവലീ സോ,
അസിതോ താദി പവുച്ചതേ സ ബ്രഹ്മാ.

൬൫. “സമിതാവി പഹായ പുഞ്ഞപാപം, വിരജോ ഞത്വാ ഇമം പരഞ്ച ലോകം;
ജാതിമരണം ഉപാതിവത്തോ, സമണോ താദി പവുച്ചതേ തഥത്താ.

൬൬. “നിന്ഹായ [നിനഹായ (സ്യാ॰)] സബ്ബപാപകാനി, അജ്ഝത്തം ബഹിദ്ധാ ച സബ്ബലോകേ;
ദേവമനുസ്സേസു കപ്പിയേസു, കപ്പം നേതി തമാഹു ന്ഹാതകോ”തി.

൬൭. “ആഗും ന കരോതി കിഞ്ചി ലോകേ, സബ്ബസംയോഗേ [സബ്ബയോഗേ (കം॰)] വിസജ്ജ ബന്ധനാനി;
സബ്ബത്ഥ ന സജ്ജതീ വിമുത്തോ, നാഗോ താദി പവുച്ചതേ തഥത്താ”തി.

അഥ ഖോ സഭിയോ പരിബ്ബാജകോ…പേ॰… ഭഗവന്തം ഉത്തരിം പഞ്ഹം അപുച്ഛി -

൬൮. “കം ഖേത്തജിനം വദന്തി ബുദ്ധാ, (ഇതി സഭിയോ)

കുസലം കേന കഥഞ്ച പണ്ഡിതോതി;
മുനി നാമ കഥം പവുച്ചതി,
പുട്ഠോ മേ ഭഗവാ ബ്യാകരോഹി''.

൫൨൯. ''ഖേത്താനി വിചേയ്യ കേവലാനി, (സഭിയാതി ഭഗവാ)
ദിബ്ബം മാനുസകഞ്ച ബ്രഹ്മഖേത്തം;
സബ്ബഖേത്തമൂലബന്ധനാ പമുത്തോ,
ഖേത്തജിനോ താദി പവുച്ചതേ തഥത്താ.

൫൩൦. ''കോസാനി വിചേയ്യ കേവലാനി, ദിബ്ബം മാനുസകഞ്ച ബ്രഹ്മകോസം;
സബ്ബകോസമൂലബന്ധനാ പമുത്തോ, കുസലോ താദി പവുച്ചതേ തഥത്താ.

൫൩൧. ''ദുഭയാനി വിചേയ്യ പണ്ഡരാനി, അജ്ഝത്തം ബഹിദ്ധാ ച
സുദ്ധിപഞ്ഞോ;
കണ്ഹം സുക്കം ഉപാതിവത്തോ, പണ്ഡിതോ താദി പവുച്ചതേ തഥത്താ.

൫൩൨. ''അസതഞ്ച സതഞ്ച ഞത്വാ ധമ്മം, അജ്ഝത്തം ബഹിദ്ധാ ച
സബ്ബലോകേ;
ദേവമനുസ്സേഹി പൂജനീയോ, സങ്ഗം ജാലമതിച്ച സോ മുനീ''തി.

അഥ ഖോ സഭിയോ പരിബ്ബാജകോ...പേ॰... ഭഗവന്തം ഉത്തരിം പഞ്ഹം
അപുച്ഛി -

൫൩൩. ''കിം പത്തിനമാഹു വേദഗും, (ഇതി സഭിയോ)
അനുവിദിതം കേന കഥഞ്ച വീരിയവാതി;
ആജാനിയോ കിന്തി നാമ ഹോതി,
പുട്ഠോ മേ ഭഗവാ ബ്യാകരോഹി''.

൫൩൪. ''വേദാനി വിചേയ്യ കേവലാനി, (സഭിയാതി ഭഗവാ)
സമണാനം യാനിധത്ഥി [യാനിപത്ഥി (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] ബ്രാഹ്മണാനം;
സബ്ബവേദനാസു വീതരാഗോ,
സബ്ബം വേദമതിച്ച വേദഗൂ സോ.

൫൩൫. ''അനുവിച്ച പപഞ്ചനാമരൂപം, അജ്ഝത്തം ബഹിദ്ധാ ച രോഗമൂലം;
സബ്ബരോഗമൂലബന്ധനാ പമുത്തോ, അനുവിദിതോ താദി പവുച്ചതേ
തഥത്താ.

൫൩൬. ''വിരതോ ഇധ സബ്ബപാപകേഹി, നിരയദുക്ഖം അതിച്ച വീരിയവാ
സോ;
സോ വീരിയവാ പധാനവാ, ധീരോ താദി പവുച്ചതേ തഥത്താ.

൫൩൭. ''യസ്സസ്സു ലുനാനി ബന്ധനാനി, അജ്ഝത്തം ബഹിദ്ധാ ച സങ്ഗമൂലം;
സബ്ബസങ്ഗമൂലബന്ധനാ പമുത്തോ, ആജാനിയോ താദി പവുച്ചതേ
തഥത്താ''തി.

അഥ ഖോ സഭിയോ പരിബ്ബാജകോ...പേ॰... ഭഗവന്തം ഉത്തരിം പഞ്ഹം
അപുച്ഛി -

൫൩൮. ''കിം പത്തിനമാഹു സോത്തിയം, (ഇതി സഭിയോ)

അരിയം കേന കഥഞ്ച ചരണവാതി;
പരിബ്ബാജകോ കിന്തി നാമ ഹോതി,
പുട്ഠോ മേ ഭഗവാ ബ്യാകരോഹി”.

൫൩൯. “സുത്വാ സബ്ബധമ്മം അഭിഞ്ഞായ ലോകേ, (സഭിയാതി ഭഗവാ)
സാവജ്ജാനവജ്ജം യദത്ഥി കിഞ്ചി;
അഭിഭും അകഥംകഥിം വിമുത്തം,
അനിഘം സബ്ബധിമാഹു സോത്തിയോതി.

൫൪൦. “ഛേത്വാ ആസവാനി ആലയാനി, വിദ്വാ സോ ന ഉപേതി ഗബ്ഭസേയ്യം;
സഞ്ഞം തിവിധം പനുജ്ജ പങ്കം, കപ്പം നേതി തമാഹു അരിയോതി.

൫൪൧. “യോ ഇധ ചരണേസു പത്തിപത്തോ, കുസലോ സബ്ബദാ ആജാനാതി [ആജാനി (സ്യാ॰)] ധമ്മം;
സബ്ബത്ഥ ന സജ്ജതി വിമുത്തചിത്തോ [വിമുത്തോ (സീ॰)], പടിഘാ യസ്സ ന സന്തി ചരണവാ സോ.

൫൪൨. “ദുക്ഖവേപക്കം യദത്ഥി കമ്മം, ഉദ്ധമധോ തിരിയം വാപി [തിരിയഞ്ചാപി (സ്യാ॰)] മജ്ഝേ;
പരിബ്ബാജയിത്വാ പരിഞ്ഞചാരീ, മായം മാനമഥോപി ലോഭകോധം;
പരിയന്തമകാസി നാമരൂപം, തം പരിബ്ബാജകമാഹു പത്തിപത്ത”ന്തി.

അഥ ഖോ സഭിയോ പരിബ്ബാജകോ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദിത്വാ അനുമോദിത്വാ അത്തമനോ പമുദിതോ ഉദഗ്ഗോ പീതിസോമനസ്സജാതോ ഉട്ഠായാസനാ ഏകംസം ഉത്തരാസങ്ഗം കരിത്വാ യേന ഭഗവാ തേനഞ്ജലിം പണാമേത്വാ ഭഗവന്തം സമ്മുഖാ സാരുപ്പാഹി ഗാഥാഹി അഭിത്ഥവി -

൫൪൩. “യാനി ച തീണി യാനി ച സട്ഠി, സമണപ്പവാദസിതാനി [സമണപ്പവാദനിസ്സിതാനി (സ്യാ॰ ക॰)] ഭൂരിപഞ്ഞ;
സഞ്ഞക്ഖരസഞ്ഞനിസ്സിതാനി, ഓസരണാനി വിനേയ്യ ഓഘതമഗാ.

൫൪൪. “അന്തഗൂസി പാരഗൂ [പാരഗൂസി (സ്യാ॰ പീ॰ ക॰)] ദുക്ഖസ്സ, അരഹാസി സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ ഖീണാസവം തം മഞ്ഞേ;
ജുതിമാ മുതിമാ പഹൂതപഞ്ഞോ, ദുക്ഖസ്സന്തകരം അതാരേസി മം.

൫൪൫. “യം മേ കങ്ഖിതമഞ്ഞാസി, വിചികിച്ഛാ മം താരയി നമോ തേ;
മുനി മോനപഥേസു പത്തിപത്ത, അഖില ആദിച്ചബന്ധു സോരതോസി.

൫൪൬. “യാ മേ കങ്ഖാ പുരേ ആസി, തം മേ ബ്യാകാസി ചക്ഖുമാ;
അദ്ധാ മുനീസി സമ്ബുദ്ധോ, നത്ഥി നീവരണാ തവ.

൫൪൭. “ഉപായാസാ ച തേ സബ്ബേ, വിദ്ധസ്താ വിനളീകതാ;
സീതിഭൂതോ ദമപ്പത്തോ, ധിതിമാ സച്ചനിക്കമോ.

൫൪൮. “തസ്സ തേ നാഗനാഗസ്സ, മഹാവീരസ്സ ഭാസതോ;
സബ്ബേ ദേവാനുമോദന്തി, ഉഭോ നാരദപബ്ബതാ.

൫൪൯. “നമോ തേ പുരിസാജഞ്ഞ, നമോ തേ പുരിസുത്തമ;
സദേവകസ്മിം ലോകസ്മിം, നത്ഥി തേ പടിപുഗ്ഗലോ.

൫൫൦. ‘‘തുവം ബുദ്ധോ തുവം സത്ഥാ, തുവം മാരാഭിഭൂ മുനി;
തുവം അനുസയേ ഛേത്വാ, തിണ്ണോ താരേസി മം പജം.

൫൫൧. ‘‘ഉപധീ തേ സമതിക്കന്താ, ആസവാ തേ പദാലിതാ;
സീഹോസി അനുപാദാനോ, പഹീനഭയഭേരവോ.

൫൫൨. ‘‘പുണ്ഡരീകം യഥാ വഗ്ഗു, തോയേ ന ഉപലിമ്പതി [തോയേന ന ഉപലിപ്പതി (സീ॰), തോയേ ന ഉപലിപ്പതി (പീ॰), തോയേന ന ഉപലിമ്പതി (ക॰)];
ഏവം പുഞ്ഞേ ച പാപേ ച, ഉഭയേ ത്വം ന ലിമ്പസി;
പാദേ വീര പസാരേഹി, സഭിയോ വന്ദതി സത്ഥുനോ’’തി.

അഥ ഖോ സഭിയോ പരിബ്ബാജകോ ഭഗവതോ പാദേസു സിരസാ നിപതിത്വാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ‘‘അഭിക്കന്തം, ഭന്തേ...പേ॰... ഏസാഹം ഭഗവന്തം സരണം ഗച്ഛാമി ധമ്മഞ്ച ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ച; ലഭേയ്യാഹം, ഭന്തേ, ഭഗവതോ സന്തികേ പബ്ബജ്ജം, ലഭേയ്യം ഉപസമ്പദ’’ന്തി .

‘‘യോ ഖോ, സഭിയ, അഞ്ഞതിത്ഥിയപുബ്ബോ ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ ആകങ്ഖതി പബ്ബജ്ജം, ആകങ്ഖതി ഉപസമ്പദം, സോ ചത്താരോ മാസേ പരിവസതി; ചതുന്നം മാസാനം അച്ചയേന ആരദ്ധചിത്താ ഭിക്ഖൂ പബ്ബാജേന്തി, ഉപസമ്പാദേന്തി ഭിക്ഖുഭാവായ. അപി ച മേത്ഥ പുഗ്ഗലവേമത്തതാ വിദിതാ’’തി.

‘‘സചേ, ഭന്തേ, അഞ്ഞതിത്ഥിയപുബ്ബാ ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ ആകങ്ഖന്താ പബ്ബജ്ജം, ആകങ്ഖന്താ ഉപസമ്പദം ചത്താരോ മാസേ പരിവസന്തി, ചതുന്നം മാസാനം അച്ചയേന ആരദ്ധചിത്താ ഭിക്ഖൂ പബ്ബാജേന്തി, ഉപസമ്പാദേന്തി ഭിക്ഖുഭാവായ, അഹം ചത്താരി വസ്സാനി പരിവസിസ്സാമി; ചതുന്നം വസ്സാനം അച്ചയേന ആരദ്ധചിത്താ ഭിക്ഖൂ പബ്ബാജേന്തു ഉപസമ്പാദേന്തു ഭിക്ഖുഭാവായാ’’തി. അലത്ഥ ഖോ സഭിയോ പരിബ്ബാജകോ ഭഗവതോ സന്തികേ പബ്ബജ്ജം അലത്ഥ ഉപസമ്പദം...പേ॰... അഞ്ഞതരോ ഖോ പനായസ്മാ സഭിയോ അരഹതം അഹോസീതി.

സഭിയസുത്തം ഛട്ഠം നിട്ഠിതം.

൭. സേലസുത്തം

ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ അങ്ഗുത്തരാപേസു ചാരികം ചരമാനോ മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം അഡ്ഢതേളസേഹി ഭിക്ഖുസതേഹി യേന ആപണം നാമ അങ്ഗുത്തരാപാനം നിഗമോ തദവസരി. അസ്സോസി ഖോ കേണിയോ ജടിലോ ‘‘സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ സക്യപുത്തോ സക്യകുലാ പബ്ബജിതോ അങ്ഗുത്തരാപേസു ചാരികം ചരമാനോ മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം അഡ്ഢതേളസേഹി ഭിക്ഖുസതേഹി ആപണം അനുപ്പത്തോ. തം ഖോ പന ഭവന്തം ഗോതമം ഏവം കല്യാണോ കിത്തിസദ്ദോ അബ്ഭുഗ്ഗതോ - ‘ഇതിപി സോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാ’തി [ഭഗവാ (സ്യാ॰ പീ॰)]. സോ ഇമം ലോകം സദേവകം സമാരകം സബ്രഹ്മകം സസ്സമണബ്രാഹ്മണിം പജം

സദേവമനുസ്സം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദേതി. സോ ധമ്മം ദേസതി ആദികല്യാണം മജ്ഝേകല്യാണം പരിയോസാനകല്യാണം സാത്ഥം സബ്യഞ്ജനം, കേവലപരിപുണ്ണം പരിസുദ്ധം ബ്രഹ്മചരിയം പകാസേതി. സാധു ഖോ പന തഥാരൂപാനം അരഹതം ദസ്സനം ഹോതീ''തി.

അഥ ഖോ കേണിയോ ജടിലോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ കേണിയം ജടിലം ഭഗവാ ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സേസി സമാദപേസി സമുത്തേജേസി സമ്പഹംസേസി. അഥ ഖോ കേണിയോ ജടിലോ ഭഗവതാ ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സിതോ സമാദപിതോ സമുത്തേജിതോ സമ്പഹംസിതോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''അധിവാസേതു മേ ഭവം ഗോതമോ സ്വാതനായ ഭത്തം സദ്ധിം ഭിക്ഖുസങ്ഘേനാ''തി. ഏവം വുത്തേ, ഭഗവാ കേണിയം ജടിലം ഏതദവോച - ''മഹാ ഖോ, കേണിയ, ഭിക്ഖുസങ്ഘോ അഡ്ഢതേളസാനി ഭിക്ഖുസതാനി; ത്വഞ്ച ബ്രാഹ്മണേസു അഭിപ്പസന്നോ''തി.

ദുതിയമ്പി ഖോ കേണിയോ ജടിലോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''കിഞ്ചാപി, ഭോ ഗോതമ, മഹാ ഭിക്ഖുസങ്ഘോ അഡ്ഢതേളസാനി ഭിക്ഖുസതാനി, അഹഞ്ച ബ്രാഹ്മണേസു അഭിപ്പസന്നോ; അധിവാസേതു മേ ഭവം ഗോതമോ സ്വാതനായ ഭത്തം സദ്ധിം ഭിക്ഖുസങ്ഘേനാ''തി. ദുതിയമ്പി ഖോ ഭഗവാ കേണിയം ജടിലം ഏതദവോച - ''മഹാ ഖോ, കേണിയ, ഭിക്ഖുസങ്ഘോ അഡ്ഢതേളസാനി ഭിക്ഖുസതാനി; ത്വഞ്ച ബ്രാഹ്മണേസു അഭിപ്പസന്നോ''തി.

തതിയമ്പി ഖോ കേണിയോ ജടിലോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''കിഞ്ചാപി, ഭോ ഗോതമ, മഹാ ഭിക്ഖുസങ്ഘോ അഡ്ഢതേളസാനി ഭിക്ഖുസതാനി, അഹഞ്ച ബ്രാഹ്മണേസു അഭിപ്പസന്നോ, അധിവാസേതു [അധിവാസേത്വേവ (സീ॰)] മേ ഭവം ഗോതമോ സ്വാതനായ ഭത്തം സദ്ധിം ഭിക്ഖുസങ്ഘേനാ''തി. അധിവാസേസി ഭഗവാ തുണ്ഹീഭാവേന. അഥ ഖോ കേണിയോ ജടിലോ ഭഗവതോ അധിവാസനം വിദിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ യേന സകോ അസ്സമോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ മിത്താമച്ചേ ഞാതിസാലോഹിതേ ആമന്തേസി - ''സുണന്തു മേ ഭവന്തോ മിത്താമച്ചാ ഞാതിസാലോഹിതാ, സമണോ മേ ഗോതമോ നിമന്തിതോ സ്വാതനായ ഭത്തം സദ്ധിം ഭിക്ഖുസങ്ഘേന, യേന മേ കായവേയ്യാവടികം കരേയ്യാഥാ''തി. ''ഏവം, ഭോ''തി ഖോ കേണിയസ്സ ജടിലസ്സ മിത്താമച്ചാ ഞാതിസാലോഹിതാ കേണിയസ്സ ജടിലസ്സ പടിസ്സുത്വാ അപ്പേകച്ചേ ഉദ്ധനാനി ഖണന്തി, അപ്പേകച്ചേ കട്ഠാനി ഫാലേന്തി, അപ്പേകച്ചേ ഭാജനാനി ധോവന്തി, അപ്പേകച്ചേ ഉദകമണികം പതിട്ഠാപേന്തി, അപ്പേകച്ചേ ആസനാനി പഞ്ഞാപേന്തി. കേണിയോ പന ജടിലോ സാമംയേവ മണ്ഡലമാളം പടിയാദേതി.

തേന ഖോ പന സമയേന സേലോ ബ്രാഹ്മണോ ആപണേ പടിവസതി, തിണ്ണം വേദാനം പാരഗൂ സനിഘണ്ഡുകേടുഭാനം സാക്ഖരപ്പഭേദാനം ഇതിഹാസപഞ്ചമാനം പദകോ വേയ്യാകരണോ ലോകായതമഹാപുരിസലക്ഖണേസു അനവയോ, തീണി ച മാണവകസതാനി മന്തേ വാചേതി.

തേന ഖോ പന സമയേന കേണിയോ ജടിലോ സേലേ ബ്രാഹ്മണേ അഭിപ്പസന്നോ ഹോതി. അഥ ഖോ സേലോ ബ്രാഹ്മണോ തീഹി

മാണവകസതേഹി പരിവുതോ ജങ്ഘാവിഹാരം അനുചങ്കമമാനോ അനുവിചരമാനോ യേന കേണിയസ്സ ജടിലസ്സ അസ്സമോ തേനുപസങ്കമി. അദ്ദസാ ഖോ സേലോ ബ്രാഹ്മണോ കേണിയസ്സ ജടിലസ്സ അസ്സമേ [കേണിസ്സമിയേ ജടിലേ (സീ॰ പീ॰)] അപ്പേകച്ചേ ഉദ്ധനാനി ഖണന്തേ…പേ॰… അപ്പേകച്ചേ ആസനാനി പഞ്ഞപേന്തേ, കേണിയം പന ജടിലം സാമംയേവ മണ്ഡലമാളം പടിയാദേന്തം. ദിസ്വാന കേണിയം ജടിലം എതദവോച - "കിം നു ഖോ ഭോതോ കേണിയസ്സ ആവാഹോ വാ ഭവിസ്സതി, വിവാഹോ വാ ഭവിസ്സതി, മഹായഞ്ഞോ വാ പച്ചുപട്ഠിതോ, രാജാ വാ മാഗധോ സേനിയോ ബിമ്ബിസാരോ നിമന്തിതോ സ്വാതനായ സദ്ധിം ബലകായേനാ"തി?

"ന മേ, ഭോ സേല, ആവാഹോ വാ ഭവിസ്സതി വിവാഹോ വാ, നാപി രാജാ മാഗധോ സേനിയോ ബിമ്ബിസാരോ നിമന്തിതോ സ്വാതനായ സദ്ധിം ബലകായേന; അപി ച ഖോ മേ മഹായഞ്ഞോ പച്ചുപട്ഠിതോ. അത്ഥി സമണോ ഗോതമോ സക്യപുത്തോ സക്യകുലാ പബ്ബജിതോ അങ്ഗുത്തരാപേസു ചാരികം ചരമാനോ മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം അഡ്ഢതേളസേഹി ഭിക്ഖുസതേഹി ആപണം അനുപ്പത്തോ. തം ഖോ പന ഭവന്തം ഗോതമം…പേ॰… ബുദ്ധോ ഭഗവാതി. സോ മേ നിമന്തിതോ സ്വാതനായ ഭത്തം സദ്ധിം ഭിക്ഖുസങ്ഘേനാ"തി. "ബുദ്ധോതി, ഭോ കേണിയ, വദേസി"? "ബുദ്ധോതി, ഭോ സേല, വദാമി". "ബുദ്ധോതി, ഭോ കേണിയ, വദേസി"? "ബുദ്ധോതി, ഭോ സേല, വദാമീ"തി.

അഥ ഖോ സേലസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ എതദഹോസി - "ഘോസോപി ഖോ എസോ ദുല്ലഭോ ലോകസ്മിം യദിദം ബുദ്ധോതി. ആഗതാനി ഖോ പനമ്ഹാകം മന്തേസു ദ്വത്തിംസമഹാപുരിസലക്ഖണാനി, യേഹി സമന്നാഗതസ്സ മഹാപുരിസസ്സ ദ്വേവ ഗതിയോ ഭവന്തി അനഞ്ഞാ. സചേ അഗാരം അജ്ഝാവസതി രാജാ ഹോതി ചക്കവത്തി ധമ്മികോ ധമ്മരാജാ ചാതുരന്തോ വിജിതാവീ ജനപദത്ഥാവരിയപ്പത്തോ സത്തരതനസമന്നാഗതോ. തസ്സിമാനി സത്ത രതനാനി ഭവന്തി, സേയ്യഥിദം - ചക്കരതനം, ഹത്ഥിരതനം, അസ്സരതനം, മണിരതനം, ഇത്ഥിരതനം, ഗഹപതിരതനം, പരിണായകരതനമേവ സത്തമം. പരോസഹസ്സം ഖോ പനസ്സ പുത്താ ഭവന്തി സൂരാ വീരങ്ഗരൂപാ പരസേനപ്പമദ്ദനാ. സോ ഇമം പഥവിം സാഗരപരിയന്തം അദണ്ഡേന അസത്ഥേന ധമ്മേന അഭിവിജിയ അജ്ഝാവസതി. സചേ ഖോ പന അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജതി, അരഹം ഹോതി സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ ലോകേ വിവട്ടച്ഛദോ [വിവത്തച്ഛദ്ദോ (സീ॰ പീ॰)]. കഹം പന, ഭോ കേണിയ, എതരഹി സോ ഭവം ഗോതമോ വിഹരതി അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ"തി?

എവം വുത്തേ, കേണിയോ ജടിലോ ദക്ഖിണം ബാഹും പഗ്ഗഹേത്വാ സേലം ബ്രാഹ്മണം എതദവോച - "യേനേസാ , ഭോ സേല, നീലവനരാജീ"തി. അഥ ഖോ സേലോ ബ്രാഹ്മണോ തീഹി മാണവകസതേഹി സദ്ധിം യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി. അഥ ഖോ സേലോ ബ്രാഹ്മണോ തേ മാണവകേ ആമന്തേസി - "അപ്പസദ്ദാ ഭോന്തോ ആഗച്ഛന്തു, പദേ പദം നിക്ഖിപന്താ. ദുരാസദാ ഹി തേ ഭഗവന്തോ [ഭവന്തോ (സ്യാ॰ ക॰)] സീഹാവ എകചരാ. യദാ ചാഹം, ഭോ, സമണേന ഗോതമേന സദ്ധിം മന്തേയ്യും, മാ മേ ഭോന്തോ അന്തരന്തരാ കഥം ഓപാതേഥ; കഥാപരിയോസാനം മേ ഭവന്തോ ആഗമേന്തൂ"തി.

അഥ ഖോ സേലോ ബ്രാഹ്മണോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ സേലോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവതോ കായേ ദ്വത്തിംസമഹാപുരിസലക്ഖണാനി സമന്നേസി [സമ്മന്നേസി (സീ॰ സ്യാ॰)]. അദ്ദസാ ഖോ സേലോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവതോ കായേ ദ്വത്തിംസമഹാപുരിസലക്ഖണാനി യേഭുയ്യേന ഠപേത്വാ ദ്വേ. ദ്വീസു മഹാപുരിസലക്ഖണേസു കങ്ഖതി വിചികിച്ഛതി നാധിമുച്ചതി ന സമ്പസീദതി - കോസോഹിതേ ച വത്ഥഗുയ്ഹേ, പഹൂതജിവ്ഹതായ ചാതി.

അഥ ഖോ ഭഗവതോ ഏതദഹോസി - ''പസ്സതി ഖോ മേ അയം സേലോ ബ്രാഹ്മണോ ദ്വത്തിംസമഹാപുരിസലക്ഖണാനി യേഭുയ്യേന ഠപേത്വാ ദ്വേ. ദ്വീസു മഹാപുരിസലക്ഖണേസു കങ്ഖതി വിചികിച്ഛതി നാധിമുച്ചതി ന സമ്പസീദതി - കോസോഹിതേ ച വത്ഥഗുയ്ഹേ, പഹൂതജിവ്ഹതായ ചാ''തി. അഥ ഖോ ഭഗവാ തഥാരൂപം ഇദ്ധാഭിസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖാസി [അഭിസങ്ഖാരേസി (സ്യാ॰ ക॰)], യഥാ അദ്ദസ സേലോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവതോ കോസോഹിതം വത്ഥഗുയ്ഹം . അഥ ഖോ ഭഗവാ ജിവ്ഹം നിന്നാമേത്വാ ഉഭോപി കണ്ണസോതാനി അനുമസി പടിമസി, ഉഭോപി നാസികസോതാനി അനുമസി പടിമസി, കേവലമ്പി നലാടമണ്ഡലം ജിവ്ഹായ ഛാദേസി.

അഥ ഖോ സേലസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ ഏതദഹോസി - ''സമന്നാഗതോ ഖോ സമണോ ഗോതമോ ദ്വത്തിംസമഹാപുരിസലക്ഖണേഹി പരിപുണ്ണേഹി, നോ അപുരിപുണ്ണേഹി. നോ ച ഖോ നം ജാനാമി ബുദ്ധോ വാ നോ വാ. സുതം ഖോ പന മേതം ബ്രാഹ്മണാനം വുഡ്ഢാനം മഹല്ലകാനം ആചരിയപാചരിയാനം ഭാസമാനാനം - 'യേ തേ ഭവന്തി അരഹന്തോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധാ, തേ സകേ വണ്ണേ ഭഞ്ഞമാനേ അത്താനം പാതുകരോന്തീ'തി. യംനൂനാഹം സമണം ഗോതമം സമ്മുഖാ സാരുപ്പാഹി ഗാഥാഹി അഭിത്ഥവേയ്യ''ന്തി. അഥ ഖോ സേലോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം സമ്മുഖാ സാരുപ്പാഹി ഗാഥാഹി അഭിത്ഥവി -

൫൫൩. ''പരിപുണ്ണകായോ സുരുചി, സുജാതോ ചാരുദസ്സനോ;
സുവണ്ണവണ്ണോസി ഭഗവാ, സുസുക്കദാഠോസി വീരിയവാ.

൫൫൪. ''നരസ്സ ഹി സുജാതസ്സ, യേ ഭവന്തി വിയഞ്ജനാ;
സബ്ബേ തേ തവ കായസ്മിം, മഹാപുരിസലക്ഖണാ.

൫൫൫. ''പസന്നനേത്തോ സുമുഖോ, ബ്രഹാ ഉജു പതാപവാ;
മജ്ഝേ സമണസങ്ഘസ്സ, ആദിച്ചോവ വിരോചസി.

൫൫൬. ''കല്യാണദസ്സനോ ഭിക്ഖു, കഞ്ചനസന്നിഭത്തചോ;
കിം തേ സമണഭാവേന, ഏവം ഉത്തമവണ്ണിനോ.

൫൫൭. ''രാജാ അരഹസി ഭവിതും, ചക്കവത്തീ രഥേസഭോ;
ചാതുരന്തോ വിജിതാവീ, ജമ്ബുസണ്ഡസ്സ [ജമ്ബുമണ്ഡസ്സ (ക॰)] ഇസ്സരോ.

൫൫൮. ''ഖത്തിയാ ഭോഗിരാജാനോ [ഭോജരാജാനോ (സീ॰ സ്യാ॰)], അനുയന്താ [അനുയുത്താ (സീ॰)] ഭവന്തു തേ;
രാജാഭിരാജാ മനുജിന്ദോ, രജ്ജം കാരേഹി ഗോതമ''.

൫൫൪. ‘‘രാജാഹമസ്മി സേലാതി, (ഭഗവാ) ധമ്മരാജാ അനുത്തരോ;
ധമ്മേന ചക്കം വത്തേമി, ചക്കം അപ്പടിവത്തിയം’’.

൫൫൫. ‘‘സമ്ബുദ്ധോ പടിജാനാസി, (ഇതി സേലോ ബ്രാഹ്മണോ) ധമ്മരാജാ അനുത്തരോ;
‘ധമ്മേന ചക്കം വത്തേമി’, ഇതി ഭാസസി ഗോതമ.

൫൫൬. ‘‘കോ നു സേനാപതി ഭോതോ, സാവകോ സത്ഥുരന്വയോ;
കോ തേ തമനുവത്തേതി, ധമ്മചക്കം പവത്തിതം’’.

൫൫൭. ‘‘മയാ പവത്തിതം ചക്കം, (സേലാതി ഭഗവാ) ധമ്മചക്കം അനുത്തരം;
സാരിപുത്തോ അനുവത്തേതി, അനുജാതോ തഥാഗതം.

൫൫൮. ‘‘അഭിഞ്ഞേയ്യം അഭിഞ്ഞാതം, ഭാവേതബ്ബഞ്ച ഭാവിതം;
പഹാതബ്ബം പഹീനം മേ, തസ്മാ ബുദ്ധോസ്മി ബ്രാഹ്മണ.

൫൫൯. ‘‘വിനയസ്സു മയി കങ്ഖം, അധിമുച്ചസ്സു ബ്രാഹ്മണ;
ദുല്ലഭം ദസ്സനം ഹോതി, സമ്ബുദ്ധാനം അഭിണ്ഹസോ.

൫൬൦. ‘‘യേസം വേ [യേസം വോ (പീ॰), യസ്സ വേ (സ്യാ॰)] ദുല്ലഭോ ലോകേ, പാതുഭാവോ അഭിണ്ഹസോ;
സോഹം ബ്രാഹ്മണ സമ്ബുദ്ധോ, സല്ലകത്തോ അനുത്തരോ.

൫൬൧. ‘‘ബ്രഹ്മഭൂതോ അതിതുലോ, മാരസേനപ്പമദ്ദനോ;
സബ്ബാമിത്തേ വസീകത്വാ, മോദാമി അകുതോഭയോ’’.

൫൬൨. ‘‘ഇമം ഭവന്തോ നിസാമേഥ, യഥാ ഭാസതി ചക്ഖുമാ;
സല്ലകത്തോ മഹാവീരോ, സീഹോവ നദതീ വനേ.

൫൬൩. ‘‘ബ്രഹ്മഭൂതം അതിതുലം, മാരസേനപ്പമദ്ദനം;
കോ ദിസ്വാ നപ്പസീദേയ്യ, അപി കണ്ഹാഭിജാതികോ.

൫൬൪. ‘‘യോ മം ഇച്ഛതി അന്വേതു, യോ വാ നിച്ഛതി ഗച്ഛതു;
ഇധാഹം പബ്ബജിസ്സാമി, വരപഞ്ഞസ്സ സന്തികേ’’.

൫൬൫. ‘‘ഏവഞ്ചേ [ഏതഞ്ചേ (സീ॰ പീ॰)] രുച്ചതി ഭോതോ, സമ്മാസമ്ബുദ്ധസാസനേ [സമ്മാസമ്ബുദ്ധസാസനം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)];
മയമ്പി പബ്ബജിസ്സാമ, വരപഞ്ഞസ്സ സന്തികേ’’.

൫൬൬. ‘‘ബ്രാഹ്മണാ തിസതാ ഇമേ, യാചന്തി പഞ്ജലീകതാ;
ബ്രഹ്മചരിയം ചരിസ്സാമ, ഭഗവാ തവ സന്തികേ’’.

൫൬൭. ‘‘സ്വാക്ഖാതം ബ്രഹ്മചരിയം, (സേലാതി ഭഗവാ) സന്ദിട്ഠികമകാലികം;
യത്ഥ അമോഘാ പബ്ബജ്ജാ, അപ്പമത്തസ്സ സിക്ഖതോ’’തി.

അലത്ഥ ഖോ സേലോ ബ്രാഹ്മണോ സപരിസോ ഭഗവതോ സന്തികേ പബ്ബജ്ജം, അലത്ഥ ഉപസമ്പദം. അഥ ഖോ കേണിയോ ജടിലോ തസ്സാ രത്തിയാ അച്ചയേന സകേ അസ്സമേ പണീതം ഖാദനീയം ഭോജനീയം പടിയാദാപേത്വാ ഭഗവതോ കാലം ആരോചാപേസി – ‘‘കാലോ, ഭോ ഗോതമ, നിട്ഠിതം ഭത്ത’’ന്തി . അഥ ഖോ ഭഗവാ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ യേന

കേണിയസ്സ ജടിലസ്സ അസ്സമോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി സദ്ധിം ഭിക്ഖുസങ്ഘേന.

അഥ ഖോ കേണിയോ ജടിലോ ബുദ്ധപ്പമുഖം ഭിക്ഖുസങ്ഘം പണീതേന ഖാദനീയേന ഭോജനീയേന സഹത്ഥാ സന്തപ്പേസി സമ്പവാരേസി. അഥ ഖോ കേണിയോ ജടിലോ ഭഗവന്തം ഭുത്താവിം ഓനീതപത്തപാണിം അഞ്ഞതരം നീചം ആസനം ഗഹേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ കേണിയം ജടിലം ഭഗവാ ഇമാഹി ഗാഥാഹി അനുമോദി -

൫൬൮. “അഗ്ഗിഹുത്തമുഖാ യഞ്ഞാ, സാവിത്തീ ഛന്ദസോ മുഖം;
രാജാ മുഖം മനുസ്സാനം, നദീനം സാഗരോ മുഖം.

൫൬൯. “നക്ഖത്താനം മുഖം ചന്ദോ, ആദിച്ചോ തപതം മുഖം;
പുഞ്ഞം ആകങ്ഖമാനാനം, സങ്ഘോ വേ യജതം മുഖ”ന്തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ കേണിയം ജടിലം ഇമാഹി ഗാഥാഹി അനുമോദിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ പക്കാമി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ സേലോ സപരിസോ ഏകോ വൂപകട്ഠോ അപ്പമത്തോ ആതാപീ പഹിതത്തോ വിഹരന്തോ നചിരസ്സേ ... പേ॰... അഞ്ഞതരോ ഖോ പനായസ്മാ സേലോ സപരിസോ അരഹതം അഹോസി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ സേലോ സപരിസോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി, ഉപസങ്കമിത്വാ ഏകംസം ചീവരം കത്വാ യേന ഭഗവാ തേനഞ്ജലിം പണാമേത്വാ ഭഗവന്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

൫൭൦. “യം തം സരണമാഗമ്ഹ [മാഗമ്മ (സീ॰ സ്യാ॰ ക॰)], ഇതോ അട്ഠമി ചക്ഖുമ;
സത്തരത്തേന ഭഗവാ, ദന്തമ്ഹ തവ സാസനേ.

൫൭൧. “തുവം ബുദ്ധോ തുവം സത്ഥാ, തുവം മാരാഭിഭൂ മുനി;
തുവം അനുസയേ ഛേത്വാ, തിണ്ണോ താരേസിമം പജം.

൫൭൨. “ഉപധീ തേ സമതിക്കന്താ, ആസവാ തേ പദാലിതാ;
സീഹോസി [സീഹോവ (മ॰ നി॰ ൨.൪൦൫)] അനുപാദാനോ, പഹീനഭയഭേരവോ.

൫൭൩. “ഭിക്ഖവോ തിസതാ ഇമേ, തിട്ഠന്തി പഞ്ജലീകതാ;
പാദേ വീര പസാരേഹി, നാഗാ വന്ദന്തു സത്ഥുനോ”തി.

സേലസുത്തം സത്തമം നിട്ഠിതം.

൮. സല്ലസുത്തം

൫൭൪. അനിമിത്തമനഞ്ഞാതം , മച്ചാനം ഇധ ജീവിതം;
കസിരഞ്ച പരിത്തഞ്ച, തഞ്ച ദുക്ഖേന സംയുതം.

൫൭൫. ന ഹി സോ ഉപക്കമോ അത്ഥി, യേന ജാതാ ന മിയ്യരേ;
ജരമ്പി പത്വാ മരണം, ഏവംധമ്മാ ഹി പാണിനോ.

൫൮൦. ഫലാനമിവ പക്കാനം, പാതോ പതനതോ [പപതതോ (സീ॰ പീ॰ അട്ഠ॰)] ഭയം;
ഏവം ജാതാന മച്ചാനം, നിച്ചം മരണതോ ഭയം.

൫൮൧. യഥാപി കുമ്ഭകാരസ്സ, കതാ മത്തികഭാജനാ;
സബ്ബേ ഭേദനപരിയന്താ [ഭേദപരിയന്താ (സ്യാ॰)], ഏവം മച്ചാന ജീവിതം.

൫൮൨. ദഹരാ ച മഹന്താ ച, യേ ബാലാ യേ ച പണ്ഡിതാ;
സബ്ബേ മച്ചുവസം യന്തി, സബ്ബേ മച്ചുപരായണാ.

൫൮൩. തേസം മച്ചുപരേതാനം, ഗച്ഛതം പരലോകതോ;
ന പിതാ തായതേ പുത്തം, ഞാതീ വാ പന ഞാതകേ.

൫൮൪. പേക്ഖതം യേവ ഞാതീനം, പസ്സ ലാലപതം പുഥു;
ഏകമേകോവ മച്ചാനം, ഗോവജ്ഝോ വിയ നീയതി [നിയ്യതി (ബഹൂസു)].

൫൮൫. ഏവമബ്ഭാഹതോ ലോകോ, മച്ചുനാ ച ജരായ ച;
തസ്മാ ധീരാ ന സോചന്തി, വിദിത്വാ ലോകപരിയായം.

൫൮൬. യസ്സ മഗ്ഗം ന ജാനാസി, ആഗതസ്സ ഗതസ്സ വാ;
ഉഭോ അന്തേ അസമ്പസ്സം, നിരത്ഥം പരിദേവസി.

൫൮൭. പരിദേവയമാനോ ചേ, കിഞ്ചിദത്ഥം ഉദബ്ബഹേ;
സമ്മൂള്ഹോ ഹിംസമത്താനം, കയിരാ ചേ നം വിചക്ഖണോ.

൫൮൮. ന ഹി രുണ്ണേന സോകേന, സന്തിം പപ്പോതി ചേതസോ;
ഭിയ്യസ്സുപ്പജ്ജതേ ദുക്ഖം, സരീരം ചുപഹഞ്ഞതി.

൫൮൯. കിസോ വിവണ്ണോ ഭവതി, ഹിംസമത്താനമത്തനാ;
ന തേന പേതാ പാലേന്തി, നിരത്ഥാ പരിദേവനാ.

൫൯൦. സോകമപ്പജഹം ജന്തു, ഭിയ്യോ ദുക്ഖം നിഗച്ഛതി;
അനുത്ഥുനന്തോ കാലങ്കതം [കാലകതം (സീ॰ സ്യാ॰)], സോകസ്സ വസമന്വഗൂ.

൫൯൧. അഞ്ഞേപി പസ്സ ഗമിനേ, യഥാകമ്മൂപഗേ നരേ;
മച്ചുനോ വസമാഗമ്മ, ഫന്ദന്തേവിധ പാണിനോ.

൫൯൨. യേന യേന ഹി മഞ്ഞന്തി, തതോ തം ഹോതി അഞ്ഞഥാ;
ഏതാദിസോ വിനാഭാവോ, പസ്സ ലോകസ്സ പരിയായം.

൫൯൩. അപി വസ്സസതം ജീവേ, ഭിയ്യോ വാ പന മാണവോ;
ഞാതിസങ്ഘാ വിനാ ഹോതി, ജഹാതി ഇധ ജീവിതം.

൫൯൪. തസ്മാ അരഹതോ സുത്വാ, വിനേയ്യ പരിദേവിതം;
പേതം കാലങ്കതം ദിസ്വാ, നേസോ ലബ്ഭാ മയാ ഇതി.

൫൯൫. യഥാ സരണമാദിത്തം, വാരിനാ പരിനിബ്ബയേ [പരിനിബ്ബുതോ (സീ॰ ക॰)];
ഏവമ്പി ധീരോ സപഞ്ഞോ, പണ്ഡിതോ കുസലോ നരോ;
ഖിപ്പമുപ്പതിതം സോകം, വാതോ തൂലംവ ധംസയേ.

൫൯൨. പരിദേവം പജപ്പഞ്ച, ദോമനസ്സഞ്ച അത്തനോ;
അത്തനോ സുഖമേസാനോ, അബ്ബുഹേ സല്ലമത്തനോ.

൫൯൩. അബ്ബുള്ഹസല്ലോ അസിതോ, സന്തിം പപ്പുയ്യ ചേതസോ;
സബ്ബസോകം അതിക്കന്തോ, അസോകോ ഹോതി നിബ്ബുതോതി.

സല്ലസുത്തം അട്ഠമം നിട്ഠിതം.

൯. വാസേട്ഠസുത്തം

ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ ഇച്ഛാനങ്ഗലേ വിഹരതി ഇച്ഛാനങ്ഗലവനസണ്ഡേ. തേന ഖോ പന സമയേന സമ്ബഹുലാ അഭിഞ്ഞാതാ അഭിഞ്ഞാതാ ബ്രാഹ്മണമഹാസാലാ ഇച്ഛാനങ്ഗലേ പടിവസന്തി, സേയ്യഥിദം - ചങ്കീ ബ്രാഹ്മണോ, താരുക്ഖോ ബ്രാഹ്മണോ, പോക്ഖരസാതി ബ്രാഹ്മണോ, ജാണുസ്സോണി [ജാണുസോണി (ക॰)] ബ്രാഹ്മണോ, തോദേയ്യോ ബ്രാഹ്മണോ, അഞ്ഞേ ച അഭിഞ്ഞാതാ അഭിഞ്ഞാതാ ബ്രാഹ്മണമഹാസാലാ. അഥ ഖോ വാസേട്ഠഭാരദ്വാജാനം മാണവാനം ജങ്ഘാവിഹാരം അനുചങ്കമന്താനം അനുവിചരന്താനം [അനുചങ്കമമാനാനം അനുവിചരമാനാനം (സീ॰ പീ॰)] അയമന്തരാകഥാ ഉദപാദി - ''കഥം, ഭോ, ബ്രാഹ്മണോ ഹോതീ''തി?

ഭാരദ്വാജോ മാണവോ ഏവമാഹ - ''യതോ ഖോ, ഭോ, ഉഭതോ സുജാതോ ഹോതി മാതിതോ ച പിതിതോ ച സംസുദ്ധഗഹണികോ യാവ സത്തമാ പിതാമഹയുഗാ അക്ഖിത്തോ അനുപക്കുട്ഠോ ജാതിവാദേന, ഏത്താവതാ ഖോ ഭോ ബ്രാഹ്മണോ ഹോതീ''തി.

വാസേട്ഠോ മാണവോ ഏവമാഹ - ''യതോ ഖോ, ഭോ, സീലവാ ച ഹോതി വതസമ്പന്നോ [വത്തസമ്പന്നോ (സീ॰ സ്യാ॰ മ॰ നി॰ ൨.൪൫൪)] ച, ഏത്താവതാ ഖോ, ഭോ, ബ്രാഹ്മണോ ഹോതീ''തി. നേവ ഖോ അസക്ഖി ഭാരദ്വാജോ മാണവോ വാസേട്ഠം മാണവം സഞ്ഞാപേതും, ന പന അസക്ഖി വാസേട്ഠോ മാണവോ ഭാരദ്വാജം മാണവം സഞ്ഞാപേതും.

അഥ ഖോ വാസേട്ഠോ മാണവോ ഭാരദ്വാജം മാണവം ആമന്തേസി - ''അയം ഖോ, ഭോ [അയം ഭോ (സീ॰ സ്യാ॰ ക॰), അയം ഖോ (പീ॰)] ഭാരദ്വാജ, സമണോ ഗോതമോ സക്യപുത്തോ സക്യകുലാ പബ്ബജിതോ ഇച്ഛാനങ്ഗലേ വിഹരതി ഇച്ഛാനങ്ഗലവനസണ്ഡേ; തം ഖോ പന ഭവന്തം ഗോതമം ഏവം കല്യാണോ കിത്തിസദ്ദോ അബ്ഭുഗ്ഗതോ - 'ഇതിപി...പേ॰... ബുദ്ധോ ഭഗവാ'തി. ആയാമ, ഭോ ഭാരദ്വാജ, യേന സമണോ ഗോതമോ തേനുപസങ്കമിസ്സാമ; ഉപസങ്കമിത്വാ സമണം ഗോതമം ഏതമത്ഥം പുച്ഛിസ്സാമ. യഥാ നോ സമണോ ഗോതമോ ബ്യാകരിസ്സതി തഥാ നം ധാരേസ്സാമാ''തി. ''ഏവം, ഭോ''തി ഖോ ഭാരദ്വാജോ മാണവോ വാസേട്ഠസ്സ മാണവസ്സ പച്ചസ്സോസി.

അഥ ഖോ വാസേട്ഠഭാരദ്വാജാ മാണവാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദിംസു. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ വാസേട്ഠോ മാണവോ ഭഗവന്തം ഗാഥാഹി അജ്ഝഭാസി -

൫൯൪. ''അനുഞ്ഞാതപടിഞ്ഞാതാ, തേവിജ്ജാ മയമസ്മുഭോ;

അഹം പോക്ഖരസാതിസ്സ, താരുക്ഖസ്സായം മാണവോ.

൬൦൦. “തേവിജ്ജാനം യദക്ഖാതം, തത്ര കേവലിനോസ്മസേ;
പദകസ്മ വേയ്യാകരണാ, ജപ്പേ ആചരിയസാദിസാ.

൬൦൧. “തേസം നോ ജാതിവാദസ്മിം, വിവാദോ അത്ഥി ഗോതമ;
ജാതിയാ ബ്രാഹ്മണോ ഹോതി, ഭാരദ്വാജോ ഇതി ഭാസതി;
അഹഞ്ച കമ്മുനാ [കമ്മനാ (സീ॰ പീ॰) ഏവമുപരിപി] ബ്രൂമി, ഏവം ജാനാഹി ചക്ഖുമ.

൬൦൨. “തേ ന സക്കോമ സഞ്ഞാപേതും, അഞ്ഞമഞ്ഞം മയം ഉഭോ;
ഭവന്തം [ഭഗവന്തം (ക॰)] പുട്ഠുമാഗമ്ഹാ, സമ്ബുദ്ധം ഇതി വിസ്സുതം.

൬൦൩. “ചന്ദം യഥാ ഖയാതീതം, പേച്ച പഞ്ജലികാ ജനാ;
വന്ദമാനാ നമസ്സന്തി, ഏവം ലോകസ്മി ഗോതമം.

൬൦൪. “ചക്ഖും ലോകേ സമുപ്പന്നം, മയം പുച്ഛാമ ഗോതമം;
ജാതിയാ ബ്രാഹ്മണോ ഹോതി, ഉദാഹു ഭവതി കമ്മുനാ;
അജാനതം നോ പബ്രൂഹി, യഥാ ജാനേമു ബ്രാഹ്മണം”.

൬൦൫. “തേസം വോ അഹം ബ്യക്ഖിസ്സം, (വാസേട്ഠാതി ഭഗവാ) അനുപുബ്ബം യഥാതഥം;
ജാതിവിഭങ്ഗം പാണാനം, അഞ്ഞമഞ്ഞാ ഹി ജാതിയോ.

൬൦൬. “തിണരുക്ഖേപി ജാനാഥ, ന ചാപി പടിജാനരേ;
ലിങ്ഗം ജാതിമയം തേസം, അഞ്ഞമഞ്ഞാ ഹി ജാതിയോ.

൬൦൭. “തതോ കീടേ പടങ്ഗേ ച, യാവ കുന്ഥകിപില്ലികേ;
ലിങ്ഗം ജാതിമയം തേസം, അഞ്ഞമഞ്ഞാ ഹി ജാതിയോ.

൬൦൮. “ചതുപ്പദേപി ജാനാഥ, ഖുദ്ദകേ ച മഹല്ലകേ;
ലിങ്ഗം ജാതിമയം തേസം, അഞ്ഞമഞ്ഞാ ഹി ജാതിയോ.

൬൦൯. “പാദൂദരേപി ജാനാഥ, ഉരഗേ ദീഘപിട്ഠികേ;
ലിങ്ഗം ജാതിമയം തേസം, അഞ്ഞമഞ്ഞാ ഹി ജാതിയോ.

൬൧൦. “തതോ മച്ഛേപി ജാനാഥ, ഓദകേ വാരിഗോചരേ;
ലിങ്ഗം ജാതിമയം തേസം, അഞ്ഞമഞ്ഞാ ഹി ജാതിയോ.

൬൧൧. “തതോ പക്ഖീപി ജാനാഥ, പത്തയാനേ വിഹങ്ഗമേ;
ലിങ്ഗം ജാതിമയം തേസം, അഞ്ഞമഞ്ഞാ ഹി ജാതിയോ.

൬൧൨. “യഥാ ഏതാസു ജാതീസു, ലിങ്ഗം ജാതിമയം പുഥു;
ഏവം നത്ഥി മനുസ്സേസു, ലിങ്ഗം ജാതിമയം പുഥു.

൬൧൩. “ന കേസേഹി ന സീസേന, ന കണ്ണേഹി ന അക്ഖിഭി;
ന മുഖേന ന നാസായ, ന ഓട്ഠേഹി ഭമൂഹി വാ.

൬൧൪. “ന ഗീവായ ന അംസേഹി, ന ഉദരേന ന പിട്ഠിയാ;
ന സോണിയാ ന ഉരസാ, ന സമ്ബാധേ ന മേഥുനേ [ന സമ്ബാധാ ന മേഥുനാ (സ്യാ॰ ക॰)].

൬൧൫. ന ഹത്ഥേഹി ന പാദേഹി, നാങ്ഗുലീഹി നഖേഹി വാ;
ന ജങ്ഘാഹി ന ഊരൂഹി, ന വണ്ണേന സരേന വാ;
ലിങ്ഗം ജാതിമയം നേവ, യഥാ അഞ്ഞാസു ജാതിസു.

൬൧൬. “പച്ചത്തഞ്ച സരീരേസു [പച്ചത്തം സസരീരേസു (സീ॰ പീ॰)],
മനുസ്സേസ്വേതം ന വിജ്ജതി;
വോകാരഞ്ച മനുസ്സേസു, സമഞ്ഞായ പവുച്ചതി.

൬൧൭. “യോ ഹി കോചി മനുസ്സേസു, ഗോരക്ഖം ഉപജീവതി;
ഏവം വാസേട്ഠ ജാനാഹി, കസ്സകോ സോ ന ബ്രാഹ്മണോ.

൬൧൮. “യോ ഹി കോചി മനുസ്സേസു, പുഥുസിപ്പേന ജീവതി;
ഏവം വാസേട്ഠ ജാനാഹി, സിപ്പികോ സോ ന ബ്രാഹ്മണോ.

൬൧൯. “യോ ഹി കോചി മനുസ്സേസു, വോഹാരം ഉപജീവതി;
ഏവം വാസേട്ഠ ജാനാഹി, വാണിജോ സോ ന ബ്രാഹ്മണോ.

൬൨൦. “യോ ഹി കോചി മനുസ്സേസു, പരപേസ്സേന ജീവതി;
ഏവം വാസേട്ഠ ജാനാഹി, പേസ്സികോ [പേസ്സകോ (ക॰)] സോ ന ബ്രാഹ്മണോ.

൬൨൧. “യോ ഹി കോചി മനുസ്സേസു, അദിന്നം ഉപജീവതി;
ഏവം വാസേട്ഠ ജാനാഹി, ചോരോ ഏസോ ന ബ്രാഹ്മണോ.

൬൨൨. “യോ ഹി കോചി മനുസ്സേസു, ഇസ്സത്ഥം ഉപജീവതി;
ഏവം വാസേട്ഠ ജാനാഹി, യോധാജീവോ ന ബ്രാഹ്മണോ.

൬൨൩. “യോ ഹി കോചി മനുസ്സേസു, പോരോഹിച്ചേന ജീവതി;
ഏവം വാസേട്ഠ ജാനാഹി, യാജകോ ഏസോ ന ബ്രാഹ്മണോ.

൬൨൪. “യോ ഹി കോചി മനുസ്സേസു, ഗാമം രട്ഠഞ്ച ഭുഞ്ജതി;
ഏവം വാസേട്ഠ ജാനാഹി, രാജാ ഏസോ ന ബ്രാഹ്മണോ.

൬൨൫. “ന ചാഹം ബ്രാഹ്മണം ബ്രൂമി, യോനിജം മത്തിസമ്ഭവം;
ഭോവാദി നാമ സോ ഹോതി, സചേ [സ വേ (സീ॰ സ്യാ॰)] ഹോതി സകിഞ്ചനോ;
അകിഞ്ചനം അനാദാനം, തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണം.

൬൨൬. “സബ്ബസംയോജനം ഛേത്വാ, സോ വേ ന പരിതസ്സതി;
സങ്ഗാതിഗം വിസംയുത്തം, തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണം.

൬൨൭. “ഛേത്വാ നദ്ധിം വരത്തഞ്ച, സന്ദാനം സഹനുക്കമം;
ഉക്ഖിത്തപലിഘം ബുദ്ധം, തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണം.

൬൨൮. “അക്കോസം വധബന്ധഞ്ച, അദുട്ഠോ യോ തിതിക്ഖതി;
ഖന്തീബലം ബലാനീകം, തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണം.

൬൨൯. “അക്കോധനം വതവന്തം, സീലവന്തം അനുസ്സദം;
ദന്തം അന്തിമസാരീരം, തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണം.

൬൩൦. “വാരി പോക്ഖരപത്തേവ, ആരഗ്ഗേരിവ സാസപോ;

യോ ന ലിമ്പതി കാമേസു, തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണം.

൪൦൨. “യോ ദുക്ഖസ്സ പജാനാതി, ഇധേവ ഖയമത്തനോ;
പന്നഭാരം വിസംയുത്തം, തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണം.

൪൦൩. “ഗമ്ഭീരപഞ്ഞം മേധാവിം, മഗ്ഗാമഗ്ഗസ്സ കോവിദം;
ഉത്തമത്ഥമനുപ്പത്തം, തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണം.

൪൦൪. “അസംസട്ഠം ഗഹട്ഠേഹി, അനാഗാരേഹി ചൂഭയം;
അനോകസാരിമപ്പിച്ഛം, തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണം.

൪൦൫. “നിധായ ദണ്ഡം ഭൂതേസു, തസേസു ഥാവരേസു ച;
യോ ന ഹന്തി ന ഘാതേതി, തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണം.

൪൦൬. “അവിരുദ്ധം വിരുദ്ധേസു, അത്തദണ്ഡേസു നിബ്ബുതം;
സാദാനേസു അനാദാനം, തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണം.

൪൦൭. “യസ്സ രാഗോ ച ദോസോ ച, മാനോ മക്ഖോ ച പാതിതോ;
സാസപോരിവ ആരഗ്ഗാ, തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണം.

൪൦൮. “അകക്കസം വിഞ്ഞാപനിം, ഗിരം സച്ചമുദീരയേ;
യായ നാഭിസജേ കഞ്ചി, തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണം.

൪൦൯. “യോധ ദീഘം വ രസ്സം വാ, അണും ഥൂലം സുഭാസുഭം;
ലോകേ അദിന്നം നാദിയതി, തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണം.

൪൧൦. “ആസാ യസ്സ ന വിജ്ജന്തി, അസ്മിം ലോകേ പരമ്ഹി ച;
നിരാസാസം [നിരാസയം (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰), നിരാസകം (?)]
വിസംയുത്തം, തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണം.

൪൧൧. “യസ്സാലയാ ന വിജ്ജന്തി, അഞ്ഞായ അകഥംകഥീ;
അമതോഗധമനുപ്പത്തം, തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണം.

൪൧൨. “യോധ പുഞ്ഞഞ്ച പാപഞ്ച, ഉഭോ സങ്ഗമുപച്ചഗാ;
അസോകം വിരജം സുദ്ധം, തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണം.

൪൧൩. “ചന്ദംവ വിമലം സുദ്ധം, വിപ്പസന്നമനാവിലം;
നന്ദീഭവപരിക്ഖീണം, തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണം.

൪൧൪. “യോമം പലിപഥം ദുഗ്ഗം, സംസാരം മോഹമച്ചഗാ;
തിണ്ണോ പാരങ്ഗതോ ഝായീ, അനേജോ അകഥംകഥീ;
അനുപാദായ നിബ്ബുതോ, തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണം.

൪൧൫. “യോധ കാമേ പഹന്ത്വാന, അനാഗാരോ പരിബ്ബജേ;
കാമഭവപരിക്ഖീണം, തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണം.

൪൧൬. “യോധ തണ്ഹം പഹന്ത്വാന, അനാഗാരോ പരിബ്ബജേ;
തണ്ഹാഭവപരിക്ഖീണം, തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണം.

൪൧൭. “ഹിത്വാ മാനുസകം യോഗം, ദിബ്ബം യോഗം ഉപച്ചഗാ;
സബ്ബയോഗവിസംയുത്തം, തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണം.

൬൪൨. ‘‘ഹിത്വാ രതിഞ്ച അരതിം, സീതിഭൂതം നിരൂപധിം;
സബ്ബലോകാഭിഭും വീരം, തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണം.

൬൪൩. ‘‘ചുതിം യോ വേദി [യോ’വേതി (?) ഇതിവുത്തകേ ൻൻ അട്ഠകഥാസംവണ്ണനാ പസ്സിതബ്ബാ] ത്താനം, ഉപപത്തിഞ്ച സബ്ബസോ;
അസത്തം സുഗതം ബുദ്ധം, തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണം.

൬൪൪. ‘‘യസ്സ ഗതിം ന ജാനന്തി, ദേവാ ഗന്ധബ്ബമാനുസാ;
ഖീണാസവം അരഹന്തം, തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണം.

൬൪൫. ‘‘യസ്സ പുരേ ച പച്ഛാ ച, മജ്ഝേ ച നത്ഥി കിഞ്ചനം;
അകിഞ്ചനം അനാദാനം, തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണം.

൬൪൬. ‘‘ഉസഭം പവരം വീരം, മഹേസിം വിജിതാവിനം;
അനേജം ന്ഹാതകം ബുദ്ധം, തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണം.

൬൪൭. ‘‘പുബ്ബേനിവാസം യോ വേദി [യോ’വേതി (?) ഇതിവുത്തകേ ൻൻ അട്ഠകഥാസംവണ്ണനാ പസ്സിതബ്ബാ], സഗ്ഗാപായഞ്ച പസ്സതി;
അഥോ ജാതിക്ഖയം പത്തോ, തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണം.

൬൪൮. ‘‘സമഞ്ഞാ ഹേസാ ലോകസ്മിം, നാമഗോത്തം പകപ്പിതം;
സമ്മുച്ചാ സമുദാഗതം, തത്ഥ തത്ഥ പകപ്പിതം.

൬൪൯. ‘‘ദീഘരത്തമനുസയിതം, ദിട്ഠിഗതമജാനതം;
അജാനന്താ നോ [അജാനന്താ തേ (അട്ഠ॰) മ॰ നി॰ ൨.൪൬൫] പബ്രുവന്തി, ജാതിയാ ഹോതി ബ്രാഹ്മണോ.

൬൫൦. ‘‘ന ജച്ചാ ബ്രാഹ്മണോ ഹോതി, ന ജച്ചാ ഹോതി അബ്രാഹ്മണോ;
കമ്മുനാ ബ്രാഹ്മണോ ഹോതി, കമ്മുനാ ഹോതി അബ്രാഹ്മണോ.

൬൫൧. ‘‘കസ്സകോ കമ്മുനാ ഹോതി, സിപ്പികോ ഹോതി കമ്മുനാ;
വാണിജോ കമ്മുനാ ഹോതി, പേസ്സികോ ഹോതി കമ്മുനാ.

൬൫൨. ‘‘ചോരോപി കമ്മുനാ ഹോതി, യോധാജീവോപി കമ്മുനാ;
യാജകോ കമ്മുനാ ഹോതി, രാജാപി ഹോതി കമ്മുനാ.

൬൫൩. ‘‘ഏവമേതം യഥാഭൂതം, കമ്മം പസ്സന്തി പണ്ഡിതാ;
പടിച്ചസമുപ്പാദദസ്സാ, കമ്മവിപാകകോവിദാ.

൬൫൪. ‘‘കമ്മുനാ വത്തതി ലോകോ, കമ്മുനാ വത്തതി പജാ;
കമ്മനിബന്ധനാ സത്താ, രഥസ്സാണീവ യായതോ.

൬൫൫. ‘‘തപേന ബ്രഹ്മചരിയേന, സംയമേന ദമേന ച;
ഏതേന ബ്രാഹ്മണോ ഹോതി, ഏതം ബ്രാഹ്മണമുത്തമം.

൬൫൬. ‘‘തീഹി വിജ്ജാഹി സമ്പന്നോ, സന്തോ ഖീണപുനബ്ഭവോ;
ഏവം വാസേട്ഠ ജാനാഹി, ബ്രഹ്മാ സക്കോ വിജാനത’’ന്തി.

ഏവം വുത്തേ, വാസേട്ഠഭാരദ്വാജാ മാണവാ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും – ‘‘അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ…പേ॰… ഉപാസകേ നോ ഭവം ഗോതമോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതേ [പാണുപേതം (ക॰)] സരണം ഗതേ’’തി.

വാസേട്ഠസുത്തം നവമം നിട്ഠിതം.

൧൦. കോകാലികസുത്തം

ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. അഥ ഖോ കോകാലികോ ഭിക്ഖു യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ കോകാലികോ ഭിക്ഖു ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "പാപിച്ഛാ, ഭന്തേ, സാരിപുത്തമോഗ്ഗല്ലാനാ, പാപികാനം ഇച്ഛാനം വസം ഗതാ"തി.

ഏവം വുത്തേ, ഭഗവാ കോകാലികം ഭിക്ഖും ഏതദവോച - "മാ ഹേവം, കോകാലിക, മാ ഹേവം, കോകാലിക! പസാദേഹി, കോകാലിക, സാരിപുത്തമോഗ്ഗല്ലാനേസു ചിത്തം. പേസലാ സാരിപുത്തമോഗ്ഗല്ലാനാ"തി.

ദുതിയമ്പി ഖോ...പേ॰... തതിയമ്പി ഖോ കോകാലികോ ഭിക്ഖു ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "കിഞ്ചാപി മേ, ഭന്തേ, ഭഗവാ സദ്ധായികോ പച്ചയികോ, അഥ ഖോ പാപിച്ഛാവ സാരിപുത്തമോഗ്ഗല്ലാനാ, പാപികാനം ഇച്ഛാനം വസം ഗതാ"തി. തതിയമ്പി ഖോ ഭഗവാ കോകാലികം ഭിക്ഖും ഏതദവോച - "മാ ഹേവം, കോകാലിക , മാ ഹേവം, കോകാലിക! പസാദേഹി, കോകാലിക, സാരിപുത്തമോഗ്ഗല്ലാനേസു ചിത്തം. പേസലാ സാരിപുത്തമോഗ്ഗല്ലാനാ"തി.

അഥ ഖോ കോകാലികോ ഭിക്ഖു ഉട്ഠായാസനാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ പക്കാമി. അചിരപ്പക്കന്തസ്സ ച കോകാലികസ്സ ഭിക്ഖുനോ സാസപമത്തീഹി പിളകാഹി സബ്ബോ കായോ ഫുടോ [ഫുട്ഠോ (സ്യാ॰)] അഹോസി; സാസപമത്തിയോ ഹുത്വാ മുഗ്ഗമത്തിയോ അഹേസും; മുഗ്ഗമത്തിയോ ഹുത്വാ കളായമത്തിയോ അഹേസും; കളായമത്തിയോ ഹുത്വാ കോലട്ഠിമത്തിയോ അഹേസും; കോലട്ഠിമത്തിയോ ഹുത്വാ കോലമത്തിയോ അഹേസും; കോലമത്തിയോ ഹുത്വാ ആമലകമത്തിയോ അഹേസും; ആമലകമത്തിയോ ഹുത്വാ ബേളുവസലാടുകമത്തിയോ അഹേസും; ബേളുവസലാടുകമത്തിയോ ഹുത്വാ ബില്ലമത്തിയോ അഹേസും; ബില്ലമത്തിയോ ഹുത്വാ പഭിജ്ജിംസു; പുബ്ബഞ്ച ലോഹിതഞ്ച പഗ്ഘരിംസു. അഥ ഖോ കോകാലികോ ഭിക്ഖു തേനേവാബാധേന കാലമകാസി. കാലങ്കതോ ച കോകാലികോ ഭിക്ഖു പദുമം നിരയം ഉപപജ്ജി സാരിപുത്തമോഗ്ഗല്ലാനേസു ചിത്തം ആഘാതേത്വാ .

അഥ ഖോ ബ്രഹ്മാ സഹമ്പതി അഭിക്കന്തായ രത്തിയാ അഭിക്കന്തവണ്ണോ കേവലകപ്പം ജേതവനം ഓഭാസേത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി . ഏകമന്തം, ഠിതോ ഖോ ബ്രഹ്മാ സഹമ്പതി ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "കോകാലികോ, ഭന്തേ, ഭിക്ഖു കാലങ്കതോ; കാലങ്കതോ ച, ഭന്തേ, കോകാലികോ ഭിക്ഖു പദുമം നിരയം ഉപപന്നോ സാരിപുത്തമോഗ്ഗല്ലാനേസു ചിത്തം ആഘാതേത്വാ"തി. ഇദമവോച ബ്രഹ്മാ സഹമ്പതി; ഇദം വത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ തത്ഥേവന്തരധായി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ തസ്സാ രത്തിയാ അച്ചയേന ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ‘‘ഇമം, ഭിക്ഖവേ, രത്തിം ബ്രഹ്മാ സഹമ്പതി അഭിക്കന്തായ രത്തിയാ...പേ॰... ഇദമവോച, ഭിക്ഖവേ, ബ്രഹ്മാ സഹമ്പതി, ഇദം വത്വാ മം പദക്ഖിണം കത്വാ തത്ഥേവന്തരധായീ’’തി.

ഏവം വുത്തേ, അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ‘‘കീവദീഘം നു ഖോ, ഭന്തേ, പദുമേ നിരയേ ആയുപ്പമാണ’’ന്തി? ‘‘ദീഘം ഖോ, ഭിക്ഖു, പദുമേ നിരയേ ആയുപ്പമാണം; തം ന സുകരം സങ്ഖാതും ഏത്തകാനി വസ്സാനി ഇതി വാ ഏത്തകാനി വസ്സസതാനി ഇതി വാ ഏത്തകാനി വസ്സസഹസ്സാനി ഇതി വാ ഏത്തകാനി വസ്സസതസഹസ്സാനി ഇതി വാ’’തി. ‘‘സക്കാ പന, ഭന്തേ, ഉപമാ [ഉപമം (സീ॰ സ്യാ॰ ക॰)] കാതു’’ന്തി? ‘‘സക്കാ, ഭിക്ഖൂ’’തി ഭഗവാ അവോച -

‘‘സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖു, വീസതിഖാരികോ കോസലകോ തിലവാഹോ; തതോ പുരിസോ വസ്സസതസ്സ വസ്സസതസ്സ അച്ചയേന ഏകമേകം തിലം ഉദ്ധരേയ്യ. ഖിപ്പതരം ഖോ സോ ഭിക്ഖു വീസതിഖാരികോ കോസലകോ തിലവാഹോ ഇമിനാ ഉപക്കമേന പരിക്ഖയം പരിയാദാനം ഗച്ഛേയ്യ, നത്വേവ ഏകോ അബ്ബുദോ നിരയോ. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖു, വീസതി അബ്ബുദാ നിരയാ ഏവമേകോ നിരബ്ബുദോ നിരയോ. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖു, വീസതി നിരബ്ബുദാ നിരയാ ഏവമേകോ അബബോ നിരയോ. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖു, വീസതി അബബാ നിരയാ ഏവമേകോ അഹഹോ നിരയോ. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖു, വീസതി അഹഹാ നിരയാ ഏവമേകോ അടടോ നിരയോ. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖു, വീസതി അടടാ നിരയാ ഏവമേകോ കുമുദോ നിരയോ. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖു, വീസതി കുമുദാ നിരയാ ഏവമേകോ സോഗന്ധികോ നിരയോ. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖു, വീസതി സോഗന്ധികാ നിരയാ ഏവമേകോ ഉപ്പലകോ നിരയോ. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖു, വീസതി ഉപ്പലകാ നിരയാ ഏവമേകോ പുണ്ഡരീകോ നിരയോ. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖു, വീസതി പുണ്ഡരീകാ നിരയാ ഏവമേകോ പദുമോ നിരയോ. പദുമം ഖോ പന ഭിക്ഖു നിരയം കോകാലികോ ഭിക്ഖു ഉപപന്നോ സാരിപുത്തമോഗ്ഗല്ലാനേസു ചിത്തം ആഘാതേത്വാ’’തി. ഇദമവോച ഭഗവാ, ഇദം വത്വാന സുഗതോ അഥാപരം ഏതദവോച സത്ഥാ -

൧൧[illegible]. ‘‘പുരിസസ്സ ഹി ജാതസ്സ, കുഠാരീ [കുധാരീ (ക॰)] ജായതേ മുഖേ;
യായ ഛിന്ദതി അത്താനം, ബാലോ ദുബ്ഭാസിതം ഭണം.

൧൧[illegible]. ‘‘യോ നിന്ദിയം പസംസതി, തം വാ നിന്ദതി യോ പസംസിയോ;
വിചിനാതി മുഖേന സോ കലിം, കലിനാ തേന സുഖം ന വിന്ദതി.

൧൧[illegible]. ‘‘അപ്പമത്തോ അയം കലി, യോ അക്ഖേസു ധനപരാജയോ;
സബ്ബസ്സാപി സഹാപി അത്തനാ, അയമേവ മഹത്തരോ [മഹന്തതരോ (സീ॰)] കലി;
യോ സുഗതേസു മനം പദോസയേ.

൧൧[illegible]. ‘‘സതം സഹസ്സാനം നിരബ്ബുദാനം, ഛത്തിംസതി പഞ്ച ച അബ്ബുദാനി [അബ്ബുദാനം (ക॰)];
യമരിയഗരഹീ നിരയം ഉപേതി, വാചം മനഞ്ച പണിധായ പാപകം.

൬൬൬ “അഭൂതവാദീ നിരയം ഉപേതി, യോ വാപി കത്വാ ന കരോമിചാഹ;
ഉഭോപി തേ പേച്ച സമാ ഭവന്തി, നിഹീനകമ്മാ മനുജാ പരത്ഥ.

൬൬൭ “യോ അപ്പദുട്ഠസ്സ നരസ്സ ദുസ്സതി, സുദ്ധസ്സ പോസസ്സ അനങ്ഗണസ്സ;
തമേവ ബാലം പച്ചേതി പാപം, സുഖുമോ രജോ പടിവാതംവ ഖിത്തോ.

൬൬൮ “യോ ലോഭഗുണേ അനുയുത്തോ, സോ വചസാ പരിഭാസതി അഞ്ഞേ;
അസദ്ധോ കദരിയോ അവദഞ്ഞൂ, മച്ഛരി പേസുണിയം [പേസുണിയസ്മിം (ബഹൂസു)] അനുയുത്തോ.

൬൬൯ “മുഖദുഗ്ഗ വിഭൂത അനരിയ, ഭൂനഹു [ഭുനഹത (സ്യാ॰ ക॰)] പാപക ദുക്കടകാരി;
പുരിസന്ത കലീ അവജാത, മാ ബഹുഭാണിധ നേരയികോസി.

൬൭൦ “രജമാകിരസീ അഹിതായ, സന്തേ ഗരഹസി കിബ്ബിസകാരീ;
ബഹൂനി ദുച്ചരിതാനി ചരിത്വാ, ഗച്ഛസി ഖോ പപതം ചിരരത്തം.

൬൭൧ “ന ഹി നസ്സതി കസ്സചി കമ്മം, ഏതി ഹതം ലഭതേവ സുവാമി;
ദുക്ഖം മന്ദോ പരലോകേ, അത്തനി പസ്സതി കിബ്ബിസകാരീ.

൬൭൨ “അയോസങ്കുസമാഹതട്ഠാനം , തിണ്ഹധാരമയസൂലമുപേതി;
അഥ തത്തഅയോഗുളസന്നിഭം, ഭോജനമത്ഥി തഥാ പതിരൂപം.

൬൭൩ “ന ഹി വഗ്ഗു വദന്തി വദന്താ, നാഭിജവന്തി ന താണമുപേന്തി;
അങ്ഗാരേ സന്ഥതേ സയന്തി [സേന്തി (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)], ഗിനിസമ്പജ്ജലിതം പവിസന്തി.

൬൭൪ “ജാലേന ച ഓനഹിയാന, തത്ഥ ഹനന്തി അയോമയകുടേഭി [അയോമയകൂടേഹി (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)];
അന്ധംവ തിമിസമായന്തി, തം വിതതഞ്ഹി യഥാ മഹികായോ.

൬൭൫ “അഥ ലോഹമയം പന കുമ്ഭിം, ഗിനിസമ്പജ്ജലിതം പവിസന്തി;
പച്ചന്തി ഹി താസു ചിരരത്തം, അഗ്ഗിനിസമാസു [ഗിനിസ്സമാസു (ക॰)] സമുപ്പിലവാതേ.

൬൭൬ “അഥ പുബ്ബലോഹിതമിസ്സേ, തത്ഥ കിം പച്ചതി കിബ്ബിസകാരീ;
യം യം ദിസകം [ദിസതം (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] അധിസേതി, തത്ഥ കിലിസ്സതി സമ്ഫുസമാനോ.

൬൭൭ “പുളവാവസഥേ സലിലസ്മിം, തത്ഥ കിം പച്ചതി കിബ്ബിസകാരീ;
ഗന്തും ന ഹി തീരമപത്ഥി, സബ്ബസമാ ഹി സമന്തകപല്ലാ.

൬൭൮ “അസിപത്തവനം പന തിണ്ഹം, തം പവിസന്തി സമുച്ഛിദഗത്താ;
ജിവ്ഹം ബലിസേന ഗഹേത്വാ, ആരജയാരജയാ വിഹനന്തി.

൬൭൯ “അഥ വേതരണിം പന ദുഗ്ഗം, തിണ്ഹധാരഖുരധാരമുപേന്തി;
തത്ഥ മന്ദാ പപതന്തി, പാപകരാ പാപാനി കരിത്വാ.

൬൮൦ “ഖാദന്തി ഹി തത്ഥ രുദന്തേ, സാമാ സബലാ കാകോലഗണാ ച;

സോണാ സിങ്ഗാലാ [സിഗാലാ (സീ॰ പീ॰)] പടിഗിദ്ധാ [പടിഗിജ്ഝാ (സ്യാ॰ പീ॰)], കുലലാ വായസാ ച [കുലലാ ച വായസാ (?)] വിതുദന്തി.

ന്നവ്വ്. “കിച്ഛാ വതയം ഇധ വുത്തി, യം ജനോ ഫുസതി [പസ്സതി (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] കിബ്ബിസകാരീ;
തസ്മാ ഇധ ജീവിതസേസേ, കിച്ചകരോ സിയാ നരോ ന ചപ്പമജ്ജേ.

ന്നവ്വ്. “തേ ഗണിതാ വിദൂഹി തിലവാഹാ, യേ പദുമേ നിരയേ ഉപനീതാ;
നഹുതാനി ഹി കോടിയോ പഞ്ച ഭവന്തി, ദ്വാദസ കോടിസതാനി പുനഞ്ഞാ [പനയ്യേ (ക॰)].

ന്നവ്വ്. “യാവ ദുഖാ [ദുക്ഖാ (സീ॰ സ്യാ॰), ദുക്ഖ (പീ॰ ക॰)] നിരയാ ഇധ വുത്താ, തത്ഥപി താവ ചിരം വസിതബ്ബം;
തസ്മാ സുചിപേസലസാധുഗുണേസു, വാചം മനം സതതം [പകതം (സ്യാ॰)] പരിരക്ഖേ”തി.

കോകാലികസുത്തം ദസമം നിട്ഠിതം.

൧൧. നാലകസുത്തം

ന്നവ്വ്. ആനന്ദജാതേ തിദസഗണേ പതീതേ, സക്കഞ്ച ഇന്ദം സുചിവസനേ ച ദേവേ;
ദുസ്സം ഗഹേത്വാ അതിരിവ ഥോമയന്തേ, അസിതോ ഇസി അദ്ദസ ദിവാവിഹാരേ.

ന്നവ്വ്. ദിസ്വാന ദേവേ മുദിതമനേ ഉദഗ്ഗേ, ചിത്തിം കരിത്വാന ഇദമവോച [കരിത്വാ ഇദമവോചാസി (സീ॰)] തത്ഥ;
“കിം ദേവസങ്ഘോ അതിരിവ കല്യരൂപോ, ദുസ്സം ഗഹേത്വാ രമയഥ [ഭമയഥ (സീ॰)] കിം പടിച്ച.

ന്നവ്വ്. “യദാപി ആസീ അസുരേഹി സങ്ഗമോ, ജയോ സുരാനം അസുരാ പരാജിതാ.
തദാപി നേതാദിസോ ലോമഹംസനോ, കിമബ്ഭുതം ദട്ഠു മരൂ പമോദിതാ.

ന്നവ്വ്. “സേളേന്തി ഗായന്തി ച വാദയന്തി ച, ഭുജാനി ഫോടേന്തി [പോഠേന്തി (സീ॰ പീ॰), പോഥേന്തി (ക॰)] ച നച്ചയന്തി ച;
പുച്ഛാമി വോഹം മേരുമുദ്ധവാസിനേ, ധുനാഥ മേ സംസയം ഖിപ്പ മാരിസാ”.

ന്നവ്വ്. “സോ ബോധിസത്തോ രതനവരോ അതുല്യോ, മനുസ്സലോകേ ഹിതസുഖത്ഥായ [ഹിതസുഖതായ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] ജാതോ;
സക്യാന ഗാമേ ജനപദേ ലുമ്ബിനേയ്യേ, തേനമ്ഹ തുട്ഠാ അതിരിവ കല്യരൂപാ.

ന്നവ്വ്. “സോ സബ്ബസത്തുത്തമോ അഗ്ഗപുഗ്ഗലോ, നരാസഭോ സബ്ബപജാനമുത്തമോ;

വത്തേസ്സതി ചക്കമിസിവ്ഹയേ വനേ, നദംവ സീഹോ ബലവാ മിഗാഭിഭൂ”.

൬൯൪. തം സദ്ദം സുത്വാ തുരിതമവസരീ സോ, സുദ്ധോദനസ്സ തദ ഭവനം ഉപാവിസി [ഉപാഗമി (സീ॰ പീ॰)];
നിസജ്ജ തത്ഥ ഇദമവോചാസി സക്യേ, “കുഹിം കുമാരോ അഹമപി ദട്ഠുകാമോ”.

൬൯൫. തതോ കുമാരം ജലിതമിവ സുവണ്ണം, ഉക്കാമുഖേവ സുകുസലസമ്പഹട്ഠം [സുകുസലേന സമ്പഹട്ഠം (ക॰)];
ദദ്ദല്ലമാനം [ദദ്ദള്ഹമാനം (ക॰)] സിരിയാ അനോമവണ്ണം, ദസ്സേസു പുത്തം അസിതവ്ഹയസ്സ സക്യാ.

൬൯൬. ദിസ്വാ കുമാരം സിഖിമിവ പജ്ജലന്തം, താരാസഭംവ നഭസിഗമം വിസുദ്ധം;
സൂരിയം തപന്തം സരദരിവബ്ഭമുത്തം, ആനന്ദജാതോ വിപുലമലത്ഥ പീതിം.

൬൯൭. അനേകസാഖഞ്ച സഹസ്സമണ്ഡലം, ഛത്തം മരൂ ധാരയുമന്തലിക്ഖേ;
സുവണ്ണദണ്ഡാ വീതിപതന്തി ചാമരാ, ന ദിസ്സരേ ചാമരഛത്തഗാഹകാ.

൬൯൮. ദിസ്വാ ജടീ കണ്ഹസിരിവ്ഹയോ ഇസി, സുവണ്ണനിക്ഖം വിയ പണ്ഡുകമ്ബലേ;
സേതഞ്ച ഛത്തം ധരിയന്ത [ധാരിയന്ത (സ്യാ॰), ധാരയന്തം (സീ॰ ക॰)] മുദ്ധനി, ഉദഗ്ഗചിത്തോ സുമനോ പടിഗ്ഗഹേ.

൬൯൯. പടിഗ്ഗഹേത്വാ പന സക്യപുങ്ഗവം, ജിഗീസതോ [ജിഗിംസകോ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] ലക്ഖണമന്തപാരഗൂ;
പസന്നചിത്തോ ഗിരമബ്ഭുദീരയി, “അനുത്തരായം ദ്വിപദാനമുത്തമോ” [ദ്വിപദാനമുത്തമോ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)].

൭൦൦. അഥത്തനോ ഗമനമനുസ്സരന്തോ, അകല്യരൂപോ ഗളയതി അസ്സുകാനി;
ദിസ്വാന സക്യാ ഇസിമവോചും രുദന്തം,
“നോ ചേ കുമാരേ ഭവിസ്സതി അന്തരായോ”.

൭൦൧. ദിസ്വാന സക്യേ ഇസിമവോച അകല്യേ, “നാഹം കുമാരേ അഹിതമനുസ്സരാമി;
ന ചാപിമസ്സ ഭവിസ്സതി അന്തരായോ, ന ഓരകായം അധിമാനസാ [അധിമനസാ (സീ॰ സ്യാ॰)] ഭവാഥ.

൭൦൨. “സമ്ബോധിയഗ്ഗം ഫുസിസ്സതായം കുമാരോ, സോ ധമ്മചക്കം പരമവിസുദ്ധദസ്സീ;
വത്തേസ്സതായം ബഹുജനഹിതാനുകമ്പീ, വിത്ഥാരികസ്സ ഭവിസ്സതി ബ്രഹ്മചരിയം.

൭൦൩. “മമഞ്ച ആയു ന ചിരമിധാവസേസോ, അഥന്തരാ മേ ഭവിസ്സതി കാലകിരിയാ;
സോഹം ന സോസ്സം [സുസ്സം (സീ॰ സ്യാ॰)] അസമധുരസ്സ ധമ്മം, തേനമ്ഹി അട്ടോ ബ്യസനംഗതോ അഘാവീ”.

൭൦൦ സോ സാകിയാനം വിപുലം ജനേത്വാ പീതിം, അന്തേപുരമ്ഹാ നിഗ്ഗമാ [നിരഗമാ (സീ॰ സ്യാ॰), നിഗമാ (ക॰ സീ॰), നിരഗമ (പീ॰)] ബ്രഹ്മചാരീ;
സോ ഭാഗിനേയ്യം സയം അനുകമ്പമാനോ, സമാദപേസി അസമധുരസ്സ ധമ്മേ.

൭൦൧. ‘‘ബുദ്ധോതി ഘോസം യദ [യദി (സ്യാ॰ ക॰)] പരതോ സുണാസി, സമ്ബോധിപത്തോ വിവരതി ധമ്മമഗ്ഗം;
ഗന്ത്വാന തത്ഥ സമയം പരിപുച്ഛമാനോ [സയം പരിപുച്ഛിയാനോ (സീ॰ സ്യാ॰)], ചരസ്സു തസ്മിം ഭഗവതി ബ്രഹ്മചരിയം’’.

൭൦൨. തേനാനുസിട്ഠോ ഹിതമനേന താദിനാ, അനാഗതേ പരമവിസുദ്ധദസ്സിനാ;
സോ നാലകോ ഉപചിതപുഞ്ഞസഞ്ചയോ, ജിനം പതിക്ഖം [പതി + ഇക്ഖം = പതിക്ഖം] പരിവസി രക്ഖിതിന്ദ്രിയോ.

൭൦൩. സുത്വാന ഘോസം ജിനവരചക്കവത്തനേ, ഗന്ത്വാന ദിസ്വാ ഇസിനിസഭം പസന്നോ;
മോനേയ്യസേട്ഠം മുനിപവരം അപുച്ഛി, സമാഗതേ അസിതാവ്ഹയസ്സ സാസനേതി.

വത്ഥുഗാഥാ നിട്ഠിതാ.

൭൦൪. ‘‘അഞ്ഞാതമേതം വചനം, അസിതസ്സ യഥാതഥം;
തം തം ഗോതമ പുച്ഛാമി, സബ്ബധമ്മാന പാരഗും.

൭൦൫. ‘‘അനഗാരിയുപേതസ്സ, ഭിക്ഖാചരിയം ജിഗീസതോ;
മുനി പബ്രൂഹി മേ പുട്ഠോ, മോനേയ്യം ഉത്തമം പദം’’.

൭൦൬. ‘‘മോനേയ്യം തേ ഉപഞ്ഞിസ്സം, (ഇതി ഭഗവാ) ദുക്കരം ദുരഭിസമ്ഭവം;
ഹന്ദ തേ നം പവക്ഖാമി, സന്ഥമ്ഭസ്സു ദള്ഹോ ഭവ.

൭൦൭. ‘‘സമാനഭാഗം കുബ്ബേഥ, ഗാമേ അക്കുട്ഠവന്ദിതം;
മനോപദോസം രക്ഖേയ്യ, സന്തോ അനുണ്ണതോ ചരേ.

൭൦൮. ‘‘ഉച്ചാവചാ നിച്ഛരന്തി, ദായേ അഗ്ഗിസിഖൂപമാ;
നാരിയോ മുനിം പലോഭേന്തി, താസു തം മാ പലോഭയും.

൭൦൯. ‘‘വിരതോ മേഥുനാ ധമ്മാ, ഹിത്വാ കാമേ പരോപരേ [പരോവരേ (സീ॰ പീ॰), വരാവരേ (സ്യാ॰)];
അവിരുദ്ധോ അസാരത്തോ, പാണേസു തസഥാവരേ.

൭൧൦. ‘‘യഥാ അഹം തഥാ ഏതേ, യഥാ ഏതേ തഥാ അഹം;
അത്താനം ഉപമം കത്വാ, ന ഹനേയ്യ ന ഘാതയേ.

൭൧൧. ‘‘ഹിത്വാ ഇച്ഛഞ്ച ലോഭഞ്ച, യത്ഥ സത്തോ പുഥുജ്ജനോ;
ചക്ഖുമാ പടിപജ്ജേയ്യ, തരേയ്യ നരകം ഇമം.

൭൧൨. ‘‘ഊനൂദരോ മിതാഹാരോ, അപ്പിച്ഛസ്സ അലോലുപോ;
സദാ [സ വേ (പീ॰)] ഇച്ഛായ നിച്ഛാതോ, അനിച്ഛോ ഹോതി നിബ്ബുതോ.

൭൧൩. ‘‘സ പിണ്ഡചാരം ചരിത്വാ, വനന്തമഭിഹാരയേ;

ഉപട്ഠിതോ രുക്ഖമൂലസ്മിം, ആസനൂപഗതോ മുനി.

൭൧൪. “സ ഝാനപസുതോ ധീരോ, വനന്തേ രമിതോ സിയാ;
ഝായേഥ രുക്ഖമൂലസ്മിം, അത്താനമഭിതോസയം.

൭൧൫. “തതോ രത്യാ വിവസാനേ [വിവസനേ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)], ഗാമന്തമഭിഹാരയേ;
അവ്ഹാനം നാഭിനന്ദേയ്യ, അഭിഹാരഞ്ച ഗാമതോ.

൭൧൬. “ന മുനീ ഗാമമാഗമ്മ, കുലേസു സഹസാ ചരേ;
ഘാസേസനം ഛിന്നകഥോ, ന വാചം പയുതം ഭണേ.

൭൧൭. “അലത്ഥം യദിദം സാധു, നാലത്ഥം കുസലം ഇതി;
ഉഭയേനേവ സോ താദീ, രുക്ഖംവുപനിവത്തതി
[രുക്ഖംവു’പതിവത്തതി (ക॰), രുക്ഖംവ ഉപാതിവത്തതി (സ്യാ॰)].

൭൧൮. “സ പത്തപാണി വിചരന്തോ, അമൂഗോ മൂഗസമ്മതോ;
അപ്പം ദാനം ന ഹീളേയ്യ, ദാതാരം നാവജാനിയാ.

൭൧൯. “ഉച്ചാവചാ ഹി പടിപദാ, സമണേന പകാസിതാ;
ന പാരം ദിഗുണം യന്തി, നയിദം ഏകഗുണം മുതം.

൭൨൦. “യസ്സ ച വിസതാ നത്ഥി, ഛിന്നസോതസ്സ ഭിക്ഖുനോ;
കിച്ചാകിച്ചപ്പഹീനസ്സ, പരിളാഹോ ന വിജ്ജതി.

൭൨൧. “മോനേയ്യം തേ ഉപഞ്ഞിസ്സം, ഖുരധാരൂപമോ ഭവേ;
ജിവ്ഹായ താലുമാഹച്ച, ഉദരേ സഞ്ഞതോ സിയാ.

൭൨൨. “അലീനചിത്തോ ച സിയാ, ന ചാപി ബഹു ചിന്തയേ;
നിരാമഗന്ധോ അസിതോ, ബ്രഹ്മചരിയപരായണോ.

൭൨൩. “ഏകാസനസ്സ സിക്ഖേഥ, സമണൂപാസനസ്സ ച;
ഏകത്തം മോനമക്ഖാതം, ഏകോ ചേ അഭിരമിസ്സസി;
അഥ ഭാഹിസി [ഭാസിഹി (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] ദസദിസാ.

൭൨൪. “സുത്വാ ധീരാനം നിഗ്ഘോസം, ഝായീനം കാമചാഗിനം;
തതോ ഹിരിഞ്ച സദ്ധഞ്ച, ഭിയ്യോ കുബ്ബേഥ മാമകോ.

൭൨൫. “തം നദീഹി വിജാനാഥ, സോബ്ഭേസു പദരേസു ച;
സണന്താ യന്തി കുസോബ്ഭാ [കുസ്സുബ്ഭാ (സീ॰)], തുണ്ഹീയന്തി മഹോദധീ.

൭൨൬. “യദൂനകം തം സണതി, യം പൂരം സന്തമേവ തം;
അഡ്ഢകുമ്ഭൂപമോ ബാലോ, രഹദോ പൂരോവ പണ്ഡിതോ.

൭൨൭. “യം സമണോ ബഹും ഭാസതി, ഉപേതം അത്ഥസഞ്ഹിതം;
ജാനം സോ ധമ്മം ദേസേതി, ജാനം സോ ബഹു ഭാസതി.

൭൨൮. “യോ ച ജാനം സംയതത്തോ, ജാനം ന ബഹു ഭാസതി;
സ മുനീ മോനമരഹതി, സ മുനീ മോനമജ്ഝഗാ”തി.

നാലകസുത്തം ഏകാദസമം നിട്ഠിതം.

൧൨. ദ്വയതാനുപസ്സനാസുത്തം

ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി പുബ്ബാരാമേ മിഗാരമാതുപാസാദേ. തേന ഖോ പന സമയേന ഭഗവാ തദഹുപോസഥേ പന്നരസേ പുണ്ണായ പുണ്ണമായ രത്തിയാ ഭിക്ഖുസങ്ഘപരിവുതോ അബ്ഭോകാസേ നിസിന്നോ ഹോതി . അഥ ഖോ ഭഗവാ തുണ്ഹീഭൂതം തുണ്ഹീഭൂതം ഭിക്ഖുസങ്ഘം അനുവിലോകേത്വാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി -

'''യേ തേ, ഭിക്ഖവേ, കുസലാ ധമ്മാ അരിയാ നിയ്യാനികാ സമ്ബോധഗാമിനോ, തേസം വോ, ഭിക്ഖവേ, കുസലാനം ധമ്മാനം അരിയാനം നിയ്യാനികാനം സമ്ബോധഗാമീനം കാ ഉപനിസാ സവനായാ'തി ഇതി ചേ, ഭിക്ഖവേ, പുച്ഛിതാരോ അസ്സു, തേ ഏവമസ്സു വചനീയാ - 'യാവദേവ ദ്വയതാനം ധമ്മാനം യഥാഭൂതം ഞാണായാ'തി. കിഞ്ച ദ്വയതം വദേഥ?

(൧) ''ഇദം ദുക്ഖം, അയം ദുക്ഖസമുദയോതി അയമേകാനുപസ്സനാ. അയം ദുക്ഖനിരോധോ, അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാതി, അയം ദുതിയാനുപസ്സനാ. ഏവം സമ്മാ ദ്വയതാനുപസ്സിനോ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ അപ്പമത്തസ്സ ആതാപിനോ പഹിതത്തസ്സ വിഹരതോ ദ്വിന്നം ഫലാനം അഞ്ഞതരം ഫലം പാടികങ്ഖം - ദിട്ഠേവ ധമ്മേ അഞ്ഞാ, സതി വാ ഉപാദിസേസേ അനാഗാമിതാ''തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. ഇദം വത്വാന സുഗതോ അഥാപരം ഏതദവോച സത്ഥാ -

൭൨൯. ''യേ ദുക്ഖം നപ്പജാനന്തി, അഥോ ദുക്ഖസ്സ സമ്ഭവം;
യത്ഥ ച സബ്ബസോ ദുക്ഖം, അസേസം ഉപരുജ്ഝതി;
തഞ്ച മഗ്ഗം ന ജാനന്തി, ദുക്ഖൂപസമഗാമിനം.

൭൩൦. ''ചേതോവിമുത്തിഹീനാ തേ, അഥോ പഞ്ഞാവിമുത്തിയാ;
അഭബ്ബാ തേ അന്തകിരിയായ, തേ വേ ജാതിജരൂപഗാ.

൭൩൧. ''യേ ച ദുക്ഖം പജാനന്തി, അഥോ ദുക്ഖസ്സ സമ്ഭവം;
യത്ഥ ച സബ്ബസോ ദുക്ഖം, അസേസം ഉപരുജ്ഝതി;
തഞ്ച മഗ്ഗം പജാനന്തി, ദുക്ഖൂപസമഗാമിനം.

൭൩൨. ''ചേതോവിമുത്തിസമ്പന്നാ, അഥോ പഞ്ഞാവിമുത്തിയാ;
ഭബ്ബാ തേ അന്തകിരിയായ, ന തേ ജാതിജരൂപഗാ''തി.

(൨) '''സിയാ അഞ്ഞേനപി പരിയായേന സമ്മാ ദ്വയതാനുപസ്സനാ'തി, ഇതി ചേ, ഭിക്ഖവേ, പുച്ഛിതാരോ അസ്സു; 'സിയാ'തിസ്സു വചനീയാ. കഥഞ്ച സിയാ? യം കിഞ്ചി ദുക്ഖം സമ്ഭോതി സബ്ബം ഉപധിപച്ചയാതി, അയമേകാനുപസ്സനാ. ഉപധീനം ത്വേവ അസേസവിരാഗനിരോധാ നത്ഥി ദുക്ഖസ്സ സമ്ഭവോതി, അയം ദുതിയാനുപസ്സനാ. ഏവം സമ്മാ...പേ॰... അഥാപരം ഏതദവോച സത്ഥാ -

൭൩൩. ''ഉപധിനിദാനാ പഭവന്തി ദുക്ഖാ, യേ കേചി ലോകസ്മിമനേകരൂപാ;

യോ വേ അവിദ്വാ ഉപധിം കരോതി, പുനപ്പുനം ദുക്ഖമുപേതി മന്ദോ;
തസ്മാ പജാനം ഉപധിം ന കയിരാ, ദുക്ഖസ്സ ജാതിപ്പഭവാനുപസ്സീ”തി.

(൩) “‘സിയാ അഞ്ഞേനപി പരിയായേന സമ്മാ ദ്വയതാനുപസ്സനാ’തി, ഇതി ചേ, ഭിക്ഖവേ, പുച്ഛിതാരോ അസ്സു; ‘സിയാ’തിസ്സു വചനീയാ. കഥഞ്ച സിയാ? യം കിഞ്ചി ദുക്ഖം സമ്ഭോതി സബ്ബം അവിജ്ജാപച്ചയാതി, അയമേകാനുപസ്സനാ. അവിജ്ജായ ത്വേവ അസേസവിരാഗനിരോധാ നത്ഥി ദുക്ഖസ്സ സമ്ഭവോതി, അയം ദുതിയാനുപസ്സനാ. ഏവം സമ്മാ…പേ॰… അഥാപരം ഏതദവോച സത്ഥാ -

൭൩൪. “ജാതിമരണസംസാരം , യേ വജന്തി പുനപ്പുനം;
ഇത്ഥഭാവഞ്ഞഥാഭാവം, അവിജ്ജായേവ സാ ഗതി.

൭൩൫. “അവിജ്ജാ ഹായം മഹാമോഹോ, യേനിദം സംസിതം ചിരം;
വിജ്ജാഗതാ ച യേ സത്താ, ന തേ ഗച്ഛന്തി [നാഗച്ഛന്തി (സീ॰ പീ॰)] പുനബ്ഭവ”ന്തി.

(൪) “സിയാ അഞ്ഞേനപി…പേ॰… കഥഞ്ച സിയാ? യം കിഞ്ചി ദുക്ഖം സമ്ഭോതി സബ്ബം സങ്ഖാരപച്ചയാതി, അയമേകാനുപസ്സനാ. സങ്ഖാരാനം ത്വേവ അസേസവിരാഗനിരോധാ നത്ഥി ദുക്ഖസ്സ സമ്ഭവോതി, അയം ദുതിയാനുപസ്സനാ. ഏവം സമ്മാ…പേ॰… അഥാപരം ഏതദവോച സത്ഥാ -

൭൩൬. “യം കിഞ്ചി ദുക്ഖം സമ്ഭോതി, സബ്ബം സങ്ഖാരപച്ചയാ;
സങ്ഖാരാനം നിരോധേന, നത്ഥി ദുക്ഖസ്സ സമ്ഭവോ.

൭൩൭. “ഏതമാദീനവം ഞത്വാ, ദുക്ഖം സങ്ഖാരപച്ചയാ;
സബ്ബസങ്ഖാരസമഥാ, സഞ്ഞാനം ഉപരോധനാ;
ഏവം ദുക്ഖക്ഖയോ ഹോതി, ഏതം ഞത്വാ യഥാതഥം.

൭൩൮. “സമ്മദ്ദസാ വേദഗുനോ, സമ്മദഞ്ഞായ പണ്ഡിതാ;
അഭിഭുയ്യ മാരസംയോഗം, ന ഗച്ഛന്തി [നാഗച്ഛന്തി (സീ॰ പീ॰)] പുനബ്ഭവ”ന്തി.

(൫) “സിയാ അഞ്ഞേനപി…പേ॰… കഥഞ്ച സിയാ? യം കിഞ്ചി ദുക്ഖം സമ്ഭോതി സബ്ബം വിഞ്ഞാണപച്ചയാതി, അയമേകാനുപസ്സനാ. വിഞ്ഞാണസ്സ ത്വേവ അസേസവിരാഗനിരോധാ നത്ഥി ദുക്ഖസ്സ സമ്ഭവോതി, അയം ദുതിയാനുപസ്സനാ. ഏവം സമ്മാ…പേ॰… അഥാപരം ഏതദവോച സത്ഥാ -

൭൩൯. “യം കിഞ്ചി ദുക്ഖം സമ്ഭോതി, സബ്ബം വിഞ്ഞാണപച്ചയാ;
വിഞ്ഞാണസ്സ നിരോധേന, നത്ഥി ദുക്ഖസ്സ സമ്ഭവോ.

൭൪൦. “ഏതമാദീനവം ഞത്വാ, ദുക്ഖം വിഞ്ഞാണപച്ചയാ;
വിഞ്ഞാണൂപസമാ ഭിക്ഖു, നിച്ഛാതോ പരിനിബ്ബുതോ”തി.

(൬) “സിയാ അഞ്ഞേനപി…പേ॰… കഥഞ്ച സിയാ? യം കിഞ്ചി ദുക്ഖം സമ്ഭോതി സബ്ബം ഫസ്സപച്ചയാതി, അയമേകാനുപസ്സനാ. ഫസ്സസ്സ ത്വേവ അസേസവിരാഗനിരോധാ നത്ഥി ദുക്ഖസ്സ സമ്ഭവോതി, അയം ദുതിയാനുപസ്സനാ. ഏവം സമ്മാ…പേ॰… അഥാപരം ഏതദവോച സത്ഥാ -

൭൩൬. “ഫസ്സേന അഭിഭൂതാനം, ഭവസോതാനുസാരിനം;
കുമ്മഗ്ഗപടിപന്നാനം, ആരാ സംയോജനക്ഖയോ.

൭൩൭. “യേ ച ഫസ്സം പരിഞ്ഞായ, അഞ്ഞായുപസമേ [പഞ്ഞായ ഉപസമേ (സ്യാ॰)] രതാ;
തേ വേ ഫസ്സാഭിസമയാ, നിച്ഛാതാ പരിനിബ്ബുതാ”തി.

(൭) “സിയാ അഞ്ഞേനപി…പേ॰… കഥഞ്ച സിയാ? യം കിഞ്ചി ദുക്ഖം സമ്ഭോതി സബ്ബം വേദനാപച്ചയാതി, അയമേകാനുപസ്സനാ. വേദനാനം ത്വേവ അസേസവിരാഗനിരോധാ നത്ഥി ദുക്ഖസ്സ സമ്ഭവോതി, അയം ദുതിയാനുപസ്സനാ. ഏവം സമ്മാ…പേ॰… അഥാപരം ഏതദവോച സത്ഥാ -

൭൩൮. “സുഖം വാ യദി വാ ദുക്ഖം, അദുക്ഖമസുഖം സഹ;
അജ്ഝത്തഞ്ച ബഹിദ്ധാ ച, യം കിഞ്ചി അത്ഥി വേദിതം.

൭൩൯. “ഏതം ദുക്ഖന്തി ഞത്വാന, മോസധമ്മം പലോകിനം [പലോകിതം (സീ॰)];
ഫുസ്സ ഫുസ്സ വയം പസ്സം, ഏവം തത്ഥ വിജാനതി [വിരജ്ജതി (ക॰ സീ॰)];
വേദനാനം ഖയാ ഭിക്ഖു, നിച്ഛാതോ പരിനിബ്ബുതോ”തി.

(൮) “സിയാ അഞ്ഞേനപി…പേ॰… കഥഞ്ച സിയാ? യം കിഞ്ചി ദുക്ഖം സമ്ഭോതി സബ്ബം തണ്ഹാപച്ചയാതി, അയമേകാനുപസ്സനാ. തണ്ഹായ ത്വേവ അസേസവിരാഗനിരോധാ നത്ഥി ദുക്ഖസ്സ സമ്ഭവോതി, അയം ദുതിയാനുപസ്സനാ. ഏവം സമ്മാ…പേ॰… അഥാപരം ഏതദവോച സത്ഥാ -

൭൪൦. “തണ്ഹാദുതിയോ പുരിസോ, ദീഘമദ്ധാന സംസരം;
ഇത്ഥഭാവഞ്ഞഥാഭാവം, സംസാരം നാതിവത്തതി.

൭൪൧. “ഏതമാദീനവം ഞത്വാ, തണ്ഹം [തണ്ഹാ (ബഹൂസു) ഇതിവുത്തകേ ൧൫ പസ്സിതബ്ബം] ദുക്ഖസ്സ സമ്ഭവം;
വീതതണ്ഹോ അനാദാനോ, സതോ ഭിക്ഖു പരിബ്ബജേ”തി.

(൯) “സിയാ അഞ്ഞേനപി…പേ॰… കഥഞ്ച സിയാ? യം കിഞ്ചി ദുക്ഖം സമ്ഭോതി സബ്ബം ഉപാദാനപച്ചയാതി, അയമേകാനുപസ്സനാ. ഉപാദാനാനം [ഉപാദാനസ്സ (സ്യാ॰ ക॰)] ത്വേവ അസേസവിരാഗനിരോധാ നത്ഥി ദുക്ഖസ്സ സമ്ഭവോതി, അയം ദുതിയാനുപസ്സനാ. ഏവം സമ്മാ…പേ॰… അഥാപരം ഏതദവോച സത്ഥാ -

൭൪൨. “ഉപാദാനപച്ചയാ ഭവോ, ഭൂതോ ദുക്ഖം നിഗച്ഛതി;
ജാതസ്സ മരണം ഹോതി, ഏസോ ദുക്ഖസ്സ സമ്ഭവോ.

൭൪൩. “തസ്മാ ഉപാദാനക്ഖയാ, സമ്മദഞ്ഞായ പണ്ഡിതാ;
ജാതിക്ഖയം അഭിഞ്ഞായ, ന ഗച്ഛന്തി പുനബ്ഭവ”ന്തി.

(൧൦) “സിയാ അഞ്ഞേനപി…പേ॰… കഥഞ്ച സിയാ? യം കിഞ്ചി ദുക്ഖം സമ്ഭോതി സബ്ബം ആരമ്ഭപച്ചയാതി, അയമേകാനുപസ്സനാ. ആരമ്ഭാനം ത്വേവ

അസേസവിരാഗനിരോധാ നത്ഥി ദുക്ഖസ്സ സമ്ഭവോതി, അയം ദുതിയാനുപസ്സനാ. ഏവം സമ്മാ...പേ॰... അഥാപരം ഏതദവോച സത്ഥാ -

൭൪൯. ‘‘യം കിഞ്ചി ദുക്ഖം സമ്ഭോതി, സബ്ബം ആരമ്ഭപച്ചയാ;
ആരമ്ഭാനം നിരോധേന, നത്ഥി ദുക്ഖസ്സ സമ്ഭവോ.

൭൫൦. ‘‘ഏതമാദീനവം ഞത്വാ, ദുക്ഖം ആരമ്ഭപച്ചയാ;
സബ്ബാരമ്ഭം പടിനിസ്സജ്ജ, അനാരമ്ഭേ വിമുത്തിനോ.

൭൫൧. ‘‘ഉച്ഛിന്നഭവതണ്ഹസ്സ, സന്തചിത്തസ്സ ഭിക്ഖുനോ;
വിക്ഖീണോ [വിതിണ്ണോ (സീ॰)] ജാതിസംസാരോ, നത്ഥി തസ്സ
പുനബ്ഭവോ’’തി.

(൧൧) ‘‘സിയാ അഞ്ഞേനപി...പേ॰... കഥഞ്ച സിയാ? യം കിഞ്ചി ദുക്ഖം സമ്ഭോതി സബ്ബം ആഹാരപച്ചയാതി, അയമേകാനുപസ്സനാ. ആഹാരാനം ത്വേവ അസേസവിരാഗനിരോധാ നത്ഥി ദുക്ഖസ്സ സമ്ഭവോതി, അയം ദുതിയാനുപസ്സനാ. ഏവം സമ്മാ...പേ॰... അഥാപരം ഏതദവോച സത്ഥാ -

൭൫൨. ‘‘യം കിഞ്ചി ദുക്ഖം സമ്ഭോതി, സബ്ബം ആഹാരപച്ചയാ;
ആഹാരാനം നിരോധേന, നത്ഥി ദുക്ഖസ്സ സമ്ഭവോ.

൭൫൩. ‘‘ഏതമാദീനവം ഞത്വാ, ദുക്ഖം ആഹാരപച്ചയാ;
സബ്ബാഹാരം പരിഞ്ഞായ, സബ്ബാഹാരമനിസ്സിതോ.

൭൫൪. ‘‘ആരോഗ്യം സമ്മദഞ്ഞായ, ആസവാനം പരിക്ഖയാ;
സങ്ഖായ സേവീ ധമ്മട്ഠോ, സങ്ഖ്യം [സങ്ഖം (സീ॰ പീ॰)] നോപേതി
വേദഗൂ’’തി.

(൧൨) ‘‘സിയാ അഞ്ഞേനപി...പേ॰... കഥഞ്ച സിയാ? യം കിഞ്ചി ദുക്ഖം സമ്ഭോതി സബ്ബം ഇഞ്ജിതപച്ചയാതി, അയമേകാനുപസ്സനാ. ഇഞ്ജിതാനം ത്വേവ അസേസവിരാഗനിരോധാ നത്ഥി ദുക്ഖസ്സ സമ്ഭവോതി, അയം ദുതിയാനുപസ്സനാ. ഏവം സമ്മാ...പേ॰... അഥാപരം ഏതദവോച സത്ഥാ -

൭൫൫. ‘‘യം കിഞ്ചി ദുക്ഖം സമ്ഭോതി, സബ്ബം ഇഞ്ജിതപച്ചയാ;
ഇഞ്ജിതാനം നിരോധേന, നത്ഥി ദുക്ഖസ്സ സമ്ഭവോ.

൭൫൬. ‘‘ഏതമാദീനവം ഞത്വാ, ദുക്ഖം ഇഞ്ജിതപച്ചയാ;
തസ്മാ ഹി ഏജം വോസ്സജ്ജ, സങ്ഖാരേ ഉപരുന്ധിയ;
അനേജോ അനുപാദാനോ, സതോ ഭിക്ഖു പരിബ്ബജേ’’തി.

(൧൩) ‘‘സിയാ അഞ്ഞേനപി...പേ॰... കഥഞ്ച സിയാ? നിസ്സിതസ്സ ചലിതം ഹോതീതി, അയമേകാനുപസ്സനാ. അനിസ്സിതോ ന ചലതീതി, അയം ദുതിയാനുപസ്സനാ. ഏവം സമ്മാ...പേ॰... അഥാപരം ഏതദവോച സത്ഥാ -

൭൫൭. ‘‘അനിസ്സിതോ ന ചലതി, നിസ്സിതോ ച ഉപാദിയം;
ഇത്ഥഭാവഞ്ഞഥാഭാവം, സംസാരം നാതിവത്തതി.

൭൫൮. ‘‘ഏതമാദീനവം ഞത്വാ, നിസ്സയേസു മഹബ്ഭയം;
അനിസ്സിതോ അനുപാദാനോ, സതോ ഭിക്ഖു പരിബ്ബജേ’’തി.

(൧൫) “സിയാ അഞ്ഞേനപി…പേ॰… കഥഞ്ച സിയാ? രൂപേഹി, ഭിക്ഖവേ, അരൂപാ [ആരുപ്പാ (സീ॰ പീ॰)] സന്തതരാതി, അയമേകാനുപസ്സനാ. അരൂപേഹി നിരോധോ സന്തതരോതി, അയം ദുതിയാനുപസ്സനാ. ഏവം സമ്മാ…പേ॰… അഥാപരം ഏതദവോച സത്ഥാ -

൩൬൯. “യേ ച രൂപൂപഗാ സത്താ, യേ ച അരൂപട്ഠായിനോ
[ആരുപ്പവാസിനോ (സീ॰ പീ॰)];
നിരോധം അപ്പജാനന്താ, ആഗന്താരോ പുനബ്ഭവം.

൩൭൦. “യേ ച രൂപേ പരിഞ്ഞായ, അരൂപേസു അസണ്ഠിതാ [സുസണ്ഠിതാ
(സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)];
നിരോധേ യേ വിമുച്ചന്തി, തേ ജനാ മച്ചുഹായിനോ”തി.

(൧൬) “സിയാ അഞ്ഞേനപി…പേ॰… കഥഞ്ച സിയാ? യം, ഭിക്ഖവേ, സദേവകസ്സ ലോകസ്സ സമാരകസ്സ സബ്രഹ്മകസ്സ സസ്സമണബ്രാഹ്മണിയാ പജായ സദേവമനുസ്സായ ഇദം സച്ചന്തി ഉപനിജ്ഝായിതം തദമരിയാനം ഏതം മുസാതി യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ സുദിട്ഠം, അയമേകാനുപസ്സനാ. യം , ഭിക്ഖവേ, സദേവകസ്സ…പേ॰… സദേവമനുസ്സായ ഇദം മുസാതി ഉപനിജ്ഝായിതം, തദമരിയാനം ഏതം സച്ചന്തി യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ സുദിട്ഠം, അയം ദുതിയാനുപസ്സനാ. ഏവം സമ്മാ…പേ॰… അഥാപരം ഏതദവോച സത്ഥാ -

൩൭൧. “അനത്തനി അത്തമാനിം [അത്തമാനീ (സ്യാ॰), അത്തമാനം (പീ॰ ക॰)],
പസ്സ ലോകം സദേവകം;
നിവിട്ഠം നാമരൂപസ്മിം, ഇദം സച്ചന്തി മഞ്ഞതി.

൩൭൨. “യേന യേന ഹി മഞ്ഞന്തി, തതോ തം ഹോതി അഞ്ഞഥാ;
തഞ്ഹി തസ്സ മുസാ ഹോതി, മോസധമ്മഞ്ഹി ഇത്തരം.

൩൭൩. “അമോസധമ്മം നിബ്ബാനം, തദരിയാ സച്ചതോ വിദൂ;
തേ വേ സച്ചാഭിസമയാ, നിച്ഛാതാ പരിനിബ്ബുതാ”തി.

(൧൭) “‘സിയാ അഞ്ഞേനപി പരിയായേന സമ്മാ ദ്വയതാനുപസ്സനാ’തി, ഇതി ചേ, ഭിക്ഖവേ, പുച്ഛിതാരോ അസ്സു; ‘സിയാ’തിസ്സു വചനീയാ. കഥഞ്ച സിയാ? യം, ഭിക്ഖവേ, സദേവകസ്സ ലോകസ്സ സമാരകസ്സ സബ്രഹ്മകസ്സ സസ്സമണബ്രാഹ്മണിയാ പജായ സദേവമനുസ്സായ ഇദം സുഖന്തി ഉപനിജ്ഝായിതം, തദമരിയാനം ഏതം ദുക്ഖന്തി യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ സുദിട്ഠം, അയമേകാനുപസ്സനാ . യം, ഭിക്ഖവേ, സദേവകസ്സ…പേ॰… സദേവമനുസ്സായ ഇദം ദുക്ഖന്തി ഉപനിജ്ഝായിതം തദമരിയാനം ഏതം സുഖന്തി യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ സുദിട്ഠം, അയം ദുതിയാനുപസ്സനാ. ഏവം സമ്മാ ദ്വയതാനുപസ്സിനോ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ അപ്പമത്തസ്സ ആതാപിനോ പഹിതത്തസ്സ വിഹരതോ ദ്വിന്നം ഫലാനം അഞ്ഞതരം ഫലം പാടികങ്ഖം - ദിട്ഠേവ ധമ്മേ അഞ്ഞാ, സതി വാ ഉപാദിസേസേ അനാഗാമിതാതി. ഇദമവോച ഭഗവാ. ഇദം വത്വാന സുഗതോ അഥാപരം ഏതദവോച സത്ഥാ -

൩൭൪. “രൂപാ സദ്ദാ രസാ ഗന്ധാ, ഫസ്സാ ധമ്മാ ച കേവലാ;

ഇട്ഠാ കന്താ മനാപാ ച, യാവതത്ഥീതി വുച്ചതി.

൭൬൫.“സദേവകസ്സ ലോകസ്സ, ഏതേ വോ സുഖസമ്മതാ;
യത്ഥ ചേതേ നിരുജ്ഝന്തി, തം നേസം ദുക്ഖസമ്മതം.

൭൬൬.“സുഖന്തി ദിട്ഠമരിയേഹി, സക്കായസ്സുപരോധനം;
പച്ചനീകമിദം ഹോതി, സബ്ബലോകേന പസ്സതം.

൭൬൭.“യം പരേ സുഖതോ ആഹു, തദരിയാ ആഹു ദുക്ഖതോ;
യം പരേ ദുക്ഖതോ ആഹു, തദരിയാ സുഖതോ വിദൂ.

൭൬൮.“പസ്സ ധമ്മം ദുരാജാനം, സമ്പമൂള്ഹേത്ഥവിദ്ദസു [സമ്പമൂള്ഹേത്ഥ അവിദ്ദസു (സീ॰ പീ॰), സമ്മൂള്ഹേത്ഥ അവിദ്ദസു (?)];
നിവുതാനം തമോ ഹോതി, അന്ധകാരോ അപസ്സതം.

൭൬൯.“സതഞ്ച വിവടം ഹോതി, ആലോകോ പസ്സതാമിവ;
സന്തികേ ന വിജാനന്തി, മഗ്ഗാ ധമ്മസ്സ കോവിദാ.

൭൭൦.“ഭവരാഗപരേതേഹി , ഭവസോതാനുസാരിഭി;
മാരധേയ്യാനുപന്നേഹി, നായം ധമ്മോ സുസമ്ബുധോ.

൭൭൧.“കോ നു അഞ്ഞത്രമരിയേഹി, പദം സമ്ബുദ്ധുമരഹതി;
യം പദം സമ്മദഞ്ഞായ, പരിനിബ്ബന്തി അനാസവാ”തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനാ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദുന്തി. ഇമസ്മിം ച [ഇമസ്മിം ഖോ (സീ॰)] പന വേയ്യാകരണസ്മിം ഭഞ്ഞമാനേ സട്ഠിമത്താനം ഭിക്ഖൂനം അനുപാദായ ആസവേഹി ചിത്താനി വിമുച്ചിംസൂതി.

ദ്വയതാനുപസ്സനാസുത്തം ദ്വാദസമം നിട്ഠിതം.

തസ്സുദ്ദാനം -

സച്ചം ഉപധി അവിജ്ജാ ച, സങ്ഖാരേ വിഞ്ഞാണപഞ്ചമം;
ഫസ്സവേദനിയാ തണ്ഹാ, ഉപാദാനാരമ്ഭആഹാരാ;
ഇഞ്ജിതം ചലിതം രൂപം, സച്ചം ദുക്ഖേന സോളസാതി.

മഹാവഗ്ഗോ തതിയോ നിട്ഠിതോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

പബ്ബജ്ജാ ച പധാനഞ്ച, സുഭാസിതഞ്ച സുന്ദരി;
മാഘസുത്തം സഭിയോ ച, സേലോ സല്ലഞ്ച വുച്ചതി.

വാസേട്ഠോ ചാപി കോകാലി, നാലകോ ദ്വയതാനുപസ്സനാ;
ദ്വാദസേതാനി സുത്താനി, മഹാവഗ്ഗോതി വുച്ചതീതി.

൪. അട്ഠകവഗ്ഗോ

൧. കാമസുത്തം

൭൭൨. കാമം കാമയമാനസ്സ, തസ്സ ചേ തം സമിജ്ഝതി;
അദ്ധാ പീതിമനോ ഹോതി, ലദ്ധാ മച്ചോ യദിച്ഛതി.

൭൭൩. തസ്സ ചേ കാമയാനസ്സ [കാമയമാനസ്സ (ക॰)], ഛന്ദജാതസ്സ ജന്തുനോ;
തേ കാമാ പരിഹായന്തി, സല്ലവിദ്ധോവ രുപ്പതി.

൭൭൪. യോ കാമേ പരിവജ്ജേതി, സപ്പസ്സേവ പദാ സിരോ;
സോമം [സോ ഇമം (സീ॰ പീ॰)] വിസത്തികം ലോകേ, സതോ സമതിവത്തതി.

൭൭൫. ഖേത്തം വത്ഥും ഹിരഞ്ഞം വാ, ഗവസ്സം [ഗവാസ്സം (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] ദാസപോരിസം;
ഥിയോ ബന്ധൂ പുഥു കാമേ, യോ നരോ അനുഗിജ്ഝതി.

൭൭൬. അബലാ നം ബലീയന്തി, മദ്ദന്തേനം പരിസ്സയാ;
തതോ നം ദുക്ഖമന്വേതി, നാവം ഭിന്നമിവോദകം.

൭൭൭. തസ്മാ ജന്തു സദാ സതോ, കാമാനി പരിവജ്ജയേ;
തേ പഹായ തരേ ഓഘം, നാവം സിത്വാവ [സിഞ്ചിത്വാ (സീ॰)] പാരഗൂതി.

കാമസുത്തം പഠമം നിട്ഠിതം.

൨. ഗുഹട്ഠകസുത്തം

൭൭൮. സത്തോ ഗുഹായം ബഹുനാഭിഛന്നോ, തിട്ഠം നരോ മോഹനസ്മിം പഗാള്ഹോ;
ദൂരേ വിവേകാ ഹി തഥാവിധോ സോ, കാമാ ഹി ലോകേ ന ഹി സുപ്പഹായാ.

൭൭൯. ഇച്ഛാനിദാനാ ഭവസാതബദ്ധാ, തേ ദുപ്പമുഞ്ചാ ന ഹി അഞ്ഞമോക്ഖാ;
പച്ഛാ പുരേ വാപി അപേക്ഖമാനാ, ഇമേവ കാമേ പുരിമേവ ജപ്പം.

൭൮൦. കാമേസു ഗിദ്ധാ പസുതാ പമൂള്ഹാ, അവദാനിയാ തേ വിസമേ നിവിട്ഠാ;
ദുക്ഖൂപനീതാ പരിദേവയന്തി, കിംസൂ ഭവിസ്സാമ ഇതോ ചുതാസേ.

൭൮൧. തസ്മാ ഹി സിക്ഖേഥ ഇധേവ ജന്തു, യം കിഞ്ചി ജഞ്ഞാ വിസമന്തി ലോകേ;
ന തസ്സ ഹേതൂ വിസമം ചരേയ്യ, അപ്പഞ്ഹിദം ജീവിതമാഹു ധീരാ.

൭൮൨. പസ്സാമി ലോകേ പരിഫന്ദമാനം, പജം ഇമം തണ്ഹഗതം ഭവേസു;
ഹീനാ നരാ മച്ചുമുഖേ ലപന്തി, അവീതതണ്ഹാസേ ഭവാഭവേസു.

൭൮൩. മമായിതേ പസ്സഥ ഫന്ദമാനേ, മച്ഛേവ അപ്പോദകേ ഖീണസോതേ;

ഏതമ്പി ദിസ്വാ അമമോ ചരേയ്യ, ഭവേസു ആസത്തിമകുബ്ബമാനോ.

൭൭൮. ഉഭോസു അന്തേസു വിനേയ്യ ഛന്ദം, ഫസ്സം പരിഞ്ഞായ അനാനുഗിദ്ധോ;
യദത്തഗരഹീ തദകുബ്ബമാനോ, ന ലിപ്പതീ [ന ലിമ്പതീ (സ്യാ॰ ക॰)] ദിട്ഠസുതേസു ധീരോ.

൭൭൯. സഞ്ഞം പരിഞ്ഞാ വിതരേയ്യ ഓഘം, പരിഗ്ഗഹേസു മുനി നോപലിത്തോ;
അബ്ബൂള്ഹസല്ലോ ചരമപ്പമത്തോ, നാസീസതീ [നാസിംസതീ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] ലോകമിമം പരഞ്ചാതി.

ഗുഹട്ഠകസുത്തം ദുതിയം നിട്ഠിതം.

൩. ദുട്ഠട്ഠകസുത്തം

൭൮൦. വദന്തി വേ ദുട്ഠമനാപി ഏകേ, അഥോപി വേ സച്ചമനാ വദന്തി;
വാദഞ്ച ജാതം മുനി നോ ഉപേതി, തസ്മാ മുനീ നത്ഥി ഖിലോ കുഹിഞ്ചി.

൭൮൧. സകഞ്ഹി ദിട്ഠിം കഥമച്ചയേയ്യ, ഛന്ദാനുനീതോ രുചിയാ നിവിട്ഠോ;
സയം സമത്താനി പകുബ്ബമാനോ, യഥാ ഹി ജാനേയ്യ തഥാ വദേയ്യ.

൭൮൨. യോ അത്തനോ സീലവതാനി ജന്തു, അനാനുപുട്ഠോവ പരേസ [പരസ്സ (ക॰)] പാവ [പാവാ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)];
അനരിയധമ്മം കുസലാ തമാഹു, യോ ആതുമാനം സയമേവ പാവ.

൭൮൩. സന്തോ ച ഭിക്ഖു അഭിനിബ്ബുതത്തോ, ഇതിഹന്തി സീലേസു അകത്ഥമാനോ;
തമരിയധമ്മം കുസലാ വദന്തി, യസ്സുസ്സദാ നത്ഥി കുഹിഞ്ചി ലോകേ.

൭൮൪. പകപ്പിതാ സങ്ഖതാ യസ്സ ധമ്മാ, പുരക്ഖതാ [പുരേക്ഖതാ (സീ॰)] സന്തി അവീവദാതാ;
യദത്തനി പസ്സതി ആനിസംസം, തം നിസ്സിതോ കുപ്പപടിച്ച സന്തിം.

൭൮൫. ദിട്ഠീനിവേസാ ന ഹി സ്വാതിവത്താ, ധമ്മേസു നിച്ഛേയ്യ സമുഗ്ഗഹീതം;
തസ്മാ നരോ തേസു നിവേസനേസു, നിരസ്സതീ ആദിയതീ ച ധമ്മം.

൭൮൬. ധോനസ്സ ഹി നത്ഥി കുഹിഞ്ചി ലോകേ, പകപ്പിതാ ദിട്ഠി ഭവാഭവേസു;
മായഞ്ച മാനഞ്ച പഹായ ധോനോ, സ കേന ഗച്ഛേയ്യ അനൂപയോ സോ.

൭൮൭. ഉപയോ ഹി ധമ്മേസു ഉപേതി വാദം, അനൂപയം കേന കഥം വദേയ്യ;
അത്താ നിരത്താ [അത്തം നിരത്തം (ബഹൂസു)] ന ഹി തസ്സ അത്ഥി, അധോസി സോ ദിട്ഠിമിധേവ സബ്ബന്തി.

ദുട്ഠട്ഠകസുത്തം തതിയം നിട്ഠിതം.

൪. സുദ്ധട്ഠകസുത്തം

൭൮൮. പസ്സാമി സുദ്ധം പരമം അരോഗം, ദിട്ഠേന സംസുദ്ധി നരസ്സ ഹോതി;

ഏവാഭിജാനം [ഏതാഭിജാനം (സീ॰ പീ॰)] പരമന്തി ഞത്വാ, സുദ്ധാനുപസ്സീതി പച്ചേതി ഞാണം.

൭൯൫. ദിട്ഠേന ചേ സുദ്ധി നരസ്സ ഹോതി, ഞാണേന വാ സോ പജഹാതി ദുക്ഖം;
അഞ്ഞേന സോ സുജ്ഝതി സോപധീകോ, ദിട്ഠീ ഹി നം പാവ തഥാ വദാനം.

൭൯൬. ന ബ്രാഹ്മണോ അഞ്ഞതോ സുദ്ധിമാഹ, ദിട്ഠേ സുതേ സീലവതേ മുതേ വാ;
പുഞ്ഞേ ച പാപേ ച അനൂപലിത്തോ, അത്തഞ്ജഹോ നയിധ പകുബ്ബമാനോ.

൭൯൭. പുരിമം പഹായ അപരം സിതാസേ, ഏജാനുഗാ തേ ന തരന്തി സങ്ഗം;
തേ ഉഗ്ഗഹായന്തി നിരസ്സജന്തി, കപീവ സാഖം പമുഞ്ചം ഗഹായം [പമുഖം ഗഹായ (സ്യാ॰), പമുഞ്ച ഗഹായ (ക॰)].

൭൯൮. സയം സമാദായ വതാനി ജന്തു, ഉച്ചാവചം ഗച്ഛതി സഞ്ഞസത്തോ;
വിദ്വാ ച വേദേഹി സമേച്ച ധമ്മം, ന ഉച്ചാവചം ഗച്ഛതി ഭൂരിപഞ്ഞോ.

൭൯൯. സ സബ്ബധമ്മേസു വിസേനിഭൂതോ, യം കിഞ്ചി ദിട്ഠം വ സുതം മുതം വാ;
തമേവ ദസ്സിം വിവടം ചരന്തം, കേനീധ ലോകസ്മി വികപ്പയേയ്യ.

൮൦൦. ന കപ്പയന്തി ന പുരേക്ഖരോന്തി, അച്ചന്തസുദ്ധീതി ന തേ വദന്തി;
ആദാനഗന്ഥം ഗഥിതം വിസജ്ജ, ആസം ന കുബ്ബന്തി കുഹിഞ്ചി ലോകേ.

൮൦൧. സീമാതിഗോ ബ്രാഹ്മണോ തസ്സ നത്ഥി, ഞത്വാ വ ദിസ്വാ വ [ഞത്വാ ച ദിസ്വാ ച (ക॰ സീ॰ ക॰)] സമുഗ്ഗഹീതം;
ന രാഗരാഗീ ന വിരാഗരത്തോ, തസ്സീധ നത്ഥീ പരമുഗ്ഗഹീതന്തി.

സുദ്ധട്ഠകസുത്തം ചതുത്ഥം നിട്ഠിതം.

൫. പരമട്ഠകസുത്തം

൮൦൨. പരമന്തി ദിട്ഠീസു പരിബ്ബസാനോ, യദുത്തരി കുരുതേ ജന്തു ലോകേ;
ഹീനാതി അഞ്ഞേ തതോ സബ്ബമാഹ, തസ്മാ വിവാദാനി അവീതിവത്തോ.

൮൦൩. യദത്തനീ പസ്സതി ആനിസംസം, ദിട്ഠേ സുതേ സീലവതേ [സീലബ്ബതേ (സ്യാ॰)] മുതേ വാ;
തദേവ സോ തത്ഥ സമുഗ്ഗഹായ, നിഹീനതോ പസ്സതി സബ്ബമഞ്ഞം.

൮൦൪. തം വാപി ഗന്ഥം കുസലാ വദന്തി, യം നിസ്സിതോ പസ്സതി ഹീനമഞ്ഞം;
തസ്മാ ഹി ദിട്ഠം വ സുതം മുതം വാ, സീലബ്ബതം ഭിക്ഖു ന നിസ്സയേയ്യ.

൮൦൫. ദിട്ഠിമ്പി ലോകസ്മിം ന കപ്പയേയ്യ, ഞാണേന വാ സീലവതേന വാപി;
സമോതി അത്താനമനൂപനേയ്യ, ഹീനോ ന മഞ്ഞേഥ വിസേസി വാപി.

൮൦൬. അത്തം പഹായ അനുപാദിയാനോ, ഞാണേപി സോ നിസ്സയം നോ കരോതി;
സ വേ വിയത്തേസു [വിയുത്തേസു (സീ॰ അട്ഠ॰), ദ്വിയത്തേസു (ക॰)] ന വഗ്ഗസാരീ, ദിട്ഠിമ്പി [ദിട്ഠിമപി (ക॰)] സോ ന പച്ചേതി കിഞ്ചി.

൮൦൭. യസ്സൂഭയന്തേ പണിധീധ നത്ഥി, ഭവാഭവായ ഇധ വാ ഹുരം വാ;
നിവേസനാ തസ്സ ന സന്തി കേചി, ധമ്മേസു നിച്ഛേയ്യ സമുഗ്ഗഹീതം.

൮൦൮. തസ്സീധ ദിട്ഠേ വ സുതേ മുതേ വാ, പകപ്പിതാ നത്ഥി അണൂപി സഞ്ഞാ;
തം ബ്രാഹ്മണം ദിട്ഠിമനാദിയാനം, കേനീധ ലോകസ്മിം വികപ്പയേയ്യ.

൮൦൯. ന കപ്പയന്തി ന പുരേക്ഖരോന്തി, ധമ്മാപി തേസം ന പടിച്ഛിതാസേ;
ന ബ്രാഹ്മണോ സീലവതേന നേയ്യോ, പാരങ്ഗതോ ന പച്ചേതി താദീതി.

പരമട്ഠകസുത്തം പഞ്ചമം നിട്ഠിതം.

൬. ജരാസുത്തം

൮൧൦. അപ്പം വത ജീവിതം ഇദം, ഓരം വസ്സസതാപി മിയ്യതി [മീയതി (സീ॰ അട്ഠ॰)];
യോ ചേപി അതിച്ച ജീവതി, അഥ ഖോ സോ ജരസാപി മിയ്യതി.

൮൧൧. സോചന്തി ജനാ മമായിതേ, ന ഹി സന്തി [ന ഹി സന്താ (സീ॰), ന ഹീ സന്തി (കത്ഥചി)] നിച്ചാ പരിഗ്ഗഹാ;
വിനാഭാവസന്തമേവിദം, ഇതി ദിസ്വാ നാഗാരമാവസേ.

൮൧൨. മരണേനപി തം പഹീയതി [പഹിയ്യതി (സീ॰ സ്യാ॰ ക॰)], യം പുരിസോ മമിദന്തി [മമയിദന്തി (സീ॰ സ്യാ॰ ക॰), മമായന്തി (ക॰)] മഞ്ഞതി;
ഏതമ്പി വിദിത്വാ [ഏതം ദിസ്വാന (നിദ്ദേസേ), ഏതമ്പി വിദിത്വ (?)] പണ്ഡിതോ, ന മമത്തായ നമേഥ മാമകോ.

൮൧൩. സുപിനേന യഥാപി സങ്ഗതം, പടിബുദ്ധോ പുരിസോ ന പസ്സതി;
ഏവമ്പി പിയായിതം ജനം, പേതം കാലകതം ന പസ്സതി.

൮൧൪. ദിട്ഠാപി സുതാപി തേ ജനാ, യേസം നാമമിദം പവുച്ചതി [നാമമേവാ വസിസ്സതി (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)];
നാമംയേവാവസിസ്സതി, അക്ഖേയ്യം പേതസ്സ ജന്തുനോ.

൮൧൫. സോകപ്പരിദേവമച്ഛരം [സോകപരിദേവമച്ഛരം (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰), സോകം പരിദേവമച്ഛരം (?)], ന ജഹന്തി ഗിദ്ധാ മമായിതേ;
തസ്മാ മുനയോ പരിഗ്ഗഹം, ഹിത്വാ അചരിംസു ഖേമദസ്സിനോ.

൮൧൬. പതിലീനചരസ്സ ഭിക്ഖുനോ, ഭജമാനസ്സ വിവിത്തമാസനം;
സാമഗ്ഗിയമാഹു തസ്സ തം, യോ അത്താനം ഭവനേ ന ദസ്സയേ.

൮൧൭. സബ്ബത്ഥ മുനീ അനിസ്സിതോ, ന പിയം കുബ്ബതി നോപി അപ്പിയം;
തസ്മിം പരിദേവമച്ഛരം, പണ്ണേ വാരി യഥാ ന ലിമ്പതി [ലിപ്പതി (സീ॰ പീ॰)].

൮൧൨. ഉദബിന്ദു യഥാപി പോക്ഖരേ, പദുമേ വാരി യഥാ ന ലിമ്പതി;
ഏവം മുനി നോപലിമ്പതി, യദിദം ദിട്ഠസുതം മുതേസു വാ.

൮൧൩. ധോനോ ന ഹി തേന മഞ്ഞതി, യദിദം ദിട്ഠസുതം മുതേസു വാ;
നാഞ്ഞേന വിസുദ്ധിമിച്ഛതി, ന ഹി സോ രജ്ജതി നോ വിരജ്ജതീതി.

ജരാസുത്തം ഛട്ഠം നിട്ഠിതം.

൭. തിസ്സമേത്തേയ്യസുത്തം

൮൧൪. ‘‘മേഥുനമനുയുത്തസ്സ, (ഇച്ചായസ്മാ തിസ്സോ മേത്തേയ്യോ) വിഘാതം ബ്രൂഹി മാരിസ;
സുത്വാന തവ സാസനം, വിവേകേ സിക്ഖിസ്സാമസേ.

൮൧൫. ‘‘മേഥുനമനുയുത്തസ്സ, (മേത്തേയ്യാതി ഭഗവാ) മുസ്സതേ വാപി സാസനം;
മിച്ഛാ ച പടിപജ്ജതി, ഏതം തസ്മിം അനാരിയം.

൮൧൬. ‘‘ഏകോ പുബ്ബേ ചരിത്വാന, മേഥുനം യോ നിസേവതി;
യാനം ഭന്തം വ തം ലോകേ, ഹീനമാഹു പുഥുജ്ജനം.

൮൧൭. ‘‘യസോ കിത്തി ച യാ പുബ്ബേ, ഹായതേ വാപി തസ്സ സാ;
ഏതമ്പി ദിസ്വാ സിക്ഖേഥ, മേഥുനം വിപ്പഹാതവേ.

൮൧൮. ‘‘സങ്കപ്പേഹി പരേതോ സോ, കപണോ വിയ ഝായതി;
സുത്വാ പരേസം നിഗ്ഘോസം, മങ്കു ഹോതി തഥാവിധോ.

൮൧൯. ‘‘അഥ സത്ഥാനി കുരുതേ, പരവാദേഹി ചോദിതോ;
ഏസ ഖ്വസ്സ മഹാഗേധോ, മോസവജ്ജം പഗാഹതി.

൮൨൦. ‘‘പണ്ഡിതോതി സമഞ്ഞാതോ, ഏകചരിയം അധിട്ഠിതോ;
അഥാപി [സ ചാപി (നിദ്ദേസേ)] മേഥുനേ യുത്തോ, മന്ദോവ പരികിസ്സതി [പരികിലിസ്സതി (സീ॰)].

൮൨൧. ‘‘ഏതമാദീനവം ഞത്വാ, മുനി പുബ്ബാപരേ ഇധ;
ഏകചരിയം ദള്ഹം കയിരാ, ന നിസേവേഥ മേഥുനം.

൮൨൨. ‘‘വിവേകഞ്ഞേവ സിക്ഖേഥ, ഏതദരിയാനമുത്തമം;
ന തേന സേട്ഠോ മഞ്ഞേഥ, സ വേ നിബ്ബാനസന്തികേ.

൮൨൩. ‘‘രിത്തസ്സ മുനിനോ ചരതോ, കാമേസു അനപേക്ഖിനോ;
ഓഘതിണ്ണസ്സ പിഹയന്തി, കാമേസു ഗധിതാ [ഗഥിതാ (സീ॰)] പജാ’’തി.

തിസ്സമേത്തേയ്യസുത്തം സത്തമം നിട്ഠിതം.

൮. പസൂരസുത്തം

൮൨൪. ഇധേവ സുദ്ധി ഇതി വാദയന്തി [വിദിയന്തി (സീ॰ പീ॰)], നാഞ്ഞേസു ധമ്മേസു വിസുദ്ധിമാഹു;
യം നിസ്സിതാ തത്ഥ സുഭം വദാനാ, പച്ചേകസച്ചേസു പുഥൂ നിവിട്ഠാ.

൮൨൫. തേ വാദകാമാ പരിസം വിഗയ്ഹ, ബാലം ദഹന്തീ മിഥു അഞ്ഞമഞ്ഞം;

വദന്തി തേ അഞ്ഞസിതാ കഥോജ്ജം, പസംസകാമാ കുസലാ വദാനാ.

൮൨൬. യുത്തോ കഥായം പരിസായ മജ്ഝേ, പസംസമിച്ഛം വിനിഘാതി ഹോതി;
അപാഹതസ്മിം പന മങ്കു ഹോതി, നിന്ദായ സോ കുപ്പതി രന്ധമേസീ.

൮൨൭. യമസ്സ വാദം പരിഹീനമാഹു, അപാഹതം പഞ്ഹവിമംസകാസേ;
പരിദേവതി സോചതി ഹീനവാദോ, ഉപച്ചഗാ മന്തി അനുത്ഥുനാതി.

൮൨൮. ഏതേ വിവാദാ സമണേസു ജാതാ, ഏതേസു ഉഗ്ഘാതി നിഘാതി ഹോതി;
ഏതമ്പി ദിസ്വാ വിരമേ കഥോജ്ജം, ന ഹഞ്ഞദത്ഥത്ഥിപസംസലാഭാ.

൮൨൯. പസംസിതോ വാ പന തത്ഥ ഹോതി, അക്ഖായ വാദം പരിസായ മജ്ഝേ;
സോ ഹസ്സതീ ഉണ്ണമതി [ഉന്നമതീ (?)] ച തേന, പപ്പുയ്യ തമത്ഥം യഥാ മനോ അഹു.

൮൩൦. യാ ഉണ്ണതീ [ഉന്നതീ (?)] സാസ്സ വിഘാതഭൂമി, മാനാതിമാനം വദതേ പനേസോ;
ഏതമ്പി ദിസ്വാ ന വിവാദയേഥ, ന ഹി തേന സുദ്ധിം കുസലാ വദന്തി.

൮൩൧. സൂരോ യഥാ രാജഖാദായ പുട്ഠോ, അഭിഗജ്ജമേതി പടിസൂരമിച്ഛം;
യേനേവ സോ തേന പലേഹി സൂര, പുബ്ബേവ നത്ഥി യദിദം യുധായ.

൮൩൨. യേ ദിട്ഠിമുഗ്ഗയ്ഹ വിവാദയന്തി [വിവാദിയന്തി (സീ॰ പീ॰)], ഇദമേവ സച്ചന്തി ച വാദയന്തി;
തേ ത്വം വദസ്സൂ ന ഹി തേധ അത്ഥി, വാദമ്ഹി ജാതേ പടിസേനികത്താ.

൮൩൩. വിസേനികത്വാ പന യേ ചരന്തി, ദിട്ഠീഹി ദിട്ഠിം അവിരുജ്ഝമാനാ;
തേസു ത്വം കിം ലഭേഥോ പസൂര, യേസീധ നത്ഥീ പരമുഗ്ഗഹീതം.

൮൩൪. അഥ ത്വം പവിതക്കമാഗമാ, മനസാ ദിട്ഠിഗതാനി ചിന്തയന്തോ;
ധോനേന യുഗം സമാഗമാ, ന ഹി ത്വം സക്ഖസി സമ്പയാതവേതി.

പസൂരസുത്തം അട്ഠമം നിട്ഠിതം.

൯. മാഗണ്ഡിയസുത്തം

൮൩൫. ‘‘ദിസ്വാന തണ്ഹം അരതിം രഗഞ്ച [അരതിഞ്ച രാഗം (സ്യാ॰ ക॰)], നാഹോസി ഛന്ദോ അപി മേഥുനസ്മിം;
കിമേവിദം മുത്തകരീസപുണ്ണം, പാദാപി നം സമ്ഫുസിതും ന ഇച്ഛേ’’.

൮൩൬. ‘‘ഏതാദിസം ചേ രതനം ന ഇച്ഛസി, നാരിം നരിന്ദേഹി ബഹൂഹി പത്ഥിതം;
ദിട്ഠിഗതം സീലവതം നു ജീവിതം [സീലവതാനുജീവിതം (സീ॰ പീ॰ ക॰)], ഭവൂപപത്തിഞ്ച വദേസി കീദിസം’’.

൮൩൭.

“ഇദം വദാമീതി ന തസ്സ ഹോതി, (മാഗണ്ഡിയാതി [മാഗന്ദിയാതി (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] ഭഗവാ)
ധമ്മേസു നിച്ഛേയ്യ സമുഗ്ഗഹീതം;
പസ്സഞ്ച ദിട്ഠീസു അനുഗ്ഗഹായ,
അജ്ഝത്തസന്തിം പചിനം അദസ്സം”.

വ്വർ൮. “വിനിച്ഛയാ യാനി പകപ്പിതാനി, (ഇതി മാഗണ്ഡിയോ [മാഗന്ദിയോ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)])
തേ വേ മുനീ ബ്രൂസി അനുഗ്ഗഹായ;
അജ്ഝത്തസന്തീതി യമേതമത്ഥം,
കഥം നു ധീരേഹി പവേദിതം തം”.

വ്വർ൯. “ന ദിട്ഠിയാ ന സുതിയാ ന ഞാണേന, (മാഗണ്ഡിയാതി ഭഗവാ)
സീലബ്ബതേനാപി ന സുദ്ധിമാഹ;
അദിട്ഠിയാ അസ്സുതിയാ അഞാണാ,
അസീലതാ അബ്ബതാ നോപി തേന;
ഏതേ ച നിസ്സജ്ജ അനുഗ്ഗഹായ,
സന്തോ അനിസ്സായ ഭവം ന ജപ്പേ”.

വ്വർ൰. “നോ ചേ കിര ദിട്ഠിയാ ന സുതിയാ ന ഞാണേന, (ഇതി മാഗണ്ഡിയോ)
സീലബ്ബതേനാപി ന സുദ്ധിമാഹ;
അദിട്ഠിയാ അസ്സുതിയാ അഞാണാ,
അസീലതാ അബ്ബതാ നോപി തേന;
മഞ്ഞാമഹം മോമുഹമേവ ധമ്മം,
ദിട്ഠിയാ ഏകേ പച്ചേന്തി സുദ്ധിം”.

വ്വർ൧. “ദിട്ഠഞ്ച നിസ്സായ അനുപുച്ഛമാനോ, (മാഗണ്ഡിയാതി ഭഗവാ)
സമുഗ്ഗഹീതേസു പമോഹമാഗാ [സമോഹമാഗാ (സ്യാ॰ ക॰)];
ഇതോ ച നാദ്ദക്ഖി അണുമ്പി സഞ്ഞം,
തസ്മാ തുവം മോമുഹതോ ദഹാസി.

വ്വർ൨. “സമോ വിസേസീ ഉദ വാ നിഹീനോ, യോ മഞ്ഞതീ സോ വിവദേഥ തേന;
തീസു വിധാസു അവികമ്പമാനോ, സമോ വിസേസീതി ന തസ്സ ഹോതി.

വ്വർ൩. “സച്ചന്തി സോ ബ്രാഹ്മണോ കിം വദേയ്യ, മുസാതി വാ സോ വിവദേഥ കേന;
യസ്മിം സമം വിസമം വാപി നത്ഥി, സ കേന വാദം പടിസംയുജേയ്യ.

വ്വ൪. “ഓകം പഹായ അനികേതസാരീ, ഗാമേ അകുബ്ബം മുനി സന്ഥവാനി [സന്ധവാനി (ക॰)];
കാമേഹി രിത്തോ അപുരേക്ഖരാനോ, കഥം ന വിഗ്ഗയ്ഹ ജനേന കയിരാ.

വ്വ൫. “യേഹി വിവിത്തോ വിചരേയ്യ ലോകേ, ന താനി ഉഗ്ഗയ്ഹ വദേയ്യ നാഗോ;

ജലമ്ബുജം [ഏലമ്ബുജം (സീ॰ സ്യാ॰)] കണ്ഡകം വാരിജം യഥാ, ജലേന പങ്കേന ചനൂപലിത്തം;
ഏവം മുനീ സന്തിവാദോ അഗിദ്ധോ, കാമേ ച ലോകേ ച അനൂപലിത്തോ.

൮൪൨. ‘‘ന വേദഗൂ ദിട്ഠിയായകോ [ന വേദഗൂ ദിട്ഠിയാ (ക॰ സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] ന മുതിയാ, സ മാനമേതി ന ഹി തമ്മയോ സോ;
ന കമ്മുനാ നോപി സുതേന നേയ്യോ, അനൂപനീതോ സ നിവേസനേസു.

൮൪൩. ‘‘സഞ്ഞാവിരത്തസ്സ ന സന്തി ഗന്ഥാ, പഞ്ഞാവിമുത്തസ്സ ന സന്തി മോഹാ;
സഞ്ഞഞ്ച ദിട്ഠിഞ്ച യേ അഗ്ഗഹേസും, തേ ഘട്ടയന്താ [ഘട്ടമാനാ (സ്യാ॰ ക॰)] വിചരന്തി ലോകേ’’തി.

മാഗണ്ഡിയസുത്തം നവമം നിട്ഠിതം.

൧൦. പുരാഭേദസുത്തം

൮൪൪. ‘‘കഥംദസ്സീ കഥംസീലോ, ഉപസന്തോതി വുച്ചതി;
തം മേ ഗോതമ പബ്രൂഹി, പുച്ഛിതോ ഉത്തമം നരം’’.

൮൪൫. ‘‘വീതതണ്ഹോ പുരാ ഭേദാ, (ഇതി ഭഗവാ) പുബ്ബമന്തമനിസ്സിതോ;
വേമജ്ഝേ നുപസങ്ഖേയ്യോ, തസ്സ നത്ഥി പുരക്ഖതം.

൮൪൬. ‘‘അക്കോധനോ അസന്താസീ, അവികത്ഥീ അകുക്കുചോ;
മന്തഭാണീ [മന്താഭാണീ (സ്യാ॰ പീ॰)] അനുദ്ധതോ, സ വേ വാചായതോ മുനി.

൮൪൭. ‘‘നിരാസത്തി അനാഗതേ, അതീതം നാനുസോചതി;
വിവേകദസ്സീ ഫസ്സേസു, ദിട്ഠീസു ച ന നീയതി [നിയ്യതി (ബഹൂസു)].

൮൪൮. ‘‘പതിലീനോ അകുഹകോ, അപിഹാലു അമച്ഛരീ;
അപ്പഗബ്ഭോ അജേഗുച്ഛോ, പേസുണേയ്യേ ച നോ യുതോ.

൮൪൯. ‘‘സാതിയേസു അനസ്സാവീ, അതിമാനേ ച നോ യുതോ;
സണ്ഹോ ച പടിഭാനവാ [പടിഭാണവാ (സ്യാ॰ പീ॰)], ന സദ്ധോ ന വിരജ്ജതി.

൮൫൦. ‘‘ലാഭകമ്യാ ന സിക്ഖതി, അലാഭേ ച ന കുപ്പതി;
അവിരുദ്ധോ ച തണ്ഹായ, രസേസു നാനുഗിജ്ഝതി.

൮൫൧. ‘‘ഉപേക്ഖകോ സദാ സതോ, ന ലോകേ മഞ്ഞതേ സമം;
ന വിസേസീ ന നീചേയ്യോ, തസ്സ നോ സന്തി ഉസ്സദാ.

൮൫൨. ‘‘യസ്സ നിസ്സയനാ [നിസ്സയതാ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] നത്ഥി, ഞത്വാ ധമ്മം അനിസ്സിതോ;
ഭവായ വിഭവായ വാ, തണ്ഹാ യസ്സ ന വിജ്ജതി.

൮൫൩. ‘‘തം ബ്രൂമി ഉപസന്തോതി, കാമേസു അനപേക്ഖിനം;
ഗന്ഥാ തസ്സ ന വിജ്ജന്തി, അതരീ സോ വിസത്തികം.

൮൬൪. തസ്സ പുത്താ പസവോ, ഖേത്തം വത്ഥുഞ്ച വിജ്ജതി;
അത്താ വാപി നിരത്താ വാ [അത്തം വാപി നിരത്തം വാ (ബഹൂസു)],
ന തസ്മിം ഉപലബ്ഭതി.

൮൬൫. ‘‘യേന നം വജ്ജും പുഥുജ്ജനാ, അഥോ സമണബ്രാഹ്മണാ;
തം തസ്സ അപുരക്ഖതം, തസ്മാ വാദേസു നേജതി.

൮൬൬. ‘‘വീതഗേധോ അമച്ഛരീ, ന ഉസ്സേസു വദതേ മുനി;
ന സമേസു ന ഓമേസു, കപ്പം നേതി അകപ്പിയോ.

൮൬൭. ‘‘യസ്സ ലോകേ സകം നത്ഥി, അസതാ ച ന സോചതി;
ധമ്മേസു ച ന ഗച്ഛതി, സ വേ സന്തോതി വുച്ചതീ’’തി.

പുരാഭേദസുത്തം ദസമം നിട്ഠിതം.

൧൧. കലഹവിവാദസുത്തം

൮൬൮. ‘‘കുതോപഹൂതാ കലഹാ വിവാദാ, പരിദേവസോകാ സഹമച്ഛരാ ച;
മാനാതിമാനാ സഹപേസുണാ ച, കുതോപഹൂതാ തേ തദിങ്ഘ
ബ്രൂഹി’’.

൮൬൯. ‘‘പിയപ്പഹൂതാ കലഹാ വിവാദാ,
പരിദേവസോകാ സഹമച്ഛരാ ച;
മാനാതിമാനാ സഹപേസുണാ ച,
മച്ഛേരയുത്താ കലഹാ വിവാദാ;
വിവാദജാതേസു ച പേസുണാനി’’.

൮൭൦. ‘‘പിയാ സു [പിയാനു (സ്യാ॰), പിയസ്സു (ക॰)] ലോകസ്മിം
കുതോനിദാനാ, യേ ചാപി [യേ വാപി (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] ലോഭാ
വിചരന്തി ലോകേ;
ആസാ ച നിട്ഠാ ച കുതോനിദാനാ, യേ സമ്പരായായ നരസ്സ ഹോന്തി’’.

൮൭൧. ‘‘ഛന്ദാനിദാനാനി പിയാനി ലോകേ, യേ ചാപി ലോഭാ വിചരന്തി
ലോകേ;
ആസാ ച നിട്ഠാ ച ഇതോനിദാനാ, യേ സമ്പരായായ നരസ്സ ഹോന്തി’’.

൮൭൨. ‘‘ഛന്ദോ നു ലോകസ്മിം കുതോനിദാനോ, വിനിച്ഛയാ ചാപി [വാപി
(സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] കുതോപഹൂതാ;
കോധോ മോസവജ്ജഞ്ച കഥംകഥാ ച, യേ വാപി ധമ്മാ സമണേന
വുത്താ’’.

൮൭൩. ‘‘സാതം അസാതന്തി യമാഹു ലോകേ, തമൂപനിസ്സായ പഹോതി
ഛന്ദോ;
രൂപേസു ദിസ്വാ വിഭവം ഭവഞ്ച, വിനിച്ഛയം കുബ്ബതി [കുരുതേ
(ബഹൂസു)] ജന്തു ലോകേ.

൮൭൪. ‘‘കോധോ മോസവജ്ജഞ്ച കഥംകഥാ ച, ഏതേപി ധമ്മാ ദ്വയമേവ
സന്തേ;
കഥംകഥീ ഞാണപഥായ സിക്ഖേ, ഞത്വാ പവുത്താ സമണേന ധമ്മാ’’.

൮൬൫. “സാതം അസാതഞ്ച കുതോനിദാനാ, കിസ്മിം അസന്തേ ന ഭവന്തി ഹേതേ;
വിഭവം ഭവഞ്ചാപി യമേതമത്ഥം, ഏതം മേ പബ്രൂഹി യതോനിദാനം”.

൮൬൬. “ഫസ്സനിദാനം സാതം അസാതം, ഫസ്സേ അസന്തേ ന ഭവന്തി ഹേതേ;
വിഭവം ഭവഞ്ചാപി യമേതമത്ഥം, ഏതം തേ പബ്രൂമി ഇതോനിദാനം”.

൮൬൭. “ഫസ്സോ നു ലോകസ്മി കുതോനിദാനോ, പരിഗ്ഗഹാ ചാപി കുതോപഹൂതാ;
കിസ്മിം അസന്തേ ന മമത്തമത്ഥി, കിസ്മിം വിഭൂതേ ന ഫുസന്തി ഫസ്സാ”.

൮൬൮. “നാമഞ്ച രൂപഞ്ച പടിച്ച ഫസ്സോ, ഇച്ഛാനിദാനാനി പരിഗ്ഗഹാനി;
ഇച്ഛായസന്ത്യാ ന മമത്തമത്ഥി, രൂപേ വിഭൂതേ ന ഫുസന്തി ഫസ്സാ”.

൮൬൯. “കഥംസമേതസ്സ വിഭോതി രൂപം, സുഖം ദുഖഞ്ചാപി [ദുഖം വാപി (സീ॰ സ്യാ॰)] കഥം വിഭോതി;
ഏതം മേ പബ്രൂഹി യഥാ വിഭോതി, തം ജാനിയാമാതി [ജാനിസ്സാമാതി (സീ॰ ക॰)] മേ മനോ അഹു”.

൮൭൦. “ന സഞ്ഞസഞ്ഞീ ന വിസഞ്ഞസഞ്ഞീ, നോപി അസഞ്ഞീ ന വിഭൂതസഞ്ഞീ;
ഏവംസമേതസ്സ വിഭോതി രൂപം, സഞ്ഞാനിദാനാ ഹി പപഞ്ചസങ്ഖാ”.

൮൭൧. “യം തം അപുച്ഛിമ്ഹ അകിത്തയീ നോ,
അഞ്ഞം തം പുച്ഛാമ തദിങ്ഘ ബ്രൂഹി;
ഏത്താവതഗ്ഗം നു [നോ (സീ॰ സ്യാ॰)] വദന്തി ഹേകേ,
യക്ഖസ്സ സുദ്ധിം ഇധ പണ്ഡിതാസേ;
ഉദാഹു അഞ്ഞമ്പി വദന്തി ഏത്തോ.

൮൭൨. “ഏത്താവതഗ്ഗമ്പി വദന്തി ഹേകേ, യക്ഖസ്സ സുദ്ധിം ഇധ പണ്ഡിതാസേ;
തേസം പനേകേ സമയം വദന്തി, അനുപാദിസേസേ കുസലാ വദാനാ.

൮൭൩. “ഏതേ ച ഞത്വാ ഉപനിസ്സിതാതി, ഞത്വാ മുനീ നിസ്സയേ സോ വിമംസീ;
ഞത്വാ വിമുത്തോ ന വിവാദമേതി, ഭവാഭവായ ന സമേതി ധീരോ”തി.

കലഹവിവാദസുത്തം ഏകാദസമം നിട്ഠിതം.

൧൨. ചൂളബ്യൂഹസുത്തം [ചൂളവിയൂഹസുത്തം (സീ॰ സ്യാ॰ നിദ്ദേസ)]

൮൭൪. സകംസകംദിട്ഠിപരിബ്ബസാനാ, വിഗ്ഗയ്ഹ നാനാ കുസലാ വദന്തി;
യോ ഏവം ജാനാതി സ വേദി ധമ്മം, ഇദം പടിക്കോസമകേവലീ സോ.

൮൭൫. ഏവമ്പി വിഗ്ഗയ്ഹ വിവാദയന്തി, ബാലോ പരോ അക്കുസലോതി [അകുസലോതി (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] ചാഹു;
സച്ചോ നു വാദോ കതമോ ഇമേസം, സബ്ബേവ ഹീമേ കുസലാ വദാനാ.

൮൭൬. പരസ്സ ചേ ധമ്മമനാനുജാനം, ബാലോമകോ [ബാലോ മഗോ (സീ॰ സ്യാ॰ ക॰)] ഹോതി നിഹീനപഞ്ഞോ;
സബ്ബേവ ബാലാ സുനിഹീനപഞ്ഞാ, സബ്ബേവിമേ ദിട്ഠിപരിബ്ബസാനാ.

൮൮൭. സന്ദിട്ഠിയാ ചേവ ന വീവദാതാ, സംസുദ്ധപഞ്ഞോ കുസലാ മുതീമാ;
ന തേസം കോചി പരിഹീനപഞ്ഞോ [കോചിപി നിഹീനപഞ്ഞോ (സീ॰ സ്യാ॰ ക॰)], ദിട്ഠീ ഹി തേസമ്പി തഥാ സമത്താ.

൮൮൮. ന വാഹമേതം തഥിയന്തി [തഥിവന്തി (സ്യാ॰ ക॰)] ബ്രൂമി, യമാഹു ബാലാ മിഥു അഞ്ഞമഞ്ഞം;
സകംസകംദിട്ഠിമകംസു സച്ചം, തസ്മാ ഹി ബാലോതി പരം ദഹന്തി.

൮൮൯. യമാഹു സച്ചം തഥിയന്തി ഏകേ, തമാഹു അഞ്ഞേ [അഞ്ഞേപി (സ്യാ॰), അഞ്ഞേ ച (?)] തുച്ഛം മുസാതി;
ഏവമ്പി വിഗയ്ഹ വിവാദയന്തി, കസ്മാ ന ഏകം സമണാ വദന്തി.

൮൯൦. ഏകഞ്ഹി സച്ചം ന ദുതീയമത്ഥി, യസ്മിം പജാ നോ വിവദേ പജാനം;
നാനാ തേ [നാനാതോ (ക॰)] സച്ചാനി സയം ഥുനന്തി, തസ്മാ ന ഏകം സമണാ വദന്തി.

൮൯൧. കസ്മാ നു സച്ചാനി വദന്തി നാനാ, പവാദിയാസേ കുസലാ വദാനാ;
സച്ചാനി സുതാനി ബഹൂനി നാനാ, ഉദാഹു തേ തക്കമനുസ്സരന്തി.

൮൯൨. ന ഹേവ സച്ചാനി ബഹൂനി നാനാ, അഞ്ഞത്ര സഞ്ഞായ നിച്ചാനി ലോകേ;
തക്കഞ്ച ദിട്ഠീസു പകപ്പയിത്വാ, സച്ചം മുസാതി ദ്വയധമ്മമാഹു.

൮൯൩. ദിട്ഠേ സുതേ സീലവതേ മുതേ വാ, ഏതേ ച നിസ്സായ വിമാനദസ്സീ;
വിനിച്ഛയേ ഠത്വാ പഹസ്സമാനോ, ബാലോ പരോ അക്കുസലോതി ചാഹ.

൮൯൪. യേനേവ ബാലോതി പരം ദഹാതി, തേനാതുമാനം കുസലോതി ചാഹ;
സയമത്തനാ സോ കുസലോ വദാനോ, അഞ്ഞം വിമാനേതി തദേവ പാവ.

൮൯൫. അതിസാരദിട്ഠിയാവ സോ സമത്തോ, മാനേന മത്തോ പരിപുണ്ണമാനീ;
സയമേവ സാമം മനസാഭിസിത്തോ, ദിട്ഠീ ഹി സാ തസ്സ തഥാ സമത്താ.

൮൯൬. പരസ്സ ചേ ഹി വചസാ നിഹീനോ, തുമോ സഹാ ഹോതി നിഹീനപഞ്ഞോ;
അഥ ചേ സയം വേദഗൂ ഹോതി ധീരോ, ന കോചി ബാലോ സമണേസു അത്ഥി.

൮൯൭. അഞ്ഞം ഇതോ യാഭിവദന്തി ധമ്മം, അപരദ്ധാ സുദ്ധിമകേവലീ തേ [സുദ്ധിമകേവലീനോ (സീ॰)];
ഏവമ്പി തിത്ഥ്യാ പുഥുസോ വദന്തി, സന്ദിട്ഠിരാഗേന ഹി തേഭിരത്താ [ത്യാഭിരത്താ (സ്യാ॰ ക॰)].

൮൯൮. ഇധേവ സുദ്ധി ഇതി വാദയന്തി, നാഞ്ഞേസു ധമ്മേസു വിസുദ്ധിമാഹു;
ഏവമ്പി തിത്ഥ്യാ പുഥുസോ നിവിട്ഠാ, സകായനേ തത്ഥ ദള്ഹം വദാനാ.

൮൯൯. സകായനേ വാപി ദള്ഹം വദാനോ, കമേത്ഥ ബാലോതി പരം ദഹേയ്യ;

സയമേവ സോ മേധഗമാവഹേയ്യ [മേധകം ആവഹേയ്യ (സീ॰ പീ॰)], പരം വദം ബാലമസുദ്ധിധമ്മം.

൯൦൦. വിനിച്ഛയേ ഠത്വാ സയം പമായ, ഉദ്ധം സ [ഉദ്ദം സോ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] ലോകസ്മിം വിവാദമേതി;
ഹിത്വാന സബ്ബാനി വിനിച്ഛയാനി, ന മേധഗം കുബ്ബതി ജന്തു ലോകേതി.

ചൂളബ്യൂഹസുത്തം ദ്വാദസമം നിട്ഠിതം.

൧൩. മഹാബ്യൂഹസുത്തം

൯൦൧. യേ കേചിമേ ദിട്ഠിപരിബ്ബസാനാ, ഇദമേവ സച്ചന്തി വിവാദയന്തി [വിവാദിയന്തി (സീ॰ പീ॰)];
സബ്ബേവ തേ നിന്ദമന്വാനയന്തി, അഥോ പസംസമ്പി ലഭന്തി തത്ഥ.

൯൦൨. അപ്പഞ്ഹി ഏതം ന അലം സമായ, ദുവേ വിവാദസ്സ ഫലാനി ബ്രൂമി;
ഏതമ്പി ദിസ്വാ ന വിവാദയേഥ, ഖേമാഭിപസ്സം അവിവാദഭൂമിം.

൯൦൩. യാ കാചിമാ സമ്മുതിയോ പുഥുജ്ജാ, സബ്ബാവ ഏതാ ന ഉപേതി വിദ്വാ;
അനൂപയോ സോ ഉപയം കിമേയ്യ, ദിട്ഠേ സുതേ ഖന്തിമകുബ്ബമാനോ.

൯൦൪. സീലുത്തമാ സഞ്ഞമേനാഹു സുദ്ധിം, വതം സമാദായ ഉപട്ഠിതാസേ;
ഇധേവ സിക്ഖേമ അഥസ്സ സുദ്ധിം, ഭവൂപനീതാ കുസലാ വദാനാ.

൯൦൫. സചേ ചുതോ സീലവതതോ ഹോതി, പവേധതീ [സ വേധതി (സീ॰ പീ॰)] കമ്മ വിരാധയിത്വാ;
പജപ്പതീ പത്ഥയതീ ച സുദ്ധിം, സത്ഥാവ ഹീനോ പവസം ഘരമ്ഹാ.

൯൦൬. സീലബ്ബതം വാപി പഹായ സബ്ബം, കമ്മഞ്ച സാവജ്ജനവജ്ജമേതം;
സുദ്ധിം അസുദ്ധിന്തി അപത്ഥയാനോ, വിരതോ ചരേ സന്തിമനുഗ്ഗഹായ.

൯൦൭. തമൂപനിസ്സായ ജിഗുച്ഛിതം വാ, അഥവാപി ദിട്ഠംവ സുതം മുതം വാ;
ഉദ്ധംസരാ സുദ്ധിമനുത്ഥുനന്തി, അവീതതണ്ഹാസേ ഭവാഭവേസു.

൯൦൮. പത്ഥയമാനസ്സ ഹി ജപ്പിതാനി, പവേധിതം വാപി പകപ്പിതേസു;
ചുതൂപപാതോ ഇധ യസ്സ നത്ഥി, സ കേന വേധേയ്യ കുഹിംവ ജപ്പേ [കുഹിഞ്ചി ജപ്പേ (സീ॰ സ്യാ॰ ക॰), കുഹിം പജപ്പേ (പീ॰) നിദ്ദേസോ പസ്സിതബ്ബോ].

൯൦൯. യമാഹു ധമ്മം പരമന്തി ഏകേ, തമേവ ഹീനന്തി പനാഹു അഞ്ഞേ;
സച്ചോ നു വാദോ കതമോ ഇമേസം, സബ്ബേവ ഹീമേ കുസലാ വദാനാ.

൯൧൦. സകഞ്ഹി ധമ്മം പരിപുണ്ണമാഹു, അഞ്ഞസ്സ ധമ്മം പന ഹീനമാഹു;
ഏവമ്പി വിഗ്ഗയ്ഹ വിവാദയന്തി, സകം സകം സമ്മുതിമാഹു സച്ചം.

൯൧൧. പരസ്സ ചേ വമ്ഭയിതേന ഹീനോ, ന കോചി ധമ്മേസു വിസേസി അസ്സ;
പുഥൂ ഹി അഞ്ഞസ്സ വദന്തി ധമ്മം, നിഹീനതോ സമ്ഹി ദള്ഹം വദാനാ.

902. സദ്ധമ്മപൂജാപി നേസം തഥേവ, യഥാ പസംസന്തി സകായനാനി;
സബ്ബേവ വാദാ [സബ്ബേ പവാദാ (സ്യാ॰)] തഥിയാ [തഥിവാ (സബ്ബത്ഥ)] ഭവേയ്യും, സുദ്ധീ ഹി നേസം പച്ചത്തമേവ.

903. ന ബ്രാഹ്മണസ്സ പരനേയ്യമത്ഥി, ധമ്മേസു നിച്ഛേയ്യ സമുഗ്ഗഹീതം;
തസ്മാ വിവാദാനി ഉപാതിവത്തോ, ന ഹി സേട്ഠതോ പസ്സതി ധമ്മമഞ്ഞം.

904. ജാനാമി പസ്സാമി തഥേവ ഏതം, ദിട്ഠിയാ ഏകേ പച്ചേന്തി സുദ്ധിം;
അദ്ദക്ഖി ചേ കിഞ്ഹി തുമസ്സ തേന, അതിസിത്വാ അഞ്ഞേന വദന്തി സുദ്ധിം.

905. പസ്സം നരോ ദക്ഖതി [ദക്ഖിതി (സീ॰)] നാമരൂപം, ദിസ്വാന വാ ഞസ്സതി താനിമേവ;
കാമം ബഹും പസ്സതു അപ്പകം വാ, ന ഹി തേന സുദ്ധിം കുസലാ വദന്തി.

906. നിവിസ്സവാദീ ന ഹി സുബ്ബിനായോ, പകപ്പിതം ദിട്ഠി പുരേക്ഖരാനോ;
യം നിസ്സിതോ തത്ഥ സുഭം വദാനോ, സുദ്ധിംവദോ തത്ഥ തഥദ്ദസാ സോ.

907. ന ബ്രാഹ്മണോ കപ്പമുപേതി സങ്ഖാ [സങ്ഖം (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)], ന ദിട്ഠിസാരീ നപി ഞാണബന്ധു;
ഞത്വാ ച സോ സമ്മുതിയോ [സമ്മതിയോ (സ്യാ॰)] പുഥുജ്ജാ, ഉപേക്ഖതീ ഉഗ്ഗഹണന്തി മഞ്ഞേ.

908. വിസ്സജ്ജ ഗന്ഥാനി മുനീധ ലോകേ, വിവാദജാതേസു ന വഗ്ഗസാരീ;
സന്തോ അസന്തേസു ഉപേക്ഖകോ സോ, അനുഗ്ഗഹോ ഉഗ്ഗഹണന്തി മഞ്ഞേ.

909. പുബ്ബാസവേ ഹിത്വാ നവേ അകുബ്ബം, ന ഛന്ദഗൂ നോപി നിവിസ്സവാദീ;
സ വിപ്പമുത്തോ ദിട്ഠിഗതേഹി ധീരോ, ന ലിമ്പതി [ന ലിപ്പതി (സീ॰ പീ॰)] ലോകേ അനത്തഗരഹീ.

910. സ സബ്ബധമ്മേസു വിസേനിഭൂതോ, യം കിഞ്ചി ദിട്ഠം വ സുതം മുതം വാ;
സ പന്നഭാരോ മുനി വിപ്പമുത്തോ, ന കപ്പിയോ നൂപരതോ ന പത്ഥിയോതി.

മഹാബ്യൂഹസുത്തം തേരസമം നിട്ഠിതം.

൧൪. തുവടകസുത്തം

911. “പുച്ഛാമി തം ആദിച്ചബന്ധു [ആദിച്ചബന്ധും (സീ॰ സ്യാ॰)], വിവേകം സന്തിപദഞ്ച മഹേസി;
കഥം ദിസ്വാ നിബ്ബാതി ഭിക്ഖു, അനുപാദിയാനോ ലോകസ്മിം കിഞ്ചി”.

912. “മൂലം പപഞ്ചസങ്ഖായ, (ഇതി ഭഗവാ)
മന്താ അസ്മീതി സബ്ബമുപരുന്ധേ [സബ്ബമുപരുദ്ധേ (സ്യാ॰ പീ॰ ക॰)];

യാ കാചി തണ്ഹാ അജ്ഝത്തം,
താസം വിനയാ [വിനയായ (?)] സദാ സതോ സിക്ഖേ.

൯൨൩. “യം കിഞ്ചി ധമ്മമഭിജഞ്ഞാ, അജ്ഝത്തം അഥവാപി ബഹിദ്ധാ;
ന തേന ഥാമം [മാനം (സീ॰ ക॰)] കുബ്ബേഥ, ന ഹി സാ നിബ്ബുതി സതം വുത്താ.

൯൨൪. “സേയ്യോ ന തേന മഞ്ഞേയ്യ, നീചേയ്യോ അഥവാപി സരിക്ഖോ;
ഫുട്ഠോ [ഫുട്ഠോ (സീ॰ സ്യാ॰ ക॰)] അനേകരൂപേഹി, നാതുമാനം വികപ്പയം തിട്ഠേ.

൯൨൫. “അജ്ഝത്തമേവുപസമേ , ന അഞ്ഞതോ ഭിക്ഖു സന്തിമേസേയ്യ;
അജ്ഝത്തം ഉപസന്തസ്സ, നത്ഥി അത്താ കുതോ നിരത്താ വാ.

൯൨൬. “മജ്ഝേ യഥാ സമുദ്ദസ്സ, ഊമി നോ ജായതീ ഠിതോ ഹോതി;
ഏവം ഠിതോ അനേജസ്സ, ഉസ്സദം ഭിക്ഖു ന കരേയ്യ കുഹിഞ്ചി”.

൯൨൭. “അകിത്തയീ വിവടചക്ഖു, സക്ഖിധമ്മം പരിസ്സയവിനയം;
പടിപദം വദേഹി ഭദ്ദന്തേ, പാതിമോക്ഖം അഥവാപി സമാധിം”.

൯൨൮. “ചക്ഖൂഹി നേവ ലോലസ്സ, ഗാമകഥായ ആവരയേ സോതം;
രസേ ച നാനുഗിജ്ഝേയ്യ, ന ച മമായേഥ കിഞ്ചി ലോകസ്മിം.

൯൨൯. “ഫസ്സേന യദാ ഫുട്ഠസ്സ, പരിദേവം ഭിക്ഖു ന കരേയ്യ കുഹിഞ്ച്ഞ്ചി;
ഭവഞ്ച നാഭിജപ്പേയ്യ, ഭേരവേസു ച ന സമ്പവേധേയ്യ.

൯൩൦. “അന്നാനമഥോ പാനാനം, ഖാദനീയാനം അഥോപി വത്ഥാനം;
ലദ്ധാ ന സന്നിധിം കയിരാ, ന ച പരിത്തസേ താനി അലഭമാനോ.

൯൩൧. “ഝായീ ന പാദലോലസ്സ, വിരമേ കുക്കുച്ചാ നപ്പമജ്ജേയ്യ;
അഥാസനേസു സയനേസു, അപ്പസദ്ദേസു ഭിക്ഖു വിഹരേയ്യ.

൯൩൨. “നിദ്ദം ന ബഹുലീകരേയ്യ, ജാഗരിയം ഭജേയ്യ ആതാപീ;
തന്ദിം മായം ഹസ്സം ഖിഡ്ഡം, മേഥുനം വിപ്പജഹേ സവിഭൂസം.

൯൩൩. “ആഥബ്ബണം സുപിനം ലക്ഖണം, നോ വിദഹേ അഥോപി നക്ഖത്തം;
വിരുതഞ്ച ഗബ്ഭകരണം, തികിച്ഛം മാമകോ ന സേവേയ്യ.

൯൩൪. “നിന്ദായ നപ്പവേധേയ്യ, ന ഉണ്ണമേയ്യ പസംസിതോ ഭിക്ഖു;
ലോഭം സഹ മച്ഛരിയേന, കോധം പേസുണിയഞ്ച പനുദേയ്യ.

൯൩൫. “കയവിക്കയേ ന തിട്ഠേയ്യ, ഉപവാദം ഭിക്ഖു ന കരേയ്യ കുഹിഞ്ചി;
ഗാമേ ച നാഭിസജ്ജേയ്യ, ലാഭകമ്യാ ജനം ന ലപയേയ്യ.

൯൩൬. “ന ച കത്ഥിതാ സിയാ ഭിക്ഖു, ന ച വാചം പയുത്തം ഭാസേയ്യ;
പാഗബ്ഭിയം ന സിക്ഖേയ്യ, കഥം വിഗ്ഗാഹികം ന കഥയേയ്യ.

൯൩൭. “മോസവജ്ജേ ന നീയേഥ, സമ്പജാനോ സഠാനി ന കയിരാ;
അഥ ജീവിതേന പഞ്ഞായ, സീലബ്ബതേന നാഞ്ഞമതിമഞ്ഞേ.

൯൩൮.

“സുത്വാ രുസിതോ ബഹും വാചം, സമണാനം വാ പുഥുജനാനം
[പുഥുവചനാനം (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)];
ഫരുസേന നേ ന പടിവജ്ജാ, ന ഹി സന്തോ പടിസേനികരോന്തി.

൯൩൩. “ഏതഞ്ച ധമ്മമഞ്ഞായ, വിചിനം ഭിക്ഖു സദാ സതോ സിക്ഖേ;
സന്തീതി നിബ്ബുതിം ഞത്വാ, സാസനേ ഗോതമസ്സ ന പമജ്ജേയ്യ.

൯൩൪. “അഭിഭൂ ഹി സോ അനഭിഭൂതോ, സക്ഖിധമ്മമനീതിഹമദസ്സീ;
തസ്മാ ഹി തസ്സ ഭഗവതോ സാസനേ, അപ്പമത്തോ സദാ
നമസ്സമനുസിക്ഖേ”തി.

തുവടകസുത്തം ചുദ്ദസമം നിട്ഠിതം.

൧൫. അത്തദണ്ഡസുത്തം

൯൩൫. “അത്തദണ്ഡാ ഭയം ജാതം, ജനം പസ്സഥ മേധഗം;
സംവേഗം കിത്തയിസ്സാമി, യഥാ സംവിജിതം മയാ.

൯൩൬. “ഫന്ദമാനം പജം ദിസ്വാ, മച്ഛേ അപ്പോദകേ യഥാ;
അഞ്ഞമഞ്ഞേഹി ബ്യാരുദ്ധേ, ദിസ്വാ മം ഭയമാവിസി.

൯൩൭. “സമന്തമസാരോ ലോകോ, ദിസാ സബ്ബാ സമേരിതാ;
ഇച്ഛം ഭവനമത്തനോ, നാദ്ദസാസിം അനോസിതം.

൯൩൮. “ഓസാനേത്വേവ ബ്യാരുദ്ധേ, ദിസ്വാ മേ അരതീ അഹു;
അഥേത്ഥ സല്ലമദ്ദക്ഖിം, ദുദ്ദസം ഹദയനിസ്സിതം.

൯൩൯. “യേന സല്ലേന ഓതിണ്ണോ, ദിസാ സബ്ബാ വിധാവതി;
തമേവ സല്ലമബ്ബുയ്ഹ, ന ധാവതി ന സീദതി.

൯൪൦. “തത്ഥ സിക്ഖാനുഗീയന്തി [സിക്ഖാനുകിരിയന്തി (ക॰)], യാനി ലോകേ
ഗധിതാനി;
ന തേസു പസുതോ സിയാ, നിബ്ബിജ്ഝ സബ്ബസോ കാമേ;
സിക്ഖേ നിബ്ബാനമത്തനോ.

൯൪൧. “സച്ചോ സിയാ അപ്പഗബ്ഭോ, അമായോ രിത്തപേസുണോ;
അക്കോധനോ ലോഭപാപം, വേവിച്ഛം വിതരേ മുനി.

൯൪൨. “നിദ്ദം തന്ദിം സഹേ ഥീനം, പമാദേന ന സംവസേ;
അതിമാനേ ന തിട്ഠേയ്യ, നിബ്ബാനമനസോ നരോ.

൯൪൩. “മോസവജ്ജേ ന നീയേഥ, രൂപേ സ്നേഹം ന കുബ്ബയേ;
മാനഞ്ച പരിജാനേയ്യ, സാഹസാ വിരതോ ചരേ.

൯൪൪. “പുരാണം നാഭിനന്ദേയ്യ, നവേ ഖന്തിം ന കുബ്ബയേ;
ഹിയ്യമാനേ ന സോചേയ്യ, ആകാസം ന സിതോ സിയാ.

൯൪൫. “ഗേധം ബ്രൂമി മഹോഘോതി, ആജവം ബ്രൂമി ജപ്പനം;
ആരമ്മണം പകപ്പനം, കാമപങ്കോ ദുരച്ചയോ.

൯൪൬.

‘‘സച്ചാ അവോക്കമ്മ [അവോക്കമം (നിദ്ദേസ)] മുനി, ഥലേ തിട്ഠതി ബ്രാഹ്മണോ;
സബ്ബം സോ [സബ്ബസോ (സ്യാ॰ ക॰)] പടിനിസ്സജ്ജ, സ വേ സന്തോതി വുച്ചതി.

൯൪൭. ‘‘സ വേ വിദ്വാ സ വേദഗൂ, ഞത്വാ ധമ്മം അനിസ്സിതോ;
സമ്മാ സോ ലോകേ ഇരിയാനോ, ന പിഹേതീധ കസ്സചി.

൯൪൮. ‘‘യോധ കാമേ അച്ചതരി, സങ്ഗം ലോകേ ദുരച്ചയം;
ന സോ സോചതി നാജ്ഝേതി, ഛിന്നസോതോ അബന്ധനോ.

൯൪൯. ‘‘യം പുബ്ബേ തം വിസോസേഹി, പച്ഛാ തേ മാഹു കിഞ്ചനം;
മജ്ഝേ ചേ നോ ഗഹേസ്സസി, ഉപസന്തോ ചരിസ്സസി.

൯൫൦. ‘‘സബ്ബസോ നാമരൂപസ്മിം, യസ്സ നത്ഥി മമായിതം;
അസതാ ച ന സോചതി, സ വേ ലോകേ ന ജീയതി.

൯൫൧. ‘‘യസ്സ നത്ഥി ഇദം മേതി, പരേസം വാപി കിഞ്ചനം;
മമത്തം സോ അസംവിന്ദം, നത്ഥി മേതി ന സോചതി.

൯൫൨. ‘‘അനിട്ഠുരീ അനനുഗിദ്ധോ, അനേജോ സബ്ബധീ സമോ;
തമാനിസംസം പബ്രൂമി, പുച്ഛിതോ അവികമ്പിനം.

൯൫൩. ‘‘അനേജസ്സ വിജാനതോ, നത്ഥി കാചി നിസങ്ഖതി [നിസങ്ഖിതി (സീ॰ പീ॰)].
വിരതോ സോ വിയാരബ്ഭാ, ഖേമം പസ്സതി സബ്ബധി.

൯൫൪. ‘‘ന സമേസു ന ഓമേസു, ന ഉസ്സേസു വദതേ മുനി;
സന്തോ സോ വീതമച്ഛരോ, നാദേതി ന നിരസ്സതീ’’തി.

അത്തദണ്ഡസുത്തം പന്നരസമം നിട്ഠിതം.

൧൬. സാരിപുത്തസുത്തം

൯൫൫. ‘‘ന മേ ദിട്ഠോ ഇതോ പുബ്ബേ, (ഇച്ചായസ്മാ സാരിപുത്തോ)
ന സുതോ ഉദ കസ്സചി;
ഏവം വഗ്ഗുവദോ സത്ഥാ,
തുസിതാ ഗണിമാഗതോ.

൯൫൬. ‘‘സദേവകസ്സ ലോകസ്സ, യഥാ ദിസ്സതി ചക്ഖുമാ;
സബ്ബം തമം വിനോദേത്വാ, ഏകോവ രതിമജ്ഝഗാ.

൯൫൭. ‘‘തം ബുദ്ധം അസിതം താദിം, അകുഹം ഗണിമാഗതം;
ബഹൂനമിധ ബദ്ധാനം, അത്ഥി പഞ്ഹേന ആഗമം.

൯൫൮. ‘‘ഭിക്ഖുനോ വിജിഗുച്ഛതോ, ഭജതോ രിത്തമാസനം;
രുക്ഖമൂലം സുസാനം വാ, പബ്ബതാനം ഗുഹാസു വാ.

൯൫൯. ‘‘ഉച്ചാവചേസു സയനേസു, കീവന്തോ തത്ഥ ഭേരവാ;
യേഹി ഭിക്ഖു ന വേധേയ്യ, നിഗ്ഘോസേ സയനാസനേ.

൯൬൬. “കതി പരിസ്സയാ ലോകേ, ഗച്ഛതോ അഗതം ദിസം;
യേ ഭിക്ഖു അഭിസമ്ഭവേ, പന്തമ്ഹി സയനാസനേ.

൯൬൭. “ക്യാസ്സ ബ്യപ്പഥയോ അസ്സു, ക്യാസ്സസ്സു ഇധ ഗോചരാ;
കാനി സീലബ്ബതാനാസ്സു, പഹിതത്തസ്സ ഭിക്ഖുനോ.

൯൬൮. “കം സോ സിക്ഖം സമാദായ, ഏകോദി നിപകോ സതോ;
കമ്മാരോ രജതസ്സേവ, നിദ്ധമേ മലമത്തനോ’’.

൯൬൯. “വിജിഗുച്ഛമാനസ്സ യദിദം ഫാസു, (സാരിപുത്താതി ഭഗവാ)
രിത്താസനം സയനം സേവതോ ചേ;
സമ്ബോധികാമസ്സ യഥാനുധമ്മം,
തം തേ പവക്ഖാമി യഥാ പജാനം.

൯൭൦. “പഞ്ചന്നം ധീരോ ഭയാനം ന ഭായേ, ഭിക്ഖു സതോ സപരിയന്തചാരീ;
ഡംസാധിപാതാനം സരീസപാനം, മനുസ്സഫസ്സാനം ചതുപ്പദാനം.

൯൭൧. “പരധമ്മികാനമ്പി ന സന്തസേയ്യ, ദിസ്വാപി തേസം ബഹുഭേരവാനി;
അഥാപരാനി അഭിസമ്ഭവേയ്യ, പരിസ്സയാനി കുസലാനുഏസീ.

൯൭൨. “ആതങ്കഫസ്സേന ഖുദായ ഫുട്ഠോ, സീതം അതുണ്ഹം [അച്ചുണ്ഹം (സീ॰ സ്യാ॰)] അധിവാസയേയ്യ;
സോ തേഹി ഫുട്ഠോ ബഹുധാ അനോകോ, വീരിയം പരക്കമ്മദള്ഹം കരേയ്യ.

൯൭൩. “ഥേയ്യം ന കാരേ [ന കരേയ്യ (സീ॰ സ്യാ॰ ക॰)] ന മുസാ ഭണേയ്യ,
മേത്തായ ഫസ്സേ തസഥാവരാനി;
യദാവിലത്തം മനസോ വിജഞ്ഞാ, കണ്ഹസ്സ പക്ഖോതി വിനോദയേയ്യ.

൯൭൪. “കോധാതിമാനസ്സ വസം ന ഗച്ഛേ, മൂലമ്പി തേസം പലിഖഞ്ഞ തിട്ഠേ;
അഥപ്പിയം വാ പന അപ്പിയം വാ, അദ്ധാ ഭവന്തോ അഭിസമ്ഭവേയ്യ.

൯൭൫. “പഞ്ഞം പുരക്ഖത്വാ കല്യാണപീതി, വിക്ഖമ്ഭയേ താനി പരിസ്സയാനി;
അരതിം സഹേഥ സയനമ്ഹി പന്തേ, ചതുരോ സഹേഥ പരിദേവധമ്മേ.

൯൭൬. “കിംസൂ അസിസ്സാമി കുവം വാ [കുധ വാ (ക॰), കുഥ വാ (നിദ്ദേസ)]
അസിസ്സം, ദുക്ഖം വത സേത്ഥ കുജ്ജ സേസ്സം;
ഏതേ വിതക്കേ പരിദേവനേയ്യേ, വിനയേഥ സേഖോ അനികേതചാരീ.

൯൭൭. “അന്നഞ്ച ലദ്ധാ വസനഞ്ച കാലേ, മത്തം സോ ജഞ്ഞാ ഇധ തോസനത്ഥം;
സോ തേസു ഗുത്തോ യതചാരി ഗാമേ, രുസിതോപി വാചം ഫരുസം ന വജ്ജാ.

൯൭൮. “ഓക്ഖിത്തചക്ഖു ന ച പാദലോലോ, ഝാനാനുയുത്തോ ബഹുജാഗരസ്സ;
ഉപേക്ഖമാരബ്ഭ സമാഹിതത്തോ, തക്കാസയം കുക്കുച്ചിയൂപഛിന്ദേ.

൯൭൯. “ചുദിതോ വചീഭി സതിമാഭിനന്ദേ, സബ്രഹ്മചാരീസു ഖിലം പഭിന്ദേ;
വാചം പമുഞ്ചേ കുസലം നാതിവേലം, ജനവാദധമ്മായ ന ചേതയേയ്യ.

ൻവ്വ്‘അഥാപരം പഞ്ച രജാനി ലോകേ, യേസം സതീമാ വിനയായ സിക്ഖേ;
രൂപേസു സദ്ദേസു അഥോ രസേസു, ഗന്ധേസു ഫസ്സേസു സഹേഥ രാഗം.

ൻവ്വ്ഷ‘‘ഏതേസു ധമ്മേസു വിനേയ്യ ഛന്ദം, ഭിക്ഖു സതിമാ
സുവിമുത്തചിത്തോ;
കാലേന സോ സമ്മാ ധമ്മം പരിവീമംസമാനോ,
ഏകോദിഭൂതോ വിഹനേ തമം സോ’’തി.

സാരിപുത്തസുത്തം സോളസമം നിട്ഠിതം. അട്ഠകവഗ്ഗോ ചതുത്ഥോ

നിട്ഠിതോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

കാമം ഗുഹഞ്ച ദുട്ഠാ ച, സുദ്ധഞ്ച പരമാ ജരാ;
മേത്തേയ്യോ ച പസൂരോ ച, മാഗണ്ഡി പുരാഭേദനം.

കലഹം ദ്വേ ച ബ്യൂഹാനി [ബ്യൂഹാനി (സീ॰)], പുനദേവ തുവട്ടകം;
അത്തദണ്ഡവരം സുത്തം, ഥേരപുട്ഠേന [ഥേരപഞ്ഹേന (സീ॰),
സാരിപുത്തേന (സ്യാ॰)] സോളസ;
ഇതി ഏതാനി സുത്താനി, സബ്ബാനട്ഠകവഗ്ഗികാതി.

൫. പാരായനവഗ്ഗോ

വത്ഥുഗാഥാ

൯൮൨. കോസലാനം പുരാ രമ്മാ, അഗമാ ദക്ഖിണാപഥം;
ആകിഞ്ചഞ്ഞം പത്ഥയാനോ, ബ്രാഹ്മണോ മന്തപാരഗൂ.

൯൮൩. സോ അസ്സകസ്സ വിസയേ, അളകസ്സ [മുളകസ്സ (സ്യാ॰), മൂള്ഹകസ്സ (ക॰), മളകസ്സ (നിദ്ദേസ)] സമാസനേ;
വസി ഗോധാവരീകൂലേ, ഉഞ്ഛേന ച ഫലേന ച.

൯൮൪. തസ്സേവ ഉപനിസ്സായ, ഗാമോ ച വിപുലോ അഹു;
തതോ ജാതേന ആയേന, മഹായഞ്ഞമകപ്പയി.

൯൮൫. മഹായഞ്ഞം യജിത്വാന, പുന പാവിസി അസ്സമം;
തസ്മിം പടിപവിട്ഠമ്ഹി, അഞ്ഞോ ആഗഞ്ഛി ബ്രാഹ്മണോ.

൯൮൬. ഉഗ്ഘട്ടപാദോ തസിതോ [തസ്സിതോ (ക॰)], പങ്കദന്തോ രജസ്സിരോ;
സോ ച നം ഉപസങ്കമ്മ, സതാനി പഞ്ച യാചതി.

൯൮൭. തമേനം ബാവരീ ദിസ്വാ, ആസനേന നിമന്തയി;
സുഖഞ്ച കുസലം പുച്ഛി, ഇദം വചനമബ്രവി.

൯൮൮. ‘‘യം ഖോ മമ ദേയ്യധമ്മം, സബ്ബം വിസജ്ജിതം മയാ;
അനുജാനാഹി മേ ബ്രഹ്മേ, നത്ഥി പഞ്ചസതാനി മേ’’.

൯൮൯. ‘‘സചേ മേ യാചമാനസ്സ, ഭവം നാനുപദസ്സതി;
സത്തമേ ദിവസേ തുയ്ഹം, മുദ്ധാ ഫലതു സത്തധാ’’.

൯൯൦. അഭിസങ്ഖരിത്വാ കുഹകോ, ഭേരവം സോ അകിത്തയി;
തസ്സ തം വചനം സുത്വാ, ബാവരീ ദുക്ഖിതോ അഹു.

൯൯൧. ഉസ്സുസ്സതി അനാഹാരോ, സോകസല്ലസമപ്പിതോ;
അഥോപി ഏവം ചിത്തസ്സ, ഝാനേ ന രമതീ മനോ.

൯൯൨. ഉത്രസ്തം ദുക്ഖിതം ദിസ്വാ, ദേവതാ അത്ഥകാമിനീ;
ബാവരിം ഉപസങ്കമ്മ, ഇദം വചനമബ്രവി.

൯൯൩. ‘‘ന സോ മുദ്ധം പജാനാതി, കുഹകോ സോ ധനത്ഥികോ;
മുദ്ധനി മുദ്ധപാതേ വാ, ഞാണം തസ്സ ന വിജ്ജതി’’.

൯൯൪. ‘‘ഭോതീ ചരഹി ജാനാസി, തം മേ അക്ഖാഹി പുച്ഛിതാ;
മുദ്ധം മുദ്ധാധിപാതഞ്ച, തം സുണോമ വചോ തവ’’.

൯൯൫. ‘‘അഹമ്പേതം ന ജാനാമി, ഞാണമേത്ഥ ന വിജ്ജതി;
മുദ്ധനി മുദ്ധാധിപാതേ ച, ജിനാനം ഹേത്ഥ [മുദ്ധം മുദ്ധാധിപാതോ ച, ജിനാനം ഹേത (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] ദസ്സനം’’.

൯൯൬. ‘‘അഥ കോ ചരഹി ജാനാതി, അസ്മിം പഥവിമണ്ഡലേ [പുഥവിമണ്ഡലേ (സീ॰ പീ॰)];

മുദ്ധം മുദ്ധാധിപാതഞ്ച, തം മേ അക്ഖാഹി ദേവതേ”.

൯൯൭. “പുരാ കപിലവത്ഥുമ്ഹാ, നിക്ഖന്തോ ലോകനായകോ;
അപച്ചോ ഓക്കാകരാജസ്സ, സക്യപുത്തോ പഭങ്കരോ.

൯൯൮. “സോ ഹി ബ്രാഹ്മണ സമ്ബുദ്ധോ, സബ്ബധമ്മാന പാരഗൂ;
സബ്ബാഭിഞ്ഞാബലപ്പത്തോ, സബ്ബധമ്മേസു ചക്ഖുമാ;
സബ്ബകമ്മക്ഖയം പത്തോ, വിമുത്തോ ഉപധിക്ഖയേ.

൯൯൯. “ബുദ്ധോ സോ ഭഗവാ ലോകേ, ധമ്മം ദേസേതി ചക്ഖുമാ;
തം ത്വം ഗന്ത്വാന പുച്ഛസ്സു, സോ തേ തം ബ്യാകരിസ്സതി”.

൧൦൦൦. സമ്ബുദ്ധോതി വചോ സുത്വാ, ഉദഗ്ഗോ ബാവരീ അഹു;
സോകസ്സ തനുകോ ആസി, പീതിഞ്ച വിപുലം ലഭി.

൧൦൦൧. സോ ബാവരീ അത്തമനോ ഉദഗ്ഗോ, തം ദേവതം പുച്ഛതി വേദജാതോ;
“കതമമ്ഹി ഗാമേ നിഗമമ്ഹി വാ പന, കതമമ്ഹി വാ ജനപദേ
ലോകനാഥോ;
യത്ഥ ഗന്ത്വാന പസ്സേമു [ഗന്ത്വാ നമസ്സേമു (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)], സമ്ബുദ്ധം
ദ്വിപദുത്തമം” [ദ്വിപദുത്തമം (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)],.

൧൦൦൨. “സാവത്ഥിയം കോസലമന്ദിരേ ജിനോ, പഹൂതപഞ്ഞോ
വരഭൂരിമേധസോ;
സോ സക്യപുത്തോ വിധുരോ അനാസവോ, മുദ്ധാധിപാതസ്സ വിദൂ
നരാസഭോ”.

൧൦൦൩. തതോ ആമന്തയീ സിസ്സേ, ബ്രാഹ്മണേ മന്തപാരഗേ;
“ഏഥ മാണവാ അക്ഖിസ്സം, സുണാഥ വചനം മമ.

൧൦൦൪. “യസ്സേസോ ദുല്ലഭോ ലോകേ, പാതുഭാവോ അഭിണ്ഹസോ;
സ്വാജ്ജ ലോകമ്ഹി ഉപ്പന്നോ, സമ്ബുദ്ധോ ഇതി വിസ്സുതോ;
ഖിപ്പം ഗന്ത്വാന സാവത്ഥിം, പസ്സവ്ഹോ ദ്വിപദുത്തമം”.

൧൦൦൫. “കഥം ചരഹി ജാനേമു, ദിസ്വാ ബുദ്ധോതി ബ്രാഹ്മണ;
അജാനതം നോ പബ്രൂഹി, യഥാ ജാനേമു തം മയം”.

൧൦൦൬. “ആഗതാനി ഹി മന്തേസു, മഹാപുരിസലക്ഖണാ;
ദ്വത്തിംസാനി ച [ദ്വത്തിംസാ ച (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰), ദ്വത്തിംസ താനി (?)]
ബ്യാക്ഖാതാ, സമത്താ അനുപുബ്ബസോ.

൧൦൦൭. “യസ്സേതേ ഹോന്തി ഗത്തേസു, മഹാപുരിസലക്ഖണാ;
ദ്വേയേവ തസ്സ ഗതിയോ, തതിയാ ഹി ന വിജ്ജതി.

൧൦൦൮. “സചേ അഗാരം ആവസതി [അജ്ഝാവസതി (ക॰)], വിജേയ്യ പഥവിം
ഇമം;
അദണ്ഡേന അസത്ഥേന, ധമ്മേനമനുസാസതി.

൧൦൦൯. “സചേ ച സോ പബ്ബജതി, അഗാരാ അനഗാരിയം;
വിവട്ടച്ഛദോ [വിവത്തച്ഛദ്ദോ (സീ॰)] സമ്ബുദ്ധോ, അരഹാ ഭവതി
അനുത്തരോ.

൧൦൦൦. ജാതിം ഗോത്തഞ്ച ലക്ഖണം, മന്തേ സിസ്സേ പുനാപരേ;
മുദ്ധം മുദ്ധാധിപാതഞ്ച, മനസായേവ പുച്ഛഥ.

൧൦൦൧. “അനാവരണദസ്സാവീ, യദി ബുദ്ധോ ഭവിസ്സതി;
മനസാ പുച്ഛിതേ പഞ്ഹേ, വാചായ വിസ്സജേസ്സതി”.

൧൦൦൨. ബാവരിസ്സ വചോ സുത്വാ, സിസ്സാ സോളസ ബ്രാഹ്മണാ;
അജിതോ തിസ്സമേത്തേയ്യോ, പുണ്ണകോ അഥ മേത്തഗൂ.

൧൦൦൩. ധോതകോ ഉപസീവോ ച, നന്ദോ ച അഥ ഹേമകോ;
തോദേയ്യകപ്പാ ദുഭയോ, ജതുകണ്ണീ ച പണ്ഡിതോ.

൧൦൦൪. ഭദ്രാവുധോ ഉദയോ ച, പോസാലോ ചാപി ബ്രാഹ്മണോ;
മോഘരാജാ ച മേധാവീ, പിങ്ഗിയോ ച മഹാഇസി.

൧൦൦൫. പച്ചേകഗണിനോ സബ്ബേ, സബ്ബലോകസ്സ വിസ്സുതാ;
ഝായീ ഝാനരതാ ധീരാ, പുബ്ബവാസനവാസിതാ.

൧൦൦൬. ബാവരിം അഭിവാദേത്വാ, കത്വാ ച നം പദക്ഖിണം;
ജടാജിനധരാ സബ്ബേ, പക്കാമും ഉത്തരാമുഖാ.

൧൦൦൭. അളകസ്സ പതിട്ഠാനം, പുരിമാഹിസ്സതിം [പുരിമം മാഹിസ്സതിം (സീ॰ പീ॰), പുരം മാഹിസ്സതിം (സ്യാ॰)] തദാ;
ഉജ്ജേനിഞ്ചാപി ഗോനദ്ധം, വേദിസം വനസവ്ഹയം.

൧൦൦൮. കോസമ്ബിഞ്ചാപി സാകേതം, സാവത്ഥിഞ്ച പുരുത്തമം;
സേതബ്യം കപിലവത്ഥും, കുസിനാരഞ്ച മന്ദിരം.

൧൦൦൯. പാവഞ്ച ഭോഗനഗരം, വേസാലിം മാഗധം പുരം;
പാസാണകം ചേതിയഞ്ച, രമണീയം മനോരമം.

൧൦൧൦. തസിതോവുദകം സീതം, മഹാലാഭംവ വാണിജോ;
ഛായം ഘമ്മാഭിതത്തോവ, തുരിതാ പബ്ബതമാരുഹും.

൧൦൧൧. ഭഗവാ തമ്ഹി സമയേ, ഭിക്ഖുസങ്ഘപുരക്ഖതോ;
ഭിക്ഖൂനം ധമ്മം ദേസേതി, സീഹോവ നദതീ വനേ.

൧൦൧൨. അജിതോ അദ്ദസ ബുദ്ധം, സതരംസിം [വീതരംസിംവ (സ്യാ॰), സതരംസീവ (ക॰), പീതരംസീവ (നിദ്ദേസ)] വ ഭാണുമം;
ചന്ദം യഥാ പന്നരസേ, പാരിപൂരിം ഉപാഗതം.

൧൦൧൩. അഥസ്സ ഗത്തേ ദിസ്വാന, പരിപൂരഞ്ച ബ്യഞ്ജനം;
ഏകമന്തം ഠിതോ ഹട്ഠോ, മനോപഞ്ഹേ അപുച്ഛഥ.

൧൦൧൪. “ആദിസ്സ ജമ്മനം [ജപ്പനം (ക॰)] ബ്രൂഹി, ഗോത്തം ബ്രൂഹി സലക്ഖണം [ബ്രൂഹിസ്സ ലക്ഖണം (നിദ്ദേസ)];
മന്തേസു പാരമിം ബ്രൂഹി, കതി വാചേതി ബ്രാഹ്മണോ”.

൧൦൧൫. “വീസം വസ്സസതം ആയു, സോ ച ഗോത്തേന ബാവരീ;
തീണിസ്സ ലക്ഖണാ ഗത്തേ, തിണ്ണം വേദാന പാരഗൂ.

൧൦൨൬. “ലക്ഖണേ ഇതിഹാസേ ച, സനിഘണ്ഡുസകേടുഭേ;
പഞ്ചസതാനി വാചേതി, സധമ്മേ പാരമിം ഗതോ”.

൧൦൨൭. “ലക്ഖണാനം പവിചയം, ബാവരിസ്സ നരുത്തമ;
കങ്ഖച്ഛിദ [തണ്ഹച്ഛിദ (ബഹൂസു)] പകാസേഹി, മാ നോ കങ്ഖായിതം അഹു”.

൧൦൨൮. “മുഖം ജിവ്ഹായ ഛാദേതി, ഉണ്ണസ്സ ഭമുകന്തരേ;
കോസോഹിതം വത്ഥഗുയ്ഹം, ഏവം ജാനാഹി മാണവ”.

൧൦൨൯. പുച്ഛഞ്ഹി കിഞ്ചി അസുണന്തോ, സുത്വാ പഞ്ഹേ വിയാകതേ;
വിചിന്തേതി ജനോ സബ്ബോ, വേദജാതോ കതഞ്ജലീ.

൧൦൩൦. “കോ നു ദേവോ വാ ബ്രഹ്മാ വാ, ഇന്ദോ വാപി സുജമ്പതി;
മനസാ പുച്ഛിതേ പഞ്ഹേ, കമേതം പടിഭാസതി.

൧൦൩൧. “മുദ്ധം മുദ്ധാധിപാതഞ്ച, ബാവരീ പരിപുച്ഛതി;
തം ബ്യാകരോഹി ഭഗവാ, കങ്ഖം വിനയ നോ ഇസേ”.

൧൦൩൨. “അവിജ്ജാ മുദ്ധാതി ജാനാഹി, വിജ്ജാ മുദ്ധാധിപാതിനീ;
സദ്ധാസതിസമാധീഹി, ഛന്ദവീരിയേന സംയുതാ”.

൧൦൩൩. തതോ വേദേന മഹതാ, സന്ഥമ്ഭിത്വാന മാണവോ;
ഏകംസം അജിനം കത്വാ, പാദേസു സിരസാ പതി.

൧൦൩൪. “ബാവരീ ബ്രാഹ്മണോ ഭോതോ, സഹ സിസ്സേഹി മാരിസ;
ഉദഗ്ഗചിത്തോ സുമനോ, പാദേ വന്ദതി ചക്ഖുമ”.

൧൦൩൫. “സുഖിതോ ബാവരീ ഹോതു, സഹ സിസ്സേഹി ബ്രാഹ്മണോ;
ത്വഞ്ചാപി സുഖിതോ ഹോഹി, ചിരം ജീവാഹി മാണവ.

൧൦൩൬. “ബാവരിസ്സ ച തുയ്ഹം വാ, സബ്ബേസം സബ്ബസംസയം;
കതാവകാസാ പുച്ഛവ്ഹോ, യം കിഞ്ചി മനസിച്ഛഥ”.

൧൦൩൭. സമ്ബുദ്ധേന കതോകാസോ, നിസീദിത്വാന പഞ്ജലീ;
അജിതോ പഠമം പഞ്ഹം, തത്ഥ പുച്ഛി തഥാഗതം.

വത്ഥുഗാഥാ നിട്ഠിതാ.

൧. അജിതമാണവപുച്ഛാ

൧൦൩൮. “കേനസ്സു നിവുതോ ലോകോ, (ഇച്ചായസ്മാ അജിതോ)
കേനസ്സു നപ്പകാസതി;
കിസ്സാഭിലേപനം ബ്രൂസി, കിംസു തസ്സ മഹബ്ഭയം”.

൧൦൩൯. “അവിജ്ജായ നിവുതോ ലോകോ, (അജിതാതി ഭഗവാ)
വേവിച്ഛാ പമാദാ നപ്പകാസതി;
ജപ്പാഭിലേപനം ബ്രൂമി, ദുക്ഖമസ്സ മഹബ്ഭയം”.

൧൦൪൦. “സവന്തി സബ്ബധി സോതാ, (ഇച്ചായസ്മാ അജിതോ)
സോതാനം കിം നിവാരണം;

സോതാനം സംവരം ബ്രൂഹി, കേന സോതാ പിധിയ്യരേ" [പിഥിയ്യരേ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰), പിഥീയരേ (സീ॰ അട്ഠ॰), പിധീയരേ (?)].

൧൦൪൧. "യാനി സോതാനി ലോകസ്മിം, (അജിതാതി ഭഗവാ)
സതി തേസം നിവാരണം;
സോതാനം സംവരം ബ്രൂമി, പഞ്ഞായേതേ പിധിയ്യരേ".

൧൦൪൨. "പഞ്ഞാ ചേവ സതി യഞ്ച [സതീ ചേവ (സീ॰), സതീ ച (സ്യാ॰), സതീ ചാപി (പീ॰ നിദ്ദേസ), സതി ചാപി (നിദ്ദേസ)], (ഇച്ചായസ്മാ അജിതോ)
നാമരൂപഞ്ച മാരിസ;
ഏതം മേ പുട്ഠോ പബ്രൂഹി, കത്ഥേതം ഉപരുജ്ഝതി".

൧൦൪൩. "യമേതം പഞ്ഹം അപുച്ഛി, അജിത തം വദാമി തേ;
യത്ഥ നാമഞ്ച രൂപഞ്ച, അസേസം ഉപരുജ്ഝതി;
വിഞ്ഞാണസ്സ നിരോധേന, ഏത്ഥേതം ഉപരുജ്ഝതി".

൧൦൪൪. "യേ ച സങ്ഖാതധമ്മാസേ, യേ ച സേഖാ പുഥൂ ഇധ;
തേസം മേ നിപകോ ഇരിയം, പുട്ഠോ പബ്രൂഹി മാരിസ".

൧൦൪൫. "കാമേസു നാഭിഗിജ്ഝേയ്യ, മനസാനാവിലോ സിയാ;
കുസലോ സബ്ബധമ്മാനം, സതോ ഭിക്ഖു പരിബ്ബജേ"തി.

അജിതമാണവപുച്ഛാ പഠമാ നിട്ഠിതാ.

൨. തിസ്സമേത്തേയ്യമാണവപുച്ഛാ

൧൦൪൬. "കോധ സന്തുസിതോ ലോകേ, (ഇച്ചായസ്മാ തിസ്സമേത്തേയ്യോ)
കസ്സ നോ സന്തി ഇഞ്ജിതാ;
കോ ഉഭന്തമഭിഞ്ഞായ, മജ്ഝേ മന്താ ന ലിപ്പതി [ലിമ്പതി (ക॰)];
കം ബ്രൂസി മഹാപുരിസോതി, കോ ഇധ സിബ്ബിനിമച്ചഗാ".

൧൦൪൭. "കാമേസു ബ്രഹ്മചരിയവാ, (മേത്തേയ്യാതി ഭഗവാ)
വീതതണ്ഹോ സദാ സതോ;
സങ്ഖായ നിബ്ബുതോ ഭിക്ഖു, തസ്സ നോ സന്തി ഇഞ്ജിതാ.

൧൦൪൮. "സോ ഉഭന്തമഭിഞ്ഞായ, മജ്ഝേ മന്താ ന ലിപ്പതി;
തം ബ്രൂമി മഹാപുരിസോതി, സോ ഇധ സിബ്ബിനിമച്ചഗാ"തി.

തിസ്സമേത്തേയ്യമാണവപുച്ഛാ ദുതിയാ നിട്ഠിതാ.

൩. പുണ്ണകമാണവപുച്ഛാ

൧൦൪൯. "അനേജം മൂലദസ്സാവിം, (ഇച്ചായസ്മാ പുണ്ണകോ)
അത്ഥി [അത്ഥീ (സ്യാ॰)] പഞ്ഹേന ആഗമം;
കിം നിസ്സിതാ ഇസയോ മനുജാ, ഖത്തിയാ ബ്രാഹ്മണാ ദേവതാനം;
യഞ്ഞമകപ്പയിംസു പുഥൂധ ലോകേ, പുച്ഛാമി തം ഭഗവാ ബ്രൂഹി മേ തം".

൧൦൫൦. "യേ കേചിമേ ഇസയോ മനുജാ, (പുണ്ണകാതി ഭഗവാ)
ഖത്തിയാ ബ്രാഹ്മണാ ദേവതാനം;

യഞ്ഞമകപ്പയിംസു പുഥൂധ ലോകേ, ആസീസമാനാ പുണ്ണക ഇത്ഥത്തം [ഇത്ഥഭാവം (സീ॰ സ്യാ॰)];
ജരം സിതാ യഞ്ഞമകപ്പയിംസു''.

൧൦൬൧. ''യേ കേചിമേ ഇസയോ മനുജാ, (ഇച്ചായസ്മാ പുണ്ണകോ)
ഖത്തിയാ ബ്രാഹ്മണാ ദേവതാനം;
യഞ്ഞമകപ്പയിംസു പുഥൂധ ലോകേ, കച്ചിസ്സു തേ ഭഗവാ യഞ്ഞപഥേ അപ്പമത്താ;
അതാരും ജാതിഞ്ച ജരഞ്ച മാരിസ, പുച്ഛാമി തം ഭഗവാ ബ്രൂഹി മേ തം''.

൧൦൬൨. ''ആസീസന്തി ഥോമയന്തി, അഭിജപ്പന്തി ജുഹന്തി; (പുണ്ണകാതി ഭഗവാ)
കാമാഭിജപ്പന്തി പടിച്ച ലാഭം, തേ യാജയോഗാ ഭവരാഗരത്താ;
നാതരിംസു ജാതിജരന്തി ബ്രൂമി''.

൧൦൬൩. ''തേ ചേ നാതരിംസു യാജയോഗാ, (ഇച്ചായസ്മാ പുണ്ണകോ)
യഞ്ഞേഹി ജാതിഞ്ച ജരഞ്ച മാരിസ;
അഥ കോ ചരഹി ദേവമനുസ്സലോകേ, അതാരി ജാതിഞ്ച ജരഞ്ച മാരിസ;
പുച്ഛാമി തം ഭഗവാ ബ്രൂഹി മേ തം''.

൧൦൬൪. ''സങ്ഖായ ലോകസ്മി പരോപരാനി [പരോവരാനി (സീ॰ സ്യാ॰)], (പുണ്ണകാതി ഭഗവാ)
യസ്സിഞ്ജിതം നത്ഥി കുഹിഞ്ചി ലോകേ;
സന്തോ വിധൂമോ അനീഘോ നിരാസോ, അതാരി സോ ജാതിജരന്തി ബ്രൂമീ''തി.

പുണ്ണകമാണവപുച്ഛാ തതിയാ നിട്ഠിതാ.

൪. മേത്തഗൂമാണവപുച്ഛാ

൧൦൬൫. ''പുച്ഛാമി തം ഭഗവാ ബ്രൂഹി മേ തം, (ഇച്ചായസ്മാ മേത്തഗൂ)
മഞ്ഞാമി തം വേദഗും ഭാവിതത്തം;
കുതോ നു ദുക്ഖാ സമുദാഗതാ ഇമേ, യേ കേചി ലോകസ്മിമനേകരൂപാ''.

൧൦൬൬. ''ദുക്ഖസ്സ വേ മം പഭവം അപുച്ഛസി, (മേത്തഗൂതി ഭഗവാ)
തം തേ പവക്ഖാമി യഥാ പജാനം;
ഉപധിനിദാനാ പഭവന്തി ദുക്ഖാ, യേ കേചി ലോകസ്മിമനേകരൂപാ.

൧൦൬൭. ''യോ വേ അവിദ്വാ ഉപധിം കരോതി, പുനപ്പുനം ദുക്ഖമുപേതി മന്ദോ;
തസ്മാ പജാനം ഉപധിം ന കയിരാ, ദുക്ഖസ്സ ജാതിപ്പഭവാനുപസ്സീ''.

൧൦൬൮. ''യം തം അപുച്ഛിമ്ഹ അകിത്തയീ നോ, അഞ്ഞം തം പുച്ഛാമ [പുച്ഛാമി (സീ॰ പീ॰)] തദിങ്ഘ ബ്രൂഹി;
കഥം നു ധീരാ വിതരന്തി ഓഘം, ജാതിം ജരം സോകപരിദ്ദവഞ്ച;

തം മേ മുനി സാധു വിയാകരോഹി, തഥാ ഹി തേ വിദിതോ ഏസ ധമ്മോ”.

൧൦൫൯. “കിത്തയിസ്സാമി തേ ധമ്മം, (മേത്തഗൂതി ഭഗവാ)
ദിട്ഠേ ധമ്മേ അനീതിഹം;
യം വിദിത്വാ സതോ ചരം, തരേ ലോകേ വിസത്തികം”.

൧൦൬൦. “തഞ്ചാഹം അഭിനന്ദാമി, മഹേസി ധമ്മമുത്തമം;
യം വിദിത്വാ സതോ ചരം, തരേ ലോകേ വിസത്തികം”.

൧൦൬൧. “യം കിഞ്ചി സമ്പജാനാസി, (മേത്തഗൂതി ഭഗവാ)
ഉദ്ധം അധോ തിരിയഞ്ചാപി മജ്ഝേ;
ഏതേസു നന്ദിഞ്ച നിവേസനഞ്ച, പനുജ്ജ വിഞ്ഞാണം ഭവേ ന തിട്ഠേ.

൧൦൬൨. “ഏവംവിഹാരീ സതോ അപ്പമത്തോ, ഭിക്ഖു ചരം ഹിത്വാ മമായിതാനി;
ജാതിം ജരം സോകപരിദ്ദവഞ്ച, ഇധേവ വിദ്വാ പജഹേയ്യ ദുക്ഖം”.

൧൦൬൩. “ഏതാഭിനന്ദാമി വചോ മഹേസിനോ, സുകിത്തിതം ഗോതമനൂപധീകം;
അദ്ധാ ഹി ഭഗവാ പഹാസി ദുക്ഖം, തഥാ ഹി തേ വിദിതോ ഏസ ധമ്മോ.

൧൦൬൪. “തേ ചാപി നൂനപ്പജഹേയ്യു ദുക്ഖം, യേ ത്വം മുനി അട്ഠിതം ഓവദേയ്യ;
തം തം നമസ്സാമി സമേച്ച നാഗ, അപ്പേവ മം ഭഗവാ അട്ഠിതം ഓവദേയ്യ”.

൧൦൬൫. “യം ബ്രാഹ്മണം വേദഗുമാഭിജഞ്ഞാ, അകിഞ്ചനം കാമഭവേ അസത്തം;
അദ്ധാ ഹി സോ ഓഘമിമം അതാരി, തിണ്ണോ ച പാരം അഖിലോ അകങ്ഖോ.

൧൦൬൬. “വിദ്വാ ച യോ [സോ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] വേദഗൂ നരോ ഇധ, ഭവാഭവേ സങ്ഗമിമം വിസജ്ജ;
സോ വീതതണ്ഹോ അനീഘോ നിരാസോ, അതാരി സോ ജാതിജരന്തി ബ്രൂമീ”തി.

മേത്തഗൂമാണവപുച്ഛാ ചതുത്ഥീ നിട്ഠിതാ.

൫. ധോതകമാണവപുച്ഛാ

൧൦൬൭. “പുച്ഛാമി തം ഭഗവാ ബ്രൂഹി മേ തം, (ഇച്ചായസ്മാ ധോതകോ)
വാചാഭികങ്ഖാമി മഹേസി തുയ്ഹം;
തവ സുത്വാന നിഗ്ഘോസം, സിക്ഖേ നിബ്ബാനമത്തനോ”.

൧൦൬൮. “തേനഹാതപ്പം കരോഹി, (ധോതകാതി ഭഗവാ) ഇധേവ നിപകോ സതോ;
ഇതോ സുത്വാന നിഗ്ഘോസം, സിക്ഖേ നിബ്ബാനമത്തനോ”.

൧൦൬൯. “പസ്സാമഹം ദേവമനുസ്സലോകേ, അകിഞ്ചനം ബ്രാഹ്മണമിരിയമാനം;
തം തം നമസ്സാമി സമന്തചക്ഖു, പമുഞ്ച മം സക്ക കഥംകഥാഹി”.

൧൦൭൦. നാഹം സഹിസ്സാമി [സമിസ്സാമി (സ്യാ॰), ഗമിസ്സാമി (സീ॰), സമീഹാമി (പീ॰)] പമോചനായ, കഥംകഥിം ധോതക കഞ്ചി ലോകേ;
ധമ്മഞ്ച സേട്ഠം അഭിജാനമാനോ [ആജാനമാനോ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)], ഏവം തുവം ഓഘമിമം തരേസി”.

൧൦൭൧. “അനുസാസ ബ്രഹ്മേ കരുണായമാനോ, വിവേകധമ്മം യമഹം വിജഞ്ഞം;
യഥാഹം ആകാസോവ അബ്യാപജ്ജമാനോ, ഇധേവ സന്തോ അസിതോ ചരേയ്യം”.

൧൦൭൨. “കിത്തയിസ്സാമി തേ സന്തിം, (ധോതകാതി ഭഗവാ) ദിട്ഠേ ധമ്മേ അനീതിഹം;
യം വിദിത്വാ സതോ ചരം, തരേ ലോകേ വിസത്തികം”.

൧൦൭൩. “തഞ്ചാഹം അഭിനന്ദാമി, മഹേസി സന്തിമുത്തമം;
യം വിദിത്വാ സതോ ചരം, തരേ ലോകേ വിസത്തികം”.

൧൦൭൪. “യം കിഞ്ചി സമ്പജാനാസി, (ധോതകാതി ഭഗവാ)
ഉദ്ധം അധോ തിരിയഞ്ചാപി മജ്ഝേ;
ഏതം വിദിത്വാ സങ്ഗോതി ലോകേ, ഭവാഭവായ മാകാസി തണ്ഹ”ന്തി.

ധോതകമാണവപുച്ഛാ പഞ്ചമീ നിട്ഠിതാ.

൬. ഉപസീവമാണവപുച്ഛാ

൧൦൭൫. “ഏകോ അഹം സക്ക മഹന്തമോഘം, (ഇച്ചായസ്മാ ഉപസീവോ)
അനിസ്സിതോ നോ വിസഹാമി താരിതും;
ആരമ്മണം ബ്രൂഹി സമന്തചക്ഖു, യം നിസ്സിതോ ഓഘമിമം തരേയ്യം”.

൧൦൭൬. “ആകിഞ്ചഞ്ഞം പേക്ഖമാനോ സതിമാ, (ഉപസീവാതി ഭഗവാ)
നത്ഥീതി നിസ്സായ തരസ്സു ഓഘം;
കാമേ പഹായ വിരതോ കഥാഹി, തണ്ഹക്ഖയം നത്തമഹാഭിപസ്സ”
[രത്തമഹാഭിപസ്സ (സ്യാ॰), രത്തമഹം വിപസ്സ (ക॰)].

൧൦൭൭. “സബ്ബേസു കാമേസു യോ വീതരാഗോ, (ഇച്ചായസ്മാ ഉപസീവോ)
ആകിഞ്ചഞ്ഞം നിസ്സിതോ ഹിത്വാ മഞ്ഞം;
സഞ്ഞാവിമോക്ഖേ പരമേ വിമുത്തോ [ധിമുത്തോ (ക॰)], തിട്ഠേ നു സോ തത്ഥ അനാനുയായീ” [അനാനുവായീ (സ്യാ॰ ക॰)].

൧൦൭൮. “സബ്ബേസു കാമേസു യോ വീതരാഗോ, (ഉപസീവാതി ഭഗവാ)
ആകിഞ്ചഞ്ഞം നിസ്സിതോ ഹിത്വാ മഞ്ഞം;
സഞ്ഞാവിമോക്ഖേ പരമേ വിമുത്തോ, തിട്ഠേയ്യ സോ തത്ഥ അനാനുയായീ”.

൧൦൭൯. “തിട്ഠേ ചേ സോ തത്ഥ അനാനുയായീ, പൂഗമ്പി വസ്സാനം സമന്തചക്ഖു;
തത്ഥേവ സോ സീതിസിയാ വിമുത്തോ, ചവേഥ വിഞ്ഞാണം തഥാവിധസ്സ”.

൧൦൭൪. “അച്ചീ യഥാ വാതവേഗേന ഖിത്താ [ഖിത്തം (സ്യാ॰), ഖിത്തോ (പീ॰)], (ഉപസീവാതി ഭഗവാ)
അത്ഥം പലേതി ന ഉപേതി സങ്ഖം;
ഏവം മുനീ നാമകായാ വിമുത്തോ, അത്ഥം പലേതി ന ഉപേതി സങ്ഖം”.

൧൦൭൫. “അത്ഥങ്ഗതോ സോ ഉദ വാ സോ നത്ഥി, ഉദാഹു വേ സസ്സതിയാ അരോഗോ;
തം മേ മുനീ സാധു വിയാകരോഹി, തഥാ ഹി തേ വിദിതോ ഏസ ധമ്മോ”.

൧൦൭൬. “അത്ഥങ്ഗതസ്സ ന പമാണമത്ഥി, (ഉപസീവാതി ഭഗവാ)
യേന നം വജ്ജും തം തസ്സ നത്ഥി;
സബ്ബേസു ധമ്മേസു സമോഹതേസു, സമൂഹതാ വാദപഥാപി സബ്ബേ”തി.

ഉപസീവമാണവപുച്ഛാ ഛട്ഠീ നിട്ഠിതാ.

൭. നന്ദമാണവപുച്ഛാ

൧൦൭൭. “സന്തി ലോകേ മുനയോ, (ഇച്ചായസ്മാ നന്ദോ)
ജനാ വദന്തി തയിദം കഥംസു;
ഞാണൂപപന്നം നോ മുനിം [മുനി നോ (സ്യാ॰ ക॰)] വദന്തി, ഉദാഹു വേ ജീവിതേനൂപപന്നം”.

൧൦൭൮. “ന ദിട്ഠിയാ ന സുതിയാ ന ഞാണേന, (ന സീലബ്ബതേന) [( ) നത്ഥി സീ॰-പീ പോത്ഥകേസു]
മുനീധ നന്ദ കുസലാ വദന്തി;
വിസേനികത്വാ അനീഘാ നിരാസാ, ചരന്തി യേ തേ മുനയോതി ബ്രൂമി”.

൧൦൭൯. “യേ കേചിമേ സമണബ്രാഹ്മണാസേ, (ഇച്ചായസ്മാ നന്ദോ)
ദിട്ഠസ്സുതേനാപി [ദിട്ഠേന സുതേനാപി (സീ॰), ദിട്ഠേ സുതേനാപി (സ്യാ॰ പീ॰ ക॰)] വദന്തി സുദ്ധിം;
സീലബ്ബതേനാപി വദന്തി സുദ്ധിം, അനേകരൂപേന വദന്തി സുദ്ധിം;
കച്ചിസ്സു തേ ഭഗവാ തത്ഥ യതാ ചരന്താ, അതാരു ജാതിഞ്ച ജരഞ്ച മാരിസ;
പുച്ഛാമി തം ഭഗവാ ബ്രൂഹി മേ തം”.

൧൦൮൦. “യേ കേചിമേ സമണബ്രാഹ്മണാസേ, (നന്ദാതി ഭഗവാ)
ദിട്ഠസ്സുതേനാപി വദന്തി സുദ്ധിം;
സീലബ്ബതേനാപി വദന്തി സുദ്ധിം, അനേകരൂപേന വദന്തി സുദ്ധിം;
കിഞ്ചാപി തേ തത്ഥ യതാ ചരന്തി, നാരിംസു ജാതിജരന്തി ബ്രൂമി”.

൧൦൮൧. “യേ കേചിമേ സമണബ്രാഹ്മണാസേ, (ഇച്ചായസ്മാ നന്ദോ)
ദിട്ഠസ്സുതേനാപി വദന്തി സുദ്ധിം;
സീലബ്ബതേനാപി വദന്തി സുദ്ധിം, അനേകരൂപേന വദന്തി സുദ്ധിം;
തേ ചേ മുനി [സചേ മുനി (സീ॰)] ബ്രൂസി അനോഘതിണ്ണേ, അഥ കോ ചരഹി ദേവമനുസ്സലോകേ;

അതാരി ജാതിഞ്ച ജരഞ്ച മാരിസ, പുച്ഛാമി തം ഭഗവാ ബ്രൂഹി മേ തം''.

൧൦൮൮. ''നാഹം സബ്ബേ സമണബ്രാഹ്മണാസേ, (നന്ദാതി ഭഗവാ)
ജാതിജരായ നിവുതാതി ബ്രൂമി;
യേ സീധ ദിട്ഠംവ സുതം മുതം വാ, സീലബ്ബതം വാപി പഹായ സബ്ബം;
അനേകരൂപമ്പി പഹായ സബ്ബം, തണ്ഹം പരിഞ്ഞായ അനാസവാസേ;
തേ വേ നരാ ഓഘതിണ്ണാതി ബ്രൂമി''.

൧൦൮൯. ''ഏതാഭിനന്ദാമി വചോ മഹേസിനോ, സുകിത്തിതം ഗോതമനൂപധീകം;
യേ സീധ ദിട്ഠം വ സുതം മുതം വാ, സീലബ്ബതം വാപി പഹായ സബ്ബം;
അനേകരൂപമ്പി പഹായ സബ്ബം, തണ്ഹം പരിഞ്ഞായ അനാസവാസേ;
അഹമ്പി തേ ഓഘതിണ്ണാതി ബ്രൂമീ''തി.

നന്ദമാണവപുച്ഛാ സത്തമാ നിട്ഠിതാ.

൮. ഹേമകമാണവപുച്ഛാ

൧൦൯൦. ''യേ മേ പുബ്ബേ വിയാകംസു, (ഇച്ചായസ്മാ ഹേമകോ)
ഹുരം ഗോതമസാസനാ;
ഇച്ചാസി ഇതി ഭവിസ്സതി, സബ്ബം തം ഇതിഹീതിഹം;
സബ്ബം തം തക്കവഡ്ഢനം, നാഹം തത്ഥ അഭിരമിം.

൧൦൯൧. ''ത്വഞ്ച മേ ധമ്മമക്ഖാഹി, തണ്ഹാനിഗ്ഘാതനം മുനി;
യം വിദിത്വാ സതോ ചരം, തരേ ലോകേ വിസത്തികം''.

൧൦൯൨. ''ഇധ ദിട്ഠസുതമുതവിഞ്ഞാതേസു, പിയരൂപേസു ഹേമക;
ഛന്ദരാഗവിനോദനം, നിബ്ബാനപദമച്ചുതം.

൧൦൯൩. ''ഏതദഞ്ഞായ യേ സതാ, ദിട്ഠധമ്മാഭിനിബ്ബുതാ;
ഉപസന്താ ച തേ സദാ, തിണ്ണാ ലോകേ വിസത്തിക''ന്തി.

ഹേമകമാണവപുച്ഛാ അട്ഠമാ നിട്ഠിതാ.

൯. തോദേയ്യമാണവപുച്ഛാ

൧൦൯൪. ''യസ്മിം കാമാ ന വസന്തി, (ഇച്ചായസ്മാ തോദേയ്യോ)
തണ്ഹാ യസ്സ ന വിജ്ജതി;
കഥംകഥാ ച യോ തിണ്ണോ, വിമോക്ഖോ തസ്സ കീദിസോ''.

൧൦൯൫. ''യസ്മിം കാമാ ന വസന്തി, (തോദേയ്യാതി ഭഗവാ)
തണ്ഹാ യസ്സ ന വിജ്ജതി;
കഥംകഥാ ച യോ തിണ്ണോ, വിമോക്ഖോ തസ്സ നാപരോ''.

൧൦൯൬. ''നിരാസസോ സോ ഉദ ആസസാനോ, പഞ്ഞാണവാ സോ ഉദ പഞ്ഞകപ്പീ;

മുനിം അഹം സക്ക യഥാ വിജഞ്ഞം, തം മേ വിയാചിക്ഖ സമന്തചക്ഖു''.

൧൦൯൧. ''നിരാസസോ സോ ന ച ആസസാനോ, പഞ്ഞാണവാ സോ ന ച പഞ്ഞകപ്പീ;
ഏവമ്പി തോദേയ്യ മുനിം വിജാന, അകിഞ്ചനം കാമഭവേ അസത്ത''ന്തി.

തോദേയ്യമാണവപുച്ഛാ നവമാ നിട്ഠിതാ.

൧൦. കപ്പമാണവപുച്ഛാ

൧൦൯൨. ''മജ്ഝേ സരസ്മിം തിട്ഠതം, (ഇച്ചായസ്മാ കപ്പോ)
ഓഘേ ജാതേ മഹബ്ഭയേ;
ജരാമച്ചുപരേതാനം, ദീപം പബ്രൂഹി മാരിസ;
ത്വഞ്ച മേ ദീപമക്ഖാഹി, യഥായിദം നാപരം സിയാ''.

൧൦൯൩. ''മജ്ഝേ സരസ്മിം തിട്ഠതം, (കപ്പാതി ഭഗവാ)
ഓഘേ ജാതേ മഹബ്ഭയേ;
ജരാമച്ചുപരേതാനം, ദീപം പബ്രൂമി കപ്പ തേ.

൧൦൯൪. ''അകിഞ്ചനം അനാദാനം, ഏതം ദീപം അനാപരം;
നിബ്ബാനം ഇതി [നിബ്ബാനമീതി (സീ॰)] നം ബ്രൂമി, ജരാമച്ചുപരിക്ഖയം.

൧൦൯൫. ''ഏതദഞ്ഞായ യേ സതാ, ദിട്ഠധമ്മാഭിനിബ്ബുതാ;
ന തേ മാരവസാനുഗാ, ന തേ മാരസ്സ പദ്ധഗൂ''തി [പട്ഠഗൂതി (സ്യാ॰ ക॰)].

കപ്പമാണവപുച്ഛാ ദസമാ നിട്ഠിതാ.

൧൧. ജതുകണ്ണിമാണവപുച്ഛാ

൧൦൯൬. ''സുത്വാനഹം വീരമകാമകാമിം, (ഇച്ചായസ്മാ ജതുകണ്ണി)
ഓഘാതിഗം പുട്ഠുമകാമമാഗമം;
സന്തിപദം ബ്രൂഹി സഹജനേത്ത, യഥാതച്ഛം ഭഗവാ ബ്രൂഹി മേ തം.

൧൦൯൭. ''ഭഗവാ ഹി കാമേ അഭിഭുയ്യ ഇരിയതി, ആദിച്ചോവ പഥവിം തേജീ തേജസാ;
പരിത്തപഞ്ഞസ്സ മേ ഭൂരിപഞ്ഞ, ആചിക്ഖ ധമ്മം യമഹം വിജഞ്ഞം;
ജാതിജരായ ഇധ വിപ്പഹാനം''.

൧൦൯൮. ''കാമേസു വിനയ ഗേധം, (ജതുകണ്ണീതി ഭഗവാ) നേക്ഖമ്മം ദട്ഠു ഖേമതോ;
ഉഗ്ഗഹീതം നിരത്തം വാ, മാ തേ വിജ്ജിത്ഥ കിഞ്ചനം.

൧൦൯൯. ''യം പുബ്ബേ തം വിസോസേഹി, പച്ഛാ തേ മാഹു കിഞ്ചനം;
മജ്ഝേ ചേ നോ ഗഹേസ്സസി, ഉപസന്തോ ചരിസ്സസി.

൧൧൦൦. ''സബ്ബസോ നാമരൂപസ്മിം, വീതഗേധസ്സ ബ്രാഹ്മണ;
ആസവാസ്സ ന വിജ്ജന്തി, യേഹി മച്ചുവസം വജേ''തി.

ജതുകണ്ണിമാണവപുച്ഛാ ഏകാദസമാ നിട്ഠിതാ.

൧൨. ഭദ്രാവുധമാണവപുച്ഛാ

൧൧൦൭. “ഓകഞ്ജഹം തണ്ഹച്ഛിദം അനേജം, (ഇച്ചായസ്മാ ഭദ്രാവുധോ)
നന്ദിഞ്ജഹം ഓഘതിണ്ണം വിമുത്തം;
കപ്പഞ്ജഹം അഭിയാചേ സുമേധം, സുത്വാന നാഗസ്സ അപനമിസ്സന്തി
ഇതോ.

൧൧൦൮. “നാനാജനാ ജനപദേഹി സങ്ഗതാ, തവ വീര വാക്യം അഭികങ്ഖമാനാ;
തേസം തുവം സാധു വിയാകരോഹി, തഥാ ഹി തേ വിദിതോ ഏസ
ധമ്മോ”.

൧൧൦൯. “ആദാനതണ്ഹം വിനയേഥ സബ്ബം, (ഭദ്രാവുധാതി ഭഗവാ)
ഉദ്ധം അധോ തിരിയഞ്ചാപി മജ്ഝേ;
യം യഞ്ഹി ലോകസ്മിമുപാദിയന്തി, തേനേവ മാരോ അന്വേതി ജന്തും.

൧൧൧൦. “തസ്മാ പജാനം ന ഉപാദിയേഥ, ഭിക്ഖു സതോ കിഞ്ചനം സബ്ബലോകേ;
ആദാനസത്തേ ഇതി പേക്ഖമാനോ, പജം ഇമം മച്ചുധേയ്യേ
വിസത്ത”ന്തി.

ഭദ്രാവുധമാണവപുച്ഛാ ദ്വാദസമാ നിട്ഠിതാ.

൧൩. ഉദയമാണവപുച്ഛാ

൧൧൧൧. “ഝായിം വിരജമാസീനം, (ഇച്ചായസ്മാ ഉദയോ) കതകിച്ചം അനാസവം;
പാരഗും സബ്ബധമ്മാനം, അത്ഥി പഞ്ഹേന ആഗമം;
അഞ്ഞാവിമോക്ഖം പബ്രൂഹി, അവിജ്ജായ പഭേദനം”.

൧൧൧൨. “പഹാനം കാമച്ഛന്ദാനം, (ഉദയാതി ഭഗവാ) ദോമനസ്സാന ചൂഭയം;
ഥിനസ്സ ച പനൂദനം, കുക്കുച്ചാനം നിവാരണം.

൧൧൧൩. “ഉപേക്ഖാസതിസംസുദ്ധം, ധമ്മതക്കപുരേജവം;
അഞ്ഞാവിമോക്ഖം പബ്രൂമി, അവിജ്ജായ പഭേദനം”.

൧൧൧൪. “കിംസു സംയോജനോ ലോകോ, കിംസു തസ്സ വിചാരണം;
കിസ്സസ്സ വിപ്പഹാനേന, നിബ്ബാനം ഇതി വുച്ചതി”.

൧൧൧൫. “നന്ദിസംയോജനോ ലോകോ, വിതക്കസ്സ വിചാരണം;
തണ്ഹായ വിപ്പഹാനേന, നിബ്ബാനം ഇതി വുച്ചതി”.

൧൧൧൬. “കഥം സതസ്സ ചരതോ, വിഞ്ഞാണം ഉപരുജ്ഝതി;
ഭഗവന്തം പുട്ഠുമാഗമ്മ, തം സുണോമ വചോ തവ”.

൧൧൧൭. “അജ്ഝത്തഞ്ച ബഹിദ്ധാ ച, വേദനം നാഭിനന്ദതോ;
ഏവം സതസ്സ ചരതോ, വിഞ്ഞാണം ഉപരുജ്ഝതീ”തി.

ഉദയമാണവപുച്ഛാ തേരസമാ നിട്ഠിതാ.

൧൪. പോസാലമാണവപുച്ഛാ

൧൧൧൨. “യോ അതീതം ആദിസതി, (ഇച്ചായസ്മാ പോസാലോ) അനേജോ ഛിന്നസംസയോ;
പാരഗും സബ്ബധമ്മാനം, അത്ഥി പഞ്ഹേന ആഗമം.

൧൧൧൩. “വിഭൂതരൂപസഞ്ഞിസ്സ , സബ്ബകായപ്പഹായിനോ;
അജ്ഝത്തഞ്ച ബഹിദ്ധാ ച, നത്ഥി കിഞ്ചീതി പസ്സതോ;
ഞാണം സക്കാനുപുച്ഛാമി, കഥം നേയ്യോ തഥാവിധോ”.

൧൧൧൪. “വിഞ്ഞാണട്ഠിതിയോ സബ്ബാ, (പോസാലാതി ഭഗവാ) അഭിജാനം തഥാഗതോ;
തിട്ഠന്തമേനം ജാനാതി, വിമുത്തം തപ്പരായണം.

൧൧൧൫. “ആകിഞ്ചഞ്ഞസമ്ഭവം ഞത്വാ, നന്ദീ സംയോജനം ഇതി;
ഏവമേതം അഭിഞ്ഞായ, തതോ തത്ഥ വിപസ്സതി;
ഏതം [ഏവം (സ്യാ॰ ക॰)] ഞാണം തഥം തസ്സ, ബ്രാഹ്മണസ്സ വുസീമതോ”തി.

പോസാലമാണവപുച്ഛാ ചുദ്ദസമാ നിട്ഠിതാ.

൧൫. മോഘരാജമാണവപുച്ഛാ

൧൧൧൬. “ദ്വാഹം സക്കം അപുച്ഛിസ്സം, (ഇച്ചായസ്മാ മോഘരാജാ)
ന മേ ബ്യാകാസി ചക്ഖുമാ;
യാവതതിയഞ്ച ദേവീസി, ബ്യാകരോതീതി മേ സുതം.

൧൧൧൭. “അയം ലോകോ പരോ ലോകോ, ബ്രഹ്മലോകോ സദേവകോ;
ദിട്ഠിം തേ നാഭിജാനാതി, ഗോതമസ്സ യസസ്സിനോ.

൧൧൧൮. “ഏവം അഭിക്കന്തദസ്സാവിം, അത്ഥി പഞ്ഹേന ആഗമം;
കഥം ലോകം അവേക്ഖന്തം, മച്ചുരാജാ ന പസ്സതി”.

൧൧൧൯. “സുഞ്ഞതോ ലോകം അവേക്ഖസ്സു, മോഘരാജ സദാ സതോ;
അത്താനുദിട്ഠിം ഊഹച്ച, ഏവം മച്ചുതരോ സിയാ;
ഏവം ലോകം അവേക്ഖന്തം, മച്ചുരാജാ ന പസ്സതീ”തി.

മോഘരാജമാണവപുച്ഛാ പന്നരസമാ നിട്ഠിതാ.

൧൬. പിങ്ഗിയമാണവപുച്ഛാ

൧൧൨൦. “ജിണ്ണോഹമസ്മി അബലോ വീതവണ്ണോ, (ഇച്ചായസ്മാ പിങ്ഗിയോ)
നേത്താ ന സുദ്ധാ സവനം ന ഫാസു;
മാഹം നസ്സം മോമുഹോ അന്തരാവ
ആചിക്ഖ ധമ്മം യമഹം വിജഞ്ഞം;
ജാതിജരായ ഇധ വിപ്പഹാനം”.

൧൧൨൧. “ദിസ്വാന രൂപേസു വിഹഞ്ഞമാനേ, (പിങ്ഗിയാതി ഭഗവാ)
രുപ്പന്തി രൂപേസു ജനാ പമത്താ;
തസ്മാ തുവം പിങ്ഗിയ അപ്പമത്തോ,
ജഹസ്സു രൂപം അപുനബ്ഭവായ”.

൧൧൨൨. ‘‘ദിസാ ചതസ്സോ വിദിസാ ചതസ്സോ, ഉദ്ധം അധോ ദസ ദിസാ ഇമായോ;
ന തുയ്ഹം അദിട്ഠം അസുതം അമുതം [അസുതം അമുതം വാ (സീ॰), അസുതാമുതം വാ (സ്യാ॰), അസുതം’മുതം വാ (പീ॰)], അഥോ അവിഞ്ഞാതം കിഞ്ചനമത്ഥി [കിഞ്ചി മത്ഥി (സ്യാ॰), കിഞ്ചി നത്ഥി (പീ॰), കിഞ്ചിനമത്ഥി (ക॰)] ലോകേ;
ആചിക്ഖ ധമ്മം യമഹം വിജഞ്ഞം, ജാതിജരായ ഇധ വിപ്പഹാനം’’.

൧൧൨൩. ‘‘തണ്ഹാധിപന്നേ മനുജേ പേക്ഖമാനോ, (പിങ്ഗിയാതി ഭഗവാ)
സന്താപജാതേ ജരസാ പരേതേ;
തസ്മാ തുവം പിങ്ഗിയ അപ്പമത്തോ, ജഹസ്സു തണ്ഹം
അപുനബ്ഭവായാ’’തി.

പിങ്ഗിയമാണവപുച്ഛാ സോളസമാ നിട്ഠിതാ.

പാരായനത്ഥുതിഗാഥാ

ഇദമവോച ഭഗവാ മഗധേസു വിഹരന്തോ പാസാണകേ ചേതിയേ, പരിചാരകസോളസാനം [പരിചാരകസോളസന്നം (സ്യാ॰ ക॰)] ബ്രാഹ്മണാനം അജ്ഝിട്ഠോ പുട്ഠോ പുട്ഠോ പഞ്ഹം [പഞ്ഹേ (സീ॰ പീ॰)] ബ്യാകാസി. ഏകമേകസ്സ ചേപി പഞ്ഹസ്സ അത്ഥമഞ്ഞായ ധമ്മമഞ്ഞായ ധമ്മാനുധമ്മം പടിപജ്ജേയ്യ, ഗച്ഛേയ്യേവ ജരാമരണസ്സ പാരം. പാരങ്ഗമനീയാ ഇമേ ധമ്മാതി, തസ്മാ ഇമസ്സ ധമ്മപരിയായസ്സ പാരായനന്തേവ [പാരായണംത്വേവ (സീ॰ അട്ഠ॰)] അധിവചനം.

൧൧൨൪. അജിതോ തിസ്സമേത്തേയ്യോ, പുണ്ണകോ അഥ മേത്തഗൂ;
ധോതകോ ഉപസീവോ ച, നന്ദോ ച അഥ ഹേമകോ.

൧൧൨൫. തോദേയ്യ-കപ്പാ ദുഭയോ, ജതുകണ്ണീ ച പണ്ഡിതോ;
ഭദ്രാവുധോ ഉദയോ ച, പോസാലോ ചാപി ബ്രാഹ്മണോ;
മോഘരാജാ ച മേധാവീ, പിങ്ഗിയോ ച മഹാഇസി.

൧൧൨൬. ഏതേ ബുദ്ധം ഉപാഗച്ഛും, സമ്പന്നചരണം ഇസിം;
പുച്ഛന്താ നിപുണേ പഞ്ഹേ, ബുദ്ധസേട്ഠം ഉപാഗമും.

൧൧൨൭. തേസം ബുദ്ധോ പബ്യാകാസി, പഞ്ഹേ പുട്ഠോ യഥാതഥം;
പഞ്ഹാനം വേയ്യാകരണേന, തോസേസി ബ്രാഹ്മണേ മുനി.

൧൧൨൮. തേ തോസിതാ ചക്ഖുമതാ, ബുദ്ധേനാദിച്ചബന്ധുനാ;
ബ്രഹ്മചരിയമചരിംസു, വരപഞ്ഞസ്സ സന്തികേ.

൧൧൨൯. ഏകമേകസ്സ പഞ്ഹസ്സ, യഥാ ബുദ്ധേന ദേസിതം;
തഥാ യോ പടിപജ്ജേയ്യ, ഗച്ഛേ പാരം അപാരതോ.

൧൧൩൦. അപാരാ പാരം ഗച്ഛേയ്യ, ഭാവേന്തോ മഗ്ഗമുത്തമം;
മഗ്ഗോ സോ പാരം ഗമനായ, തസ്മാ പാരായനം ഇതി.

പാരായനാനുഗീതിഗാഥാ

൧൧൩൧. ‘‘പാരായനമനുഗായിസ്സം, (ഇച്ചായസ്മാ പിങ്ഗിയോ)

യഥാദ്ദക്ഖി തഥാക്ഖാസി, വിമലോ ഭൂരിമേധസോ;
നിക്കാമോ നിബ്ബനോ [നിബ്ബുതോ (സ്യാ॰)] നാഗോ, കിസ്സ ഹേതു മുസാ ഭണേ.

൧൧൩൮. ‘‘പഹീനമലമോഹസ്സ , മാനമക്ഖപ്പഹായിനോ;
ഹന്ദാഹം കിത്തയിസ്സാമി, ഗിരം വണ്ണൂപസഞ്ഹിതം.

൧൧൩൯. ‘‘തമോനുദോ ബുദ്ധോ സമന്തചക്ഖു, ലോകന്തഗൂ സബ്ബഭവാതിവത്തോ;
അനാസവോ സബ്ബദുക്ഖപഹീനോ, സച്ചവ്ഹയോ ബ്രഹ്മേ ഉപാസിതോ മേ.

൧൧൪൦. ‘‘ദിജോ യഥാ കുബ്ബനകം പഹായ, ബഹുപ്ഫലം കാനനമാവസേയ്യ;
ഏവം പഹം അപ്പദസ്സേ പഹായ, മഹോദധിം ഹംസോരിവ അജ്ഝുപത്തോ.

൧൧൪൧. ‘‘യേമേ പുബ്ബേ വിയാകംസു, ഹുരം ഗോതമസാസനാ;
ഇച്ചാസി ഇതി ഭവിസ്സതി;
സബ്ബം തം ഇതിഹിതിഹം, സബ്ബം തം തക്കവഡ്ഢനം.

൧൧൪൨. ‘‘ഏകോ തമനുദാസിനോ, ജുതിമാ സോ പഭങ്കരോ;
ഗോതമോ ഭൂരിപഞ്ഞാണോ, ഗോതമോ ഭൂരിമേധസോ.

൧൧൪൩. ‘‘യോ മേ ധമ്മമദേസേസി, സന്ദിട്ഠികമകാലികം;
തണ്ഹക്ഖയമനീതികം , യസ്സ നത്ഥി ഉപമാ ക്വചി’’.

൧൧൪൪. ‘‘കിംനു തമ്ഹാ വിപ്പവസസി, മുഹുത്തമപി പിങ്ഗിയ;
ഗോതമാ ഭൂരിപഞ്ഞാണാ, ഗോതമാ ഭൂരിമേധസാ.

൧൧൪൫. ‘‘യോ തേ ധമ്മമദേസേസി, സന്ദിട്ഠികമകാലികം;
തണ്ഹക്ഖയമനീതികം, യസ്സ നത്ഥി ഉപമാ ക്വചി’’.

൧൧൪൬. ‘‘നാഹം തമ്ഹാ വിപ്പവസാമി, മുഹുത്തമപി ബ്രാഹ്മണ;
ഗോതമാ ഭൂരിപഞ്ഞാണാ, ഗോതമാ ഭൂരിമേധസാ.

൧൧൪൭. ‘‘യോ മേ ധമ്മമദേസേസി, സന്ദിട്ഠികമകാലികം;
തണ്ഹക്ഖയമനീതികം, യസ്സ നത്ഥി ഉപമാ ക്വചി.

൧൧൪൮. ‘‘പസ്സാമി നം മനസാ ചക്ഖുനാവ, രത്തിന്ദിവം ബ്രാഹ്മണ അപ്പമത്തോ;
നമസ്സമാനോ വിവസേമി രത്തിം, തേനേവ മഞ്ഞാമി അവിപ്പവാസം.

൧൧൪൯. ‘‘സദ്ധാ ച പീതി ച മനോ സതി ച, നാപേന്തി മേ ഗോതമസാസനമ്ഹാ;
യം യം ദിസം വജതി ഭൂരിപഞ്ഞോ, സ തേന തേനേവ നതോഹമസ്മി.

൧൧൫൦. ‘‘ജിണ്ണസ്സ മേ ദുബ്ബലഥാമകസ്സ, തേനേവ കായോ ന പലേതി തത്ഥ;
സംകപ്പയന്തായ [സംകപ്പയത്തായ (സീ॰)] വജാമി നിച്ചം, മനോ ഹി മേ ബ്രാഹ്മണ തേന യുത്തോ.

൧൧൫൧. ‘‘പങ്കേ സയാനോ പരിഫന്ദമാനോ, ദീപാ ദീപം ഉപപ്ലവിം [ഉപല്ലവിം (സ്യാ॰ നിദ്ദേസ)];
അഥദ്ദസാസിം സമ്ബുദ്ധം, ഓഘതിണ്ണമനാസവം’’.

൧൧൪൬. “യഥാ അഹൂ വക്കലി മുത്തസദ്ധോ, ഭദ്രാവുധോ ആളവി ഗോതമോ ച;
ഏവമേവ ത്വമ്പി പമുഞ്ചസ്സു സദ്ധം,
ഗമിസ്സസി ത്വം പിങ്ഗിയ മച്ചുധേയ്യസ്സ പാരം” [മച്ചുധേയ്യപാരം (സീ॰)].

൧൧൪൭. “ഏസ ഭിയ്യോ പസീദാമി, സുത്വാന മുനിനോ വചോ;
വിവട്ടച്ഛദോ സമ്ബുദ്ധോ, അഖിലോ പടിഭാനവാ.

൧൧൪൮. “അധിദേവേ അഭിഞ്ഞായ, സബ്ബം വേദി വരോവരം [പരോ വരം (സീ॰ സ്യാ॰), പരോ പരം (നിദ്ദേസ)];
പഞ്ഹാനന്തകരോ സത്ഥാ, കങ്ഖീനം പടിജാനതം.

൧൧൪൯. “അസംഹീരം അസങ്കുപ്പം, യസ്സ നത്ഥി ഉപമാ ക്വചി;
അദ്ധാ ഗമിസ്സാമി ന മേത്ഥ കങ്ഖാ, ഏവം മം ധാരേഹി
അധിമുത്തചിത്ത”ന്തി.

പാരായനവഗ്ഗോ പഞ്ചമോ നിട്ഠിതോ.

സുത്തുദ്ദാനം -

൧. ഉരഗോ [ഇമാ ഉദ്ദാനഗാഥായോ സീ॰ പീ॰ പോത്ഥകേസു ന സന്തി]
ധനിയോപി ച, ഖഗ്ഗവിസാണോ കസി ച;
ചുന്ദോ ഭവോ പുനദേവ, വസലോ ച കരണീയഞ്ച;
ഹേമവതോ അഥ യക്ഖോ, വിജയസുത്തം മുനിസുത്തവരന്തി.

൨. പഠമകട്ഠവരോ വരവഗ്ഗോ, ദ്വാദസസുത്തധരോ സുവിഭത്തോ;
ദേസിതോ ചക്ഖുമതാ വിമലേന, സുയ്യതി വഗ്ഗവരോ ഉരഗോതി.

൩. രതനാമഗന്ധോ ഹിരിമങ്ഗലനാമോ, സുചിലോമകപിലോ ച ബ്രാഹ്മണധമ്മോ;
നാവാ [നാഥ (ക॰)] കിംസീലഉട്ഠഹനോ ച, രാഹുലോ ച പുനപി വങ്ഗീസോ.

൪. സമ്മാപരിബ്ബാജനീയോപി ചേത്ഥ, ധമ്മികസുത്തവരോ സുവിഭത്തോ;
ചുദ്ദസസുത്തധരോ ദുതിയമ്ഹി, ചൂളകവഗ്ഗവരോതി തമാഹു.

൫. പബ്ബജ്ജപധാനസുഭാസിതനാമോ, പൂരളാസോ പുനദേവ മാഘോ ച;
സഭിയം കേണിയമേവ സല്ലനാമോ, വാസേട്ഠവരോ കാലികോപി ച.

൬. നാലകസുത്തവരോ സുവിഭത്തോ, തം അനുപസ്സീ തഥാ പുനദേവ;
ദ്വാദസസുത്തധരോ തതിയമ്ഹി, സുയ്യതി വഗ്ഗവരോ മഹാനാമോ.

൭. കാമഗുഹട്ഠകദുട്ഠകനാമാ , സുദ്ധവരോ പരമട്ഠകനാമോ;
ജരാ മേത്തിയവരോ സുവിഭത്തോ, പസൂരമാഗണ്ഡിയാ പുരാഭേദോ.

൮. കലഹവിവാദോ ഉഭോ വിയൂഹാ ച, തുവടകഅത്തദണ്ഡസാരിപുത്താ;
സോളസസുത്തധരോ ചതുത്ഥമ്ഹി, അട്ഠകവഗ്ഗവരോതി തമാഹു.

൯. മഗധേ ജനപദേ രമണീയേ, ദേസവരേ കതപുഞ്ഞനിവേസേ;
പാസാണകചേതിയവരേ സുവിഭത്തേ, വസി ഭഗവാ ഗണസേട്ഠോ.

൧൦. ഉഭയവാസമാഗതിയമ്ഹി [ഉഭയം വാ പുണ്ണസമാഗതം യമ്ഹി (സ്യാ॰)], ദ്വാദസയോജനിയാ പരിസായ;
സോളസബ്രാഹ്മണാനം കിര പുട്ഠോ, പുച്ഛായ സോളസപഞ്ഹകമ്മിയാ;
നിപ്പകാസയി ധമ്മമദാസി.

൧൧. അത്ഥപകാസകബ്യഞ്ജനപുണ്ണം, ധമ്മമദേസേസി പരഖേമജനിയം [വരം ഖമനീയം (ക॰)];
ലോകഹിതായ ജിനോ ദ്വിപദഗ്ഗോ, സുത്തവരം ബഹുധമ്മവിചിത്രം;
സബ്ബകിലേസപമോചനഹേതും, ദേസയി സുത്തവരം ദ്വിപദഗ്ഗോ.

൧൨. ബ്യഞ്ജനമത്ഥപദം സമയുത്തം [ബ്യഞ്ജനമത്ഥപദസമയുത്തം (സ്യാ॰)], അക്ഖരസഞ്ഞിതഓപമഗാള്ഹം;
ലോകവിചാരണഞാണപഭഗ്ഗം, ദേസയി സുത്തവരം ദ്വിപദഗ്ഗോ.

൧൩. രാഗമലേ അമലം വിമലഗ്ഗം, ദോസമലേ അമലം വിമലഗ്ഗം;
മോഹമലേ അമലം വിമലഗ്ഗം, ലോകവിചാരണഞാണപഭഗ്ഗം;
ദേസയി സുത്തവരം ദ്വിപദഗ്ഗോ.

൧൪. ക്ലേസമലേ അമലം വിമലഗ്ഗം, ദുച്ചരിതമലേ അമലം വിമലഗ്ഗം;
ലോകവിചാരണഞാണപഭഗ്ഗം, ദേസയി സുത്തവരം ദ്വിപദഗ്ഗോ.

൧൫. ആസവബന്ധനയോഗാകിലേസം, നീവരണാനി ച തീണി മലാനി;
തസ്സ കിലേസപമോചനഹേതും, ദേസയി സുത്തവരം ദ്വിപദഗ്ഗോ.

൧൬. നിമ്മലസബ്ബകിലേസപനൂദം, രാഗവിരാഗമനേജമസോകം;
സന്തപണീതസുദുദ്ദസധമ്മം, ദേസയി സുത്തവരം ദ്വിപദഗ്ഗോ.

൧൭. രാഗഞ്ച ദോസകമഭഞ്ജിതസന്തം [ദോസഞ്ച ഭഞ്ജിതസന്തം (സ്യാ॰)], യോനിചതുഗ്ഗതിപഞ്ചവിഞ്ഞാണം;
തണ്ഹാരതച്ഛദനതാണലതാപമോക്ഖം [തണ്ഹാതലരതച്ഛേദനതാണപമോക്ഖം (സ്യാ॰)], ദേസയി സുത്തവരം ദ്വിപദഗ്ഗോ.

൧൮. ഗമ്ഭീരദുദ്ദസസണ്ഹനിപുണം, പണ്ഡിതവേദനിയം നിപുണത്ഥം;
ലോകവിചാരണഞാണപഭഗ്ഗം, ദേസയി സുത്തവരം ദ്വിപദഗ്ഗോ.

൧൯. നവങ്ഗകുസുമമാലഗീവേയ്യം, ഇന്ദ്രിയഝാനവിമോക്ഖവിഭത്തം;
അട്ഠങ്ഗമഗ്ഗധരം വരയാനം, ദേസയി സുത്തവരം ദ്വിപദഗ്ഗോ.

൨൦. സോമുപമം വിമലം പരിസുദ്ധം, അണ്ണവമൂപമരതനസുചിത്തം;
പുപ്ഫസമം രവിമൂപമതേജം, ദേസയി സുത്തവരം ദ്വിപദഗ്ഗോ.

൨൧. ഖേമസിവം സുഖസീതലസന്തം, മച്ചുതതാണപരം പരമത്ഥം;
തസ്സ സുനിബ്ബുതദസ്സനഹേതും, ദേസയി സുത്തവരം ദ്വിപദഗ്ഗോതി.

സുത്തനിപാതപാളി നിട്ഠിതാ.